DR. ION MATEIU
FOST PRIM-REDACTOR LA „ROMÂNIA NOUĂ" DIN CHIŞINĂU

RENAȘTEREA BASARABIEI

„PAGINI DIN LUPTA PENTRU UNITATEA NAȚIONALĂ

BUCUREŞTI
EDITURA „CARTEA ROMÂNEASCĂ" S. A.

3779

Prețul 16

Nu se împrumută acasă.

Renașterea Basarabiei

PAGINI DIN LUPTA PENTRU UNITATEA NAȚIONALĂ

DE

Dr. ION MATEIU
FOST PRIM REDACTOR LA „ROMÂNIA NOUA" DIN CHIȘINĂU

BIBLIOTECA DOCUMENTARĂ ORAȘUL PIATRA NEAMȚ
9290.

BUCUREȘTI
Editura «CARTEA ROMANEASCA», S. A.
1921

K, II, 999

PREFAȚĂ

Cartea de față cuprinde o parte minimală din munca grea, dar bucuroasă, cu care m'am simțit dator în Basarabia, pentru înfăptuirea unității noastre naționale.

Sunt articole din ziarul „Ardealul“, *prefăcut mai târziu în* „România Nouă“, din *Chișinău, scrise cu gândul curat de-a ajutà pe frații noștri basarabeni în silințele lor de renaștere națională.*

Dacă le strâng în volum, o fac pentru marele public, căruia nu-i este accesibilă colecția ziarelor noastre, dar care are dreptul să cunoască cât mai bine ideile și faptele răsărite pentru învierea conștiinței românești, pe malul drept și stâng al Nistrului.

Articolele nu le-am grupat după afinitate, ci le-am așezat în ordine cronologică, pentru motivul de-a se puteà urmărì evoluția spiritului național din Basarabia.

Țin să subliniez articolele de luptă împotriva „păcii“ *dela București, fiindcă eram singurul ziar, pe atunci, care mai îndrăzneam — contrar poruncilor*

nemțești — să susținem cu toată însuflețirea credința în biruința idealului nostru.

Ar fi fost desigur folositor să pot dà o seamă de explicații — ca martor ocular — în legătură cu problemele atinse de mine. N'am putut-o face, de oarece ar fi însemnat să scriu istoria unirii Basarabiei. Aceasta însă nu intră într'o simplă prefață.

Un fapt e cert, că în istoria acestei uniri nu se poate trece cu vederea rolul covârșitor al Ardelenilor, în frunte cu prietenul meu **Onisifor Ghibu.**

De încheiere, aș dorì, ca articolele mele să fie o contribuție sinceră în sporirea iubirii noastre, pentru Basarabia regăsită.

Cluj, 29 Iunie 1920.

Dr. I. MATEIU
Director general al învățământului primar și normal din Transilvania.

MAMA NOASTRĂ : ROMÂNIA

De multă vreme, noi Românii din împărăția austro-ungară suferim apăsările unei cârmuiri plină de nedreptăți. Căci Ungurii, în oarba lor trufie, mai curând s'ar fi lăpădat de Arpad, strămoșul lor, decât să lase pe Români să răsufle și ei mai ușor și să trăiască în slobozeniile, pe care le aveau celelalte noroade. Cu toate că, au plătit totdeauna cele mai grele biruri, muncind pământul pentru toate liftele streine, cu toate că, în lungul șir de răsboaie, Românii și-au vărsat sângele pentru Unguri, noi n'am avut parte de răsplată și de omenie. Școlile dela sate ni le închideau, solgăbirăul ungur își bătea joc de năcazul țăranului, județul aducea judecată strâmbă, ca să-l sărăcească pe bietul om năcăjit, jandarmul umblà din sat în sat, stâlcind în bătăi pe feciorii cu brânele tricolore. Ungaria nu mai erà pentru noi o mumă, ci o ciumă.

Și atunci nădejdile noastre, s'au întors spre România. Ea erà țara, în care sufletul nostru, copleșit de atâtea suferințe, căutà o alinare și o mângâiere.

Ne-am plâns durerea, şi ea ne-a ascultat cu dragoste. I-am povestit patimile noastre şi ea le-a priceput grozăvia. Milă duioasă a cupris-o pentru noi. Erà mila mamei adevărate şi iubitoare, pentru suferinţa şi jalea copiilor ei. De atunci, gândul ei sfânt a şi fost, să ne scape din robia Ungurului şi să ne alipească la sânul ei cald de mamă dulce. Şi Dumnezeu a învrednicit-o să păşească la îndeplinirea acestui gând mare. Ea s'a folosit de marele războiu al lumei şi şi-a pornit oastea vitează, în lupta grea şi înălţătoare, pentru izbăvirea noastră.

Şi România aveà dreptul, să se apuce de acest lucru mare.

Căci ea este o ţară slobodă. Nicăiri în lume, nu sunt slobozenii mai mari ca aici. România are tot felul de şcoli, pentru luminarea norodului pe limba lui, are universităţi (şcoli înalte) unde se află profesori aşà de învăţaţi, încât numele lor a străbătut, cu cinste, prin toate părţile lumii. Dar ea are, mai presus de toate, o oaste naţională, adecă alcătuită numai din Români, despre care străinii spun că, sunt cei mai viteji din toată lumea.

Şi ea n'ar fi aşà de lăudată, dacă n'ar aveà în fruntea ei pe regele Ferdinand. Un Domn mai vrednic şi mai cu iubire pentru norod decât El, n'a stat în fruntea României. El le-a dat tuturor ţăranilor pământ, ca să poată trăi mulţumiţi, precum şi drept de glăsuire în sfatul ţării. Astfel de fapte bune pentru norod, nu s'au prea făcut de alţi domnitori. Iar Regina Maria, cu frumoasele Ei odrasle împărăteşti, aleargă din straja dimineţii până'n noapte să vindece rănile soldaţilor şi să le aducă mângâiere, prin plocoanele şi vorbele lor dulci.

Cum să nu se topescă sufletele noastre pentru această țară, unde fețele împărătești se bucură și plâng împreună cu norodul? Numai în cuprinsul ei, poate fi nădejde de viață bună și fericită pentru noi. Căci ea ne-a iubit mai mult decât pe sine, atunci, când pentru mântuirea noastră, a hotărît să jertfească viețile scumpilor săi ostași. De aceea ne închinăm ție, o *Românie* mamă dulce, acoperemântul și scăparea noastră !

8 Octomvrie 1917.

MUCENICII DREPTĂŢII

Revoluţia rusească, care a răsturnat vechile orânduieli şi a adus dreptate nouă pentru toată suflarea din cuprinsul Rusiei, ne aduce aminte, că astfel de revoluţii s'au întâmplat şi la noi în Transilvania. Românii din Transilvania însă, n'au avut norocul să dobândească, cu răscoalele lor, dreptăţile după cari suspinau de atâta amar de vreme. Domnii de pământ, adecă Ungurii, stăruiau în ruptul capului să-i ţină pe strămoşii noştri legaţi de glie, pe care o lucrau în sudori de sânge. Nu se puteau clinti din locul unde roboteau, căci ei erau socotiţi după legile ungureşti ca nişte vite, pe cari le poţi vinde oricui, sau le poţi ucide când îţi place, fără să fii dator cu vre-o socoteală înaintea cuiva.

Sărmanii noştri înaintaşi! Cât de jalnică este istoria lor! Mamele năşteau odraslele lor în gunoiul grajdurilor, copleşite de dureri nemărginite şi lipsuri grozave, bărbaţii se istoveau sub loviturile aspre ale biciului domnesc, care le crăpà pielea, acoperindu-i cu şiroaie de sânge. În bordeiul lor amărât, bucuria

n'a putut străbate niciodată, căci durerea şi întunericul îşi făcuseră acolo o neschimbată stăpânire. Numai trăsnetele [illegible] din aceste locaşuri de dobitoace plângerile tânguitoare, blăstămul suferinţelor şi al nedreptăţilor fără număr.

Şi mânia lui Dumnezeu n'a zăbovit să se arate. Căci norodul obijduit, băgând de seamă de-atâtea ori, cum îl poartă împăratul cu minciuna, s'a scuturat din amorţeala sa de veacuri, ca să-şi facă singur dreptate. Din mijlocul lui s'au ridicat trei ţărani desgheţaţi şi cu capu'n mână, cari în anul 1784 au chemat gloatele la răscoală. Erà Horia, Cloşca şi Crişan. Glasul lor de tunet, străbătù prin toate satele, ridicând poporul la luptă. O volbură turbată trecù atunci peste curţile domneşti, erà pedeapsa cruntă şi sângeroasă a ţăranilor, pentru nelegiuirile blăstămate pe cari le îndurau din partea Ungurilor. A fost multă vărsare de sânge atunci, dar dreptatea totuş n'a venit pentru naţia românească. Împăratul a pus mâna pe Horia, Cloşca şi Crişan, aruncându-i în temniţă. Şi groaznic sfârşit au avut! Roata dela Alba-Iulia, le-a frânt trupurile şi călăii despicându-le în patru părţi, le-au pus în marginea drumurilor, ca toţi Românii să se cutremure de spaimă, la vederea lor.

Multă plângere fu atunci în norod. Dreptatea pierise din nou, dar a rămas în inima frântă de durere a ţăranilor, icoana celor trei mucenici. Candela lor ardeà necontenit în toate colibele, ţinând trează amintirea dureroasă a acestor luptători pentru dreptate.

Dumnezeu s'a milostivit spre poporul său şi astăzi vedem cu ochii, cum se prăbuşesc scaunele asupritorilor, inălţându-se — prin jertfe crunte — dreptatea

neamului românesc. În veci blagoslovite să fie, aceste vremuri mari spre *slobozenie*, pe cari le văd ochii noştri înlăcrămaţi. Orfani [illegible] batjocuriţi şi jefuiţi de toţi ne-am dus viaţa noastră năcăjită. Dar ne-am ţinut sufletul, fără a ni-l vinde.

Şi dacă azi, mântuirea noastră s'apropie de îndeplinire, să nu uităm, că între cei ce au sângerat pentru această lucrare sfântă, se numără şi Horia, Cloşca şi Crişan. Pomenirea lor cu laudă, este cea mai frumoasă faptă naţională, a oricărui bun şi credincios fiu al neamului românesc.

15 Octomvrie 1917.

VIFORUL ASUPRIȚILOR

Pământ sfânt al Ardealului! Câtă suferință clocotește în adâncurile tale necuprinse! Și toată este a noastră, ruptă din inima unui popor orfan.

Țărâna ta, a fost umezită totdeauna mai mult de lacrimile noastre, decât de ploaia binecuvântată ce vine din tăria ceriului. În brazdele negre, pe cari le scurmă plugul înfrigurat, cădeau zorite sudorile de sânge ale strămoșilor noștri. Și pământul se îngrășà, aducând belșug de roade. Dar plugarii trudnici oftau zdrobiți. Osteneala lor se duceà în hambarele domnilor. Pentru ei rămâneà biciul unguresc, stâmpărător de foame, împărțitor de milă și dătător de dreptate.

Așà vecuiau părinții noștri, în vechea lor moștenire, din Transilvania. Jale și amar sălășluià la vetrele lor sărace. Suferințe nesfârșite, chinuri istovitoare le ardeà sufletul și le storceà viața necăjită. Un neam străin, dar sălbatic în simțire, li-a pus piciorul pe cap și-i sugurmà fără milă.

În lanțuri grele a fost legat neamul nostru și cu

sila aruncat în robia ungurească. A tăcut și a suferit. Dar cu cât creșteau durerile, așà sporiau și nădejdile de răzbunare. Nu erâ chip să încredințezi cu binele pe Ungur, că în pământul nostru avem și noi dreptul la viață slobodă. Și de aceea în noi fierbeà amărăciunea, clocotià ura împotriva călcătorilor de drepturi. Vai de zilele lor, când va sosì dimineața înroșită!

Și precum apele de munte oprite în curgerea lor firească, dela o vreme rup zăgazurile și o iau năvalnic spre câmpiile întinse, așà se întâmplă și cu neamurile, a căror viață este împiedicată în pornirea ei spre libertate.

Suferința grămădită de Unguri în sufletul părinților noștri, a izbucnit deodată în furtună năprasnică. Viforul asupriților, s'a deslănțuit la 1848. El a încins în fulgerele lui tot Ardealul, trezind din amorțire pe robii gliei strămoșești. Din patruzeci de mii de piepturi a răsunat pe Câmpia Libertății dela Blaj, jurământul sfânt al națiunei române, de a-și dobândì *libertatea* cu puterea armelor. Și a început atunci să răsune peste munți și peste văi, buciumul de luptă al lui *Avram Iancu.* S'a cutremurat Ardealul durerilor, la acest strigăt de mântuire. Asupriții de veacuri alergau cu lănci, coase, topoare, spre munții Moților, mânați de setea răsbunării și de dorul libertății. Nimic nu mai puteà oprì setea de sânge, cu cari Românii chinuiți loviau în Ungurii îndârjiți. Curgeà sângele blăstămat ca păcura întunecată, învinețeau grofii unguri trași la spânzurători, ispășiau păcatele în groaznice chinuri toți călăii de viță păgână. Oștirea ungurească a fost zdrobită de lăncerii înviforați ai lui Avram Iancu, *Craiul munților.*

Naţia noastră îşi câştigă astfel *libertatea,* nu prin milogiri băbeşti, ci prin jertfa sângelui său.

Dar hoţia Împăratului ne-a luat-o. El ne-a dat iarăş pe mâna Ungurilor cu cari a făcut împăciuire. Adâncă jale s'a scoborît atunci în norod. Craiul munţilor, copleşit de durere, îşi pierduse minţile. Frunzele codrilor tremurau în glasul doinei, pe care fluierul lui Iancu o purtă pe toate cărările....

În jalea ei ne-am învelit nădejdile noastre. În oftatul ei scăldam dorinţa noastră după libertatea furată.

Şi iată, că după atâţia ani de înfrigurată aşteptare şi de sfântă credinţă, doina nenorocirii noastre, se preface azi în cântec de biruinţă, prin jertfa nemăsurată şi iubitoare a mamei noastre *România.*

22 Octomvrie 1917.

CINE SUNT ROMÂNII?

Din multele noroade, cari astăzi se războiesc cu atâta înverşunare, puţine se pot lăudă cu un trecut vrednic de preţuire şi de cinste. Şi e lucru curat, că o naţie care şi până acum a dat dovezi de pricepere, de fapte alese şi de vitejie dreaptă, este vrednică să poarte lupta pentru apărarea şi întărirea vieţii sale din viitor. Dar oare cât nu sunt şi de acelea, a căror obârşie este întunecată, cari venind ca seminţii sălbatice, s'au aruncat asupra ţărilor pacinice şi bogate, tulburând pacea, jefuind averile, ferecând în lanţuri de robie pe harnicii băştinaşi. Oare pot aveà astfel de naţii vre-un drept, să se sumeţească şi să umble după cârmuirea păcătoasă a neamurilor mai alese? Niciodată! Turcii sunt păgâni, care sute de ani au măcelărit creştinătatea, iar azi au ajuns nişte putrigaiuri, de cari toată lumea curată se fereşte. Bulgarii sunt nişte căpcăuni, cu porniri de fiară, setoşi de sânge şi de prăzi. Nemţii incaltea au înebunit de tot, şi nebunului încă de mult s'a spus, că trebuie să-i dai la cap până să desmeticeşte. Iar Ungurii îşi păstrea-

ză năravul din fire: sălbatici ca Tuhutum, cu cei ce nu jură, că Dumnezeu e ungur. Niciuna din seminţiile astea nu poate cere, cu dreptate, stăpânirea peste alte neamuri, căci ele veacuri dearândul, n'au făcut altceva decât asupriri, nelegiuiri şi strâmbătăţi. Şi cu atât mai puţin putem să suferim noi Românii, astfel de cârmuiri varvariceşti. Noi nu suntem o adunărură de oameni, veniţi cu ochii însângeraţi de prin întunecimile Asiei. Neamul nostru e de viţă împărătească. Viteazul şi înţeleptul împărat Traian al Romanilor, ne-a aşezat pe pământul românesc de azi, înainte cu 18 sute de ani. Din încuscrirea Romanilor, stăpânitori a toată lumea, cu vitejii neîntrecuţi, cari erau Dacii, s'a născut neamul nostru. Şi ne-am păstrat statornic în plaiurile mândre ale străbunilor, sporind la număr, lucrând în taină şi păzind cu sfinţenie moştenirea veche: vitejia Dacilor şi înţelepciunea Romanilor. Câte năvăliri n'au trecut peste noi, şi toate le-am înfruntat cu bărbăţie. Câţi varvari nu ne-au călcat pământurile, şi s'au prăpădit, iar noi am rămas în viaţă.

Iar când vremurile s'au mai luminat şi neamul nostru a ajuns să-şi întemeieze domnii româneşti, lumea întreagă s'a minunat de vitejia cu care înaintaşii noştri au zdrobit, oştile înfricoşate ale duşmanilor.

Vremuri de slavă ale lui Ştefan cel Mare şi Mihai-Viteazul! Voi staţi vecinică mărturie, pentru sămânţa aleasă din care ne-am născut. Căci mult este a fi Român, cum spune înţeleptul cronicar ardelean. Abià cinci naţii sunt în toată lumea, cari se pot mândrì cu acest nume. Sunt Francezii, Italienii, Spaniolii, Portughezii şi Românii. Aceste naţii sunt surori bune, căci toate cinci se trag dela Romani, cel mai viteaz

și mai înțelept popor din câte pomenește istoria lumei. Și cum a rânduit bunul Dumnezeu, ca în războiul cel înfricoșat de azi, aceste alese vițe ale *gintei latine* să se întâlnească, să-și deà mâna și să lupte împreună pentru dreptate și libertate. În tovărășia lor neamul, nostru, hulit și asuprit, să simte mândru, că-și poate dovedì iarăș vitejia și credința aprinsă, moștenită din bătrâni. Fii mândru neam român, de rudenia aceasta cu cele mai luminate neamuri de pe fața pământului. Căci astăzi brațul lor e tare și dreptatea pentru care luptă e sfântă. Din uriașa încăierare a popoarelor, ginta latină va ieșì biruitoare și neamul românesc va prăznuì cu bucurie, sărbătoarea *libertății* și a înfrățirii sale *naționale.*

Atunci va fi pe pământ pace și între oameni bunăvoire.

29 Octomvrie 1917.

SFATUL ȚĂRII

Peste câteva zile, se va deschide la Chișinău *Sfatul Țării,* alcătuit în urma hotărîrei Congresului ostașilor moldoveni.

Acesta este cel dintâi Sfat al Basarabiei autonome și însemnătatea lui cea mare se cuprinde în aceea, că el este *moldovenesc.* Din 150 de glasnici (deputați), 105 sunt Moldoveni curați. El este deci un Sfat (parlament) național, care va ști să lucreze cu tragere de inimă pentru așezarea Basarabiei pe temelii de viață nouă, care să facă pe Moldoveni stăpâni luminați în țara lor.

Cu câtă durere nu ne gândim noi la Transilvania noastră, unde străduințele Românilor de a-și aveà așezămintele lor, au fost totdeauna înnăbușite de Unguri. Noi nu numai că n'am putut dobândì autonomia țării noastre, dar nici măcar în Sfatul (dieta) Transilvaniei n'au putut pătrunde înaintașii noștri. Și când din mila împărătescă, a fost lăsat dela o vreme, să intre câte-un archiereu, strigătul lui după dreptate erà întâmpinat de către glasnicii unguri cu urlete și împotriviri neauzite. Așa s'a întâmplat cu marele lup-

tător Inochentie Micu, care cu adâncă durere spunea în acest Sfat plin de duşmani, că despre poporul românesc se vorbeşte numai atunci, când boierii Unguri vreau să puie poveri nouă pe ţară. In mânia lor, Ungurii strigau să fie aruncat pe fereastră acest nevrednic apostol al neamului românesc. Pentru lupta sa bărbătească, archiereul Inochentie a trebuit să-şi părăsească scaunul şi să moară departe de poporul său nenorocit.

Iar mai târziu, când Transilvania a fost alipită cu puterea la Ungaria, soarta noastră s'a făcut şi mai grea. Acum nu mai era vorba de Sfat românesc, ci de luptă îndărjită ca poporul nostru să trimită măcar o mână de deputaţi în Sfatul unguresc dela Budapesta. Deşi jandarmii unguri băteau şi ucideau pe ţăranii noştri, cari îşi dădeau glasul lor pentru deputaţii români, totuşi au izbutit să se strecoare câţiva fruntaşi de-ai noştri în Sfatul ţării ungureşti. Dar ce puteau face 10 Români faţă de 400 de Unguri înverşunaţi ? Vajnică luptă au dus acolo pentru drepturile şi slobozenia poporului românesc, dar fără ispravă. Ungurii nu vroiau să audă de suferinţele noastre; deputaţii români erau întâmpinaţi cu batjocuri, ameninţări şi nu odată chiar scoşi afară cu puterea din Sfat. Iar zacoanele nedreptăţilor sporiau mereu, pentru nimicirea neamului nostru oropsit. Azi, acasă la noi, e mai rău ca oricând. Plâng părinţii şi fraţii noştri, sub loviturile biciului unguresc. Nădejdea noastră e în scutul României mame, care prin ostaşii săi viteji şi cu ajutorul voluntarilor (dobrovoleţi) noştri plecaţi din Rusia, ne va scoate din iadul unguresc dându-ne slobozenia în cuprinsul României mari.

Iată pentru ce astăzi când ne gândim la luptele şi suferinţele noastre îndelungate, simţim o mare bu-

curie văzând pe frații noștri din Basarabia, cari au pătimit ca și noi, strângându-se în cel dintâi Sfat al Țării, ca să hotărască ei singuri asupra sorții și fericirii norodului moldovenesc.

Dumnezeu să v'ajute fraților Moldoveni !

19 Noemvrie 1917.

OASTEA ARDELENEASCĂ

De sute de ani noi Românii din Ardeal am stăruit să ne facem o oaste națională care să ne apere viața și moșia împotriva dușmanilor. Dar silințele noastre au fost zadarnice, căci Ungurii totdeauna ne-au împiedicat în izbândirea acestui țel mare. Din pricina aceasta noi am fost robiți de neamuri străine, cari neîncetat se gândiau cum ne-ar puteà șterge de pe fața pământului. Nu-i vorbă, ne-am împotrivit noi, dar puterile ne erau prea slabe ca să putem birui. Numai o însuflețită oștire națională ne-ar fi putut scoate din jugul străinilor, făcându-ne stăpâni pe țara noastră.

Iată însă, că ceeace nu ne-au putut dà o mie de ani de suferință, ne dăruiește acuma înfricoșatul războî al lumei. Oștirea națională ardelenească ia ființă, din acei feciori ai noștri, cari cu sutele de mii se sbuciumă ca plenici prin stepele Rusiei. Rând pe rând ei trec ca voluntari în România, cu dorința sfântă de-a se aruncà în luptă, sub steagul național, pentru slobozirea Ardealului din lanțurile robiei. Cu ei deodată întră în oaste și sutele de bejenari tineri, cari și-au părăsit casele din Ardeal, numai de dragul armatei

românești, atât de mândră și de vitează în luptele ce le-a purtat în anul trecut prin văile noastre.

Cel dintâi regiment s'a și alcătuit și el a primit numele *Turda,* acel târg vestit din Ardeal, unde înainte de aceasta cu trei sute de ani și mai bine a fost ucis mișelește de către Unguri *Mihai-Viteazul.* Numele de *Turda* va aduce mereu aminte ostașilor, că datoria lor cea mai mare este să pătrundă în Ardeal și acolo în locul de jale și durere să răsbune, prin vitejia lor, moartea marelui Voevod. Regimentul Turda este comandat de către colonelul *Marcel Olteanu,* un vrednic strănepot al vestitului scriitor ardelean Petru Maior. Colonelul Olteanu a săvârșit și în acest răsboiu mari fapte de vitejie, pentru cari a fost răsplătit din partea Craiului chiar cu ordinul *Mihaiu-Viteazul,* cea mai înaltă decorație pe care o poate dobândì un ofițer. Suntem încredințați că vrednicul colonel va ștì duce la biruință regimentul „Turda" atunci, când va sosì ceasul mult așteptat.

Al doilea regiment al oștirii ardelene este și el aproape gata și poartă numele *Alba-Iulia.* Cetatea minunată din inima Ardealului, în care la anul 1600 Mihaiu-Viteazul intra biruitor, după ce zdrobise pe Unguri într'o luptă cumplită. Atunci s'a îndeplinit pe-o clipă visul nostru cel sfânt, când toți Românii din Transilvania, Muntenia, Bucovina și Moldova, au fost uniți într'o singură țară mare cu stăpânire românească. Regimentul „Alba Iulia" va fi acela, care călcând pe urmele vitezei oștiri a lui Mihaiu Viteazul, va înplântă din nou steagul național pe cetatea nădejdilor noastre și ne va da pe vecie țara noastră mult iubită. Comandant al acestui regiment se zice că va fi maiorul Dragalina, fiul neuitatului general Dragalina, care în toamna anului 1916 a nimicit pe valea Jiului, în-

gâmfiata oaste nemțească, ce îndrăznise să calce pământul României.

In curând se vor alcătuì și alte regimente.

Nu-i numai așà o întâmplare oarbă, că în aceeaș vreme cu regimentele ardelenești să formează la Chișinău și oastea națională a fraților noștri moldoveni. Este voia lui Dumnezeu, care îndurându-se de suferințele noastre, ca și ale Moldovenilor, le luminează mintea și le arată calea mântuirii. Moldovenii au scăpat de robie, ei sunt slobozi în țara lor și își redobândesc dreptul de stăpâni. Basarabia a înviat, dar pentru ca ea să rămână în mâinile fraților noștri, are lipsă de oștire națională, alcătuită din Moldoveni, cari s'o apere.

10 Decemvrie 1917.

CRĂCIUNUL NOSTRU N'A SOSIT!

În vuetul năpraznic al tunurilor ucigătoare, glasurile îngerești vestesc astăzi nașterea Mântuitorului. E sărbătoarea *păcii*. Bucuria ei înalță cugetul popoarelor slobode și stăpâne pe soarta lor. Dar asupriții și robii plâng în această noapte sfântă. Pacea lor nu le-o poate aduce decât *libertatea națională*.

După dânsa însetează de sute de ani și neamul nostru, dar n'a avut parte de ea. Căci încă din vremuri vechi noi am fost nevoiți să stăm necontenit cu arma în mână, spre a ne apără viața și moșia împotriva nenumăraților dușmani ce năvăliau peste noi, ca sălbăticiunile codrilor.

Din pricina acestor lungi și grele răsboaie, strămoșii s'au risipit dela vatra lor străveche, unde a fost plămădit neamul nostru și, așà, din Transilvania, s'au răschirat prin țările vecine ca Oltenia, Muntenia, Bucovina, Moldova până dincolo de Nistru în Caucaz. Pretutindeni însă ei au dus cu sine limba și datinele, amintirea obârșiei lor slăvite din neamul Romanilor, precum și vitejia neîntrecută moștenită dela Daci, prin care nădăjduiau, că odată și odată le va fi dat norocul să se vadă strânși iarăș în jurul scumpei lor vetre părintești.

Ei au răbdat și au suferit cu credință toate năpăstuirile cu cari îi apăsau neamurile străine, știind bine că va trebuì să vie și pentru noi ziua dreptății și a învierii luminate. Ea a și strălucit la anul 1600, când Mihai Vodă Viteazul, biruind în bătălii sângeroase pe toți asupritorii, a scos neamul nostru din robie și l-a împreunat într'o singură cârmuire românească. Atunci s'au văzut frații de acelaș sânge, îmbrățișându-se cu lacrimi de bucurie, acolo în *Alba-Iulia* Transilvaniei, de unde plecaseră cu câteva sute de ani mai înainte.

Dar această bucurie a libertății neamului românesc a fost numai de-o clipă.

Mihai a fost ucis mișelește și steaua noastră s'a întunecat. De-atunci o căutăm mereu cu ochii înlăcrămați și cu sufletul îndurerat de robia nouă, în care ne-a înjugat dușmanii. În rugăciunile ca și în doinele noastre triste, ce se ridicau spre cer ca fumul de tămâie curată, tremură dorul fierbinte după slobozenia răpită.

Și iată că răsboiul înfricoșat al neamurilor de azi, a luminat ca un fulger în noaptea durerilor noastre. Robii Transilvaniei și ai Bucovinei și-au întins mânile spre sora lor mai mare, *România,* care prin oștire ei națională, puteà să-i mântuie din chinurile de veacuri. Ea ne-a auzit strigarea și ne-a priceput suferința. Feciorii ei s'au ridicat ca șoimii, ca să ne scoată din ghiarele lupilor. Dar puterea covârșitoare a dușmanilor și vânzarea ticăloasă a Țarului rusesc. nu i-au lăsat să-și mântuie frații.

După suferinți nemărginite și viteji pline de slavă, oștirea României stă azi la granița Moldovei cu sufletul înviforat. Tovarășii o părăsesc și ea rămâne singură să-și facă datoria de-a trece biruitoare în Tran-

silvania şi Bucovina, unde mamele şi surorile noastre mor în spânzurătorile negre. Iar noi, cu sufletul chinuit, pribegim în lume, gândindu-ne fără încetare la Ardealul nostru iubit.

Dar în durerea bejeniei noastre, simţim totuş o mare mângâiere. Este învierea fraţilor noştri Moldoveni de dincoace şi de dincolo de Nistru. Dumnezeu le-a dăruit norocul de-a scăpà mai înainte decât noi, din temniţa întunecată a robiei muscăleşti. Astăzi ei sunt slobozi şi steagul naţional străluceşte cu aceeaş mândrie la Chişinău, ca şi la Tiraspole. Sufletul lor soarbe cu sete din isvoarele vieţii nouă, apa fermecată a limbii şi culturii naţionale.

De-acum ei vor merge voioşi pe drumul fericirii, care nu mai atârnă decât de vrednicia şi priceperea lor. Cine nu se va bucurà foarte de fraţii din răsărit ai neamului nostru, cari astăzi sunt stăpâni pe soarta lor? Bucuria lor e bucuria noastră.

Dar ea nu e deplină şi nu poate fi deplină, câtă vreme, celelalte 12 milioane de fraţi plâng în nenorocire. România e călcată în picioare, Transilvania şi Bucovina gem de dureri fără nume, aşteptând ceasul dreptăţii dumnezeeşti.

Crăciunul nostru, cu *pacea* dreptăţii şi a slobozeniei naţionale n'a sosit. Crăciunul neamului românesc e departe încă, şi el numai atunci va fi prăznuit, când va fluturà şi pe culmile Carpaţilor steagul sfânt al *României Mari.*

De aceea noi nu putem simţì bucuria cântărilor cari răsună atât de duios în această noapte sfântă, ci cu sufletele zdrobite priveghiem întristaţi în aşteptarea zorilor de *mântuire naţională.*

24 Decemvrie 1917.

BIBLIOTECA DOCUMENTARĂ ORAŞUL PIATRA NEAMŢ

O ȚARĂ DE JERTFĂ: ROMÂNIA

Sărmană țară nenorocită! Cine nu se gândește cu durere la suferințele tale? Nu este suflet de Român, care să nu verse lacrimi dureroase în aceste zile ale anului nou, aducându-și aminte de soarta ta amară.

Din mijlocul liniștei și bogăției pe care ți-o dă pământul tău binecuvântat, tu te-ai ridicat deodată în arme, și ai pornit în războiul crâncen al popoarelor.

Pentru ce ți-ai jertfit pacea și fericirea? Nu erai mulțumită, n'aveai câmpii roditoare, munți falnici și izvoare ca oglinda? N'aveai slava trecutului și strălucirea numelui tău din anul 1913? Ce te împingeà spre zările aprinse, unde vuià furtuna morții? In zgomotul armelor roșite de sânge, tu deslușiai geamătul fiilor tăi din Transilvania și Bucovina. Suferința lor îndelungată, îți strângeà inima și-ți cutremurà sufletul de mamă iubitoare.

Știai că suntem orfani, căzuți pe mâini dușmane, cari ne strângeau în lanțuri grele. Eram ferecați să nu ne putem mișcà, eram gâtuiți să nu putem strigà, și trupurile noastre erau târâte în temnițe negre, ca durerea noastră să nu străbată la tine. Dar tu ne-ai

auzit şi te-ai înfiorat. Simţirea ta duioasă a înţeles toată pătimirea noastră de mucenici, şi atunci, purtată de porunca ceriurilor milostive, te-ai ridicat înfiorată ca mama ce-şi vede copiii în cumpăna morţii.

Mândrii tăi voinici s'au repezit ca şoimii spre Ardeal, rupând miezuina blesemată ce ne despărţiă de sânul tău dulce. Mândrul tricolor a început să fâlfâie luminos peste satele noastre îngenunchiate în noaptea durerilor. Soarele se coborîse atunci la noi, svântându-ne râurile de lacrimi în cari ne înnecam desnădăjduiţi.

Dar duşmanii au fost mulţi şi puterea lor covârşitoare. Vitejii tăi s'au luptat ca Feţi-frumoşii din poveste, fără a puteà oprì puhoiul năvalnic. În urma lor, Ardealul se cufundă iarăşi în sfâşietoarea jale a părăsrii.

Oştirea îşi strânsese steagurile şi cu ele la piept, opreà pas de pas năvala sălbatecă ce se îndreptà spre pământul tău sfânt.

De-atunci ai încercat dureri fără nume. Stropşită de mitraliere, lipsită de ajutorul îndepărtaţilor prieteni, vândută de Ruşii vecini, tu ai rămas singură împotriva unor jivini năprasnice, ce te cotropiau din toate părţile. Mare să fi fost, năsdrăvană să fi fost, şi nu puteai oprì năvala turbată ce se revărsà în valuri negre spre oştile tale chinuite. Şi totuşi nu te-ai lăsat zdrobită. Suspinau bătrânii, plângeau mamele în urma feciorilor, cari cu sufletul săgetat treceau luptând pe lângă casa părintească.

Ei s'au înfipt în Moldova, de unde nici o putere nu-i mai puteà scoate. Mii dintre ei s'au prăpădit de gerul cumplit al iernii, de grozăvia foamei ori de înspăimântătoarele friguri ale bolilor ucigătoare. Nu e oştire în lume, care să fi fost mai amarnic lovită de

soartă. Şi cu sosirea primăverii, ea totuşi a înviat, mai mândră şi mai hotărîtă.

La chemarea din nou a buciumului, ea s'a aruncat în foc cu îndârjire, zdrobind trufia pângăritorilor. Dar a doua vânzare i-a curmat avântul şi i-a smuls biruinţa. Şi când ea aveà să-i ducă pe aceşti viteji fără seamăn iarăş peste Carpaţi, a căzut asupra lor, ca un blăstăm al iadului, a treia vânzare muscălească, setoasă de pace ruşinoasă. Pe semne ca să se împlinească Scriptura, care zice: „că de trei ori va cântà cocoşul...".

Şi astăzi România stă părăsită în mijlocul valurilor duşmane. Zările sunt întunecate, de nicăiri nu luceşte raza ajutorului. Şi-a jertfit pacea şi bogăţia, şi-a jertfit cinstea şi fala ei întrupată în oştirea vitează, dar fără noroc.

A pierdut totul ce-i vestià strălucirea. Iată-o acum o ţară de cumplită suferinţă, cum nu mai e alta pe faţa pământului.

Cum să nu ne cutremure soarta ei?

Scumpă ţară de jertfă, idealul Tău de-a împreunà pe toţi fiii tăi răzleţiţi e sfânt şi drept. Noi credem în el şi-l stropim cu lacrimile noastre de rugă fierbinte. Nu-i cu putinţă, ca el să cadă, dacă mai este o dreptate în lume. Dumnezeu din ceruri îţi ştie suferinţele şi ascultă plângerea poporului românesc.

Dreptatea va venì şi anul 1918 ne va vedeà pe toţi alergând la sânul tău, o Românie iubită şi sfântă!

4 Ianuarie 1918.

CĂTRĂ PRIZONIERII ŞI PRIBEGII ARDEALULUI

Astăzi, când trecem pragul unui nou an de războı, gândul nostru se îndreptează spre voi, iubiţi prizonieri şi pribegi, cari rătăciţi prin pustiurile Rusiei.

Sunt trei ani şi jumătate de când o blestemată poruncă împărătească, v'a smuls dela casa voastră, ca să vă trimită cu sila la moarte cruntă.

Aţi plecat înviforaţi, în plânsetul mamelor, în bocetul soţiilor şi în jalea copilaşilor, ca să vă luptaţi pentu aceia, cari de o mie de ani caută să ne sugrume. Pentru pajura împărătească şi steagul unguresc, aveaţi voi să suferiţi cele mai grele chinuri pe câmpurile de bătaie. Ştiaţi bine, că legile ungureşti totdeauna erau făurite împotriva noastră, că solgăbirăul vă apăsă cu aruncuri grele, că finanţii vă amărau zilele cu acţizuri şi jandarmii vă stropşiau în bătăi, că tot neamul nostru eră prigonit fără milă. Le ştiaţi toate şi sub povara lor clocotitoare aţi pornit spre hotare, unde vă aşteptă coasa morţii. Se rupeă atunci sufletul vostru de nedreptăţile de veacuri şi vă gândeaţi cu spaimă că ele vor sugrumă mai departe neamul nostru nenorocit. Şi simţirea nu v'a minţit. Voi aţi înţeles că rămânând tot sub stăpânirea ungurească, poporul nostru e osândit la vecinică robie. Numai un drum de scăpare puteă să mai aibă:

Steagul tricolor care străluceà la Bucureşti. Mântuirea noastră erà *România*. Spre ea se îndreptau ochii noştri, oştirea ei naţională erà nădejdea noastră. Numai în unire strânsă cu ea puteà să se înalţe şi steaua noastră, făcând din noi un popor liber, mare şi vrednic de viaţă. Cu credinţa aceasta mare v'aţi aruncat în focul tunurilor, ea vă frământà sufletul din tranşeele afurisite, ducându-vă cu mintea spre ziua când visul nostru va luà trup. Şi dorul de-a luptà pentru el, v'a trecut dincolo de sârmele însângerate. Aţi ajuns în Siberia de ghiaţă.

Sufletul vi s'a uşurat de-o povară grea şi aşteptaţi nerăbdători să bată ceasul. El a sosit. România şi-a trimis şoimii peste Carpaţi, acolo unde soţiile voastre plângeau nemângâiate. Aţi tresărit de bucurie, şi lacrimile vă străluciau în ochi, Ardealul vuià de cântecul libertăţii. Dar jalea i-a întunecat sărbătoarea. Şi cu retragerea oştirilor au plecat spre voi şi părinţii, lăsând vatra pustie. Soţii şi copiii i-au urmat peste munţi, cu durerea în inimă şi cu credinţa în suflet. Ardealul se înfrăţise cu România în suferinţele cele mai mari din câte ne-a trimis Dumnezeu. Unirea se făceà tocmai prin grozăvia acestor suferinţe. Din mijlocul lor a răsărit fermecată oastea nouă, care la Mărăşti şi Mărăşeşti a însemnat cea mai mare slavă din câte cunoaşte istoria noastră. De-acum eram mântuiţi. Dreptul nostru rămâne în picioare şi nimenea nu ni-l mai poate tăgădui.

În măreţia lui am părăsit noi Moldova ca să trecem pe pământul, unde vă sbuciumaţi voi. Şi iată-ne împreună: bărbaţi din războiu şi soţii de acasă, îmbrăţişându-ne cu lacrimi în pustiurile Rusiei... Nepătrunse căi ale Domnului! Astăzi, prizonieri şi pribegi din Ardeal, ne plecăm ghenunchii spre aceiaşi rugă

fierbinte. Sufletele noastre sunt cernite de amarul durerilor. Nenorocirea plutește peste noi ca norii întunecați. Desnădăjduiți privim cătră anul nou și ne întrebăm: mai vedeà-te-vom Ardeal iubit cântând la pieptul României mame?

Da, fraților, răspundem noi, cari scriem la această gazetă. Niciodată n'a fost mai tare nădejdea noastră, ca în aceste zile de grea încercare. Oricât de mare este primejdia în care se cutremură România, noi credem cu toată puterea sufletului nostru, că dreptatea trebuie să vie. Ar fi să ne îndoim de dreptatea lui Dumnezeu.

Adevărat că Rusia ne-a părăsit. Dar în locul ei a venit *America,* țara bogată și puternică pe care atâția din voi o cunosc. America lucrează foarte iute și milioanele de ostași, împreună cu miile de tunuri și aeroplane, pe cari le-a făgăduit, vor ajunge degrabă în Europa. Franța, Anglia și Italia, pe lângă marele ajutor al Americii, vor luptà înainte și puterea lor uriașă, va aduce biruința neîndoioasă asupra Germaniei. *Chiar dacă România n'ar mai puteà duce războiul, îl vor purtà aliații noștri puternici, cari și-au dat cuvântul, că jertfele crunte aduse de România vor fi răsplătite și idealul nostru național se va îndeplinì.*

Anul 1918 — după cum a mărturisit acum ministrul Franței — va însemnà sfârșitul războiului și glorioasa izbândă a Aliaților noștri.

Deci, fraților, fiți tari în suferință și credeți fără șovăire, că în curând Dumnezeu ne va învrednicì să vedem mântuirea neamului românesc.

România Mare se va înfăptuì, iar noi vom sărutà atunci, cu lacrimi fierbinți, țărâna scumpului nostru Ardeal.

4 Ianuarie 1918.

UN ACT ISTORIC: INTRAREA OŞTIRILOR ROMÂNEŞTI ÎN CHIŞINĂU

(Ziua de 13 Ianuarie 1918).

Aşteptarea.

Sâmbătă toată ziua erà o fierbere neobicinuită în Chişinău. Prin toate colţurile se vorbià cu aprindere de armata românească, care aveà să sosească în fiecare ceas. Fel de fel de svonuri alergau dela om la om, cu privire la acest eveniment deosebit de însemnat, la care nimenea nu se gândeà cu o săptămână înainte. Adevărat, că Sfatul Ţării hotărîse să ceară trupe străine, pentru curmarea anarhiei, dar nu se aşteptă că ele vor venì în adevăr şi încă aşà de repede.

O seamă din locuitorii oraşului răspândeau veşti, că trupele române ar fi avut ciocniri sângeroase cu bolşevicii la Ungheni, că altele ar fi fost desarmate pe la Călăraşi şi vor sosì în oraş nu biruitoare, ci

prizoniere. Lumea nu prea credeà în aceste vorbe, spuse anume ca să facă zăpăceală şi să samene neîncredere.

Sosirea se adevereşte.

Bulevardul Alexandru erà înţesat de lume, care aşteptà nerăbdătoare şi nu se mai duceà acasă. Cetăţenii cu miros de vijlă îşi închiseseră dughenile şi aruncau priviri speriate de după storurile lăsate. Dar iată că telegramele sosite în grabă, înştiinţează în mod oficial, că oştile române sunt la *Străşeni*, în frunte cu generalul *Broşteanu* şi în curând îşi vor face intrarea în oraş. De-acum orice îndoială erà risipită şi număram clipele când se vor arătà aeroplanele româneşti, cari să arunce în oraş proclamaţiile generalului Broşteanu.

Înainte de intrarea in oraş.

Toţi uitară de masă şi parcă-i legà ceva de locul din uliţă. Trecuse de amiază şi trotuarele nu se mai goleau. Fiecare doreà să ştie şi să vadă ce se întâmplă, măcar de-ar fi zăbovit toată noaptea.

Un număr de studenţi şi studente basarabene, îmbrăcaţi în costume naţionale, întovărăşiţi de câţiva deputaţi, s'au urcat în automobile împodobite cu flori, ieşind întru întâmpinarea oştirii. Comandantul a primit cu bucurie această solie, pe care n'o trimeteà o hotărîre oficială, ci dragostea aprinsă de neam, ce clocoteà în inima lor românească.

Cârmuirea Ţării înaintea oştirei.

După ce Sfatul Ţării hotărîse însuş chemarea României în ajutor, pentru scăparea Republicei, erà fi-

resc ca această înaltă ocârmuie să iasă întru întâmpinarea oştilor. Au fost trimişi de către Sfatul Ţării d-l Pant. Erhan, preşedintele Directoratului şi d-l Gh. Pântea, locţiitorul Directorului de răsboiu. Ei s'au dus până la Cojusna, unde au salutat pe generalul Broşteanu, în numele republicei moldoveneşti, asigurându-l de bună primire din partea ţării întregi.

Intrarea.

Înserase. Publicul se impacientà, mai ales că aşteptase toată ziua şi acum se vorbià că intrarea va fi amânată pe Duminecă, de oarece nici o armată nu-şi face intrarea într'un oraş pe timpul nopţii. Cei grăbiţi, ori cu teama nevindecată de tâlhăriile bolşevicilor, porneau spre casă.

Erà ora 7 seara. Deodată văzduhul se cutremură de câteva bubuituri puternice. Erà artileria română, erau tunurile dela Oituz, cari vesteau Chişinăului intrarea oştirii noastre. Un fior străbate mulţimea, o fierbere ciudată aleargă pe străzi. Prin câte un colţ se aud şoapte: sunt bolşevicii, cari iau lupta cu Românii. Dar otrava nu prinde, căci la marginea oraşului, intrarea oştirii româneşti se producea prin trei direcţiuni: Apus, miază-zi şi miază-noapte.

Goarnele.

Cum stam înfrigurat, căutând să desluşesc prin întuneric adevărul cel mare, iată că în depărtare răsună goarna românească. Lacrimile mi-au năvălit în ochi, inima îmi zvâcneà aprinsă.

Dumnezeule, de când nu i-am mai auzit sunetul înălţător şi eroic. Îmi răsăreau fugare icoanele luptelor cu viteji pe cari îi săltà spre duşman glasul de aramă al goarnei răsboinice. Acum strigarea ei pă-

trundeà prin toate ungherele Chişinăului, vestind fraţilor înstrăinaţi învierea gloriei strămoşeşti.

Trecerea pe uliţi.

Armata care intrà, erà alcătuită de unităţile diviziei XI, cu infanterie, cavalerie, artilerie, secţii de mitraliere ş. a. Partea cea mai mare a trecut pe bulevardul Alexandru, strada principală a capitalei.

Deşi erà întuneric, totuşi puteai desluşì diferitele arme, cari înaintau hotărîte şi vesele, sub comanda ofiţerilor.

In faţa Tipografiei Româneşti.

Aici se grămădise mulţimea de privitori. Loc de frunte, luminat şi de becurile electrice ale Cinematografului, erà cel mai potrivit de a puteà vedeà oştirea mântuitoare.

Redacţia şi administraţia gazetei noastre ieşise pe trotuar, cu un steag naţional, în jurul căruia se strânsese tot personalul tipografiei, împreună cu pribegii din toate ţările locuite de Români.

Manifestaţia pribegilor.

Din multe părţi auzeai urări la adresa oştirii, dar nicăiri ele n'au fost aşà de mari, calde şi statornice ca aici la Tipografia Românească.

Din zeci de piepturi răsunau necontenit strigătele de bună-sosire. Fiecare ofiţer, fiecare unitate, până la soldaţii ce şedeau în chesoane, erau întâmpinaţi cu isbucniri de bucurie ne mai pomenită. „Trăiască România", „trăiască oştirea vitează", se alternau cu urările aprinse la vederea drapelelor sfinte, pe cari le salutam cu capetele descoperite. Strigăte de bu-

curie eşiau din piepturile pribegilor, lacrimi fierbinţi udau obrajii noştri supţi de suferinţă. Nu erà unitate, căreia să nu îi strige: „Trăiască România Mare, Trăiască Ardealul, trăiască Bucovina şi Basarabia". Iar ofiţerii salutau agitându-şi capelele, soldaţii ne răspundeau însufleţiţi de această primire frăţească.

Doina.....

Un moment trupele s'au oprit în loc, spre a se aranjà dislocarea. Atunci unul din eroii dela Mărăşeşti şi-a scos fluerul fermecat şi doina noastră plutea duioasă peste capetele Chişinăului. Armonia ei scoborà în sufletele noastre o dulceaţă nemărginită. Ni se păreà că-i o rugăciune sfântă, care se înălţà senină spre cer, pentru ziua aceasta mare.

Cântecele naţionale.

Covârşiţi de atâta bucurie, pribegii din faţa tipografiei româneşti, s'au trezit deodată înfrăţiţi cu cântecele imnului nostru „Deşteaptă-te Române", care spintecà tainele serii în valuri neoprite. Niciodată nu ne-am simţit mai răpiţi de cântările noastre, ca în aceste clipe, când fără a mai ţineà seamă de puterea vocii, cântam într'o bucurie nebună, până la desăvârşită răguşire. Urmà una după alta: *Imnul Unirei, Haideţi fraţi cu arma'n mână, Sunt vânător, La arme (de Iosif), Frunzuliţă verde de stejar,* ş. a., într'o beţie de însufleţire unică în felul ei.

Două ceasuri întregi a ţinut această manifestaţie, care va rămâneà una din cele mai însemnate, atât pentru noi, cât şi pentru viaţa Basarabiei întregi.

Ministrul de războiu al Basarabiei la redacția noastră.

În cursul trecerii trupelor, d-l Pântea, locțiitorul directorului general de răsboiu și marină al Republicii Moldovenești, s'a prezentat la redacția gazetei noastre, ca să ne anunțe în mod oficial primirea sărbătorească a oștilor României, care aveà să se facă Duminecă în 14 Ianuarie. Potrivit cu această comunicare, noi am și tipărit în ediția specială avizul, care aduceà la cunoștința publicului locul și timpul defilării.

Ediția specială a gazetei noastre.

In timpul trecerii armatei, lucrătorii noștri aveau să tipărească ediția specială a gazetei noastre, închinată acestui eveniment istoric. Dar nu erà putere care să-i mai oprească pe lucrătorii noștri, aproape toți ardeleni refugiați, de a nu dà năvală în stradă, ca să salute oștirea mântuitoare. Printre picături scoteau corectura, ca să se ivească din nou în mijlocul nostru, cântând din adâncul inimei imnurile de bucurie, ce zguduiau toată ființa noastră.

Și la ceasurile 10, hărnicia lor a făcut să iasă din tipar gazeta *cu litere aurite,* în cinstea eroilor României, cari aduceau cu steagurile biruitoare solia înfăptuirii visurilor noastre sfinte.

Ziua de 14 Ianuarie.

Soarele bucuriei....

O Duminecă frumoasă. In zorii dimineții, soarele se ridică mândru pe bolta albastră, trimițându-și pulberea de raze peste orașul Chișinău. O minunată zi de primăvară răsărise, acum la începutul lunei Ianuarie, cu luciri vesele, cu aer cald și înviorător. Erà o binecuvântare de sus. care se coborà să încununeze

ca o aureolă divină drapelul Românei, ce flutura înălţător in oraşul Chişinău.

Ziua Invierii....

Nu ştiu de ce simt în suflet bucuria rară, pe care altădată mi-o dà ziua Invierii. Ca şi la sărbătoarea creştinismului, am stat şi acum treaz toată noaptea; simţămintele adânci cari ne-au străbătut la trecerea oştirii, ne furnicau fiinţa întreagă şi nu puteam închide ochii în aşteptarea zilei, care aveà să ne deà priveliştea strălucită a defilări armatei sufletului nostru.

Plutind intr'o frământare duioasă, sburam pe aripile visurilor. Ceasul dimineţii mi se păreà că prea întârzie in nerăbdarea cu care-l aşteptam.

Şi când am părăsit odaia, eşind în stradă, lumina bogată ce învăluià oraşul, m'a izbit deodată cu o putere tainică, care m'a făcut pe-o clipă să am senzaţia din ziua Invierii. De departe sunau clopotele Catedralei, cari astăzi pare-că aveau ceva neobicinuit în dangătul lor maiestos. Şi mă vedeam aievea alergând spre sfânta slujbă, vestitoare de taina cea mare şi nepătrunsă.

Pe străzi.

După atâtea luni de tulburare, în cari lumae treceà cu faţa îngrijorată, din pricina anarhiei bolşeviste, astăzi, pentru întâia dată, întâlneşti liniştea şi siguranţa ce străluceà în ochii trecătorilor. Copii, doamne, bătrâni, ofiţeri şi boieri de viţă veche, cari de săptămâni nu mai îndrăsniseră să iasă pe străzi, se plimbau acum veseli, îndreptându-se curioşi spre bulevardul Alexandru. S'au dus tâlharii cari sămănau spaima, prin jafurile şi sălbăticia lor. Groaza de os-

tirea românească disciplinată i-a făcut să părăsească în ruptul capului orașul, pe care-l terorizaseră cu atâta cruzime. Oamenii răsuflau acuma ușurați, când simțiau că se întorc iarăș zilele de siguranță, aduse de-o armată vitează.

Pe bulevardul Alexandru.

O mare de capete, care se mișcà în valuri pe trotuarele largi și nesfârșite. Cuvântul românesc se desfăceà din guri tot mai multe, întrebări treceau dela om la om asupra defilării, fiecare se sileà să-și găsească un loc bun, de unde să poată vedeà totul. Ferestre, balcoane, acoperișuri de case, erau ocupate de fel de fel de privitori, ca în zilele marilor serbări. De-alungul bulevardului calea erà deschisă și nimenea n'o traversà, căci acum stà de strajă soldatul român, cu baioneta pe pușcă. Tot la doi pași se postase câte o sentinelă românească, care înfățișà ordinea, într'un pământ bătut de anarhie. Iar la încrucișarea străzilor, stăteau în rânduri strânse plutoane întregi, cu arma la umăr. Cetățenii îi priviau încremeniți, în așteptarea generalului, a cărei sosire erà anunțată.

Sosirea Generalului Broșteanu.

La ceasurile 12 fără un sfert sosește generalul *Broșteanu,* împreună cu statul său major, între cari erau și ofițerii misiunii franceze. El trece de-alungul străzii, cu pieptul plin de decorații. Înalt și voinic, cu pasul sigur și ochii aprinși, generalul Broșteanu te câștigă prin tinerețea și înfățișarea sa simpatică. Ai vreà să te îndoiești pare-că de steaua ce strălucește pe capelă, dar semnul ranei și pieptul împodobit cu ordinul Mihai-Viteazul, îți dă încredințarea că el este

în adevăratul înțeles al cuvântului un iscusit răsboinic și un neîntrecut erou. Marea pricepere cu care și-a dus la biruință ostașii împotriva Germanilor, ca și curajul admirabil cu care s'a aruncat însuș în mijlocul dușmanilor, l-au făcut vrednic de cinstea aceasta istorică, de-a intrà în capitala Basarabiei, ca mântuitor al pământului moldovenesc din primejdia peirii.

Unitățile îl primiau cu puternice strigăte: „Să trăiți!"

Ajuns la Banca Generală — cea mai frumoasă clădire a orașului, zidită în stil grecesc — generalul ià loc în fața ei, spre a primì defilarea.

Defilarea oștirii.

S'a dat semnalul. Sărbătoarea se deschide prin goarniștii cu pieptul larg. Privitorii ridică capetele, noi ne cutremurăm. E goarna care a umplut de avânt pe acești viteji, în valea Jiului și pe plaiurile Moldovei, ducându-i spre slavă nemuritoare. Oștile încep să defileze, în marșul triumfal al celor 2 muzici militare postate în fața generalului Broșteanu. Ce-am simțit în clipele acelea, nu se poate tălmăcì în cuvinte. Fără a puteà scoate o vorbă din gură, plângeam, cum nu mi s'a întâmplat niciodată în viață. Căci ochii mei înlăcrămați vedeau aievea oștirea năzdrăvană, care în uimirea lumii a biruit cea mai puternică armie din Europa.

Eu am avut fericirea, să văd și intrarea biruitoare a acestor oști în Ardealul nostru. O uriașă bucurie simțisem atunci, dar n'am fost copleșit de emoția adâncă, care mă stăpâneà acum. Cu intrarea României în Ardeal mă obicinuisem; acest ideal a fost de atâtea ori zugrăvit în articolele și cărțile noastre, în-

cât ziua înfăptuirii lui mi se păreà o necesitate logică, care nu se mai poate schimbà. Dreptul României asupra Ardealului erà neîndoios și intrarea în războiu alăturea de Aliați, îi garantau dobândirea lui.

Când însă am văzut oastea României la Chișinău, unde așà de puțin o așteptam să intre, la chemarea oficială a Basarabiei, — căci conștiința ei națională erà strivită aproape cu totul, — simțiam că problema românească a câștigat o înfățișare integrală. Conștiința unității de neam se întinde până dincolo de Nistru și împrejurarea, că oastea României călcà pe pământul fraților răpiți, mă făceà să înțeleg însemnătatea covârșitor de mare a acestui fapt istoric și să mă gândesc la urmările lui nemăsurate, sub raportul idealului național.

Infățișarea oștirii.

Soldații defilau în rânduri drepte, cu mâna strânsă pe armă. Mici de statură, trași la față, ei nu-ți lăsau impresia de strălucire a oștilor de paradă, dar te făceau să înțelegi, din mersul lor apăsat și sigur, disciplina care le stăpânește voința neînfrânată, care-i poartă și gloria minunată care le împodobește în chip tainic piepturile de viteji.

Hainele lor erau poate și-acum stropite de sângele nemțesc și de noroiul marșului forțat de 45 kilometri făcuți într'o singură zi. Și când mă gândesc la suferințele nemărginite ale acestor ostași, la încercările fără pereche prin cari au trecut, trebuie să mă minunez de bărbăția tinerească cu care trec pe dinaintea generalului. Și deodată mă fulgeră prin inimă gândul, că pe dinaitea mea trec biruitorii ***lui Makensen.***

Da, așà slabi și galbeni la față cum sunteți, căci mâncați numai odată pe zi, ca să le rămână mătăhalelor cu samovarul să se îndoape de câte cinci ori din hrana bietei Moldove, așà slabi și „mămăligari", cum vă batjocuriau bolșevicii și nemernicii lui Nicolae II, voi ați fost aceia, cari în cele mai grozave lupte, ați bătut mândrele oști germane și ați înfrânt îngâmfarea și vitejia celui mai vestit general al Nemților, Mackensen.

Slavă vouă, viteji ai României, care ați ridicat cinstea neamului nostru și l-ați pus alăturea de viteazul popor francez! De acum istoria lumii va vorbì totdeauna de Români, ca de niște eroi vrednici de viața slobodă.

În fruntea voastră, mândrii, ofițerii de toate gradele. Ne uitam la ei cu dragoste, căci decorațiile lor dovedeau tuturora vitejia cu care au luptat în rând cu voi. Mulți străini i-au hulit, dar astăzi, după ce cunosc amănuntele ofensivei românești dela Mărăști și ale defensivei dela Mărășești, toți cârcotașii trebuie să se plece cu smerenie în fața voastră. Căci în sufletul acestor ofițeri trăiește iubirea de țară și simțul de jertfă pe câmpul de onoare, pe care l-au dovedit cu prisosință în războiul sângeros al neamului nostru.

Sentimentele publicului.

Din fețele privitorilor puteai cetì sentimentele care-i stăpânesc, înaintea acestei defilări. Cetățenii cu „dughienele" stau sguliți în caftanele lor și tremurau la vederea eroilor ce nu cunosc frica. O parte din Moldoveni, otrăviți de bolșevici și de perciunați, arătau o oarecare dușmănie tăcută, pe care numai întunerecul rusesc li-o băgase în cap. Majoritatea fra-

ților noștri Moldoveni se bucurau dimpreună cu noi, că pot strânge la piept pe frații lor mai mari, de cari o sută de ani au fost despărțiți prin hoția Țarului. Ei își dădeau seama, că acești ostași nu vin ca cuceritori ori răpitori ai libertății lor, ci, ca niște ocrotitori și apărători în vreme de primejdie. Aceeaș bucurie o aveau și Rușii cinstiți.

Voluntarii ardeleni.

Dar între cei ce săltau de bucurie, erau voluntarii noștri, cari cu o săptămână înainte au sângerat în gara Chișinăului de gloanțele ucigașe ale bolșevicilor și a unor moldoveni rătăciți. Sosirea armatei românești i-a scos și pe ei din temnița unde-i aruncase sălbăticia tovarășilor. Cu fețele învinețite de bătăi, ei se adunaseră în grupuri pe trotuare și priviau cu inima aprinsă oastea vitează, sub ale cărei drapele se înștiințară să intre de bună voie. Ei au auzit de faptele ei strălucite, pe cari le-a scris cu vârful baionetei, dar până acum n'o văzuseră. Soarta a voit ca acest lucru să se întâmple tocmai la Chișinău, unde ei suferiseră una din cele mai grele umilinți. Și câtă încredere le-a sădit în suflet această întâlnire! Ardeau de dor și le păreà rău, că nu se găsesc și ei în rândurile oștirii, după care au suspinat atâta prin Siberia. Ochii lor sorbeau cu sete armata *României Mari*, pe-al cărei steag au pus și ei jurământ sfânt, numai spre a scoate Ardealul nostru din robia ungurească.

Dar ceeace impresionà și mai mult pe Ardelenii noștri erà faptul, că acești soldați alcătuiau divizia a XI-a, care pătrunsese în Ardeal, pe la Petroșani.

Eroii dela Jiu.

Cine nu-şi aduce aminte de generalul Dragalina, care în fruntea acestei divizii de olteni, a câştigat cea dintâiu luptă mare împotriva Germanilor? Urmaşii lui Tudor Vladimirescu au dovedit din nou că „din vultur, vultur naşte", că deşi copleşit de greutăţi, Românul „are şapte vieţi în pieptu-i de aramă".

Prin eroizmul acestor soldaţi, a fost zdrobită divizia a XI-a bavareză, supranumită de Germani „divizia de fier".

Şi noi aveam fericirea să vedem pe aceşti nemuritori trecând senini pe uliţele Chişinăului. Cum să-ţi mulţumim, Dumnezeule sfinte, pentru atâta noroc de care ne-ai învrednicit, în tristeţea părăsirii noastre?

Salutările oraşului Chişinău şi ale Consiliului orăşenesc.

Înainte de a începe defilarea trupelor, s'au înfăţişat generalului Broşteanu domnii A. Schmidt, primarul oraşului şi T. Neaga. Cel dintâiu a salutat oştirea României în numele oraşului, iar al doilea în numele consiliului comunal, exprimându-şi bucuria şi nădejdea, că în sfârşit capitala Basarabiei ajunge la linişte, spre a puteà îndreptà stările ticăloase pricinuite de sălbăticia revoluţionarilor bolşevici. Oştirii româneşti i s'au făgăduit toate înlesnirile, în scopul asigurării ordinei.

Drapelele.

Multă mândrie ne lăsase în suflet trecerea artileriei, ţinuta războinică a roşiorilor pe acei cai frumoşi, svelţi şi aprigi, cum nu mai văzusem de mult.

Dar ceeace ne-a cutremurat toată făptura noastră,

erau drapelele, simbolurile sfinte ale Țării, după care și se topesc inimile.

Cu ochii plini de lacrimi ne descoperiam înaintea lor, căci ele nu erau niște stindarde obicinuite de zile oficiale, ci purtătoarele gloriei românești din Ardeal, Jiu, Oituz, Mărăști și Mărășești. În fluturarea lor s'au aruncat vitejii la luptă înverșunată, sub îndemnul lor fermecat s'au înscris în cartea neamului cele mai strălucite biruinți, cari au uimit pe toți, făcând pe vestitul general francez Berthelot să spună cu hotărîre, că *Românii sunt cei mai buni ostași din toată lumea.*

Și asăzi, când *Alba-Iulia* și *Bucureștii* gem de dorul acestor drapele sfinte, fără a le puteà sărutà cu evlavie, noi suntem fericiți de a ne scăldà ochii în strălucirea lor glorioasă, aici la *Chișinău,* aproape de apa Nistrului.

Să deà Dumnezeu, ca tot sub umbrirea lor, să sărbătorim și ziua cea mare a înfrățirii noastre de obște.

Incheierea sărbătorii.

Aproape două ceasuri a ținut această defilare istorică, care va rămâneà scrisă cu litere de aur în istoria noastră. Va fi nu numai o pagină de glorie, ci una de creatoare statornică a vieții naționale depline și unitare a neamului românesc.

După mântuirea defilării, generalul Broșteanu pleacă spre locuință, împreună cu statul său major, iar publicul se împrăștie satisfăcut, că de-acum înainte va aveà liniștea și siguranța vieții, cari pieriseră de odată cu stăpânire bolșevistă.

Hora Unirii.

La tipografia românească se grămădiseră o mulțime de Români, printre cari se strecurară Ruși, O-

vrei și alte nații, cerând ediția specială a gazetei noastre, care pentru bucuria zilei, se împărțeà fără bani.

Un taraf de lăutari din România, a fost rânduit de noi să execute diferite cântece naționale. Apoi deodată ne-am prins în *Hora Unirii*, pe care am dus-o in uliță, din cauza mulțimii de jucători. Ardeleni, Bucovineni, Munteni și Moldoveni, împreună cu frații din depărtata Macedonie, băteau pământul în strângerea frățească a mâinilor. Se săvârșià atunci prin cântec și joc, *unirea* inimilor românești din toate țările. Se cunoșteau frații pentru întâia oară și aceleași gânduri sfinte le înfiorà sufletul. Apoi hora a trecut în *parcul Catedralei*, urmând veselă și aprinsă. Cine ar fi visat lucruri atât de minunate? Să se întâlnească frați, pe cel mai înstrăinat pământ, făcându-se la *Chișinău* crainicii neopriți ai idealului nostru! Iată minunea cea mare, pe care o săvârșeà oștirea *României-Mari!*

Slavă ție, Românie, pentru aceste zile de dumnezeiască strălucire!

16 Ianuarie 1918.

ROMÂNIA
RĂPEŞTE LIBERTĂŢILE BASARABIEI?

Intrarea oştilor româneşti pe pământul Basarabiei, a dat prilej duşmanilor să samene svonurile cele mai răutăcioase printre cetăţenii moldoveni. Astfel ei şoptesc prin toate colţurile, că România n'a venit aici cu gânduri curate de a dà ajutor, ci de-a răpì libertăţile pe cari Moldovenii le-au dobândit în urma revoluţiei.

Şi alături de străinii nemernici, cari răspândesc această otravă, se găsesc şi printre Moldoveni atâţia oameni slabi de înger şi cu judecata întunecată, cari să deà crezământ uneltirilor blăstămate şi să se cutremure la gândul că ar puteà urmà o astfel de nenorocire.

Lucrul acesta e de înţeles până la un loc, când ne gândim că în cei o sută de ani de robie, Ruşii n'au făcut altceva decât să batjocorească ţara, dela care a fost răpită Basarabia, spre a înstrăinà de ea cu

totul pe frații noștri moldoveni. Iar dela revoluție încoace, sufletul lor a fost otrăvit și mai mult de către toți dușmanii și vânduții, cari nu se rușinau a spune, că România e țara asupririlor și a tuturor păcatelor din lume.

Apoi, frați Moldoveni, să știți dela noi, că toate svonurile acestea sunt minciuni nerușinate. Da, e adevărat, că libertatea Republicii Moldovenești a fost amenințată, dar nu din partea României, ci chiar de către Ruși, cari nu puteau suferì să vadă ca stăpâni ai acestei țări pe Moldovenii „cu cap de bou", cum li se zice în batjocură. Bolșevicii s'au năpustit ca niște tâlhari asupra orașelor și satelor, ucizând oamenii, dărâmând casele ., prădând averile.

Trebuià ajutor. Dar „maica Roșie" nu erà în stare să-l deà, căci în cuprinsul ei bântuie de luni cea mai sălbatecă anarhie din câte s'au pomenit vre-odată. Atunci cârmuitorii țării s'au îndreptat spre România, singura țară unde se găsià o oaste disciplinată, în stare să curețe Basarabia de tăciunari. România, deși strâmtorată, a venit, dar nu ca răpitoare, ci ca mântuitoare a libertăților moldovenești.

Cine poate fi atât de nebun, încât să creadă, că o mamă ar fi în stare să răpească fericirea propriilor săi fii și să-i arunce în întunerecul robiei?

Încă înainte de revoluția rusească, România a făgăduit, iar astăvară le-a și dat, tuturor țăranilor, întreg pământul țării și toate drepturile politicești. Pe când Rusia nici până azi n'a îndeplinit aceste reforme democratice.

Dacă-i așà, atunci întrebăm : Cine ià libertățile Moldovenilor, Rusia anarhică ori România democratică, care pe lângă cinstea cu care a dat țăranilor ro-

mâni „pământ şi voie" din belşug, mai aduce pe pământul Basarabiei şi iubirea sa sfântă de mamă ocrotitoare?

Când România îşi lasă în primejdie însăşi hotarele sale şi aleargă să-şi mântuie copiii de peste Prut, numai orbii şi ticăloşii mai pot scoate din gura lor înveninată, minciuna blăstămată, că România îngroapă libertăţile Moldovenilor.

Nu, fraţilor, nu vă potriviţi năimiţilor şi străinilor haini. Îmbrăţişaţi cu dragoste oştirea României, căci ea a venit să vă apere nu numai viaţa şi libertatea voastră, ci însuş dreptul vostru deplin la pământul moldovenesc, în hotarele lui vechi şi mai largi de odinioară.

18 Ianuarie 1918.

OASTEA ROMÂNIEI ÎN ARDEAL ŞI BASARABIA

15 August 1916 — 13 Ianuarie 1918.

Acum, când oastea României se află pe pământul Basarabiei, gândul mă poartă înapoi, spre zilele neuitate, când aceeaş oaste trecuse vârfurile Carpaţilor, aducând Ardealului îndurerat solia desrobirii din întunerecul temniţei ungureşti.

Cu câtă nerăbdare aşteptam noi această zi a mântuirii. Căci mai bine de-o mie de ani, Românii din Ardeal, n'au cunoscut niciodată bucuria şi fericirea pe care le dă unui popor o viaţă slobodă şi neatârnată. Chinuri şi dureri, amărăciuni şi suferinţe au fost partea noastră.

Împăraţii pe cari îi slujiam cu credinţă, ne înşelau totdeauna, iar Ungurii, în ura lor nepotolită, căutau toate mijloacele prin cari să ne ferece în lanţuri şi să ne stingă viaţa naţională. Şi atunci ne-am dat seama de adevărul cel mare, că mântuirea noastră n'o putem aşteptă dela străini, ci dela cei ce sunt de-un sânge şi de-o lege cu noi. Numai fratele, sora ori mama îţi poate înţelege cu adevărat durerea care te

arde, şi tot numai aceştia sunt în stare să-ţi sară şi în ajutor spre a te vindecà şi a-ţi scăpà viaţa din primejdie.

Astfel, pentru noi erà limpede ca lumina soarelui, că *România este singura ţară, în care ne putem pune nădejdile noastre.* Şi de aceea, când în 15 August 1916, oştile ei s'au ivit biruitoare în Ardeal, sufletele noastre s'au cutremurat de cea mai sfântă bucurie. Ungurii căutau atunci să ne întoarcă faţa dela această oaste, îndemnându-ne prin vorbe viclene şi ameninţări grele, să nu-i deschidem casele noastre, ci să ne părăsim vetrele şi să ne ducem spre ţara ungurească.

Dar nimeni nu s'a mişcat. Au fost luaţi cu sticurile atâţia preoţi, învăţători şi alţi fruntaşi de-ai noştri, dar cei mulţi au rămas acasă, ca să primească cu flori şi cântece pe cei ce veneau în numele libertăţii naţionale. Mă aflam atunci acolo, în satul meu, de sub munte, şi nu voiu uità niciodată lacrimile fericirii cari străluciau în ochii norodului. Pentru ce se bucurà ?

Doar de-atâtea ori am auzit din gura Ungurilor cuvinte de hulă şi de ocară la adresa României, cum au făcut şi Ruşii între Basarabeni; cunoaştem şi noi păcate vechi, cari rodeau ţara aceasta. În multe privinţe, noi Ardelenii stam mai bine. Aveam oameni luminaţi şi cinstiţi şi luptători neobosiţi, aveam biserica şi şcoala noastră românească, aşezate pe temeliile cele mai democratice, şi mai ales aveam o ţărănime cu învăţătură şi cu pământ, cum nu este în România. Cu toate acestea, doriam să vedem România în Ardeal, căci prin aceasta să îmbrăţişau fraţii despărţiţi de atâtea veacuri şi îşi uniau puterile în lupta biruitoare cu duşmanii noştri neîmblânziţi.

De aceea toate satele noastre i-au întâmpinat pe ostașii României în strigăte de veselie, casele s'au deschis primitoare cu mesele încărcate de hrană îmbelșugată, și *nu erà țăran, care să nu alerge cu carele și vitele sale spre a dà ajutor armatelor în lupta ei sfântă.*

Această oaste, după un an de suferințe și de lupte vitejești, cari i-au câștigat lauda lumii întregi, vine acum și în Basarabia. A fost ea primită ca în Ardeal? Nu în tot locul, căci robia țarilor a întunecat mintea Moldovenilor, înstrăinându-i de frații lor de sânge și de țara care le-a apărat prin atâtea veacuri viața, legea și limba strămoșească.

Țăranii moldoveni, ascultând și acum de dușmanii lor vechi, ori de rătăciții născuți în mijlocul lor, s'au arătat în multe părți nesimțitori și pe alocurea chiar neprimitori față de oștirea română. Mare și strigător păcat. Căci soldații României n'au venit aici ca niște potlogari bolșevici, cari să ardă și să prădeze, ci ca niște frați buni, cari să apere pământul și libertățile nouă ale țărănimii, ajunse în grea primejdie.

Dacă Ardealul, care are un popor luminat și bun cunoscător al României, a săltat de bucurie, când a văzut armata ei, cu cât mai vârtos trebuie să se simtă fericită Basarabia, — unde robia a fost mai grea și cunoștința mai întunecată — de norocul cel mare de a-și vedeà ocrotită viața tocmai prin armele României! Căci de bună seamă apărarea *fratelui* e mai cinstită și mai statornică decât a *străinilor*.

Iată, frate Moldovene, pentru ce trebuie să iubești pe ostașul României! El e trimis de Dumnezeu să te mântuiască.

21 Ianuarie 1918.

24 IANUARIE

Ziua de 24 Ianuarie înfățișează astăzi o însemnătate cum n'a avut-o niciodată, în curs de aproape 60 de ani.

Căci, dacă la 1859, stăruințele oamenilor luminați ai Munteniei și Moldovei au dus la împreunarea binecuvântată a acestor două țărișoare, acum amintirea acestei sărbători, tocmai aici la Chișinău, unde flutură strălucitor drapelul oștirii României, ne face în mod firesc să ne gândim la cea mai mare faptă ce ne mai așteaptă: unirea tuturor țărilor locuite de Români. Unirea dela 1859, ca și aceea pe care suntem datori s'o facem cât mai curând, ne trece prin suflet toată viața de suferință și de luptă a neamului nostru. Numai din cunoașterea acestui trecut, înțelegem mai adânc, nevoia și însemnătatea cea mare a unirii tuturor Românilor.

Gândul ne sboară departe, către anul 106, pe când se urzeà neamul nostru în cuprinsul Transilvaniei, din încuscrirea Romanilor cu Dacii.

Năvălirile de 1000 de ani ale semințiilor sălbatice, cari veniau din Răsărit, n'au putut nimicì pe stră-

moşii noştri adăpostiţi în văgăunile munţilor. Iar când zările s'au luminat, ei s'au coborît în văi şi în câmpii, întemeind sate, sub cârmuirea juzilor.

Dela o vreme, numărul sporise şi hotarele vechi nu-i mai cuprindeau. Astfel, după anul 1400, o parte a Românilor a pornit din Ardeal spre miază-zi şi răsărit, descălecând cele două ţări, *Muntenia* şi *Moldova*. Acum începeà viaţa de Stat cu Domni, dătători de legi şi apărători de ţară.

Prin vrednicia lor s'a dus vestea în toată lumea, de tăria neamului nostru, şi dacă el nu s'ar fi împotrivit cu atâta îndărjire aici în Răsărit, multe ţări dela asfinţit s'ar fi prăpădit.

Dar, din nenorocire, Muntenia şi Moldova au ajuns de pela 1700 pe mâna unor Domni străini de neam grecesc, numiţi Fanarioţi.

Alăturea de ei au venit pe capul nostru, ca nişte lăcuste flămânde şi Ţarii Rusiei. Ani de zile şedeau cu oştile lor în Moldova şi Muntenia, prădându-le fără milă, bătând cu nagaicele până la sânge pe sărmanii noştri ţărani. Niciodată nu s'au ridicat blesteme mai mari spre cer, decât în aceste vremuri de asuprire rusească. Aceasta erà recunoştinţa Rusiei, pentru oamenii învăţaţi pe cari îi primise dela Moldova, ca s'o deştepte din întunerecul cel mare în care zăceà.

Şi până în zilele noastre, Rusia ne-a duşmănit şi umblà pe ascuns ori pe faţă, să ne desbine şi să ne robească.

Aşà au fost mâncate de rele ţărişoarele române.

Românii se încredinţaseră că numai unindu-şi puterile, vor puteà scăpà de peire. Astfel după multe greutăţi, ei au izbutit să unească Muntenia şi Mol-

dova într'o singură ţară, numind-o *România*. Această faptă mare s'a întâmplat la 24 Ianuarie 1859.

Unirea a şi dat degrabă două izbânzi mari: In 1877 România şi-a dobândit neatârnarea prin războiul purtat cu Turcii, iar în 1881 s'a înălţat la rangul de Regat.

De-atunci a mers mereu înainte.

S'a văzut în războiul de acum, cu câtă vitejie a luptat oştirea ei, biruind astă-vară chiar şi armia Germaniei, iar astăzi mântuind Basarabia de peire.

Iată ce isbânzi frumoase a dat unirea dela 1859.

Şi astăzi, când serbăm pentru întâia dată la Chişinău, această zi sfântă, ne gândim cât de tari am fi noi în viitor, când toate ţările locuite de Români vor fi unite într'o singură ţară puternică. Duşmanii n'ar mai îndrăznì să ne calce, iar Românii ar ajunge în rândul celor mai vrednice popoare ale lumii.

Unirea aceasta va fi mântuirea noastră.

La luptă deci pentru înfăptuirea ei slăvită !

24 Ianuarie 1918.

TAINELE CÂRMUIRII

Între multele întrebări, cari au frământat în toate vremile mintea oamenilor luminaţi, nici una nu le-a dat atâta bătaie de cap, ca întrebarea cârmuirii. Şi cu drept cuvânt, pentrucă deslegare ei norocoasă cere o adâncă şi dreaptă cunoştinţă a vieţii.

Iar vieaţa omenească este aşà de largă, de felurită şi de schimbătoare, încât numai prin silinţi şi greutăţi mari putem pătrunde în tainele ei ascunse.

E destul să ne gândim la vieaţa copilului, care are un cuprins strâmt, şi totuşi învăţaţii n'au putut-o cunoaşte deplin nici până astăzi. Copiii se cârmuiesc şi în zilele noastre, în cele mai felurite chipuri, fără a se şti lămurit, care-i calea cea adevărată.

Dacă stă lucrul aşà, cu cât mai anevoios va fi atunci să aflăm tainele cârmuirii popoarelor?

Popoarele nu sunt ca o mare stătătoare, ale cărei adâncimi sunt aşà de bine cunoscute de marinarii, ce-i spintecă valurile, ci ca un râu urias, ce curge neîncetat, schimbându-şi albia şi mersul după potriveala vremii şi a locurilor. Aici compasul nu-ţi mai

slujeşte la nimic, căci stările se schimbă cu fiecare pas şi ele cer altă cunoştinţă şi altă îndrumare.

Şi precum ploile cele mari totdeauna răstoarnă malurile, îndreptând adeseori pe alte locuri albia râurilor, tot astfel se întâmplă şi cu războaiele, cari dau o înfăţişare nouă vieţii popoarelor.

Niciodată însă nu-i mai grea conducerea unui popor, decât tocmai în vremea fierberii, pricinuită de vârtejul războiului. Căci dacă-i nesocotită pornirea omului care umblă să împiedice c'o scândură potopul apelor, tot aşà de greşită ar fi judecata acelora, cari cred că în vremuri de viforoasă prefacere ca cele de azi, popoarele pot fi cârmuite după rânduieli protivnice vieţii lor sufleteşti din acel moment.

Încăierarea sălbatică a lumii a dat pe faţă hotărîrea nestrămutată a popoarelor, de-a nu mai suferì povara înnăduşitoare a cârmuirilor nedrepte şi asupritoare. Jertfele sângeroase şi suferinţele aspre pe cari le-au îndurat neamurile, cer o viaţă nouă, întemeiată pe dreptate şi iubire. Aşezămintele nouă, clădite pe dărâmăturile palatelor de tiranie, sunt socotite acum ca izvoarele vii şi nesecate ale libertăţii de obşte, ale fericirei depline, căci în temelia lor sunt îngropate trupurile chinuiţilor de veacuri. În ele trăieşte sufletul celor morţi şi nădejdile din viitor ale celor ce s'au strâns în jurul lor. Ele sunt sfinte şi tocmai pentru aceasta, atingerea lor în mod nechibzuit însemnează, din partea oricui, o greşeală cu cele mai păgubitoare urmări.

O cârmuire în împrejurări tulburi şi încă nestatornice, trebuie să fie îndoit de *înţeleaptă*. Iar când ea mai urmăreşte şi ţinte înalte, chemate să înfăptu-

iască o stare de lucruri cu desăvârşire nouă, îi trebuie pe lângă înţelepciune ***răbdare şi prevedere.***

Istoria spune lămurit, că nici o cucerire mare nu s'a făcut prin asprimea mijloacelor, ci mai vârtos prin stăruinţă înţeleaptă şi răbdătoare, întemeiată pe o temeinică şi iubitoare cercetare a lucrurilor.

Chiar atunci, când s'ar păreà că drumul arătat de experienţa popoarelor este anevoios şi greu de străbătut, trebuie să fie sporite silinţele bune, lărgite mijloacele cinstite şi întărite credinţele drepte în biruinţa înceată, dar neîndoelnică a idealului urmărit.

Tainele unei cârmuiri cuceritoare, niciodată n'au putut fi descoperite prin măsuri de forţă pripită şi jignitoare, cu atât mai puţin prin sfaturile mălăieţe, ori de răutate ascunsă ale unei lumi de uşoară judecată şi de nenorocită îndrumare.

Un popor se cucereşte — cu deosebire în împrejurări speciale — prin cunoaşterea şi cinstirea sufletului şi rânduielilor sale, prin larga dreptate a legilor şi, mai presus de toate, prin opera ***convingerii iubitoare,*** dusă cu statornică însufleţire până la cel din urmă sat, care va intrà în cuprinsul primitor al Ţării ocrotitoare.

Căci e un adevăr intrat în conştiinţa istorică a omenirii, că mulţimile în ziua de astăzi şi încă multă vreme nu pot fi cârmuite prin logica marţială a raţiuni ci exclusiv prin mijlocirea sentimentelor.

O stăpânire astfel înţeleasă se face totdeauna iubită şi dorită de toţi, căci ea se întemeiază tocmai pe *consimţirea nesilită şi înţelegătoare* a masselor populare.

6 Fevruarie 1918.

BISERICA DIN BASARABIA

(Cuvinte către preoțime).

Revoluția rusească are marele merit, de-a fi trezit, în sufletul popoarelor asuprite, pe lângă dorința unei dreptăți sociale, mai ales însemnătatea principiului național.

Pretutindeni în largul cuprins al înmormântatei împărății moscovite, străbăteà ca fulgerul furtunilor clocotitoare, conștiința unei vieți nouă, pe care n'o mai îndrumă reacționarismul urgisit al ucazurilor țariste, ci voința noțională a mulțimilor descătușate.

Adevărat, că 'n vălmășagul nebun al celor dintâi luni de friguri revoluționare, ideea națională pluteà încă sfioasă în văzduhul aprins al celor mai îndrăznețe doctrine (învățături), însă treptat ea s'a ridicat tot mai vie și mai puternică, prefăcându-se, pentru neamurile dorite de viață sănătoasă, în idee conducătoare.

Dovada acestui lucru, ne-o dă însăși Basarabia noastră. La început deosebirile naționale nu s'au arătat într'o formă hotărâtă, ci toți se împreunară la

luptă pe temeiul libertății revoluționare cu o înfățișare curat socială. Abia după limpezirea zărilor de fumul ruinelor îngropate, au putut să-și deà seama fruntașii luptători, că nu-i cu putință așezarea unei vieți trainice în amestecarea de-avalma a popoarelor, ci fiecare din ele trebuie să-și croiască drumul său deosebit potrivit cu nevoile și țântele sale.

S'a înțeles atunci, că un popor nu poate trăì în libertatea cosmopolită, internaționalistă sau în alte propovedanii socialiste, ci numai în libertatea națională. Iar această libertate izvorăște și se hrănește din cultura națională.

Astfel privirile Românilor din Basarabia s'au îndreptat spre școală.

Starea ei de întunecată și dureroasă rusificare, cerea o muncă intețită și de statornică însuflețire, pe care fruntașii acestei țări n'au întârziat s'o pornească și s'o ducă până în zilele noastre. Firește că ea n'a dat încă roade depline, dar naționalizarea învățământului e pe cale bună și prin stăruințele tuturora ea se va desăvârșì.

Alături de școală însă, mai este un al doilea așezământ de viață și de cultură națională, care nu poate fi trecut cu vederea. Vorbim de *biserică*.

Cu multă durere trebuie să mărturisim, că în lupta de înviere națională a Basarabiei, biserica n'a luat nici o parte. Abia o întâlnim pe-o clipă în congresul preoților dela 18 Aprilie trecut, sprijinind prin hotărâri pe hârtie, rezoluțiile congreselor cooperatorilor și învățătorilor privitoare la naționalizarea școalei. De atunci și până astăzi, biserica stă nemișcată, învăluită într'o tăcere de mormânt.

Cari sunt pricinile acestei amorțiri ? Fără a intra

în cercetări amănunţite, am puteà răspunde cu un singur cuvânt: *ţarismul*. El a rupt legăturile sufleteşti dintre turmă şi păstor, crescând preoţimea în duhul otrăvitor al absolutismului şi al iubirii vinovate de boierie rusească.

Pe de altă parte politica ţaristă a pus la cârma bisericii moldoveneşti pe cei mai înverşunaţi archierei, cari lucrau prin toate mijloacele la rusificarea ei deplină. Şi scopul a fost atins, căci astăzi avem o biserică moldovenească rusificată.

Iată unde a dus'o lipsa ei de caracter naţional şi democratic. Pe când în Ardeal biserica noastră ne-a scăpat de peire, în Basarabia ea a fost o unealtă de înstrăinare dureroasă tocmai pentru că-i lipsea larga organizare naţional-democratică.

Este însă o ruşine şi o crimă naţională, ca această stare să mai dăinuiască şi azi când ţarismul s'a surpat împreună cu Rusia tuturor păcatelor, iar Basarabia s'a prefăcut în ţară neatârnată.

Într'o astfel de ţară, biserica trebuie să fie şi ea naţională şi neatârnată.

Infăptuirea acestui ideal, cade în sarcina preoţimei.

E cunoscută însemnătatea bisericii în viaţa poporului nostru. Ea n'a fost numai păstrătoarea credinţii strămoşeşti, ci şi mângâitoarea caldă în suferinţele ce le-am îndurat de-alungul veacurilor şi povăţuitoarea înţeleaptă pe cărările vieţii noastre istorice.

Prin ea ne-am apărat până în ziua de azi limba şi naţionalitatea împotriva duşmanilor. Dacă poporul românesc a fost în stare să trăiască neîntrerupt de 2000 de ani fără a fi nimicit, vrednicia este a bisericii, care ne-a fost totdeauna scut şi acoperământ nebi-

ruit. Fără biserică sau cu o biserică înstrăinată, neamul nostru e osândit să piară.

Pătrunzându-se de aceste adevăruri, preoțimea din Basarabia are datoria să ridice steagul și să plece la luptă. O Basarabie netârnată cu școală națională dar cu biserică rusească nu-i cu putință. Cele două mari așezăminte de cultură trebuie să aibă aceeași înfățișare, națională și democratică, spre a puteà ridicà țărănimea la lumina cunoștinței naționale și a marelui ideal ce ne cutremură simțirile ființei noastre.

E cea mai frumoasă luptă aceasta, căci prin ea și-a câștigat și preoțimea Ardealului, Bucovinei și a României, recunoștința veșnică a neamului nostru. Preoțimea din Basarabia trebuie să-i urmeze pilda, dacă nu vrea să fie blăstămată de urmași și înfierată de istorie cu pecetea trădării naționale.

„Preoți cu crucea 'n frunte, căci scopul e prea sfânt" ! Vrem să ne dați biserică neatârnată, națională și democratică în Basarabia !

8 Februarie 1918.

BISERICĂ MOLDOVENEASCĂ ORI RUSEASCĂ ÎN BASARABIA ?

Am arătat cu alt prilej, că dintre toate problemele mari ale vieții Românilor din Basarabia, aceea care a fost cu desăvârşire desconsiderată, şi care trebuie amintită cu un simțământ de durere este chestiunea bisericii moldoveneşti.

Acum se ştie, că preoțimea se mişcă, şi comisiunea însărcinată cu pregătirea lucrărilor pentru convocarea unui sobor al bisericii moldoveneşti, a început desbaterile sale. Nu ştim pe ce punct de vedere se vor aşeză membri acestei comisiuni, noi însă, cari ne dăm seama de rolul uriaş al bisericii în viața națională a poporului nostru, ne simțim datori să fixăm în mod hotărît şi radical, *principiul* care trebue să conducă preoțimea în aşezarea bisericii din Basarabia, pe temeliile unei vieți nouă şi sănătoase.

Noi am spus, că biserica trebuie să fie națională, dacă vrem ca ea să-şi împlinească chemarea de luminătoare a poporului. In Basarabia biserica n'a fost a poporului, ci a Țarului, care a prefăcut-o într'un

mijloc de rusificare. Rusia acum a murit, iar Basarabia s'a trezit la viață neatârnată.

Poporul moldovenesc intră în drepturile lui deodinioară, de-ași croì soarta după nevoile și scopurile lui și nu după cnutul Rușilor asupritori.

Țara aceasta nu este și nu mai poate fi casa de pripas și de batjocură a Rușilor, ci pământ românesc rupt prin mișelie acum 106 ani din trupul Moldovei lui Ștefan cel mare.

Biserica din Basarabia făcea parte din mitropolia Moldovei și a Sucevii, când binecuvântarea archiereilor se cobora senină și asupra bisericilor ce se înălțau până la apele Nistrului.

Și precum drepturile mitropoliei din Iași au rămas până azi asupra Sucevei din Bucovina deși ea a fost smulsă de Austrieci la 1775, tot asemenea n'a putut încetà acest drept asupra bisericii din Basarabia. Rusia ne-a călcat în picioare drepturile noastre sfinte, astăzi însă noi suntem datori să reocupăm ce ni s'a luat cu puterea și să ne întoarcem de unde am fost desfăcuți: la Mitropolia Moldovei. *Noi trebuie să fim una cu biserica de peste Prut, iar nu cu a Rușilor de peste Nistru.* Destul ne-a îngenunchiat împărăția moscovită, alungând limba moldovenească din biserici, exilând pe preoții naționaliști și așezând la cârma ei arhierei Ruși, cari n'au făcut altceva de cât să nimicească orice urme de viață bisericească moldovenească. Prin acești arhierei de sălbatică rusificare s'a săpat mormântul bisericii din Basarabia.

Și dacă adevărul e acesta, nu înțelegem, cum se poate îngădui ca acești uzurpatori să mai stee la cârma vieții noastre biserceşti ?

Nu este aceasta oare o dovadă de îndrăsneala ne

mai pomenită a Ruşilor, cari îşi închipuie, că Basarabia e şi acum o nenorocită gubernie rusească? Ba aflăm că arhiereul *Anastasie,* cel ce a cutezat să rusifice mânăstirile moldoveneşti, s'a dus de câteva zile la soborul *rusesc* dela Moscova, unde nimeni nu ne poate garantà că nu va lucrà ca biserica Moldovenească din Basarabia să rămâie şi pe mai departe în jugul rusesc.

Această stare ruşinoasă nu mai poate fi suferită. Biserica noastră trebuie să fie naţională. Dar cine este atât de întunecat încât să creadă, că e cu putinţă naţionalizarea, câtă vreme la cârma bisericii stă un rus?

Datoria Moldovenilor e să-i spuie arhiereului Anastasie, că n'are ce mai căutà în Basarabia noastră, că poporul acestei ţări nu este rus, şi nu-i trebuie povăţuitori ruşi.

Iar dacă Arhiereul n'ar înţelege, vor trebuì căutate mijloacele, de a-l silì să treacă Nistrul împreună cu toţi Ruşii I. Prea Sfinţiei Sale. Abia atunci când vom fi scăpat de străin va începe învierea naţională a bisericii din Basarabia.

Iată care-i cea dintâiu datorie a preoţimei moldoveneşti şi ea trebuie să şi-o îndeplinească fără zăbavă.

18 Februarie 1918.

BASARABIA ŞI PACEA

Acum când Germania încheie rând pe rând pace cu ţările din răsăritul Europei, se iveşte în mod firesc întrebarea ce face Basarabia şi care va fi soarta ei?

Pe vremea când la Brest-Litovsc se începură desbaterile între Puterile centrale şi Rusia, republica Ucrainei deşi se consideră ca făcând parte din marea republică federativă rusească, totuş a luat parte la negocierile de pace. Atunci — nu ştim la a cui iniţiativă şi sub ce raport de drept — Ucraina a invitat la Brest-Litovsc şi tânăra republică moldovenească. Sfatul ţării primind această chemare a şi ales din sânul său 4 delegaţi, cari aveau să plece la Brest-Litovsc, spre a înfăţişà acolo punctul de vedere moldovenesc. In urma evenimentelor provocate de anarhia bolşevicilor în Basarabia, delegaţii n'au mai putut părăsì ţara, iar Ucraina, în acest răstimp, a încheiat pace separată cu Puterile Centrale. Condiţiile amănunţite ale acestei păci nu sunt cunoscute, spre a ne încredinţà dacă nu cumva Ucraina a atins şi chestiunea Basarabiei, asupra căreia ştim că într'o vreme ridicà pretenţii.

După ce însă vedem, că oştile Germaniei înnaintează cu mare iuţeală pe teritoriul Ucrainei trecând

chiar şi malul Nistrului, suntem în drept să ne întrebăm dacă ele nu vor încercà să pule stăpânire şi pe pământul Republicei Moldoveneşti ?

In acelaş timp însă vedem, că Puterile centrale, folosindu-se de complecta dărăpânare a oştirii ruseşti, silesc şi pe România, megieşa dela apus a Basarabiei, să intre în pretractări de pace şi ele au şi început de câteva zile.

Se pare, că Germania orbită de trufie şi de izbânzile ei pe frontul răsăritean, după ce a ştiut îngenunchea la Brest-Litovsc însăşi Rusia, ferecând-o în cele mai grele şi mai umilitoare condiţii de pace, are de gând să urmeze la fel şi cu România. Puterea stă deasupra dreptului, zice Germania şi prin urmare voinţa celui mai tare trebuie să fie hotărâtoare. Astfel pertractările dela Focşani sunt menite chiar dela început să ne umple de nelinişte nu numai cu privire la soarta României, ci şi a Basarabiei însăşi. Căci dacă la Brest-Litovsc ea n'a venit în discuţie, numai încape îndoială, că de astădată se va ridicà la Focşani şi întrebarea: ce s'alege din Basarabia ? La aceasta ne mai îndreptăţeşte nu numai prezenţa oştirii româneşti în Republica Moldovenească, ci mai ales intenţiunile cari îşi fac drum în presa Puterilor Centrale, de-a fărămiţa Basarabia împărţind-o între Austria, Ucraina şi Bulgaria.

Intre astfel de împrejurări, e firesc ca guvernul republicii moldoveneşti să priviască cu cea mai mare îngrijorare situaţia actuală.

Nu suntem în măsură să ştim ce paşi s'au făcut în ministerul de externe al Republicii privitor la soarta Basarabiei. Cum stau însă lucrurile astăzi, cine ştie dacă n'ar fi fost potrivit ca Republica Moldovenească

să fi intrat până acum în legături strânse cu România, arătându-şi voinţa sa de a i se hotărî situaţia şi viitorul în legătură cu ţara care i-a scăpat viaţa.

E întrebare, dacă Germanii recunosc neatârnarea proclamată la 24 Ianuarie şi dacă ei vor admite dreptul istoric al Basarabiei de a se întoarce acolo de unde a fost răpită, pentru garantarea vieţii şi libertăţii sale naţionale.

Dacă Nemţii se învoiră ca Basarabia să ia parte ca Republică autonomă la desbaterile dela Brest, cu atât mai vârtos, sunt datori să-i recunoască îndreptăţirea aceasta acum ca republică românească *neatârnată,* de-a luà parte la negocierile de pace cu România.

Fără îndoială, că România are să susţină cu toată tăriea chestiunea Basarabiei, întrucât ea ar fi pusă de Germania, nu numai pentru că a apărat-o cu oştirile sale, ci pentru că aici trăieşte un popor românesc, care nu poate fi dat din nou pe mâna stăpânirilor duşmane spre a-l nimicì.

Basarabia este trup din trupul Moldovei, rupt prin călcarea celor mai sfinte drepturi, şi e o *datorie* pentru România să apere această ţară faţă de planurile nemţeşti.

Insă este necesar ca însăşi Republica Moldovenească să-şi susţină dreptul la viaţă. Tăcerea ei ar însemnà, că primeşte fără împotrivire judecata Puterilor Centrale, care după toate semnele *se par a o condamnà la moarte.*

Având acestea în vedere guvernul basarabean poate că se va vedeà îndemnat să ià măsuri pentru o participare efectivă la desbaterile de pace ale României.

22 Februarie 1918.

BASARABIA LA BUCUREŞTI

Cârmuitorii politici ai Republicii moldoveneşti dându-şi seama de greutatea excepţională a zilelor din urmă, cari pot atinge în mod hotărîtor întreg viitorul acestei ţări, au chemat de urgenţă Sfatul Ţării intr'o şedinţă extraordinară, în seara de 22 Februarie.

În urma discuţiunilor ce s'au desfăşurat, deputaţii au ajuns la hotărîrea de a trimite delegaţi la Bucureşti, cari în numele Republicii moldoveneşti să ià parte la desbaterile de pace ale României cu Puterile Centrale.

Ca delegaţi au fost însemnaţi d-l *I. Inculeţ*, preşedintele parlamentului şi d-l *I. Pelivan*, ministrul de externe al ţării.

Fără îndoială că acesta este un act politic de cea mai mare însemnătate pentru viaţa şi consolidarea tinerei noastre Republici.

Într'o vreme, când Rusia bântuită de anarhie s'a risipit în bucăţi, fără a se puteà prevedeà în curând renaşterea ei, când Ucraina a încheiat pace numai spre a-şi puteà asigurà neatârnarea şi croirea unei

vieţi de stat temeinice, când pe de altă parte, la apusul Basarabiei se creiază o nouă stare de lucruri, erà o supremă cerinţă de prevedere politică pentru fruntaşii ţării să se gândească serios că Republica moldovenească nu poate fi lăsată la voia întâmplărilor.

Ea trebuie să-şi lămurească starea de drept, măcar şi temporar, faţă de evenimentele cari ating acum de-adreptul răsăritul Europei, manifestându-şi în formă categorică voinţa de a-şi apărà drepturile câştigate prin revoluţie şi hotărîrea nestrămutată de a trăi în condiţiile politice ale unei ţări neatârnate.

Dacă Germania, chemându-o la Brest-Litovsk, a socotit-o ca republică ce făceà parte din Republica federativă rusească, astăzi această situaţie nu mai există. Dela 24 Ianuarie, Basarabia s'a rupt cu totul de Rusia, declarându-se independentă.

Prin urmare, ea nu mai poate fi privită ca o parte întregitoare a fostei Rusii, cu a cărei soartă să se hotărască deodată şi viitorul ei.

Basarabia este un stat nou şi liber prin sângele şi voinţa cetăţenilor săi, care tocmai prin tradiţiile şi drepturile sale istorice nu se mai poate întoarce la Rusia.

Ei trebuie să i se recunoască dreptul, cum i s'a recunoscut şi Ucrainei, de-a luà parte la desbaterile păcei, şi pentru motivul uşor de înţeles, că Germania ştirbeşte astăzi suveranitatea ţării, prin ocuparea armată a unor părţi din nordul Basarabiei.

Republica moldovenească a notificat la timpul său Puterilor Centrale actul politic al proclamării independenţei. Cum însă, din pricina împrejurărilor, nu s'a primit nici un răspuns la această notificare, e ab-

solut necesar să se capete acest răspuns acum, când Republica are putința de-a stà de vorbă cu Germania, la Bucureștì.

Cu ajutorul frățesc al României, credem că situația Basarabiei se va puteà clarificà, spre a-și urmà în liniște munca de consolidare ***politică națională,*** în legătură strânsă cu tradițiile și idealul istoric al neamului nostru.

În această credință, cu deplină încredere în patriotismul și înțelepciunea celor doi delegați, dorim isbândă Basarabiei, cu prilejul păcii dela București.

24 Februarie 1918.

POLITICA „PĂCILOR" GERMANE

De câteva luni încoace, am avut prilejul să deslușim lămurit înfrigurarea cu care Germania aleargă după pace. Având în vedere faptul, că afară de Verdun și Mărășești, armatele sale, în curs de trei ani, au fost aproape pretutindeni biruitoare, ori cel-puțin neînfrânte, e cât se poate de firesc să ne întrebăm, pentru ce caută ea astăzi pacea cu orice preț, chiar și față de țările mici?

Cari sunt cauzele apropiate ale acestei stări și peste tot principiile conducătoare ale politicei nemțești? Ele se pot cuprinde în două cuvinte scurte: *foamea* și *imperialismul*.

Germania nu mai are pâne, iar cu armate flămânde nu se poate câștigă războiul, oricâte mașini ucigătoare ar duce pe câmpul de luptă. Înfățișarea ei curat industrială, cu orașele și satele înegrite de fumul nesfârșitelor fabrici, o puneau din capul locului în starea grea de-a nu puteà face un război lung, în lipsă de hrană.

De aceea s'a îndreptat așà de fulgerător împotriva Franței, la 1914.

De aceea a fost în ofensivă pe toate fronturile. A năvălit în Polonia rusească, s'a repezit cu jertfe uriaşe asupra României, ispitită de hambarele şi petrolul ei, a călcat Italia, pentru câmpiile roditoare ale Lombardiei, de-atâtea ori atacase la Nistru spre a pune mâna pe bogăţia de cereale a Basarabiei.

Astăzi Germania e încredinţată, că războiul va urmà încă lungă vreme. De aceea-i trebuie pâine. Şi-o caută pretutindeni, în Rusia, Ucraina, România. Oştile ei sunt acum în drum spre Odesa, nu pentru că o doare inima de Ucraina cutropită de bolşevici, ci fiindcă vreà să acapareze grâul acestei ţări. Şi cine ştie dacă nu ţese în gândul ei hotărîrea de-a păşi şi faţă de Basarabia cu aceeaş pretenţie brutală.

Iată motivul adevărat al politicei de pace, pe care o face Germania sub ochii noştri. Scuturându-se de frontul oriental, pe care nu l-a desfiinţat aşà de mult spada germană, cât mai vârtos demoralizarea şi trădarea rusească, Kaizerul îşi va trimite toate oştile pe câmpul de luptă apusean, unde le aşteaptă cele mai înverşunate încăierări din câte s'au dat vre-odată.

Pentru a se puteà apărà de înfrângere, are neapărată lipsă de hrană, căreia, după cum se ştie, nici un ostaş din lume ,afară de „tovarăşii" ruşi, nu i se închină cu mai multă smerenie flămândă. Având asigurat acest factor important de luptă, Germania se crede în stare de-a continuà războiul până la biruinţa idealului său politic: *imperialismul mondial*.

Întreg catechismul politic al Germaniei se cuprinde în această formulă. Ea a fost propovăduită cu îndârjire de cei mai mari cugetători şi bărbaţi de stat, iar diplomaţii şi militarii au căutat cu răbdare mijloacele practice pentru coborîrea ei pe câmpul realităţilor.

Stăpânirea politică a lumii întregi, iată ce vreà ideologia nemţească.

Cultură germană, industrie germană şi comerţ german în toate ţările şi la toate popoarele. Dreptul naţiunilor la vieaţă liberă nu poate fi recunoscut decât în măsura în care acestea primesc hegemonia lor, ori ştiu să reziste forţei germane.

Condusă de astfel de idei, s'a putut vedeà în tot cursul războiului, că întreaga politică germană mişcă armatele în scopul unic al subjugării popoarelor, sub forţa covârşitoare a imperialismului industrial.

Păcile mărunte pe cari le face astăzi cu Rusia, Ucraina, România, poate şi cu Basarabia, iar mâine cu Serbia şi Muntenegru, spre a izbì şi la Salonic, silind şi Grecia la pace, n'au alt scop decât exploatarea lor economică, pentru câştigarea războiului şi robia statornică la care le va supune, după războiu, imperialismul prusac militarist.

Nimic nu zugrăveşte mai limpede aceste tendinţe decât definiţia învăţatului profesor german *Foerster*, când zice: *„Politica noastră este de a înşelà toată lumea, de a stà la tocmeală cu toată lumea şi de a nu ne ţineà de cuvânt"*.

Iată lumina adevărată în care trebuie privită politica păcilor mici pe care o face astăzi Germania. Ea este numai o etapă în drumul pe care stăruie să ajungă la *domnia universală.*

Oricine înţelege, că această domnie nemţească înseamnă ruina statelor şi moartea popoarelor.

25 *Februarie 1918.*

FRANȚA ȘI „PACEA“ ROMÂNIEI

Nenorocirea de azi a României, pricinuită de vânzarea rusească, zguduie adânc nu numai sufletele noastre îndurerate, dar ea a trezit în orice inimă cu simțire dreaptă din largul cuprins al pământului, o adevărată și înduioșată simpatie pentru țara noastră de jertfă.

Căci ce poate fi mai îngrozitor pentru o țară, decât să se vadă silită, la capătul unor suferințe și sacrificii făcute pentru idealul ei de dreptate și de libertate omenească, a îngenunchià, încă neînvinsă, dar părăsită de prieteni, subt cuțitul ucigaș al dușmanului fără milă?

România și-a pus în primejdie toată viața ei de țară neatârnată și înfloritoare, nu numai spre a-și scăpà fiii, din jugul sângeros al străinilor, ci în acelaș timp și pentru a ajutà cu puterile sale, alături de țările luminate și cinstite, zdrobirea domniei cătănești și cutropitoare a Germaniei și înălțarea biruitoare a dreptului și libertății în istoria nouă a lumii.

Intrând în războiu, România, care și-a dat seamă

de greutățile și suferințele ce-o așteaptă, n'a încetat o clipă, în curs de 18 luni, să-și facă datoria cu vârf și îndesat. Dacă jertfele ei au fost chiar mai mari de cum i s'au cerut din partea Aliaților, ea le-a dat fără a murmura împotriva Rusiei trădătoare.

Astăzi toată lumea știe că în locul răsplătirii, ticăloșia rusească i-a adus nenorocirea dureroasă, care se chiamă „pacea dela București".

România, care a înfrânt prin fulgerarea armelor puterea nemțească la Mărășești, este sugrumată acum la masa verde prin diplomația trufașă și respingătoare a unui popor învins subt raport moral.

Siluirea dela București, care taie răni adânci în trupul țării, este poate cel mai sfâșietor act din drama fioroasă a războiului. În durerea zdrobitoare care plânge în inimile noastre, ne vin ca o mângâiere caldă, manifestările de iubire și de simpatie ale Aliaților noștri și, mai ales ale Franței. Ea, care prin ajutorul ei nemărginit, ne-a dat putința să scriem cea mai strălucită pagină a istoriei noastre, simte și acum toată grozăvia nenorocirii ce ne-a copleșit fără de veste. Gazetele franțuzești scriu cu condeiu de lacrămi frățești, că *„România, cu cuțitul la gât*, este silită să iscălească o pace ruinătoare pentru ea. Înconjurată și vândută de către diferitele guverne rusești—cum spune organul premierului Clemenceau—România semnează pacea, care-i smulge Dobrogea până la Dunăre. *Dar Aliații nu vor recunoaște decât pacea iscălită de ei*". Și pe cât de mult înțeleg că astăzi țara noastră de suflet este sugrumată, Francezii, — prin gazeta vestitului scriitor și om politic Maurice Barrès — ne fac mărturisiri curate și ne dau îmbărbătări frumoase, când spun: „Păstrăm Româ-

niei, care a dovedit în Iulie trecut voinicia şi credinţa sa, toată dragostea noastră. Ea este azi în puterea duşmanului, dar ştie că libertatea ei este legată de libertăţile noastre şi că nu va fi cu putinţă o pace cinstită pentru noi, dacă nu va fi tot odată cinstită şi pentru ea". Căci, după cum declară altă gazetă, „România n'a fost bătută de Nemţi. Ea a fost asvârlită duşmanilor de către Revoluţia rusească, în timp ce ea aveà credinţă în cinstea întovărăşiţilor".

De aceea, generalul Berthelot a mărturisit, la plecarea sa din Iaşi, fără putinţă de îndoială, că „Franţa şi aliaţii ei nu vor recunoaşte niciodată pacea atât de grea dela Bucureşti. Va venì ziua când se vor adunà reprezentanţii popoarelor, în jurul mesei, unde se va face pacea lumii.

„Atunci, cu o trăsătură de burete, Franţa, cu aliaţii ei va şterge umilirea şi va răsplătì toate jertfele dureroase, pe cari le face România, pentru cauza cea mare".

Şi noi credem în Franţa, nu numai pentru că e ţară de acelaş sânge cu noi, care ne-a ajutat, ci mai ales pentru că în sufletul ei trăeşte conştiinţa dreptului nostru şi a jertfelor aduse de noi, pentru libertatea lumii.

3 Martie 1918.

ARDEALUL ŞI „PACEA"

În zilele acestea, se împlineşte un an de când gazetele ne-au adus ştirea înfiorătoare, că 16 fruntaşi români din Ardeal, istoviţi de chinurile temniţei ungureşti, au fost duşi la spânzurătoare în cetatea Clujului.

Ei au pierit ca nişte mucenici ai libertăţii şi ai idealului nostru, pentru care au luptat în mijlocul poporului, cu o nestrămutată credinţă şi cu adâncă iubire.

Dar jertfa lor trăieşte aprinsă în sufletul cutremurat de durere al Ardealului îngenunchiat, sporind ura de veacuri împotriva Ungurilor şi întărind conştiinţele în adevărul, că mântuirea noastră nu poate fi aiurea decât în cuprinsul frăţesc al României.

Şi ne gândim cu ce simţimânt dureros se va face pomenirea evlavioasă a acestor luptători duşi la furci, tocmai într'o vreme când la Bucureşti duşmanii gâtuie ţara în care Ardealul îşi pusese toate nădejdile lui sfinte.

O zguduitoare durere va fulgerà prin satele noastre triste, preoţii vor şoptì, în fumul de tămâie al al-

tarelor duioase rugăciuni de milă şi iertare, pe când bătrâni şi femei gârbovite, soţii şi mame cu ochii supţi de suferinţă, vor privì icoana Preacuratei în suspine de lacrimi.

Gândurile lor aleargă furtunoase spre ai lor, cari mânaţi de porunci împărăteşti, ori de iubirea oştirii liberatoare, se sbuciumă ca prizonieri sau ca pribegi prin stepele nesfârştie ale Rusiei vânzătoare.

O clipă ei vor fi crezut, că „pacea“ dela Bucureşti va hotărî şi soarta lor nenorocită. Şi credinţa aceasta i-a făcut să se mişte şi să ceară prin comitetul naţional trimiterea de reprezentanţi ai Ardealului la Bucureşti. Dar glasul lor n'a fost auzit. Guvernul unguresc a împiedecat prin baionetele jandarmilor, afirmarea dorinţii fruntaşilor noştri de-a trece Carpaţii şi de-a tălmăcì durerea şi dreptul unui popor chinuit.

Astfel la Sibiu, ca şi la Braşov ori Alba-Iulia, sufletele româneşti clocotesc în frământări mute şi privirile umezite de suferinţă se îndreaptă spre capitala visurilor noastre, unde mâini nelegiuite răstignesc pe crucea celei mai crude umiliri ţara, care prin jertfa de sânge a vieţii sale, s'a aruncat în vultoarea focului, pentru mântuirea Ardealului.

Ei îşi vor da seama de nenorocirea grozavă în care este adusă astăzi România, fără vina şi peste puterile ei. Vor înţelege că silnicia dela Bucureşti nu poate însemnà nimicirea pe veci a unei ţări de jertfă, câtă vreme războiul *nostru* nu s'a încheiat încă. Şi cu atât mai puţin se vor puteà îndoì de înfăptuirea idealului nostru de libertate, în cadrele unităţii naţionale.

Acest ideal, ce-i drept, poate fi privit acum ca înăbuşit, dar nu spulberat. „Pacea“ pe care Nemţii

şi Ungurii şi-o fac cu atâta cruzime, are mai curând darul de-a întărì convingerea noastră în sfinţenia dreptului, pentru care au sângerat nu numai ostaşii României, ci mii de asupriţi din toate colţurile Ardealului.

Germanii, asmuţiţi de Unguri rup astăzi pământul României, împingând graniţele Ardealului dincoace de Carpaţi.

Dar această chirurgie ungurească are tocmai însuşirea de-a aduce geograficeşte mai aproape sufletul Ardealului de statuia războinică a lui Mihai-Viteazul, şi de a întărì prin gândul necontenit la el, credinţa că pacea generală va trebuì să ne aducă dreptatea pentru care sângerăm de o mie de ani.

Dacă această dreptate este astăzi îngropată de brutalitatea germano-ungurească, Ardealul, statornic în credinţa adevărurilor sfinte, ştie că întocmai ca şi trupul lui Hristos, ea va învià în toată strălucirea eì.

Libertatea popoarelor este o dogmă, pentru care lumea întreagă a pornit la luptă împotriva Germaniei şi dreptul trebuie să biruiască forţa.

Ardealul plânge astăzi în umbra răstignirii dela Bucureşti, dar, ca şi pelerinii Evangheliei, el aşteaptă cu credinţă apostolică realitatea dumnezeiască a Emausului nostru naţional.

8 Martie 1918.

MUCENICII IDEALULUI NAȚIONAL

Astăzi au sosit la Chișinău o parte din refugiații ardeleni, trecuți în Rusia încă astă vară.

Ce poveste dureroasă au acești oameni! Nu-i condeiu care să poată zugrăvì în cuvinte suferințele lor fără margini.

Când oștile României au desființat Carpații, ivindu-se fulgerători în satele Ardealului, sufletul lor a plâns de bucurie. Robia ungurească încetà și locul ei îl luà iubirea ocrotitoare a mamei de mult așteptate. În fiecare biserică din pământul care primià cu lacrimi pe ostașii liberatori, se înălțau rugăciuni de mulțumire nemărginită pentru ceasul sfânt, care aduceà Ardealului sângerat solia mântuirii. Preoți și învățători, femei și copii, alergau cu fețele transfigurate înaintea grănicerilor îmbujorați, îmbrățișându-i cu dorul ce ardeà de atâtea veacuri în sufletul chinuit al neamului nostru.

Erà sărbătoarea înfrățirii sfinte. Dar ea a fost scurtă. Armata, covârșită de puterea dușmanilor, se retrage. Ardealul, care-și pusese inima în drapelele

liberatoare, pleacă şi el. Mii de oameni îşi părăsesc casele şi familia, luând drumul pribegiei....

Câte suferinţe nu-i aşteptau pe aceşti oameni în calvarul lor nesfârşit ! Dar le-au îndurat cu răbdare şi cu bărbăţia ce le-o dă credinţa nebiruită în izbânda idealului nostru.

I-am văzut înfioraţi prin oraşele Munteniei, cu nădejdea întoarcerii, pe care le-o va deschide armata ce luptă în strâmtorile Carpaţilor. I-am întâlnit îngrijoraţi, dar cu sufletul senin, prin văile Moldovei, robotind pentru hrană în cele mai grele împrejurări ale ţării. Şi când primăvara se iveà în zările albastre, înviorând sufletele, speranţa spre Ardeal pătrundeà tot mai încrezătoare inimile încercate. Vitejii dela Mărăşti ne vesteau biruinţa aşteptată. Dar tocmai când ea aveà să se desăvârşească, ducându-ne în avântul ei răsbunător iarăş spre Alba-Iulia visurilor noastre, trădarea rusească ne-a frânt nădejdile. Miile de pribegi erau siliţi să ià de-acum drumul întunecat al stepelor Rusiei. Atunci s'a petrecut în sufletul acestor mucenici una din acele zguduitoare stări sufleteşti, pe care numai cele mai mari nenorociri o pot provocà într'o fiinţă simţitoare.

Zdrobiţi de durere, şi-au purtat suferinţa în coloniile dela Elisabetgrad şi Aleşchi, cu gândul necontenit la ţara lor iubită. O viaţă chinuită, cum n'au mai avut-o niciodată.

Dar îi ţineà nădejdea biruinţii. În locul ei au venit desamăgirile crude. Încetarea ofensivei pregătită cu atâta răbdare şi pricepere. vânzarea Ruşilor, jefuirea Moldovei prin sălbătăcia bolşevistă, starea de războiu dintre Basarabia şi maximalişti, care i-a făcut pe atâţia ardeleni să pătimească în ghiarele bolşevi-

cilor, ori să fugă îngroziţi prin pustiurile ruseşti.

Toate aceste fapte au provocat în fiinţa stoarsă de mizerii a refugiaţilor, adânci chinuri sufleteşti.

Şi când se credeau scăpaţi, o nouă prăpastie li se deschide : armata austro-maghiară, care cutropeà Ucraina. Icoana spânzurătorilor ungureşti li se arătà înfiorătoare şi în groaza ce-i cuprinse, porniră pe căi ascunse spre Basarabia.

Rupţi de România, de unde nu le mai puteà venì nici un ajutor material, aceşti nenorociţi au fost siliţi să-şi vândă hainele ce li mai rămăsese, spre a plăti căruţele cari să-i scoată din primejdia morţii. Săptămâni întregi călătoriră din sat în sat, adeseori huiduiţi deopotrivă de bolşevici şi de armatele austriace.

Sfârşiţi de chinuri, ei au sosit azi la Chişinău.

Mucenici ai idealului naţional, câtă pătimire v'a rezervat soarta nemiloasă !

Aţi sosit între noi, cari vă plângem zilele amare, ca în loc de mângâiere, să aflaţi că peste Prut nu vă aşteaptă bucuria revederii ţării învingătoare, ci jalea fără nume a unui popor îngenunchiat.

În lacrimile voastre plânge Ardealul nostru nenorocìt, căci voi sunteţi mucenicii cari aţi suferit cele mai cumplite dureri pentru el.

Plângeţi, dar credeţi, căci niciodată n'am avut mai mare lipsă de credinţă, ca în aceste zile negre, din cari va răsărì *mântuirea.*

10 Martie 1918.

OCROTITOAREA IDEALULUI NOSTRU: BASARABIA

„Pacile" nemțești cari se impun astăzi cu atâta cruzime și repeziciune, ating în forma cea mai gravă pe Ardeleni.

Se știe că deslănțuirea războiului european, a trezit în conștiința luptătoare a Ardealului românesc speranțele mari ale desrobirii din jugul de veacuri.

Toți ne dădeam seama atunci, că svârcolirea uriașă care s'a încins cu atâta înverșunare între marile State ale lumii, va schimbà cu desăvârșire harta Europei, îndrumând popoarele spre un nou capitol al istoriei universale.

Înțelegeam prin experiența luptelor noastre politice ca și prin instinctul organic al rassei noastre, că această ciocnire sângeroasă, trebuie să determine și soarta poporului românesc.

Zădărnicia sforțărilor pe cari le-am făcut pentru recunoașterea drepturilor naționale în Ungaria, ne-a încredințat, că mântuirea Ardealului nu poate venì decât dela România. Necesitatea unirii naționale cu

ţara mamă se înfăţişà în sufletele noastre, ca o supremă axiomă de politică naţională integrală.

Dar lupta pentru înfăptuirea ei nu se puteà duce acasă, unde baionetele jandarmilor şi întunerecul temniţelor ungureşti împiedecau orice manifestare de conştiinţă naţională în sens unionist. Cu atât mai puţin aveau putinţa s'o facă acele sute de mii de Români, cari au fost târîţi ca soldaţi, cu de-a sila, pe toate fronturile.

Steagul mântuirii nu puteà fi servit în toată libertatea, decât la Bucureşti.

Şi atunci Ardealul a făcut ceeace erà dator să facă: fruntaşi politici şi o întreagă falangă de tineri însufleţiţi şi-au părăsit, pe căi ascunse, patria maşteră, trecând pe pământul României. Alături de ei, ostaşi şi ofiţeri lepădau tranşeele blăstămate, dezertând în Rusia, de unde sperau să vie la Bucureşti.

Iar când România a intrat în vultoarea năprasnică spulberând graniţele viclene, refugiaţii politici şi militari au intrat sub drapelele sfinte, spre a-şi pune viaţa pentru idealul naţional.

Părăsirea dureroasă a Ardealului, a sporit cu mii de pribegi numărul luptătorilor pentru unitatea politică a neamului românesc.

Aceşti idealişti au făcut cele mai grele jertfe, au îndurat suferinţe nemărginite, în nădejdea tare, că ele vor fi răsplătite prin eliberarea Ardealului şi intrarea lui în cuprinsul larg al României Nouă.

„Pacea" dela Bucureşti a zguduit nădejdile acestei apropiate biruinţe.

Pe urma ei se deschide în viaţa chinuită a pribegilor ardeleni, cele mai amare perspective.

Cruzimea nemţească, care ne-a umilit cu atâta

brutalitate, nu va părăsì România nici după „pace“ ci ea va stărui să ne apese acum în puterea „petecelor de hârtie“ iscălite cu lacrimile noastre, împiedecând strigătele de durere care sfâşie astăzi sufletul românesc.

In noile împrejurări politice pe care le creează „pacea“ germană, propaganda idealului nostru național nu mai e cu putință. Ardelenii cari au „trădat“ țara ungurească şi imperialismul nemțesc, vor fi puşi în cea mai mare primejdie.

Prigonirea lor începe de pe-acum. Corpul voluntarilor trebue să se desființeze, miile de prizonieri aflători în Rusia sunt siliți prin forță să se întoarcă în Ungaria, intelectualii pribegi sunt ademeniți şi ei prin momeli de amnestie să meargă în Ardealul chinurilor.

Chiar şi aici în Basarabia pătrunde răzbunarea grozavă, care smulge, prin o colaborare criminală, pe nenorociții prizonieri ardeleni din acest loc unic de scăpare, spre a-i trimite peste Chiev în spânzurătorile ungureşti.

In astfel de împrejurări e limpede că lupta pentru apărarea idealului nostru național, nu se mai poate duce cu bărbăția şi hotărîrea îndreptățită prin sacrificiile noastre grozave, decât într'o țară liberă, scoasă cu totul de subt urmările „păcii“ dela Bucureşti. Această țară, este Republica Moldovenească neatârnată.

In cuprinsul ei trebuie să găsească adăpost pribegii Ardealului, cari prin sufletul şi suferințele lor, înfățişează simbolul unirii sfinte a neamului românesc.

11 Martie 1918.

ANIVERSAREA REGATULUI ROMÂNESC ÎN CHIŞINĂU

Ieri s'a sărbătorit în capitala Basarabiei, actul istoric al înălţării României la rangul de regat.

Pentru întâia dată se întâmplă, în cursul celor 37 de ani de regalitate românească, că acest mare eveniment politic în istoria neamului nostru, poate fi pomenit fără piedeci pe pământul Basarabiei răpite.

Orice cunoscător al istoriei noastre îşi dă seama de altfel, că între Basarabia şi actul dela 14 Martie 1881 este o strânsă legătură, care mai ales trebuie scoasă la iveală şi pus în lumina revendicărilor noastre naţionale.

Stăruinţele Românilor din lungile veacuri de luptă şi frământări, i-au îndreptat necontenit spre neatârnare, în graniţele unui stat care să cuprindă toate părţile răsleţite ale poporului românesc. Răsboaiele sângeroase. ca şi revoluţiunile înregistrate de înaintaşii noştri, au urmărit totdeauna, mai mult ori mai puţin conştient, această ţintă înaltă. Şi dacă ea n'a putut fi înfăptuită în chip durabil, pricina trebue cău-

tată mai cu osebire în atitudinea marilor state europene, care nu admiteà nici o stânjenire a politicei lor de expansiune orientală.

Așà s'a întâmplat, că Turcia, Austria și Rusia au călcat în răstimpuri dese țările românești, nu numai cu gând de pradă, ci chiar cu scopul de-a le răpì și a le supune stăpânirii lor.

În astfel de împrejurări, a fost nevoie de sforțări mari și de jertfe însemnate, pentru apărarea țării și îndreptarea ei spre o viață independentă.

S'a făcut unirea dela 1859, s'a adus pentru păstrarea ei un domn dintr'o familie regală europeană, ca mai târziu, prin războiul din 1877, România să-și câștige neatârnarea.

Prețul ei a fost însă foarte scump. Căci pe lângă sângele românesc care a curs biruitor sub zidurile Plevnei, spălând înfrângerea rușinoasă a Rusiei, România s'a văzut, tocmai prin mișelia politicii țariste, despoiată de Basarabia.

Această nelegiuire erà o dovadă, că independența nu este o garanție suficientă pentru viața ei. Trebuià creiată forma politică de stat modern, cu domnie ereditară. Așà s'a ajuns la actul politic din 14 Martie 1881, cu proclamarea Regatului, prin care România și-a fixat rostul său îndreptățit în istoria Europei.

Noul regat aveà nevoie de consolidare, spre a puteà trăì. Singura orientare care trebuià să-i călăuzească pașii, erà aceea a tradițiilor istorice și a aspirațiunilor naționale.

Întinderea regalității românești asupra provinciilor răpite ori aflătoare în jug străin, constituià axioma politică, ce se desfăceà în mod logic din toată desfășurarea istoriei noastre.

Războiul popoarelor a adus prilejul afirmării concrete a idealului nostru. Regalitatea României a pus în joc tot ce-a creiat în curs de 35 de ani pentru isbânda acestui drept istoric. El aveà să biruiască supt ochii și prin jertfa noastră. Dar un blăstăm de veacuri, care ne-a pus în vecinătatea Rusiei cutropitoare și vânzătoare, ne-a îngenuchiat.

„Pacea“ dela București, în loc de lărgire națională, ne aduce cea mai grozavă umilire națională. Regatul dela 1881 este astăzi sfârticat de acelaș cuțit nemțesc, care în 1878 a ajutat la tăierea Basarabiei. Cine ar fi crezut, că cea mai tristă aniversare a proclamării regatului României, să se facă tocmai pe pământul Basarabiei? Această potrivire dureroasă ne deșteaptă în suflet toată istoria nedreptăților și suferințelor poporului românesc. Din paginile ei de sânge și de durere, se desface astăzi pentru noi marele adevăr, că popoarele nu pot trăì din mila altora, *ci numai prin ele însile. Că biruința unui popor n'o ajută altceva decât lupta răbdătoare, dusă în cea mai strânsă unire politică a fiilor de acelaș suflet și de aceeaș credință.*

Din mângâierea ce-o găsește astăzi România sfâșiată, în acest singur colț de libertate românească, se va hrănì credința în biruința dreptății noastre naționale, pe care trebue să ne-o aducă războiul Aliaților credincioși făgăduințelor date.

15 Martie 1918.

PRINCIPIILE POLITICII NOASTRE

Istoria politicii moderne arată în mod genetic desfăşurarea vieţii de stat a diferitelor popoare cu un rol hotărîtor în evoluţia omenirii, scoţând la iveală mai ales principiile după cari aceste popoare şi-au întocmit rostul lor politic.

În Basarabia, unde ţarismul a şters aproape cu totul orice urmă de tradiţie politică naţională, unde contactul direct cu sbuciumările politice ale neamului românesc din celelalte ţări, erà împiedecat în mod conştient, prin cele mai severe mijloace, este de îndoită necesitate o privire stăruitoare în istoria politicii noastre.

Această cercetare n'o cer numai anumite îndatoriri de cultură generală, ci ea se impune în mod categoric tocmai pentru înlăturarea dibuirilor primejdioase în cari pluteşte astăzi Republica.

Revoluţia rusească a pus în circulaţie atâtea lozinci politice şi sociale, încât massele absolut nepregătite ale împărăţiei uriaşe au fost copleşite de strălucirea lor orbitoare, dând naştere celor mai neaş-

teptate curente de luptă. Ele n'au dus la fixarea unor principii de politică pozitivă, normală și creatoare, ci din potrivă, vedem cum mult lăudatele doctrine ideale — cuceriri ale revoluției — au dat naștere celor mai nenorocite anarhii din câte a însemnat istoria universală.

Vârtejul lor a pătruns firește și în Basarabia, unde sufletul unui popor îngenunchiat se deschideà așà de primitor pentru orice mișcare revoluționară.

Tocmai aceasta explică ivirea atâtor grupări politice și împărțirea Moldovenilor în mai multe partide, de cele mai deosebite înfățișări.

Pentru un stat în formațiune și cu un popor atât de mic, grupări așà de numeroase, sunt o nenorocire, căci ele împiedecă strângerea într'un mănunchiu a puterilor naționale, chemate să lupte pentru consolidarea țării.

Acest adevăr se pare c'ar fi ajuns la o anumită recunoaștere, fiindcă astăzi diferitele fracțiuni — afară de cea țărănească — s'au unit într'un bloc moldovenesc puternic.

In curs aproape de o jumătate de an de viață parlamentară experimentările politice au învederat Moldovenilor, că în Basarabia nu este cu putință o politică de oportunism, de transacțiuni sau de pacificare socialistă.

Oamenii singuratici, cu pretenții de diplomați pot face personal orice joc politic, un popor însă trebuie să urmeze o singură politică reală sănătoasă și deschisă. Altfel nesiguranța, târguielile și lipsa de-o idee conducătoare duc nu numai la rătăciri păgubitoare, dar demoralizează masele, cari în loc să primească o educație și o conștiință politică serioasă, ajung un

instrument orb în mâna demagogilor distrugători de ordine și de credințe.

Intâmplările săptămânilor din urmă ne încredințează în mod limpede că Moldovenii nu pot urmări decât o *politică națională*, așa cum se desface ea din toată lupta istorică a neamului nostru. ***Politica moldovenească trebuie să intre în cadrul organic al politicii românești integrale, căutând s'o întărească în isbânda ei.***

Orice considerație de oportunitate și de renunțare la arătarea necontenită a dușmăniei și primejdiei neamurilor străine, înseamnă o slăbire a conștiinței naționale în drumul ei de luptă energică.

Dușmanii nu sunt așa de naivi, încât să se lase înșelați de aparențe și de declarații fraterne. Ei își dau seama, că poporul românesc are un ***ideal***, și pentru realizarea lui nu poate întrebuința decât o politică: ***politica de rassă.***

Tocmai conflictul cu Ucraina dovedește, că Basarabia trebuie să steà în mod deschis pe principiul celei mai energice ***politici naționale***, care să miște integral poporul moldovenesc într'o singură falangă de luptă.

Numai această orientare, și logică și onorabilă, poate creià o conștiință politică națională în Basarabia, care să asigure stăpânirea Moldovenilor și să-i îndrepteze acolo unde-i chiamă idealul istoric al poporului românesc.

21 Martie 1918.

UNIREA ŞI DEMOCRAŢIA

Actul istoric al unirii dela Chişinău, ne dă un bogat material de discuţie, menit să lămurească nu numai însemnătatea lui naţională, ci mai ales să îndrume conşti,nţele în direcţia acelei munci pozitive şi rodnice, care să facă din acest evneiment un isvor de viaţă nouă în istoria poporului românesc.

Sbuciumările de veacuri ale înaintaşilor noştri, ca şi suferinţele lor îndelungate, au avut totdeauna la temelia lor adâncă, dorinţa legiuită de-a înlătură din calea vieţii de obşte domnia asupritoare a claselor de pradă, coborînd în mijlocul mulţimilor îngenunchiate binecuvântările roditoare ale *dreptăţii sociale*.

În toate epocile istoriei româneşti se poate urmări această frământare de puteri şi de voinţe, şi ea s'a ridicat mai furtunoasă în acele clipe, când despotismul răpitor atingeà într'o măsură nesuferită şi cele din urmă sfărâmături de viaţă omenească ale robilor înfrăţiţi cu pământul.

O luptă veşnică şi sângeroasă s'a purtat pretutindeni în lumea largă pentru biruinţa acestei idei.

Minţile cuprinzătoare înţelegeau, că soarta popoa-

relor nu mai poate fi ţinută în mâna unei caste cu interese protivnice, ci ea trebuie în mod firesc să fie cârmuită de voința acelora cari țin pe umerii lor toată viața Statelor.

Ideea *democrației* își făceà drum tot mai larg nu prin forța brutală a mijloacelor de luptă, ci prin *puterea de adevăr* a cuprinsului său umanitar.

Războiul de azi, dacă a pricinuit atâta ruină și durere ce nu se pot vindecà vreme îndelungată, are în schimb și un merit real. El a sfințit în mod netrecător — prin valurile de sânge ale milioanelor de vieți omenești — dreptul definitiv al *democrației* ca principiu conducător în desvoltarea popoarelor.

Dacă Moldovenii, rupți și înstrăinați de trupul neamului, și-au regăsit așà de mișcător vechea lor matcă, aceasta nu este numai o urmare a instinctului de rassă, care nu moare, ci în deosebi și al furtunosului curent democratic, adânc intrat în sufletul lor de luptători treziți la viață.

Astăzi democrația este pentru Moldoveni o credință organică și un steag de luptă. Mai mult chiar, ea este socotită ca o *realitate politică* chemată să prefacă în mod radical toată viața de stat a neamului nostru.

Aceasta s'a văzut limpede, la înfăptuirea Unirii din 27 Martie.

Blocul moldovenesc a ținut să cuprindă cu toată atențiunea în actul de unire, principiile de autonomie și de reforme, isvorîte din cea mai largă doctrină democratică. Și dacă un cunoscător al psihologiei moldovenești actuale a putut deslușì și anumite note de nedumerire, ce plutiau în atmosfera unirii, explicarea lor se găsește tocmai în grija de-a nu primejduì prin nimic *cucerirea* dobândită de ei, cu prețul atâtor jertfe.

Nimic n'a dovedit mai bine şi mai convingător această iubire pătimaşă pentru democraţie, decât răspunsul deputatului *G. Stavri,* care împotriva partidului său şi-a destăinuit sufletul cu aceste cuvinte : *„Votez pentru unirea cu ţăranii-plugari din România".*

Prin glasul lui Stavri n'a vorbit numai conştiinţa naţională a Basarabiei, ci însuşi sufletul poporului românesc. Un popor de ţărani, cum suntem noi, nu poate aveà altă dorinţă mai sfântă decât aceea a unei vieţi cu cele mai largi forme democratice.

Şi pentru inaugurarea pozitivă a acestei vieţi, Basarabia este un factor de reală şi izbânditoare însemnătate.

Prin democraţia moldovenească, Maiestatea Sa Regele Ferdinand I, părintele iubitor şi jertfitor al ţărănimii luptătoare şi apărătoare de ţară, va îndeplini peste orice greutăţi marele ideal social : *România nouă şi democratică a POPORULUI românesc.*

30 Martie 1918.

ROMÂNIA ŞI UNIREA

Unirea dela Chişinău, vine în cele mai grele împrejurări pentru neamul nostru.

Deşi cunoscătorii Basarabiei de azi îşi dădeau seama, că acest act istoric intrase în conştiinţa Moldovenilor cu puterea marilor necesităţi organice, că pentru ţara dintre Prut şi Nistru unirea se ridicase la valoarea unei axiome politice, totuşi puţini prevedeau precipitarea faptelor, spre marea ţintă a stăruinţelor noastre.

Ziua de 27 Martie, prin măreţia ei, a mişcat cu atât mai mult sufletele româneşti, cu cât ea intervenea într'o supremă stare de durere întunecată, ce frământa România.

Căci pe cine nu va zgudui până în cele mai adânci simţiri tragedia grozavă, în care se sbate astăzi sub puterea oarbă a fatalităţii, ţara credinţelor şi nădejdilor noastre?

Cine n'a plâns în taina nopților de iarnă tristă, nenorocirea fără margini, care s'a coborît, peste orice închipuire omenească, asupra unui popor de luptă și de jertfă seculară?

România, îndrumată de poruncile unei tradiții istorice, întemeiată pe conștiința națională a atâtor generații luptătoare, intrase în vârtejul sângeros al lumii să-și afirme un drept și să-și îndeplinească o datorie, la care o chemau de veacuri suferințele istovitoare ale fiilor săi înstrăinați.

Și tocmai în conștiința dreptății pe care o înfățișà idealul ei istoric, a îndrăznit să-și pună în cumpăna primejdiei, însăși existența sa de Stat, alcătuit cu prețul unor lungi și îndelungate jertfe.

Legitimitatea revendicărilor sale se întindeà deopotrivă și peste Carpați și peste Prut. Și dacă armele românești nu și-au îndreptat avântul lor eroic deodată în ambele direcțiuni, cauza se știe că erà dată în jocul orb al politicei europene, care ne-a târît prin fatalitatea împrejurărilor alăturea de Rusia țaristă, de unde ne-au venit în trecut atâtea umiliri și nenorociri.

Așà s'a întâmplat, că jertfele noastre extreme, ca și gloria războinică, smulsă cu atâta strălucire în văile Moldovei, să ne aducă nu bucuria izbânzii, ci durerea celei mai sdrobitoare îngenunchieri la care a putut fi condamnată o țară și un popor luptător.

Cu laurii biruinței în vârful baionetelor sângerate, România părăsită și vândută își întinde astăzi mâinile desarmate pe crucea răstignirii....

În suferința ei se răsfrânge tot dramatismul biblic, pe care lumea creștină îl retrăește acum în amintirea patimilor lui Crist....

Un neam întreg se simte astăzi acolo unde plângeà

odinioară, în furtuna țărilor cutremurate, durerea apostolilor și jalea mironosițelor.

Tragedia sfâșietoare a Golgotei plutește astăzi peste cuprinsul îndoliat al pământului românesc.

În această atmosferă de sugrumare sufletească, de surpare a credințelor și năruire a idealurilor, se ivește *unirea* dela Chișinău.

Actul dela 27 Martie, aduce un isvor de răcorire în frigurile de moarte, cari zguduie un pământ și un popor copleșit de cruzimea celor mai triste împrejurări.

Unirea vine în întunerecul sufletelor noastre, ca o mângâiere duioasă, chemată să domolească prin farmecul ei, zbuciumul nemărginit al unei țări nenorocite.

România îngenunchiată s'a bucurat și cu lacrimile durerii în ochi a sărbătorit în ziua de 30 Martie, întoarcerea Basarabiei la sânul maicei sale.

Și în toți desnădăjduiții, va fi tresărit din nou puterea credinței clătinate. Unirea înfăptuită n'a fost pentru ei numai o simplă faptă de încurajare morală, ci mai presus de ea, una de pozitivă stimulare politică și națională.

Solia înălțătoare dela Chișinău constituie pentru România preludiul sigur al realizării idealului național, pe care l-am udat cu sângele și lacrimile noastre.

1 Aprilie 1918.

REGELE ȚĂRANILOR

Românii din Basarabia striviți timp îndelungat în cea mai dureroasă robie sufletească, de către stăpânirea rusească, și-au câștigat convingerea, că toate năpăstuirile unui popor se coboară în mod statornic din înnălțimea aurită a tronurilor domnești.

Pe când aici se întăriă în proporții neobicinuite ideea republicană, la Românii de peste Prut și Carpați concepția monarhică primise un impuls nou, care prin desfășurarea evenimentelor se ridicase la valoarea unei necesități naționale.

Uriașa încăerare a lumii, pusese în perspectiva marilor realități, războiul istoric al neamului românesc. Visul de veacuri al unității noastre naționale, se coborâ în suflete cu puterea adevărurilor al căror ceas de biruință a sosit.

În clipa aceea, soarta poporului nostru stăteà în mâna unui singur om. Erà Regele. Prin voința Lui aveà să cadă ori să biruiască idealul istoric fixat de spada lui Mihai Viteazul.

Regele n'a stat la îndoială. El a înțeles că împotriva oricărei legături de sânge și de tradiții seculare,

un domnitor înțelept trebuie să fie alături de sufletul și credințele norodului. El și-a dat seama, că România nu se poate răzimà pe câțiva boieri, ci pe milioanele de țărani, cari prin munca lor aspră prefac întinsele câmpuri negre în lanuri de grâu binecuvântat, și'n vremuri de cumpănă își pun piepturile la hotare.

Această credință L-a îndrumat spre hotărîrea mare, de-a primì războiul întregirii naționale, căci el trăià adânc înrădăcinat în conștiința poporului românesc.

Iar când luptele au început și țăranii-ostași purtau drapelele sfinte prin ploaia de foc și de fier a bătăliilor sângeroase, Regele Ferdinand erà acolo, împărțind cu ei bucuria învingerilor și durerea suferințelor. I-a îmbrățișat cu iubire părintească alături de Regina vindecătoare de răni și mângăitoarea de dureri.

O legătură tainică și sfântă se făcuse între Rege și țărani. Strălucitele biruințe din văile Moldovei, cari zdrobiră puterea dușmanilor, au întărit pentru totdeauna această legătură nedespărțită. In sufletul Său recunoscător, Regele a făgăduit pământ și drepturi acestor fii de țărani, cari prin jertfa vieții lor au apărat pământul sfânt al țării. Și cuvântul trup s'a făcut.

Astăzi norodul de peste Prut, a intrat în stăpânirea moșiilor, dăruite cu toată iubirea de Regele și de legiuirea țării.

Prin această mare faptă de dreptate, Regele Ferdinand și-a dobândit numirea atât de frumoasă — pe care n'o are nici un Craiu — cuprinsă în aceste două cuvinte de-un adânc și înălțător înțeles: *Regele țăranilor.*

Bucuria noastră e cu atât mai mare, cu cât acea-

stă mişcătoare poreclă, îi vine tocmai din Basarabia democratică.

Deodată cu împărtăşirea unirii îndeplinite, miniştrii basarabeni au adus la Iaşi şi solia norodului moldovenesc cătră Regele Ferdinand, care sancţionează în formă vecinică — mai presus de toate legile — actul istoric dela 27 Martie.

Şi dacă astăzi Basarabenii idealişti au descoperit cu atâta mulţumire pe *Regele ţăranilor,* nu ne îndoim că din aceeaşi conştiinţă de democraţie naţională care trăieşte vie în depărtata ţară a durerilor, va răsări coroana strălucitoare a celui ce trebuie să fie pentru noi, *Împăratul ţăranilor.*

5 Aprilie 1918.

O CONVORBIRE CU MAESTRUL ENESCU

Prutul. Concertele simfonice dela Chişinău. Cultura artistică în Rusia. Muzica rusească. Concertele dela Moscova şi Petrograd. Rapsodia românească. Necesitatea unui conservator în Chişinău. Orchestra simfonică. Publicul de aici şi din Bucureşti. Preocupările maestrului. Ardelenii. Legăturile sale cu Basarabia.

Arta superbă cu care maestrul Enescu interpretase cu orchestra sa admirabilă — în fața unui public robit de farmec — strălucitele lucrări ale compozitorilor universali, mi-a trezit în chip irezistibil dorința de a aveà o convorbire cu acest genial reprezentant al neamului nostru.

Vizitându-ne la redacție, am folosit prilejul și împărtășindu-i gândul meu, maestrul mi-a fixat cu plăcere ceasul convorbirii la locuința d-sale.

M'am dus așteptându-l cu emoția ce ți-o dă senzația care îți mișcă sufletul, în prevederea contactului fericit cu marii artiști ai lumii.

Un interior liniștit, cu ferestre largi, prin cari pul-

berea de raze solare străbăteà bogată, jucând în presurile persiene, luminând portretele cu frumoase cadre antice, ori reflectându-se micșorate în faldurile draperiilor largi ce despărțeau cele două camere tapetate. Pe-o masă, valiza maestrului, alături de un vraf de note, păreà că privesc pline de evlavie spre vioara fermecată, ce se odihneà senină în colțul ei de lumină. Cum stam așà furat de imagini visătoare, deodată simt că tresar; prin ușa semi-deschisă răsare silueta maestrului.

C'un aer de primăvară zâmbitoare în ochii senini, cu mișcările armonice ale ființei sale întregi, maestrul, învăluit în vecinica-i finețe, îmi strânge mână și mă trece în camera de alături.

Convorbirea se înfiripă ușoară, fără acele reci note de eticheta convențională, într'o atmosferă căreia maestrul, printr'o acțiune de simpatică înfățișare bohemă, îi dă o surprinzătoare intimitate.

Întrebându-l asupra senzației încercate la trecerea Prutului, maestrul, oprindu-se o clipă, răspunde că în adevăr a avut o simțire înălțătoare. Învierea Basarabiei, pe care o urmăream cu viu interes în coloanele acestei gazete, constitue o binefăcătoare reconfortare sufletească pentru neamul nostru, mai ales după suferințele și încercările vremurilor din urmă. Și cred — zice maestrul — că lucrurile de aici înseamnă începutul sigur al ameliorării vieții poporului românesc.

Trecând la impresia ce i-a lăsat-o Chișinăul, sub raport muzical și asupra felului cum au fost primite concertele simfonice, d. Enescu mărturisește cu satisfacție, că a găsit un public amator și doritor de lucruri frumoase, că din atitudinea ce-a observat-o, se desface o notă de cultură serioasă. Maestrul a

rămas foarte mulțumit de succesul concertelor atât sub raportul moral, cât și material.

Îndemnat de participarea largă a Rușilor la aceste concerte, ca și de bucățile lui Tschaikovski, interpretate cu atâta artă, am căutat să aflu părerile maestrului Enescu asupra muzicei rusești. Da, pot să-ți spun, că școala muzicală rusească e bună, mai bună decât a Englezilor și poate fi pusă îndată după cea franceză și germană. In tot cazul e mult mai interesantă decât a Italienilor. Eu am o mare admirație pentru muzica rusească, care a dat câteva genii incontestabile, ceeace dovedește că în acest popor cam excentric, trăesc latente forțe și calități superioare. In special e desvoltată arta coreografică și decorativă, iar baletul rusesc e admirabil, ieșind din grotescul baletelor și ridicându-se la o artă ce izbește deopotrivă fantazia și imaginația. In apus, acest balet e apreciat foarte mult. Evocându-i concertele date câțiva ani în urmă la Moscova și Petrograd, maestrul spuneà că au fost bine primite. L-a atins însă în mod straniu atitudinea neașteptată a publicului rusesc, față de rapsodiile românești, isvorîte din munca creatoare a maestrului. Aceste rapsodii — necunoscute Rușilor — li se păreau ceva nerespectuos in programul clasic ilustrat de celebrități muzicale, pe când aceleași rapsodii au impresionat la Paris și Berlin. Firește aceasta erà acum 8-9 ani și de-atunci lucrurile s'au schimbat mult.

Trecând la problemele din Basarabia, maestrul Enescu socotește indispensabil un conservator național în Chișinău, a cărui înființare cade în sarcina Statului. Școala muzicală de aici se poate desvoltà la un conservator serios de muzică. O comisiune ar examinà candidații, ar căutà elementele bune dela

noi și de aici, s'ar aduce profesori. Orchestra simfonică ar puteà luà ființă din alegerea acestor elemente și ea s'ar desvoltà treptat. Conservatorul ar avea mare însemnătate artistică și națională, întocmai precum e necesară în Chișinău o Universitate și un muzeu de artă românească.

Basarabia — urmează d-l Enescu — este pentru noi un juvaer în toate privințele și datoria noastră este să ajutăm prin toate mijloacele [illegible]ea poporului la viața culturală și artistică, căutând simpatia fraților noștri moldoveni și făcându-le tot binele de care au fost privați atâta vreme.

Maestrul e gata să ajute opera aceasta cu toată căldura și strălucirea geniului său.

Atingând deosebirea între publicul de-aici și cel din București sub raportul înțelegerii muzicei simfonice și în general a prestațiunilor artistice, Enescu constată o evoluție surprinzătoare în gustul Bucureștilor. Rușii au centre muzicale în țara lor, pe când la noi doritorii de muzică înaltă erau nevoiți să alerge în străinătate. De câțiva ani însă, Bucureștii s'au ridicat la o înaltă valoare muzicală. Publicul primește cu vădită însuflețire și pricepere, nu numai prestațiunile mele, ci ale oricărui artist de talent. Știe distinge valorile și niciodată o mediocritate n'a izbutit să se mențină în conștiința artistică a Capitalei noastre.

Trecând asupra proiectelor din viitor, maestrul mărturiseà că activitatea intensivă desfășurată în cursul războiului cu atâta devotament pentru țară, l-a obosit într'o măsură neobișnuită. Concertele simfonice al căror venit de aproape patru sute de mii lei l-a dăruit pentru orfanii de războiu, ca și turneurile

sistematice prin spitalele din Moldova, l-au surmenat așà de simțitor, încât simte nevoie de odihnă.

Dar și în liniștea serilor, se gândește să-și reia munca de compozitor, pe care a fost nevoit s'o întrerupă. Căci și în acest ram, Enescu — după destăinuirile celor inițiați — este tot așa de mare ca și în vioară. Creatorul neîntrecut al rapsodiei românești, pregătește lucrări, cari vor fi niște podoabe strălucite ale literaturii muzicale.

Subliniez cu bucurie nobleța maestrului Enescu, care înduioșată de tragedia ardelenilor aruncați pe drumuri, a dăruit venitul unui concert simfonic pentru alinarea suferințelor îndurate de acești nenorociți martiri ai idealului național.

Însuflețit de-o mișcătoare iubire de neam, maestrul Enescu a promis că va mai veni în Basarabia, spre a coborî în toate centrele ei strălucirea fermecătoare a acelei arte eterne, pe care o minune dumnezeiască a întrupat-o în această expresie genială a poporului românesc.

5 Aprilie 1918.

BISERICA NAȚIONALĂ DIN BASARABIA

Principii de organizare.

Nesiguranța care plutea până în zilele din urmă asupra Comisiei bisericești, cu privire la organizarea bisericii din Basarabia, a fost înlăturată prin actul Unirii.

Inițiatorii lucrărilor sunt puși astăzi în fața unei stări absolut nouă, care le dă putința de-a fixà în desfășurarea discuțiilor, ca formulă conducătoare · *orientarea națională.*

Basarabia întorcându-se în cadrele de stat ale României, urmează în mod firesc, că și biserica ei trebuie să primească organizația națională, care stă la temelia întregei desvoltări a vieții de stat.

Prin desființarea atârnărei politice a Basarabiei de vechea Rusie, a încetat și în privința canonică orice legătură cu biserica străină de peste Nistru.

Dar în aceeaș vreme trebue să spunem că unirea politică cu România nu însemnează și absorbirea fără urmă a bisericii moldovenești. Prin actul Unirii, Basarabia și-a asigurat privilegiul unei *autonomii*

locale, care trebue să se extindă în mod logic şi asupra bisericii.

Din punct de vedere *ierarhic* şi *canonic,* biserica din Basarabia va fi una cu biserica autocefală a României, dar sub raportul *organizaţiei,* ea trebuie să se deosebească.

Această organizaţie nu poate fi concepută pe altă bază decât aceea, care corespunde noului curent de viaţă colectivă a Moldovenilor. *Este curentul democratic.*

Adevărat, că biserica-i o instituţie de drept divin şi prin urmare *christocraţia* îşi are îndreptăţirea sa necontestată. Dar câtă vreme biserica trebuie să se coboare pe pământ, ea nu poate nesocotì realităţile vieţii omeneşti, ci e datoare să ţină seamă de ele, storcând tot binele ce rezultă din înţelegerea lor dreaptă.

Şi fiindcă această realitate este astăzi *democratică,* nu mai încape îndoială că principiul fundamental al reorganizării bisericii din Basarabia trebuie să fie cel *democratic.*

Cum însă e vorba de biserica unui anumit popor, cu viaţa şi tradiţiile sale particulare, e limpede că principiul democratic nu poate fi realizat decât în formă *naţională.*

Deci la temelia reorganizării bisericii din Basarabia va avea să stea *principiul naţional-democratic.* Dată fiind înalta misiune a bisericii, de-a coborî pe pământ împărăţia lui Dumnezeu, ea trebuie să fie descutită de influenţele politice, cari totdeauna o desfigurează. Biserica numai în deplină *libertate* îşi poate îndeplini chemarea sa, şi aceasta nu e în stare să i-o garanteze decât *autonomia* .Iată al doilea prinscipiu de organizare.

O privire atentă în viața bisericească — după provincii — a poporului românesc, ne încredințează, că în adevăr acolo unde aceste două principii au fost realizate, biserica s'a ridicat la valoarea unei instituții de cea mai mare însemnătate *religioasă-culturală.*

Biserica română-ortodoxă din Transilvania, are cea mai frumoasă organizație democratică. Chiar în România s'au introdus câteva reforme bisericești, luate din *Statutul organic* al bisericii transilvănene.

Folosindu-se de rezultatele vieții bisericești din celelalte provincii românești, Basarabenii trebue să creieze cu modificările cuvenite, o astfel de organizație bisericească, care prin aplicarea principiilor indicate să fie mai desăvârșită decât oriunde.

Celelalte naționalități sunt libere să-și alcătuească viața bisericească cum vor voì, dar numai în cadrele constituționale ale Statului, care nu poate îngăduì o atârnare de bisericile altor State.

În Basarabia însă trebue să existe o biserică națională a Moldovenilor, fără nici un amestec al străinilor în conducerea ei.

Și pentru deslegarea acestei capitale probleme, biserica ortodoxă a Românilor din Transilvania, servește cel mai fericit punct de plecare.

7 Aprilie 1918.

O PODOABĂ A ARTEI ROMÂNEȘTI: MARIOARA VENTURA

Cu prilejul venirii sale la Chișinău.

Marii noștri artiști, pe cari războiul unității naționale ni i-a adus acasă din străinătatea Apusului robitor, au fost o binefacere reconfortantă în durerea suferințelor cari plângeau fără nume în cuprinsul întunecat al României nenorocite.

Prin sacrificiile lor generoase s'a întreținut larga operă de asistență națională și s'a picurat în sufletele zguduite de tragedia războiului, credința înviorătoare în biruința idealului nostru.

Iar când Prutul a încetat de a mai fi o graniță, artiștii s'au grăbit cu aceeaș căldură iubitoare să aducă și în Basarabia înstrăinată, lumina cuceritoare a artei românești.

După serile admirabile în care geniul maestrului *Enescu* a ridicat inimile Moldovenilor spre culmile fermecate ale celei mai înălțătoare arte muzicale, astăzi se coboară la noi, însoțită de o trupă distinsă, *Marioara Ventura*, sinteza de perfecțiune a artei dra-

matice românești. Ca și Enescu, această artistă se înfățișează în liniile bogate și surprinzătoare ale acelei armonii superioare, care concentrând în sine toată generozitatea naturei creatoare, știe să se ridice în sferele eterne ale genialității.

Odraslă fericită a prețuitului compozitor *Grigore Ventura,* tânăra artistă primià în tainele firii înțelepte, dispoziții sufletești menite s'o reliefeze în proporțiile neobicinuite ale marilor glorii artistice. Mediul îngust al României, lipsit de condițiile unei culturi artistice, au îndrumat-o în mod fatal spre columnele aurite ale acelei *Opere* grandioase, care simbolizà prin toată strălucirea ei, expresia orbitoare a artei divine.

Acolo în atmosfera senină a Parisului, s'a destăinuit ca o revelație, talentul uimitor al Marioarei Ventura. La vârstă de 16 ani, celebritățile Conservatorului, robite de această apariție artistică, îi dau absolutorul și premiul întâi.

Marioara Ventura devenise o pasiune a cercurilor artistice din Paris.

Critica dramatică punea în lumina artei valoarea excepțională a facultăților sale superbe, chemate s'o ducă la cele mai mari creațiuni.

Și atunci porțile vestitului teatru *Odeon* s'au deschis bucuroase înaintea ei. Alături de artistul român *de Max,* Marioara Ventura a început să fie o ilustrație a acestei scene, pe care oferià unui public rafinat, toată splendoarea cuceritoare a talentului său.

Arta dramatică, prin care cadența dicțiunei sale ca și fineța pătrunzătoare în redarea stărilor sufletești, se complectează într'o armonie desăvârșită, îi dau nu numai atributiile unei interprete minunate, ci mai ales a unei *creatoare* extraordinare.

Călăuzită de darurile naturii şi de-o fină cultură artistică, Marioara Ventura joacă cu acelaş avânt sclipitor în piesele clasice de *Schakespeare* ori *Dumas,* ca şi în cele de *Bataille: Dama cu camelii* ori *Marşul nupţial;* se ridică prin creaţiunile ei, la înălţimea unei perfecţiuni, care te răpeşte deopotrivă prin măreţia şi armonia ei covârşitoare.

E o mândrie pentru noi, să subliniem această personalitate reprezentativă a poporului românesc.

Marioara Ventura este o podoabă a artei dramatice şi o glorie a culturii noastre.

Pentru aceasta credem, că sosirea ei la Chişinau constitue un eveniment de superioară însemnătate artistică şi în aceeaş vreme o nouă biruinţă, curată şi binefăcătoare, a sufletului românesc, în Basarabia regăsită.

10 Aprilie 1918.

CURSURILE DE ÎNVĂŢĂTORI

La 1 Maiu se deschide o nouă serie de cursuri *pedagogice,* pentru învăţătorii din Basarabia.

Acest fapt îmbucurător, ne dă prilej să facem o seamă de constatări interesante, cari pun în lumina orientării noastre, desvoltarea surprinzătoare a conştiinţei naţionale din Basarabia.

Revoluţia rusească, care proclamase dreptul popoarelor la viaţă proprie, a atins în mod firesc şi sufletul moldovenilor. Cum însă aici clasele conducătoare aveau o mentalitate rusească, mişcarea revoluţionară nu porneà din necesităţile organice ale *principiului naţional,* ci ea erà determinată de o doctrină politică cu înfăţişare curat *socială.*

Abià câţiva inşi adăpaţi în taină la izvoarele culturii româneşti, înţelegeau că noile împrejurări trebue să îndrume poporul moldovenesc pe cărările vieţii naţionale.

Un număr însemnat de învăţători inimoşi, povăţuiţi de luptători hotărîţi, au decretat în congresul lor din primăvara anului trecut, naţionalizarea şcoalei moldoveneşti, prin introducerea *alfabetului româ-*

nesc. Comisia școlară ce se formase în mijlocul curentelor de prefacere, pe lângă direcțiunea centrală (zemstva guvernială), aveà sarcina de a luà măsuri practice pentru cunoașterea alfabetului latin, de care învățătorimea erà cu totul străină.

S'a organizat atunci la Chișinău, pe-o durată de două luni (Iunie—August) cea dintâi serie de cursuri pentru limba *moldovenească*. Rusificarea erà așà de adâncă, încât învățătorii nu admiteau sub nici o formă atributul *românesc* al acestor cursuri. Cultura românească, erà socotită — prin catechismul politicei rusești — o cantitate rudimentară, care nu poate aveà nici o înrudire cu sufletul *moldovenesc* din Basarabia. Într'o astfel de atmosferă, au început modestele lecții pentru învierea corpului didactic basarabean, o operă de *abecedar*, chemată să dea luminătorilor sătești, cele dintâi elemente ale vieței noastre culturale. Concepția pozitivă națională nu puteà fi aplicată, cu atât mai puțin înțeleasă de învățători, cari prin toată școala lor, erau crescuți în disprețul desăvârșit al țării de peste Prut.

Istoria neamului erà pentru ei o istorie a *Moldovei*, iar *geografia* înfățișarea unor țări învecinate cu Basarabia, dar fără nici o legătură intimă cu fosta gubernie țaristă. *Limba* nu erà un factor de recunoaștere al aceleiași origini, care aduce cu sine transformarea sufletească și întoarcerea spre neamul regăsit.

Cursurile din vara trecută au trebuit să se facă în niște cadre înguste, din cari psihologia ascultătorilor, excludeà preconizarea ideei naționale în cuprinsul ei larg și deplin.

Dar sămânța încolțeà sfioasă în inimile, cari călăuzite de instinctele rassei, tresăreau totuși la amintirea

gloriei strămoșești și a suferințelor îndurate de generații cu aceeaș limbă și cu aceleași tradiții.

Evoluția conștiinței naționale se simțià binișor la a doua serie de cursuri, cari au fost organizate în luna *Octomvrie* la Chișinău, Bălți și Soroca.

Conștiința clară de neam răsare tot mai puternică trezind interes și iubire pentru literatura și istoria românească. Ardealul, Bucovina și Vechiul Regat trec în icoane mișcătoare în inima lor, descoperindu-le unitatea sufletească și stăruințele îndreptățite spre unitatea politică.

Cărțile, pe cari librăria românească, le punea în mâna lor, începeau să fie căutate și ele întregeau în chip fericit impulsiunile de înviere dobândite la cursurile profesorilor entuziaști. Evenimentele politice cari se produc în cursul vremii, îndrumă învățătorimea spre o complectă transformare națională. *Autonomia* din 21 Octombre, *republica* din 2 Decembrie și *neatârnarea* dela 24 Inauarie, au fost acte politice de o extraordinară însemnătate sub raportul educației naționale.

Prin mijlocirea lor învățătorii au înțeles, că ei nu mai sunt servitorii nenorociți ai culturii rusești, ci nouii apostoli devotați ai Basarabiei desrobite.

Iar când actul unirii dela 27 Martie s'a înfăptuit ca o realitate istorică, conștiința învățătorilor intrà în cuprinsul luminos al *idealului național.*

In această perspectivă se deschide la 1 Mai noua serie de cursuri *pedagogice* în cele 8 centre județene. Ea îmbrățișează, cu mijloace largi, o temeinică pregătire pedagogică și națională, chemată să creeze în toată libertatea, o falangă de luptători conștienți în marea operă de naționalizare a Basarabiei și de îndrumare înnălțătoare spre *idealul istoric* al neamului românesc.

POLITICA NAȚIONALĂ

Cu prilejul declarației consiliului de directori

Programul noului consiliu de directori ne dă prilej de a face câteva constatări principiale în legătură cu evoluția și îndrumarea viitoare a vieții politice din Basarabia.

Scopul ei nu puteà fi înlăturarea eghemoniei rusești, ci sfărâmarea odioasei forme de stat concentrată în mâinile țarismului sugrumător și înlocuirea lui cu democrația republicană, întemeiată pe suveranitatea reală a masselor populare.

Revoluția rusească în fondul ei n'a fost determinată de îndreptățirea principiului național, căci luptătorii fanatici cari au provocat-o, erau ruși crescuți în cele mai exaltate doctrine socialiste.

Prin toate sforțările ei sângeroase, revoluția rusească tindeà la *libertatea socială*. „Samoopredelenia" era numai o formulă simpatică, menită să atragă în vultoarea luptei și popoarele cu revendicări naționale ale uriașului imperiu rusesc.

Faptele dovedesc, că Petrogradul revoluționar, nu

se gândea la crearea de republici independente după naționalități, ci la constituirea unei mari republici *federative* în care *autonomiile politice* rămâneau sub covârșitoarea influență a conducerii centrale *rusești*.

Tendința n'a reușit și îndată ce popoarele s'au încredințat că feluritele curente de luptă împiedică alcătuirea unei cârmuiri autoritare la Petrograd, au căutat să-și întocmească viața politică prin ele înșile.

Basarabia care n'a luat parte efectivă la revoluție, a știut să-i întrebuințeze rezultatele declarându-se *autonomă*. Adevărat acest fapt politic se datorea exclusiv ostașilor moldoveni, și el pornise dintr'o instinctivă concepție *națională*.

Treptat însă conștiința națională pătrunde tot mai adânc în sufletul deputaților basarabeni și ea dă o primă dovadă de afirmare în proclamarea republicii, pe care o numesc *moldovenească*. Nu uită însă a declară că vreà să facă parte din „republica democratică federativă rusească". Orientarea rusească — rezultantă a culturii slave — e încă în putere.

In scurtă vreme însă ***bolșevismul*** anarhic risipește iluzia federativă. Sub scutul mântuitor al drapelelor românești, Basarabia se rupe politicește de Rusia și se declară *independentă*. O epocă nouă începe de luptă a ideei naționale cu îndemnurile aproape organice ale educației rusești. Însă nădejdea unei închiegări a puterii politice revoluționare tremură în atâtea suflete *străine*, îndreptându-le privirile peste Nistru. Se credeà în mod firesc, că o republică basarabeană nu poate și nici nu e de dorit să se mențină independentă, căci aceasta însemnă admiterea la conducere a poporului *moldovenesc*, ținut permanent într'o stare de inferioritate legală.

Și tocmai având în vedere această ocultă psico-

logie politică, am fost nevoiţi să luăm o atitudine categorică în gazeta noastră. Noi nu ne ridicam împotriva străinilor născuţi şi crescuţi în Basarabia, ci stăruiam să fie expediaţi acei numeroşi provocatori, cari n'aveau nici o legătură cu acest pământ şi totuşi îndrăsneau să samene cea mai primejdioasă agitaţie. Dacă uneori colaboratorii noştri moldoveni au avut aproape note de violenţă în păşirea lor, faptul se explică uşor prin frământarea de mânie în care-i adusese tendinţele primejdioase ale acestor elemente uneltitoare împotriva republicii *moldoveneşti* şi a orientării nouă spre care se îndreptă ţara.

Conştiinţa naţională a Moldovenilor, se ridică tot mai puternică şi ea s'a manifestat hotărîtoare în actul *unirii*, care restituià Basarabia în drepturile ei istorice.

Dar întoarcerea la patria mamă, nu însemnà oprimarea *minorităţilor* şi răpirea drepturilor cucerite prin revoluţie. Cu atât mai puţin ne gândeam la o astfel de politică noi ardelenii, cari în Ungaria am dus o luptă de veacuri pentru egala îndreptăţire a naţionalităţilor. *Libertatea naţională* erà o lozincă pentru care am suferit temniţă şi prigoniri îndelungate. E firesc deci, ca şi aici în Basarabia, unde jugul ţarist a apăsat cu aceeaşi samavolnicie asupra tuturora, să susţinem principiul libertăţii cetăţeneşti.

Politica naţională pe care o cerem noi, nu exclude în nici un chip îndreptăţirea cetăţenilor la viaţă liberă. Ea vrea numai să dea Moldovenilor ceea ce li s'a luat în chip volnic, întărind caracterul *românesc* al Basarabiei. Şi suntem bucuroşi să constatăm, că această politică naţională este formulată în mod precis prin declaraţia consiliului de directori, aprobată de Sfatul Ţării în şedinţa dela 11 Aprilie.

În aceeaş vreme însă, declaraţia ţine cu hotărîre la apărarea *autonomiei* locale a Basarabiei şi la garantarea drepturilor civile şi politice pe seama tuturora.

România, care nu a fost niciodată o ţară de prigoniri, înţelege să facă o politică naţională, menită să mulţumească minorităţile. Armonizând pretenţiunile lor legale cu interesele superioare ale Statului, noi vom susţineà în orice împrejurări dreptul la viaţă liberă al cetăţenilor de altă limbă.

Căci suferinţele noastre din Ardeal ne-au făcut să înţelegem adevărul principiului de stat cuprins în această formulă înţeleaptă : *politică naţională prin respectarea dreptului de libertate al tuturora.*

17 Aprilie 1918.

PRESA BASARABIEI

„Față de atacurile presei moscovite, ar fi bine să pătrundă în Basarabia orice presă românească, chiar cea pătimașă...“.

Așà scrie în tiparurile sale dela Iași, unul din pretențioșii „reformatori“ ai Basarabiei.

E o datorie elementară pentru orice om de conștiință și cu simțul răspunderii morale, să se ridice cu toată hotărîrea împotriva acestei *primejdii* care amenință noul colț de țară românească.

Cunoscătorii afptelor ce se petrec dela o vreme încoace în Basarabia, au zilnic prilej să se încredințeze din contactul sufletesc cu Moldovenii, că mâhnirea care plutește în atmosfera de aici, nu izvorăște din teama agitațiilor externe, ci este determinată de manifesfarea dureroasă a unui sistem intern de păcate.

A mai aduce acum și presa de scandal, care în inconștiența ei a creat și a propagat acest sistem, înseamnă o greșală de stat.

Basarabia, desigur, are nevoie de presă românească, dar nu de aceea care astăzi își desvelește din nou păcatele în aerul trist al Iașilor.

Un sentiment dureros te cuprinde, ascultând părerile câtorva fruntași moldoveni, relativ la acea parte a gazetăriei românești, pe care au avut prilejul s'o cunoască în călătoriile lor mai recente peste Prut.

— Nu, domnule, îmi spuneà unul din ei cu multă amărăciune, nu presa aceasta ne trebue nouă. Ea este otravă care ne-ar aduce cele mai mari rele.

Ar fi o grozavă desamăgire pentru noi, să vedem acum că țara-mamă ne oferă o presă nu numai inferioară, dar cu desăvârșire greșită în concepția ei de factor al vieții obștești.

Basarabia trebue cucerită *sufletește*. Întunerecul adânc care ne-a apăsat timp așà de lung, a împiedecat formarea unei culturi, chemată să dea poporului nostru conștiința unității de neam. *De aceea ținta de frunte a stăruințelor noastre trebuie să fie deșteptarea și formarea sufletului popular în sens național.*

Această operă nu se poate îndeplinì prin o presă care pornind din nenorocita concepție de partid, se degradează la spectacole politice și atitudini morale desgustătoare.

Educația Basarabiei trebue să plece din însuflețirea unor *caractere,* cari își dau seama că presa nu e o tribună de prostituție, ci un *amvon sfânt de unde se coboară asupra mulțimii lumina adevărului și căldura curățeniei morale.*

Iată semnificația superioară pe care înțelegem s'o dăm noi presei în Basarabia. Numai în aceste atribuții putem îngăduì crearea organelor de publicitate pe pământul nostru virginal.

E deci un interes de Stat, ca Basarabia să aibă o presă curată.

Aşà mi-a vorbit fruntaşul moldovan.

In conştiinţa lui curată tremură toată credinţa unui popor râvnitor de dreptate şi de ocrotire.

Toată gândirea lui reflectă notele acelui idealism înălţător, care trăeşte viu în inimile Moldovenilor.

L-am ascultat cu iubire şi am însemnat aici adevărurile lui adânci, în nădejdea că ele vor determinà pe cei chemaţi să înlăture o tendinţă păgubitoare pentru viaţa sufletească şi naţională a Românilor din Basarabia.

18 Aprilie 1918.

AJUTĂTORI AI UNIRII: ÎNVĂȚĂTORII DE PESTE PRUT

Basarabia din vremea revoluției n'a avut un contact sufletesc pronunțat cu frații de peste Prut.

Alianța forțată, dar nenorocită cu uriașul imperiu rusesc, silise diplomația României să ocolească orice acțiune în legătură cu Basarabia, spre a nu trezi conflicte menite să aibă urmări fatale asupra războiului românesc.

Astfel Basarabenii, abia desfăcuți din robia politică ce-i sugrumase, n'au putut primi — cum eră firesc — îndemnuri oficiale, care să-i îndrume pe cărările unei orientări românești.

Abia inițiative particulare au îndrăsnit, în viforul revoluționar, să deschidă într'un pământ întunecat *perspective de lumină.*

A trebuit să treacă vreme la mijloc, până când această situație anormală puteà fi înlăturată. Procesul de descompunere al forțelor armate rusești, prefăcute în bande anarhice, a dat prilej fruntașilor moldoveni călăuziți de impulsurile instinctive ale rassei să ceară pe cale diplomatică intervenția României.

Trecerea oştirilor româneşti în Basarabia aveà nu numai o valoare militară, ci şi una de o extraordinară însemnătate politică. *Faptul consfinţià dreptul nostru istoric asupra acestui colţ de pământ românesc.*

Acum nimic nu mai împiedecà restabilirea legăturilor sufleteşti, pe cari o nelegiuire ţaristă le rupsese cu desăvârşire.

Cea dintâi solie mişcătoare ne-a venit prin Februarie. Peste treizeci de *învăţători* trecură Prutul, cu misiunea senină de a propovădui celor întunecaţi *adevărul* şi *lumina.*

Prin îngrijirea unor oameni de inimă, numărul lor s'a sporit în curând.

Îmbrăţişându-i cu iubire, ne dam seama, că ei erau cea mai arzătoare necesitate în opera de *cucerire reală* a Basarabiei înstrăinate.

Căci ţarismul politic întrebuinţase un formidabil sistem nu numai de infuziune a simpatiei ruseşti în massele populare moldoveneşti, ci mai vârtos de înjosire a României şi de totală întunecare a oricărei tradiţii româneşti, care le mai amintea vechi legături de sânge.

Şi trebue să mărturisim, că în adevăr se crease la sate o atmosferă neprielnică, sub raportul comunităţii sufleteşti, care îndrumà spiritele spre orizonturi ruseşti.

Într'o astfel de situaţie erà nevoie, pe lângă siguranţa oferită de armată, să se înceapă o stăruitoare muncă de propagandă însufleţită, chemată să întoarcă din nou sufletul popular la vechea lui matcă.

Învăţătorii României s'au angajat la această acţiune, nu prin forţa unor porunci oficiale, ci din îndemnurile organice ale acelei conştiinţi superioare,

care înțelege să facă orice jertfă pentru întărirea și înălțarea neamului.

Ei, cari în cursul războiului s'au afirmat în lumina celor mai frumoase acte de eroism pentru țară, ai cărei luminători devotați erau în vremea păcii, au trecut voioși Prutul, spre a îndeplinì în Basarabia un *apostolat național.*

Cunoscători ai psichologiei populare, ca și ai nevoilor țărănești, pe cari le-a servit dincolo cu atâta devotament, ei au știut pătrunde și în inima moldovenilor.

Școlile desfigurate prin rusificare se luminează, copiii pătrund cu bucurie în tainele abecedarului românesc ce le vine ca o minune. In serbările școlare, ca și în șezătorile sătești, răsare căldura, care aprinde simțirile amorțite și trezește conștiința de neam. Farmecul cântecelor, dulceața poeziilor, reînvierea trecutului nostru, scormonesc sufletele moldovenești cu puterea înviorătoare a marilor adevăruri oprimate.

Renașterea națională ia ființă. Îndoiala se risipește, încrederea se înalță, întărind *prefacerea,* pe al cărei fond aveà să se clădească marele act istoric.

Și dacă *Unirea* s'a îndeplinit fără zguduiri, dacă țărănimea a primit cu bucurie această mare *solie de dreptate,* vom recunoaște fără rezerve, că ea se datorește în bună parte și *învățătorilor de peste Prut.*

Apostolatul lor înnălțător, pe care îl urmează și astăzi cu aceeași perseverență, este unul din factorii hotărîtori în consolidarea *sufletească* și națională a unirii *politice* săvârșită la 27 Martie.

19 Aprilie 1918.

PE CRUCE...

„...Ci unul din ostaşi a împuns coasta Lui cu suliţa...“.

(Biblia).

Patimile Mântuitorului străbat astăzi în inimile noastre însângerate, cu un dramatism necunoscut în istoria poporului românesc.

Nenorociri mai presus de firea omenească, ne stri-vesc acum în acelaş cuprins de durere, care odini-oară încingea tragedia sguduitoare de pe Golgota.

In taina deniilor, când genunchii noştri se pleacă cutremuraţi la umbra *Răstignirii* din bisericile triste, simţirea ne duce departe, spre colţul întunecat, unde se zbuciumă *suferinţa biblică*.

O lume păgână se ridicase împotriva *adevărului*. Şi când credincioşii, îngroziţi de sălbăticia răutăţii omeneşti, se clătinau în biruinţa *idealului*, din înăl-ţimea durerilor se coborâ glasul Lui: „Părinte sfinte, păzeşte-i în numele Tău, *ca să fie una* precum şi noi“.

Se zguduiă pământul, şi în fulgerele orbitoare ce străbăteau întunerecul morţii, fărădelegea răstignea *Dreptatea*.

Din amintirea povestirii sfinte, se împletește astăzi, cu o putere copleșitoare, aceeaș tragedie a neamului nostru.

Pornit la lupta, pentru *adevărul* sugrumat de-atâtea veacuri, îndemnat de sbuciumul asupriților desnădăjduiți, el îndrăznise să ridice sabia pentru biruința *dreptății istorice.*

In viforul năpraznic al zilelor de sânge, eroii și-au jertfit viața, apostolii și-au pus sufletul și mulțimea răbdătoare, credința rugăciunilor sale.

Totul se sfărâmă, ca din ruinele grozave ale sacrificiilor să se înalțe strălucitoare *Invierea.*

Cununi de stâlpări se împleteau pentru vitejii care deschideau la Mărăști intrarea în Ierusalimul nostru.

Iuda vânzătorul le-a otrăvit mireazma. Prăpastia se ivește fioroasă, cu clocotul ei de patimi plângătoare.

Lumina biruinții piere și în locul ei se lasă cotropitor întunerecul *crucii.*

Pălesc visurile sfinte. In frământarea durerilor cari oftează astăzi prin larga întindere a Golgotei românești, răsună bătaia surdă a ciocanelor, și piroanele intră adânc în trupul *Dreptății* noastre.

Săvârșitu-s'a....

Dar în valurile de sânge, cari acopăr Răstignirea, buzele învinețite șoptesc încrezător mântuitorul adevăr: „Vedeà-vor pe care l-au împuns".

Invierea vine, dăruind viață credințelor noastre, cari astăzi se închid în mormântul durerilor.

Atunci veți cântà și voi țări de jale, cari străjuiți mute la groapa dreptății noastre naționale.

20 Aprilie 1918.

RUSISMUL ŞI AUTOCEFALIA BISERICEI DIN BASARABIA

Păreri greşite. Legături canonice cu Rusia. Neatârnare. Drepturile istorice ale Mitropoliei din Iaşi. Rusismul. Autonomie şi naţionalizare.

În numărul său din urmă, jurnalul bisericesc „Luminătorul" din Chişinău, tipăreşte un articol intitulat: *„Autochefalia bisericii noastre moldoveneşti, în legătură cu autochefalia altor biserici de loc"*.

Autorul, după ce face o reprivire canonică asupra acestei întrebări, ajunge la următoarea concluzie: „Autochefalia bisericii noastre (moldoveneşti) se atârnă dela soborul bisericii ruseşti, care acum lucrează la Moscova, şi dela patriarchul rusesc.

Pentru aceasta, soborul nostru de loc, care este propus în luna lui Maiu, va fi dator, împreună cu archiepiscopul nostru, ori cu înlocuitorul lui, să se atârne cu acest rugământ cătră patriarhul şi soborul rusesc, arătând că neatârnarea ţării noastre ne dă voie şi ne îndeamnă potrivit cu canoanele şi cu practica bisericească, să căutăm neatârnarea şi în lucrurile bisericeşti".

Se pare că acest articol a fost scris înainte de actul *Unirii*, pe când Basarabia erà republică neatârnată. Astăzi împrejurările s'au schimbat cu totul, aşà încât părerile autorului nu se mai pot susţineà.

Dar ele nici chiar pe timpul neatârnării Basarabiei *n'aveu o bază serioasă, în ce priveşte atârnarea canonică, de biserica Rusiei.* Urmând canoanele soboarelor, provinciile bisericeşti s'au format din cele mai vechi timpuri, în potrivire deplină cu hotarele politice. Istoria bisericească a vremilor nouă, arată limpede, că în orice ţară biserica s'a organizat în graniţele Statului, fără a aveà legături canonice cu biserica altor state. Basarabia, rupându-se cu totul de Rusia, prin actul politic dela 24 Ianuarie, se desfăceà în chip firesc şi de legăturile ei bisericeşti cu fosta împărăţie moscovită. Nu s'ar împăcà nicidecum noţiunea de neatârnare cu rămânerea bisericii în ascultarea unei puteri, afară de graniţele Statului. Şi dacă ar fi fost să se păstreze vre-o legătură oarecare cu Rusia, aceasta nu atârnà de soborul şi patriarhul Rusiei, ci numai de cârmuirea politică a ţării Basarabiei.

*

Dar biserica românească din Basarabia nici n'a putut trăi în legătură canonică legiuită cu biserica Rusiei. Se ştie bine că la 1812 Basarabia a fost ruptă din trupul Moldovei, fără învoirea acesteia, că noi am socotit această răpire ca o faptă nelegiuită, împotriva căreia strigăm de 100 de ani.

Acest act politic nelegal purtà pecetea nelegalităţii sale şi în privinţa *bisericească.* Legăturile bisericeşti şi canonice cu Rusia au fost născocite în mod silnic de puterea ţaristă, şi nicidecum încheiate cu deslegarea mitropoliei Moldovei. Dacă această desle-

gare n'a fost cerută la 1812, *şi ea nici n'a fost dată de nimenea,* e neîndoelnic, că Biserica din Basarabia se ţineà din punct de vedere *canonic* tot de Mitropolia Moldovei. Atârnarea ei timp de un veac de patriarchul rusesc, e deci un provizorat, isvorît dintr'o uzurpare de drept. Cu restituirea dreptului, încetează şi provizoratul de uzurpaţiune.

Prin urmare, neatârnarea bisericii moldoveneşti nu poate fi cerută dela soborul şi patriarhul rusesc, deoarece acestea n'au nici un *drept legal* asupra bisericii din Basarabia. Această biserică îşi reià astăzi în mod natural şi fără nici un amestec străin, legătura străveche, din care a fost smulsă peste voia ei.

Aşà se înfăţişează chestiunea din punctul de vedere al dreptului canonic şi bisericesc. Ea este limpede şi de aceea ni se pare că toţi cei ce mai susţin dreptul Rusiei asupra bisericii din Basarabia, fac o mare şi neiertată greşală.

E datoria noastră să spunem cu toată ţăria: *Biserica din Basarabia n'a fost niciodată în legătură canonică de atârnare legală cu biserica Rusiei. Alipirea ei a fost o silnicie, precum erà însuşi actul dela 1812. A cere acum deslegare dela soborul rusesc, ar însemnà să recunoaştem noi înşine că răpirea Basarabiei a fost o faptă legiuită.*

Aşà stând lucrurile, e de prisos să mai pierdem vremea cu desfacerea de biserica rusească. N'avem nici o trebuinţă de învoirea soborului rusesc, ori de blagoslovirea patriarchului dela Moscova, de oarece nici unul, nici altul n'au îndreptăţire s'o facă.

*

In ce priveşte acum *autocefalia* bisericii basarabene, lucrurile sunt şi mai clare.

Câtă vreme Basarabia eră republică independentă, puteă fi vorba de autocefalia bisericii.

Astăzi însă, când Basarabia s'a realipit la trupul din care a fost ruptă, problema autocefaliei cade cu totul. Biserica s'a întors iarăş la păstorul ei de odinioară, care este Mitropolitul Moldovei. Din ceasul unirii politice dela 27 Martie, s'a săvârşit şi unirea bisericească a Basarabiei cu Mitropolia Moldovei şi Sucevii. *Autocefalia* bisericii pravoslavnice a României se întinde astăzi până la Nistru, cuprinzând astfel şi biserica din Basarabia. O a doua autocefalie în cuprinsul aceleiaşi biserici, nu este cu putinţă. Aceasta o înţelege oricine.

Problema cea mare care trebuie să frământe mintea preoţimii moldoveneşti nu e deci desfacerea de Rusia ori autocefalia. Amândouă sunt deslegate prin restituirea dreptului nostru istoric, călcat în picioare de 100 de ani.

Ci purcezând din principiul *autonomiei* administrative, ca şi din caracterul *românesc* al Basarabiei, preoţimea e datoare să se gândească la două lucruri mari: *curăţirea elementului rusesc şi organizarea autonomiei administrative, pe temeiuri democratice-naţionale, a bisericii româneşti din Basarabia.*

Iată ce trebue să facă preoţimea. Şi pentru aceasta, nici o luptă şi nici o osteneală nu trebue cruţată.

26 Aprilie 1918.

PACEA ŞI DATORIA NOASTRĂ

După aşteptări înfrigurate de luni de zile, am căpătat în sfârşit : pacea.

Cunoscând starea grea în care a fost adusă biruitoarea armată dela Mărăşeşti, prin vânzarea Ruşilor, orice minte înţelegătoare îşi da seama, că urmarea luptei cu un duşman covârşitor ar fi însemnat peirea fără folos şi a puţinei oştiri ce ne mai rămăsese pe urma războiului nostru naţional.

Ţara aveà să fie călcată în întregime şi o robie întunecată s'ar fi lăsat cu putere brutală peste cuprinsul ei înnecat în sânge şi ruină.

Din această argumentare de circumstanţe s'a desprins în conştiinţa bărbaţilor politici, nevoia păcii.

Fireşte, că e greu să spunem hotărît şi fără putinţă de greşală, dacă prevederile cari i-au condus în această acţiune ,erau întemeiate sau nu pe o intuiţie sigură a viitorului.

Darul prorociilor s'a dus de mult din lumea noastră, şi tot ce născoceşte mintea cu privire la lucrurile ce vor să vie, se întemeiază mai mult pe cadrul îngust al probabilităţilor.

De aceea nu vom face judecăţi asupra acelor cârmuitori politici cari au făurit „pacea“, ci ne mărginim să constatăm o *realitate* venită pe urma sforţărilor şi jertfelor noastre grele.

Desigur că această realitate, aşà cum se înfăţişează în „pacea dela Bucureşti“, nu este o expresiune a poporului românesc.

Dacă timp de un an şi jumătate el a luptat fără odihnă pentru curmarea suferinţelor adânci, isvorîte dintr'o nedreptate seculară, dacă au curs valuri de sânge prin toate văile pământului românesc, pentru un *ideal* legiuit, astăzi el se vede silit la resemnare.

Obezi de silnică legalitate, ne îngroapă în ruinele negre ale propriului nostru pământ.

Un neam fără credinţă, ar trebuì să moară în fumul otrăvitor ce se ridică din această stare de tragedie covârşitoare.

Dar un popor luptător, în a cărui conştiinţă arde de veacuri flacăra dreptăţii eterne, care ştie că mai presus de durerile trecătoare şi silniciile omeneşti, pluteşte strălucitoare ideea *dreptului* ce nu poate fi sugrumat, se ridică în orice împrejurări la o înălţime *morală*, menită să-i dea puteri nebiruite de luptă nouă.

Realitatea zilelor noastre e tristă. Dar tocmai înţelegând acest adevăr dureros, avem datoria să ne concentrăm toate sforţările trupului nostru chinuit, spre a întărì legitimitatea jertfelor noastre şi puterea nădejdilor sfinte în *biruinţa* ce trebuie să vie.

Căci, după cum spune cu atâta dreptate un învăţat, „lumea se ţine şi înaintează cu *suflete tari*. Nimic nu se face fără dânsele şi cu ele orice este cu putinţă.

Luptele nu se poartă cu bratul, ci cu *energia morală,* care-l ridică şi loveşte".

Această *energie morală* ne-a lipsit adesori în trecut şi poate nu greşim afirmând, că prezenta ei în războiul nostru istoric ne-ar fi dat o serie de isbânzi hotărîtoare.

Prin urmare, silintele noastre nu trebuie să se îndrepteze în direcţia nenorocită, care deslănţuie patimile în toată sălbăticia lor ucigătoare, ci spre munca curată, care mângâie suferinţele, întăreşte credinţele şi sporeşte *puterea sufletească* a ţării în suportarea înfrângerii şi ajută tămăduirea rănilor îngrozitoare, căpătate pe urma „păcii".

Iată datoria tuturor oamenilor, cari mai păstrând ceva în sufletul lor din tragedia unui popor nenorocit, se simt chemaţi să-i dea o indrumare.

„Pacea" de azi, cere dela noi *muncă, răbdare şi credinţă,* până în ceasul când

„Visurile ti-vor întrupate
Şi nedreptăţi de veacuri, răsbunate".

27 Aprilie 1918.

MORȚI AI NEAMULUI : BARBU DELAVRANCEA și GHEORGHE COȘBUC

Condeiul ne tremură sub povara știrii zguduitoare despre moartea simultană a celor doi mari scriitori ai neamului nostru: *Barbu Delavrancea* și *Gheorghe Coșbuc.*

În lacrămile durerii, care plutește întunecată peste tragedia neamului nostru, se amestecă astăzi fiorii unei nenorociri nouă și zdrobitoare.

In această pustiitoare atmosferă, credințele noastre nu mai trăiau decât prin *sufletul* puținilor apostoli, pe care ni-i crușase războiul. Numai ei mai puteau spălă rănile noastre grozave, îndrumând prin energia voinței lor, *refacerea morală* a țării îndoliate.

Acum pier doi stâlpi uriași ai clădirii noastre aproape ruinată.

Căci un popor nu trăiește decât prin oamenii lui mari, prin acele firi *reprezentative* cari cuprinzând în sufletul lor superior, trecutul și prezentul, cu toate sbuciumările lui, dau viață credințelor, aprind lumina nădejdiilor și arată drumul marilor idealuri ce duc la nemurire.

Aceştia sunt pentru neamul nostru sărac, *Barbu Delavrancea* şi *Gh. Goşbuc.*

Cel dintâiu prozator iscusit, care prin strălucirea limbei sale colorate şi a fantaziei surprinzător de bogate, a dat literaturei româneşti cele mai frumoase pagini de schiţe şi nuvele.

Dar ceeace ridică valoarea lui *Delavrancea* este caracterul lui de *cetăţean* luptător. Fiu de răzeş din munţii Vrancei, n'a rămas lângă masa odăei sale înguste, ci a eşit în largul vieţii, unde clocoteau durerile şi nădejdiile unui neam. A intrat în luptele politice, nu spre a servì un partid, ci ca să lupte în cadrul lor, pentru interesele naţionale *ale neamului românesc de pretutindeni.* Talentul ca şi temperamentul său de orator neobişnuit, l-au făcut un uriaş al tribunii, pe care a ilustrat-o fără putinţă de concurenţă.

In sufletul lui duios tremurau deopotrivă bucuriile şi suferinţele Românilor de sub stăpânirile străine, şi nimeni ca el n'a zugrăvit cu mai mare putere de convingere, suspinele şi drepturile la viaţa naţională unită a acestor fraţi nenorociţi, risipiţi dela Nistru la Tisa, din Bucovina şi până departe în văile Serbiei şi ale Macedoniei.

Căci, oricum ar fi fost aruncaţi de soartă, *Delavrancea* priveà neamul românesc sub aspectul *unităţii naţionale.*

Convins de îndreptăţirea idealului nostru istoric, a propagat cu un patriotism înflăcărat intrarea României în războiu. Iar când Parlamentul fusese chemat să dea pământ şi drepturi *ţăranilor ostaşi,* Delavrancea a pus toată puterea talentului său pentru votarea marilor reforme democratice.

Iar alături de cel mai mare prozator şi orator, se

așează în aceeaș lumină *Gheorghe Coșbuc,* cel mai mare poet de azi.

Fecior de țăran din Ardeal, el aducea în poezia sa de primăvară, talentul sclipitor al unui geniu, în care se răsfrângea fermecătoare toată viața poporului de la țară.

De o adâncă și largă cultură, poetul țărănimii, atât de ușor în forma versului, a creat poezia tipică românească, care înfățișând într'un mod desăvârșit sufletul neamului nostru, îl face reprezentantul suprem al *literaturei naționale de rasă.*

Cântăreț al vitejiei românești din 1877, Coșbuc își îndreaptă privirile spre Ardealul său iubit, unde nădăjduia să vadă strălucind visul nostru de mărire, spre care ne purta spada biruitorului dela 1600...

Și în mijlocul nenorocirii care sgudue un neam îngenuchiat, trăznetul lovește deodată în aceste două *Nădejdi* ale învierii noastre.

Doi mari scriitori, înfățișând *România* și *Ardealul,* se coboară în mormânt, ca un tragic epilog al „păcii", dar simbolizând în stingerea lor, sfânta icoană a *Unirii,* pe care în fumul ruinelor, un popor sângerat o strânge la piept cu iubirea celei din urmă relicvii...

Aceasta este semnificația *catastrofei naționale,* peste care se varsă în râuri plângătoare, lacrimile neamului nostru martirizat....

2 *Maiu 1918.*

O PAGINĂ CULTURALĂ:

DESCHIDEREA CURSURILOR ÎNVĂŢĂTOREŞTI

Capitala Basarabiei a primit câteva sute de oaspeţi aleşi: sunt învăţătoarele şi învăţătorii din ţinutul Chişinăului, cari s'au adunat la cursurile pedagogice deschise în ziua de 1 Maiu.

Acest fapt e o adevărată sărbătoare în viaţa şcolară a Basarabiei şi noi simţim o adâncă bucurie, oprindu-ne în câteva cuvinte asupra lui.

Cine nu cunoaşte astăzi măcar în parte suferinţele grele pe cari le-au îndurat fraţii noştri basarabeni, vreme de un veac şi mai bine, în jugul nădușitor al ţarismului rusesc?

Li s'a luat limba şi li se fură credinţa în care s'au născut şi au trăit strămoşii lor. Căci gândul Rusului eră să-l şteargă de pe faţa pământului şi pentru aceasta s'a folosit de rusificare.

A pus deci mâna pe *biserică* şi *şcoală*, cele două aşezăminte mari, prin cari trăieşte sufletul curat al oricărui popor.

Preoţii şi învăţătorii erau siliţi să înveţe carte rusească, în care neamul nostru eră batjocorit la fiecare pas.

In chipul acesta, şcoala s'a prefăcut din aşezământ de lumină în temniţă întunecată.

Nimic n'a fost mai stricăcios pentru viaţa Românilor din Basarabia, decât această şcoală rusească.

Invăţătorii ei erau siliţi să se facă slugi împărăteşti şi să propovăduiască minciuna şi nedreptatea. Povaţa lor nu pătrundeà caldă ca lumina dătătoare de viaţă, ci se coborà în suflete ca otrava ucigătoare.

Jale sălăşluià în colibele ţărăneşti şi durere amară scormonià inima învăţătorilor. Smulşi dela pieptul maicii, zilele lor se depănau triste în robia străinului.

Dar s'a milostivit Dumnezeu şi după lungile patimi, le-a trimis bucuria *Invierii*.

Astăzi lanţurile sunt rupte şi Basarabia slobodă. *Apostolii* ei s'au adunat azi, aici în Chişinău, să soarbă adevărul *evangheliei naţionale*.

Cultura neamului îşi deschide larg porţile, spre a răcorì cu apa ei curată, sufletul ars al învăţătorilor.

La cursurile ce s'au deschis, ei vor aveà prilej să cunoască mai amănunţit viaţa noastră sufletească, aşà cum se oglindeşte în limba şi literatura română. Inima lor va bate mai tare, ascultând faptele de slavă ale strămoşilor şi adâncindu-se cu mintea în tainele ştiinţei româneşti, îşi vor alcătuì o conştiinţă nouă şi puternică, intemeiată pe adevărul *vieţii naţionale*.

Cunoştinţele dobândite în pripă la cele două serii de cursuri trecute, se vor lărgì acuma, prin iubirea profesorilor şi silinţele celor ce-i ascultă, iar credinţa învăţătorilor în puterea de viaţă a neamului nostru, va primì pecetea tăriei şi a veşniciei.

Ei se vor încredinţă zi de zi, că poporul românesc are o cultură vrednică de preţuit, vor află că însuşirile lui îl învrednicesc la un viitor mare, vor pătrunde în idealul istoric pe care-l urmăreşte de veacuri cu atâtea lacrimi şi jertfe.

Şi din stăruinţele lor drepte, are să răsară lumina adevărată, care să lumineze în bezna grea ce pluteşte peste văile Basarabiei.

Învăţătorii adunaţi azi la Chişinău şi în alte centre de ţinut, vor fi aceia cari prin hărnicia lor au să înscrie în istoria neamului epoca de redeşteptare naţională a Basarabiei

Prin munca lor însufleţită se creiază, după o sută de ani, *şcoala românească,* chemată să dea norodului moldovenesc viaţă luminată şi să întărească legătura *unirii sfinte* cu toate părţile neamului nostru răzleţit.

Pentru aceste pricini, îmbrăţişăm cu toată dragostea pe *apostolii Basarabiei* şi le zicem din inimă : bine aţi venit luptători ai sufletului şi conştiinţei româneşti.

6 Maiu 1918.

ŢARĂ ŞI COROANĂ
— 10 Mai —

Ziua de 10 Mai e cea mai mare sărbătoare naţională a României. Ea ne aminteşte stăruinţele îndelungate ale înaintaşilor, de-a alcătuì o ţară bine orânduită, chemată să asigure paşnica desfăşurare a neamului.

Vechile însemnări istorice arată cum o parte a poporului românesc pornind din Transilvania, s'a aşezat în două ţărişoare Muntenia şi Moldova.

Deşì descălecate de acelaş neam, aceste ţărişoare trăiau deosebit una de alta, căci fiecare ţineà să aibă gospodăria şi rânduielile sale. Erau ca cei doi fraţi cari eşind din casa părintească, îşi zidiră sălaşurile lor unul lângă altul, dar cu gândul de a trăì despărţiţi fiecare în moşia lui.

Aceasta a fost o rea socoteală, căci duşmanii cu ochii de lup cari pândeau la hotare, puteau pune mâna mai uşor pe aceste ţări despărţite.

Când s'a ivit păgânătatea turcească prin părţile noastre, au şi început zilele de luptă şi de grije. Ală-

turi de Turci se năpustiră cu aceeaşi poftă vulcană Nemţii, Ungurii, Leşii, Tătarii şi Ruşii, toţ seminţii hrăpăreţe, cari umblau să înghită Principatele Românilor.

Mai bine de 500 ani ţinură aceste năvăliri şi în curgerea lor Românii s'au apărat cu atâta tărie, încât scriitorii învăţaţi, de limbă străină, nu-şi ascund mirarea cum de n'a pierit un popor mic în luptele lui sângeroase cu atâtea naţii mari şi războinice.

Şi dacă Muntenia şi Moldova n'ar fi trăit despărţite, ci s'ar fi împreunat într'o singură ţară, puterea lor s'ar fi îndoit şi duşmanii găseau în faţa lor un popor viteaz şi nebiruit.

Abià odată s'a izbândit acest lucru mare, prin spada lui Mihai Viteazul. Mintea lui însă nu s'a oprit numai la cele două ţări, ci s'a dus departe, spre o faptă şi mai îndrăzneaţă: unirea tuturor Românilor într'o ţară puternică. Şi după cucerirea Ardealului şi a Moldovei, arhanghelul biruitor scrià la anul 1600, în Alba-Iulia, aceste cuvinte, către boierii celor trei ţări : „Eu Mihail Voevod, Domn stăpânitor al Ţării Româneşti, Ardealului şi Moldovei, pace şi sănătate trimit vouă credinncioşilor boieri ai Domniei mele şi fie-vă cunoscut cum-că Dumnezeu s'a milostivit şi a făcut să se împreune laolaltă fraţii cei pribegiţi sub un singur stăpânitor, precum se adună puii sub aripele cloştei. Şi să ştiţi că voia mea este, dacă ne va ajutà Dumnezeu, să luăm sub ocrotirea noastră toate seminţiile de neamul nostru al Românilor ce s'ar mai găsì în pribegie şi robie“.

Atunci a fost o ţară şi o coroană, îndeplinindu-se cel mai mare act din istoria trecutului nostru.

Norocul ne-a părăsit și atunci, dar a rămas fapta Voevodului ca o poruncă de foc în sufletul poporului românesc.

Domnii cari urmară în scaun n'au uitat marea țintă moștenită la 1600. Ei au luptat pe vremuri pentru izbânda ei și numai împrejurările fericite lipseau ca visul de slavă dela 1600 să se facă trup.

Strămoșii înțelepți vedeau cu durere că despărțirea fraților slăbește puterea neamului. De aceea, gândul *unirii* îi frământă din ce în ce mai mult. Prin stăruinți nepregetate, fruntașii celor două principate ajung la înțelegere și la 1859 se face unirea Moldovei cu Muntenia. Cuza-Vodă fu cel dintâiu Domn al țărilor unite, sub numele ROMÂNIA.

Dar împărățiile cele mari nu erau bucuroase de ivirea unei țări puternice la gurile Dunării. Atunci Românii se hotărîră să așeze în scaunul țării un Domn de viță străină, înrudit cu Craii Europei. Și în ziua de 10 Mai 1866, tronul românesc este luat în stăpânire de Carol I de Sigmaringen-Hohenzollern.

Aceasta erà cea dintâi sărbătorire a României unite. Cum însă țara se aflà într'o oarecare ascultare de Turci, totul trebuià făcut ca această stare umilitoare să înceteze. Prilejul s'a ivit în 1877, când isbucnise războiul între Turci și Ruși. In 10 Mai al acelaș an, România se declară țară neatârnată. Aceasta erà a doua izbândă. Dar Rușii, căsăpiți de Turci, cer ajutorul României. Ai noștri intră în războiu și sub zidurile Plevnei învie din nou vitejia străveche. Brațele române sdrobesc armia turcească și scapă Rusia de rușine.

O țară care se arătase așà de vitează, nu puteà fi nesocotită de Europa. Ea dovedì că este vrednică

să-și întocmească viața și rosturile, fără amestec străin. S'a înălțat deci la rangul de regat sau crăire, în ziua de 14 Aprilie 1881. Puterile europene și-au dat învoirea la această faptă și România făurind o coroană din tunurile cucerite la Plevna, a pus-o pe capul celui dintâiu rege, Carol I, la 10 Maiu 1881.

Aceasta este povestea zilei de 10 Maiu, pe care Basarabia o serbează pentru întâia oară. Și în fluturarea steagurilor cari amintesc atâtea vrednicii naționale, noi simțim adevărul cel mare : *o țară și o coroană.*

El se ridică astăzi nebiruit din mormintele Mărășeștilor, ca să plutească preste noi mângâietor și dătător de viață.

11 Maiu 1918.

VORBESC STATUELE!

Capitala Basarabiei înregistrează un nou fapt în cronica întâmplărilor neobişnuite. Femei din mahalaua Chişinăului, s'au îndreptat în cea dintâi zi a Rusaliilor, spre statuia ţarului Alexandru I, din faţa catedralei şi aşezând o scară pe soclul masiv, au încercat să smulgă rogojina ce acopere pe ilustrul răpitor al moştenirei lui Ştefan cel Mare.

Privită cu ochii unui simplu trecător, această manifestaţie s'ar păreà mai mult o curiozitate socială, menită să puie într'o lumină hazlie temperamentul aşà de vajnic al inocentelor „ruşte" sub-urbane.

Pentru aceia însă, cari urmăresc cu atenţia cercetătorului serios, desfăşurarea evenimentelor din Basarabia unită, întâmplarea dela statuie trece în rândul faptelor semnificative, chemate să zugrăvească o stare de spirit cu desăvârşire anormală.

Dovada acestui adevăr a dat-o aşà de limpede o manifestantă, care în modesta ei cultură istorică, răspundeà unui înfruntător în aceste cuvinte caracteristice: *„Nu mai putem suferi batjocurirea Ţarului, care*

smulgând dela Tătari și Turci această țară, ne-a dăruit-o nouă, creștinilor din Rusia".

Nimeni dintre noi nu poate fi atât de naiv să creadă că acest argument este isvorît în mod logic din conștiința luminată a unei simple mahalagioaice, care în Rusia întunerecului, desigur că nu se putea ridica la înălțimea unei astfel de concepții istorice.

Ci toți cari își dau seama de realități, vor recunoaște, că aici ne găsim în fața unei *idei politice*, pe care țarismul a căutat, în curs de un veac, s'o substitue adevărului istoric și să creeze în sufletul masselor din Basarabia convingerea că nu există asupra acestei țări un *drept românesc.*

Dela bărbații de stat, în frunte cu faimosul cancelar *Gorciacoff* și până la cel din urmă cinovnic pripășit în satul Moldovanului, toți supușii Țarului învățau și jurau pe noua teorie politică, susținută de istoricii moscoviți, că Basarabia e un *patrimoniu rusesc,* dobândit prin cucerire dela păgâni.

A uità ori a tăgădui această axiomă politică, însemnà în Rusia o trădare criminală a *marelui ideal panslavist.*

Nici un sistem și nici o metodă n'a fost neglijată, spre a înrădăcinà cât mai adânc această dogmă taristă, vânturată fără oboseală de toți agenții fostului imperiu polițial. Doar generalul *Kuropatkin* de-a a mai avut îndrăsneala să combată, câtiva în urmă, mai mult în formă platonică, răpirea Basarabiei.

Mijloacele prin cari se aplică inocularea acestei concepții de contrabandă erau atât de stăruitoare și sugestive, încât ea intrase nu numai în sângele adevăraților Ruși, dar ele izbutiră să cucerească deopotrivă și elementul românesc intelectual, prins în

mrejele rusificării, ori să molipsească chiar și mulțimile rămase în vechea lor conștiință moldovenească.

Revoluția rusească a sugrumat deodată cu surparea țarismului, o mulțime de minciuni sociale și politice, dar n'a desființat și concepția, întemeiată pe cea mai strigătoare nedreptate istorică, privitoare la Basarabia *românească*. Pentru că această concepție nu erà numai o chestiune de prestigiu a coroanei imperiale, ci făceà parte din *îndrăznețul ideal al unei rase*, pe care marile revoluții niciodată nu-l slăbesc, ci dinpotrivă îi dau o nouă strălucire, îndată ce noul edificiu politic este construit și pus în stare de funcțiune.

Aceasta s'a văzut în tot cursul desvoltării Basarabiei ca țară deosebită. Rușii, ca și înstrăinații, și-au dat silința în mod conștient să îndrume privirile Moldovenilor într'o direcțiune cu totul străină de crearea unei vieți naționale, care în mod fatal aveà să ducă Basarabia peste Prut.

Și când oștile românești s'au ivit în acest colț de pământ, atitudinea pasivă, ca și purtarea negativă la actul Unirii, au dovedit că Rușii sunt aceiași fanatici credincioși ai axiomei politice, care socotește Basarabia o inalienabilă *moștenire rusească*.

Nimic nu i-a împiedicat pe noii cetățeni ai României să reîmprospăteze în mod *ascuns* această credință și să agite massele împotriva statornicirii unei vieți de stat *românești*.

Toleranța cârmuirei a săltat îndrăzneala provocatorilor la acel grad de expansiune, încât acum ea s'a manifestat *pe față* la statuia Țarului, ca să se mai continue și a doua zi de Rusalii în grădina catedralei.

Dușmănia Rușilor e prin urmare o realitate, *pe care*

astăzi n'o mai poate desminți nici o interpretare ascunsă sub inofensive pretexte religioase.

Învierea țarismului, ori cel puțin afirmarea idealului slav, e o *lozincă*, pe care Rușii o aruncă în atmosfera indulgentă a Basarabiei *noastre*.

Să luăm cel puțin acum aminte, domnilor guvernanți, căci suntem în faza, cînd realitatea ne silește să subliniem cu îngrijorare adevărul de un adânc dar și primejdios înțeles: *vorbesc statuele.*

15 Iunie 1918.

BASARABIA ÎN PARLAMENT ŞI IN SFÂNTUL SINOD

De câteva zile, Basarabia a intrat în sfera discuţiilor constituţionale ale României.

Acest fapt constitue desigur un eveniment îmbucurător, cu atât mai vârtos, cu cât el vine tocmai într'o vreme de criză a stărilor de lucruri din Basarabia.

Dacă România oficială n'a acordat, în cursul războiului mondial, aceeaşi solicitudine pe care acest vechiu colţ de pământ românesc aveà dreptul s'o aştepte, nici un om de bună credinţă n'ar puteà afirmà, că ea a renunţat definitiv la Basarabia.

Desinteresarea *aparentă*, pe care o seamă de bărbaţi se grăbiau s'o condamne în sentinţe inapelabile, erà o rezultantă politică inevitabilă a fatalei noastre alianţe cu Rusia.

Căci nu-i admisibil să se creadă şi să se susţină *pe faţă*, în forma celor mai grele acuze, că oamenii de stat ai României, orice culoare politică ar aveà ei, să fie aşà de mult lipsiţi de *patriotism*, încât să uite cu totul rana adâncă şi atât de proaspătă provocată în marele corp naţional, prin răpirea Basarabiei.

Dacă idealul nostru istoric a fost pus, prin cataclismul universal, în perspectiva neîndoielnică a realizării, dacă bărbaţii noştri politici în combinaţiunile lor au creat o astfel de orientare, care îndrumă sforţările neamului spre alte drumuri, aceasta nu înseamnă deloc o părăsire vinovată a celei mai întunecate provincii româneşti.

Această presupunere se confirmă în mod categoric îndată ce nebănuite evenimente politice, răstoarnă din temelie uriaşul stat de pradă dela Nord.

Cele dintâi începuturi de viaţă românească în Basarabia sunt privite cu bucurie de România oficială, care din anumite rezerve ce le impuneà o firească precauţiune diplomatică, nu puteà încă interveni direct, dar care a căutat în schimb să ajute în marginile posibilităţii, acţiunea naţională ce se înfiripa cu mari greutăţi.

Iar când consideraţiunile politice au încetat de-a mai motivà o diplomaţie silnică, instinctul de rassă — călăuzit de intuiţia clară a noilor realităţi — s'a manifestat în cea mai hotărîtă formă naţională: oştile româneşti treceau Prutul, spre a confirmà ***dreptul*** nostru străvechiu asupra acestui pământ. Acesta erà un act pozitiv care se desfăceà logic din conştiinţa ***legitimităţii*** unui ideal istoric ***integral.***

România oficială, dovedeà astfel împotriva tuturor detractorilor şi chiar a oamenilor de bună credinţă, dar duşi în rătăcire, ***că prin nimic nu înţelege să renunţe la Basarabia.***

Să stabilim deci adevărul, că acţiunea militară a României oficiale, a fost baza solidă care oferise condiţiile prielnice pentru înfăptuirea înălţătorului act al ***Unirii.***

Adevărat, că în acţiunea largă şi multiplă, chema-

tă să desăvârşească şi să asigure unirea Basarabiei, România oficială n'a făcut totul cât s'ar fi aşteptat. Aceasta însă se explică prin starea dureroasă de tragedie în care o aduseseră nenorocitele schimbări militare provocate de o armie trădătoare.

Adânc zguduită de această catastrofă, România eră nevoită prin forţa unei fatalităţi oarbe să se zbuciume cu dezbaterile unei păci menite să salveze ţara. In acest răstimp, relativ destul de lung, era firesc ca ea să nu se poată ocupa de Basarabia decât în mod incidental, rămânând totul în sarcina cârmuirii locale autonome.

Imediat însă, ce s'a văzut, că organele autonome, din pricini pe cari nu le cercetăm acum, n'a fost în măsură să organizeze o viaţă de Stat românească şi să creeze o stare de ordine, menită a înlătura anarhia şi agitaţiile duşmane, guvernul central a căutat să intervină prin măsuri pozitive. Dacă numirea unui *guvernator* atinge dreptul de autonomie al Basarabiei şi jigneşte convingerile democratice ale Românilor de aici, nu-i mai puţin adevărat că această măsură excepţională a fost dictată de existenţa unor stări condamnabile, cari — nefiind reglementate — ameninţau în forma cea mai gravă posesiunea Basarabiei.

Deschiderea Corpurilor Legiuitoare, ca şi a Sfântului Sinod au dat prilej României oficiale să intre cu tot interesul său ocrotitor în discuţia chestiunilor privitoare la viaţa publică a Basarabiei.

In afară de istoria care se face relativ la actul Unirei spre restabilirea adevărului, precum şi insistenta asupra unor manifestări penibile, provocate în desvoltarea vieţei naţionale a acestei provincii, parla-

mentul aduce în desbatere organizarea *politică*, iar Sfântul Sinod pe cea *bisericească* a Basarabiei.

Nu putem prevedeà ce legiuiri principale vor rezultà pe urma acestor dezbateri. Suntem însă în drept să așteptăm că ele vor fi inspirate de acel patriotism luminat, care — desfăcându-se de regretabilul spirit de partid intoxicat de politicianismul ucigător — are în vedere exclusiv interesele superioare ale unei României nouă întemeiată pe *adevăr și dreptate.*

Numai din această concepție înălțată, care cere sacrificii și renunțare la un întreg sistem blăstămat, va puteà răsărì în Basarabia o viață de stat, menită prin instituțiile ei democratice și naționale, să perfectueze în formă vecinică unirea și să fie un prețios ferment în îndrumarea României *prefăcute* cătră Idealul ei istoric.

17 Iunie 1918.

SOLIDARITATE NAȚIONALĂ
O chemare către Moldoveni

Numirea d-lui general Artur Văitoianu în calitate de comisar general, are fără îndoială valoarea unui act politic însemnat în viața publică a Basarabiei.

Numirea aceasta nu poate fi privită ca o măsură nesocotită, menită să știrbească autonomia și să răpească libertățile Moldovenilor, ci dimpotrivă ea trebuie judecată ca o faptă temeinică, isvorîtă din dorința curată de-a pune odată *rânduială* în gospodăria Basarabiei.

Căci după cum oricare om cu mintea deschisă își poate da seama, la noi în adevăr sunt astfel de stări, cari nici de cum nu ne mulțumesc. Autonomia, garantată prin unire, avea să slujească înainte de toate interesele *Moldovenilor* și înălțarea lor din starea de umilință în care au fost ținuți mai bine de un veac. Ea trebuia să aducă chiar ceva mai mult: *„restabilirea dreptului de cârmuire moldovenească.*

Ce s'a întâmplat însă? Prin un liberalism rău înțeles, tălmăcit ca urmare firească a doctrinelor socialiste, de obștească înfrățire, cinovnicii Rusiei țariste

au rămas toţi în slujbele lor. Şi astfel în loc de-a creià aici o viaţă naţională, ne-am pomenit că în acest colţ de Românie nouă trăieşte tot o *gubernie rusească*.

Justiţia, administraţia, poşta, poliţia, expresii ale vieţii de stat, ca să nu mai vorbim de industrie şi comerţ, toate au rămas în mâna ruşilor, cari fireşte nu se gândeau deloc să-şi schimbe gândurile şi să servească cu devotament statul românesc.

Mai îndărătnic se manifesta spiritul rusesc în *biserică*, unde nu s'a putut înfiripà nici cel mai modest curent naţional.

Singura *Şcoala* a fost îndrumată, prin energie particulară pe drumul sănătos al naţionalizărei. Dar şi aici rusificarea era atât de adâncă, încât a fost nevoie de silinţi mari şi sistematice, spre a înlăturà greutăţile şi a dà o îndrumare pozitivă culturii româneşti.

Şi pe lângă toate rezultatele frumoase — singurele sub raport naţional — pe cari le-au dat stăruinţele unor oameni însufleţiţi pentru recucerirea sufletească a Basarabiei, şi astăzi suntem nevoiţi să mai constatăm încă perzistenţa dârză a spiritului rusesc în rândurile învăţătorimii.

Nimic nu se zugrăveşte mai bine dar şi mai trist din punctul nostru de vedere, permanenţa ideei ruseşti decât manifestările proaspete ale acelor învăţători, cari îmbărbătaţi de concilianţa noastră, au avut îndrăsneala să spună în mod public, că hotarul României e şi astăzi tot Prutul, iar *patria* Moldovenilor e *Rusia*.

Câţiva prefecţi ne mărturisiau cu o îndreptăţită amărăciune că toate sforţările lor de a introduce viaţa românească în judeţe, rămân zadarnice, de oarece ele se izbesc de rezistenţa înverşunată a funcţionarilor ruşi.

Şi cu un fel de melancolie desamăgită aceşti oameni de bine regretau, că strigătul nostru de luptă împotriva străinilor era considerat ca un şovinism exaltat, păgubitor pentru „noroadele înfrăţite ale Basarabiei".

Astăzi, agitaţiile nesăbuite şi provocările de-o îndrăzneală revoluţionară, confirmă în mod dureros dreptatea lozincei noastre.

O Basarabie *românească* cu cinovicii *Rusiei*, e cu neputinţă. Iată adevărul. Suntem în faţa unei fundamentale anomalii de stat, care nu mai poate fi tolerată. Pentru înlăturarea ei nu există decât o singură cale: *solidaritatea naţională.*

Povestea cu noroadele înfrăţite trebuie părăsită cât mai repede, căci ea era numai o formulă orbitoare susţinută mai mult de străini, spre a zăpăcì pe bieţii Moldoveni întunecaţi şi a-i ţineà şi în viitor sub călcâiul lor.

Umanitarismul socialist, cu tendinţele lui internaţionale se va potrivì el în ţări luminate, însă nicidecum într'o Basarabie nenorocită, unde nici vorbă nu puteà fi de-o *conştiinţă naţională.* Şi e lucru limpede, că internaţionalismul e o formă socială înaintată, care presupune existenţa sigură şi adâncă a unei vieţi naţionale.

Dacă state şi popoare culte ca Franţa şi Anglia, ţin cu toată tăria la cultura lor *naţionlă,* cum îşi poate cineva închipuì că Basarabia s'ar puteà lipsì de ea? Popoarele trăiesc prin sufletul lor şi acest suflet nu poate fi nici socialist şi cu atât mai puţin colectivist, ci numai *naţional.*

Amestecul cu străini, până când acest suflet nu este format, înseamnează o primejdie care duce la pierderea vieţei neatârnate mai ales atunci, când aceşti străini dispun de o cultură puternică.

Moldovenilor le lipseşte această cultură naţională şi tocmai aceasta îi face ca ei să nu poată ajunge stăpâni în ţara lor, ci sunt şi astăzi încălcaţi de alte neamuri.

Dar lupta pentru cultura naţională nu se poate duce decât prin *solidaritate naţională.*

Această condiţie a lipsit până acum din opera de consolidare a Basarabiei româneşti.

Nu ne gândim la o acţiune de nimicire a străinilor, ci exclusiv la apărarea intereselor moldoveneşti şi la asigurarea acestei ţări pentru neamul nostru.

In această lucrare Moldovenii trebue să fie strâns uniţi, căci numai atunci când ei vor fi într'o singură tabără, se poate garantà îndrumarea vieţii Basarabiei către ţinta ei cea mare: *prefacerea sănătoasă a acestui colţ într'o puternică provincie românească.*

Acum când comisarul general a sosit între noi, cu însărcinarea de-a începe în mod energic munca de reorganizare a Basarabiei, când se deschide o nouă eră de activitate publică, pe care o credem că va merge de astădată cu hotărîre şi fără poticniri în sens pozitiv *naţional,* e datoria tuturor Moldovenilor să se scuture din indiferenţa în care s'au lăsat în vremea din urmă, şi să pornească la muncă patriotică.

Unirea sufletească dela un capăt la altul al ţării e o necesitate, fără de care Moldovenii niciodată nu vor ajunge la drepturile lor istorice.

Micile nemulţumiri trebuiesc uitate în vederea scopurilor mari naţionale, cari au să fie îndeplinite. Dorinţi deşarte, ambiţii trecătoare, grupări mărunte să fie părăsite, şi toate stăruinţele să se îndrepteze către înţelegere frăţească şi însufleţită, din care să răsară fapte rodnice şi mântuitoare pentru ţară.

Reforma întregei vieţi de stat, sub raport bisericesc, şi şcolar, justiţiar şi administrativ, economic şi social, cere o mare încordare a tuturor puterilor naţionale. A sta şi acum, în faţa acestor probleme serioase, cu mâinile în sân şi cu desăvârşire neorganizaţi, ar însemnà că Moldovenii se împacă şi în viitor cu jugul străinului şi nu înţeleg nici acum dreptul lor la pământul strămoşesc.

Se apropie şi timpul pentru alegerile de deputaţi în Constituantă, care hotărăşte viaţa politică a României întregi.

Dacă Moldovenii nu se vor strânge împrejurul steagului naţional, formând o unitate puternică, ne vom trezì că în Sfatul României vor intrà deputaţi străini, cari desigur că nu vor apărà nevoile moldoveneşti.

Din aceste binecuvântate pricini, îndreptăm cuvintele noastre către toată suflarea moldovenească, chemând-o cu iubire frăţească la *unire sufletească şi solidaritate naţională.*

Mântuirea Basarabiei de primejdiile din lăuntru şi din afară, ca şi consolidarea ei naţională, numai pe această cale va puteà fi dobândită.

22 Iunie 1918.

CHEMAREA PREOȚIMII DIN BASARABIA

Prin actul fericit dela 23 Iunie, biserica noastră din Basarabia și-a redobândit în sfârșit *libertatea națională,* de care fusese despoiată în urma unei vechi nedreptăți istorice.

Adevărat că din punctul de vedere al dreptului public, această libertate îi era garantată prin *unirea politică,* însă ea n'a putut fi activată din cauza rezistenței pasive, manifestată de arhiereii ruși ai bisericii moldovenești.

Acum însă, după ce cârmuitorii străini au fost demisionați, în temeiul unei proceduri canonice loiale, biserica din Basarabia intră din nou cu toate așezămintele ei, în cuprinsul larg și firesc al neamului nostru. După veacul de tristă amorțire și de dureroasă înstrăinare, ea se reîntoarce astăzi din nou la viață, fixând în paginile istoriei sale de sbucium și îngenunchieri, capitolul atât de mult așteptat al *renașterii naționale.*

Pentru înfăptuirea acestei opere înălțătoare și de-o adâncă necesitate, trebue să pornească la luptă înaintea tuturora, *preoțimea moldovenească.*

Ei îi revine frumoasa chemare de-a vindecà rănile adânci, cari desfigurând biserica din Basarabia, au scoborît-o la o regretabilă instituţie de rusificare, şi prin aceasta de odioasă desfiinţare a culturii noastre religioase şi naţionale.

Prin toate atribuţiile ei importante, preoţimea este datoare să scoată biserica din întunerecul ce-a copleşit-o, ridicându-o iarăş, prin învierea tradiţiei sănătoase, la strălucirea de odinioară, cu care a împodobit-o clerul bun şi iubitor de lumină al Moldovei.

Cunoscând rolul covârşitor pe care-l are biserica nu numai în privinţa educaţiei religioase, ci şi sub aspectul vieţii de stat, vom înţelege că pentru Basarabia, însemnătatea ei este neasemănat mai mare. Aici unde înstrăinarea pătrunsese aşà de adânc, încât nu mai întâlneai nici o instituţie naţională, unde prin mijloacele unei politici de supremă tenacitate, clasa noastră intelectuală — în care intrà şi preoţimea — căpătase o veritabilă conştiinţă *rusească*, importanţa bisericii, ca factor al culturii naţionale, se înfăţişează în forma unei necesităţi imperative.

Niciodată şi în nici o provincie românească nu s'a simţit mai puternic această necesitate, ca tocmai aici în Basarabia zilelor noastre.

Dar pentru ca biserica să se prefacă în adevăr într'un isvor de puternică viaţă creştină şi românească, *e nevoie de-o preoţime conştientă, activă şi însufleţită în toată fiinţa ei de înaltele probleme ale neamului nostru.*

Sub acest raport, clerului moldovenesc îi lipseşte aproape totul, în urma sistemului ţarist ce i s'a aplicat, şi de aceea vor trebuì mari şi sistematice silinţi, nu numai pentru părăsirea *ideii ruseşti*, în tot cuprinsul ei politic şi bisericesc, ci mai ales pentru ro-

facerea *sufletului românesc,* potrivit cu tradiția istorică a bisericii noastre strămoșești.

Prin urmare, prima datorie a preoțimii moldovenești este aceea de a înțelege, că legăturile silnice cu Rusia au încetat în mod legal pentru totdeauna. Nimic nu'ne mai poate îndreptà privirile noastre spre fostul imperiu moscovit, decât amintirea dureroasă a întunecatelor suferinți, cari ne-au copleșit de-acolo până în zilele noastre.

Rusificarea înspăimântătoare, care s'a revărsat asupra Basarabiei ca o lavină, trebue să îndemne preoțimea la îmbrățișarea călduroasă a literaturii românești, chemată să elimineze otrava creșterii străine și să-i picure în suflete apa răcoritoare a culturii naționale.

Călăuzită de îndemnurile înaltei sale chemări apostolice, preoțimea va restabilì *legătura cu poporul.*

Dacă țarismul politic a creat o biserică dușmană, în care cuvântul lui Dumnezeu rămâneà neînțeles, dacă amvonul a încetat de-a mai fi un izvor de lumină mântuitoare, astăzi când limba noastră și-a câștigat din nou drepturile ei, preoții au datoria supremă de-a se alipì cu tot sufletul de frumusețile ei, vestind poporului însetat *adevărul evanghelic în limba națională.*

Să se întoarcă iarăși frumoasele vremuri apuse, când preotul, înconjurat de credincioșii săi umili, împărtășià cu iubire înțeleptele povețe bătrânești, și le tălmăcià în mireasma graiului său de apostol, adâncile taine ale vieții.

Împărăția lui Dumnezeu trăià atunci aievea pe pământ și cuvântul mântuirii se lăsà ca roua dimineții peste toate colibile, întărind credința, mângâind

suferința ori udând cu farmecul înnoirii nădejdiile sfinte ale mulțimilor rugătoare.

Iată ce trebue să fie biserica din Basarabia: *instituția creștină și națională, care să dea poporului moldovenesc viață și lumină adevărată și să-l îndrume pe cărările eterne ale neamului românesc.*

Strânsă în jurul Prea Sfințitului *Nicodem*, preoțimea din Basarabia, va puteà înscrie prin conștiința și munca ei devotată, acea pagină strălucită pe care istoria o va numì cu dreptate: *învierea națională a bisericii moldovenești.*

Ea va formà cea mai senină glorie a preoțimei noastre din Basarabia desrobită.

28 Iunie 1918.

OASPEŢI IUBIŢI: CERCETAŞII ROMÂNIEI

Astăzi sosesc la Chişinău *Cercetaşii României*, cari vor fi primiţi cu mare solemnitate de către autorităţile publice, în frunte cu I. P. S. Nicodem şi cu d-l General Văitoianu, comisarul Basarabiei.

În seria lungă de vizite pe cari le-a înregistrat capitala noastră, dela Unire încoace, iată însfârşit una, care iese din cadrul obişnuit al preocupărilor politice, îndrumând sufletul nostru spre culmile senine ale vieţii copilăreşti.

Îngenunchiaţi supt povara unor dureri adânci, striviţi de cruzimea suferinţii ce suspină în toate unghe-rele unei ţări sfâşiate, mintea aprinsă ni se sbate înfrigurată după un *razim moral* chemat să tempereze sbuciumul tragediei noastre şi să înalţe iarăşi puterea credinţelor zguduite.

Războiul sfânt pe care nu l-a purtat setea de glorie a unor aventurieri, ci conştiinţa istorică a neamului nostru de pretutindeni, a provocat prin felul cum a fost curmat, o stare de lucruri atât de grea, încât e nevoie de sforţări uriaşe, pentru restabilirea echili-

brului sufletesc zdruncinat în tot cuprinsul lui creator.

Partea cea mai însemnată a energiilor naţionale, a pierit în furtuna luptelor de aspră şi înălţătoare măreţie.

S'au dus vitejii, care în fluturarea drapelelor biruitoare, întrupau forţa de rezistenţă a unui neam şi conştiinţa luptătoare, izvorîte din tradiţia istorică a idealului nostru.

Dar în jalea ce acopere pierderea lor, un popor de viaţă adânc pătruns de rostul său în lume, ştie să se reculeagă şi biruind sentimentalismul nenorocirilor mari, dar trecătoare, se ridică cu bărbăţie la acele acte de *voinţă* îndărătnică, prin cari se spulberă ruinele întunecate şi se creiază o lume nouă.

Din durerile prezentului, care trebuie să fie un impuls de regenerare morală, noi avem datoria să ne îndreptăm privirile spre generaţia epocei de mâne, care ascunde în sine taina cea mare a prefacerei noastre sufleteşti şi a aşezării vieţei noastre de stat pe temelia realităţilor morale productive.

Iată pentru ce simţim o sinceră bucurie astăzi, cu prilejul sosirii cercetaşilor la Chişinău, fapt care ne dă putinţa să fixăm în mod principial semnificaţia superioară a cercetăşiei în desvoltarea sănătoasă a neamului nostru.

Din generoasele frământări ale generalului englez Baden-Powel, a răsărit la 1908 chestiunea „scoutismului", pe care cercetări şi experienţe instructive au ridicat-o la valoarea unui *sistem de educaţie socială*.

Tinerimea şcolară nu va mai fi ţinută între înguştii pereţi ai clădirilor pedagogice, pentru o intelectualizare, din care *voinţa* şi *iniţiativa* ies cu totul muti-

late. Copilul trebuie pus în mijlocul naturii, spre a-i cunoaşte tainele, asprimile şi frumuseţile ei, spre a înţelege din atingerea statornică cu realităţile vieţii, că valoarea omenească e determinată de energia morală care înfruntă primejdiile şi creiază faptele.

Şi această concepţie nouă, care îndrumă educaţia în sens realist de complectă transformare sufletească, a dovedit, prin aplicarea ei practică de un deceniu, că e sortită să revoluţioneze toată pedagogia socială şi să fundamenteze principiile sigure ale civilizaţiei şi trainiciei umane.

Farmecul încântător pe care cercetăşia îl exercită asupra tinerimii, nu numai prin formele ei distractive, ci mai ales prin fondul de surprinzătoare *potrivire sufletească*, a avut darul să cucerească şi spiritele din România, unde la 1913 s'au pus cele dintâi baze ale acestei instituţii de educaţie.

Prin stăruinţa şi interesul Principelui Coral, moştenitorul Tronului, cercetăşia a luat un avânt larg, dela un capăt la altul al ţării.

Condusă în mod unitar şi după principii bine stabilite, de către profesori de inimă, s'a ajuns la o asociaţie generală care, în scurt timp, a dat rezultate admirabile. Valoarea pozitivă a acestei instituţii s'a afirmat în cursul războiului nostru, care a văzut pe cercetaşi îndeplinind nu numai servicii mărunte, ci adeseori fapte de îndrăsneală bărbătească şi de iniţiativă tactică, încununate în atâtea împrejurări grele cu strălucirea atitudinilor de mişcător eroism, citate cu mândrie în ordinele de zi ale armatei.

Aceşti mici luptători, acoperiţi de gloria războiului, ca şi de aceea a unui suflet nou, vin astăzi la Chişinău, spre a se îmbrăţişa cu tinerii cercetaşi moldo-

veni, grupați într'o cohortă a marei legiuni românești. E o zi frumoasă, nu atât prin farmecul producțiilor, la cari vom asistà, ci mai ales prin simbolul României de mâine, pe care această tinerime e chemată s'o înfățișeze curată, înnoită și înzdrăvenită.

Și având în vedere faptul neobișnuit, că Legiunea cuprinde cercetași din toate țările locuite de Români, rolul ei se ridică la sfințenia idealului nostru național, pentru care s'au vărsat atâtea lacrimi și a curs atâta sânge generos.

Astfel noi avem bucuria să vedem în oaspeții zilei, acea frumoasă sinteză a *energiei naționale*, care încălzită de flacăra unei conștiinți purificate, garantează realizarea integrală a aspirațiilor și veșnicia luminată a neamului nostru.

2 Iulie 1918.

O BIRUINȚĂ A SUFLETULUI ROMÂNESC

Toți aceia cari au avut fericirea să guste splendoarea clipelor de Duminecă, vor înțelege că această zi de 1 Iulie constituie nu numai un admirabil moment de cucerire morală, ci mai presus de aceasta, o adevărată biruință a sufletului românesc.

Cine nu-și dă seama că în grozava tragedie umană, care de patru ani zguduie popoarele și desființează civilizațiile unor veacuri de aspră și bogată silință, neamul nostru a trecut și el în faza de supremă încercare a menirii sale istorice?

Cum acest războiu a pus în cumpăna evoluției omenești problema existenței popoarelor, erà firesc ca neamul românesc să justifice, prin toate energiile, vitalitatea și îndreptățirea marilor sale năzuinți.

Din sforțările uriașe ca și din jertfele nemărgenite, pe cari istoria însângerată le-a trecut în paginile sale, se desface luminoasă, înălțătoarea glorie din văile istorice ale Moldovei, sinteza pozitivă și impunătoare a vredniciei românești.

Și dacă de atunci încoace, o fatalitate nenorocită a întunecat strălucirea mândriei noastre legitime, aruncând peste țara eroilor dramatici, zăbranicul durerilor sfâșietoare, a rămas totuși frumoasa energie morală, care biruind loviturile unei tragedii înfiorătoare, ține în picioare un popor și-i dă impulsuri de noui sforțări pe drumul istoriei sale.

Și ca o dovadă convingătoare de existența acestui adânc factor psichic, se înfățișează vizita Cercetașilor României, care prin tot cuprinsul ei, înseamnă un punct de lumină și de îmbărbătare națională.

In atmosfera cam deprimată, izvorîtă aici din aplicarea unor procedee supărătoare, apariția acestor tineri arși de soare, a fost o revelație care a avut darul să înlăture o serie de îndoeli păgubitoare solidarității naționale.

N'a fost privitor cu simțire, care, urmărind înduioșat această tinerime, expresie a suferințelor poporului nostru, din cursul războiului național, să nu tresară de bucuria ce ți-o dă descoperirea unui suflet nou și viguros.

Disciplina minunată, armonia morală, ca și energia voinței ce se desfăceau cuceritoare din toate producțiunile lor, constituiau mișcătoare argumente pentru înalta valoare a acestei instituții naționale.

Adieri de înseninare reconfortantă treceau peste frunțile mulțimii, căci sub ochii ei înlăcrimați, defilă încrezător și plin de sănătate, sufletul de mâne al neamului românesc.

Străinii, crescuți în disprețul vieții și trecutului nostru, porniți spre cele mai îndrăznețe acte de turburare a operei de înfrățire cu Basarabia înstrăinată, au încercat de astădată o senzație adâncă care le-a

zguduit rătăcirile şi le-a impus sentimentul de respect al calităţilor superioare.

În adevăr, trebuie să constatăm, că în vasta mişcare a clădirii României contimporane, cercetăşia este una din puţinele idei mari, cari prin concepţia şi aplicarea ei practică, îndrumă viaţa neamului nostru spre regenerare deplină şi sănătoasă.

Popularitatea întinsă, pe care a dobândit-o într'o vreme aşa de scurtă, confirmă nu numai adevărul educătiv pe care ea îl cuprinde, ci desveleşte şi necesitatea unei primeniri sufleteşti, dictată de îndemnurile subconştiente ale rassei noastre.

Prin rezultatele ei reale, evidenţiate aşà de limpede în frumosul examen dela Chişinău, Marea Legiune se prezintă sub toate aspectele, ca una din cele mai mari cuceriri naţionale, pe cari le-am dobândit în firul istoriei noastre.

Şi fiindcă ea nu ne vine pe calea armelor, al căror noroc e atât de schimbător, ci prin silinţele morale ale unei conştiinţe consecvent luminate şi active, de aceea ziua de 1 Iulie, în capitala Basarabiei, trece ca o biruinţă statornică a sufletului românesc.

Iată pentru ce aducem omagiile noastre calde iluştrilor îndrumători ai Cercetăşiei româneşti, care în durerea zilelor de azi e o mângâiere şi un simbol înălţător.

4 Iulie 1918.

SOLIA ÎNCREDERII

Din țara munților albaștri, în ale cărei văi tăinuite, s'a urzit, ca o frumoasă poveste, sufletul neamului nostru, ne vin astăzi știri mișcătoare.

Duios, pământ de lacrămi! În codrii tăi verzi, de-o mie de ani murmurul izvoarelor pătrunde prin lunci ca un plânset de nevinovăție, amestecându-se cu freamătul frunzelor, ce poartă în simfonii de suspine jalea unui popor chinuit.

Dar din durerea, care scurmă conștiința noastră, ca fulgerul furtunilor întunecate, se făureà în tăcerea colibilor visul nădejdilor mântuitoare.

Cu fiecare an, cu fiecare clipă se plămădeà acolo un suflet simțitor, îndârjit, pe care asprimea vremilor l-au oțelit, dându-i puteri nebănuite in lupta cu suferințele istorice.

Peste toate tendințele de cotropire dușmană, acest suflet și-a păstrat nu numai rezistența străvechilor săi coborîtori, dar a știut să sporească isvorul de apropiere față de acea parte organizată a neamului, în care-și puneà speranța libertății.

Procesul unităţii sufleteşti se încheià tocmai în epoca celor mai grele lovituri ale duşmanului şi conştiinţa populară trecea încrezătoare spre suprema realitate a sforţărilor sale, sintetizată in formula unităţii politice.

Războiul popoarelor a pus problema noastră în condiţiile fericite ale realizării ei. Şi în adevăr s'a văzut, cum povaţa călăuzitoare a tradiţiei noastre, inspirată de instinctul rassei — pururea profetic — a provocat, la plinirea vremii, marele act istoric al neamului românesc.

Ţara durerilor, care prin trecutul ei simbolizà idealul năzuinţelor noastre, s'a cutremurat de bucurie. Şi când drapelele mântuirii îşi purtau strălucirea peste piscul munţilor despărţitori, un val uriaş de lumină încingeà zările pamântului înstrăinat. Erà biruitoarea lumină a Învierii.

Dacă jocul orb al unor împrejurări nenorocite, au risipit solia sfântă în drumul ei cuceritor, a rămas în schimb — întocmai ca la Biblie — credinţa nestrămutată în adevărul revenirii Mântuitorului.

Această credinţă i-a făcut pe robii neamului, să suporte prigonirile înverşunate ce s'au descărcat furioase peste ei, cu tăria acelui suflet admirabil, care atinge măreţia biblică a mucenicilor din epoca persecuţiilor romane.

Doi ani de istovire, chinuri cu întunerecul temniţelor şi grozăvia spânzurătorilor, cu siluirea conştiinţelor şi desfiinţarea templelor de lumină, n'au putut să creeze altceva decât un popor cu suflete tari, hotărît să suporte cu bărbăţie toate suferinţele unui calvar neîndurat.

Veştile mângâitoare ce ne vin astăzi de-acolo, sunt

icoana unei realităţi sufleteşti, care duce în toate colţurile pământului românesc, minunata solie a încrederii unui popor în triumful Dreptăţii istorice.

Din suferinţa lor răbdătoare, ca şi din căldura credinţii ce le înalţă simţurile, noi cei ce trăim la sânul unei mame sfâşiate, vom scoate acele îndemnuri binecuvântate, din cari răsar energiile şi dorul de luptă pentru izbânda ideii româneşti.

5 Iulie 1918.

GRAJDANII SFINTEI RUSII

Cercetătorii vieţii publice din Basarabia, au avut desigur numeroase prilejuri, să desluşească, în frământările cari mişcă acest colţ de pământ românesc, perzistenţa îndărătnică a concepţiei ruseşti.

Ea nu s'a manifestat în formă izbitoare, câtă vreme problema naţională nu se pusese în discuţie cu toată puterea şi însemnătatea ei politică.

Ne aducem aşà de bine aminte, că în epoca de ţară autonomă şi de republică independentă, Basarabia nu se gândeà să împrumute vieţii sale politice, aspectul poporului majoritar, deci românesc, ci toată activitatea organizaţiilor politice aveà o singură busolă: aplicarea principiilor revoluţionare, în sensul socialismului internaţional, creator de-o nouă ordine pe ruinele imperiului sfărâmat.

Moldoveni şi Ruşi se întâlneau prin urmare în acelaş câmp de luptă comună, unde se agitau teoriile aşà de ispititoare ale umanitarismului răsărit din uriaşa literatură rusească.

Unite prin aceleaşi suferinţe ale despotismului su-

grijnător, popoarele din Basarabia atingeau numai chestiunile sociale, fără a se preocupà de sbuciumările sufletești determinate în esența lor, de conștiința rassei și a tradițiilor istorice.

Pentru Ruși, mai ales, problema națională în sens românesc nu existà, de oarece Basarabia erà socotită ca o legitimă cucerire rusească, în care elementul românesc a fost redus, prin sistemele rusificării, la o complectă nulitate politică.

Astfel Moldovenii nu contau în combinațiile de eghemonie ale Rușilor, nici chiar după ruperea Basarabiei de faimoasa republică federativă rusească.

Această convingere organică și doctrinară a sufletului slav, n'a putut fi modificată de radicalismul revoluționar, ci a rămas spre a-și afirmà existența în toată intransigența ei, imediat după realizarea Unirii.

Actul istoric dela 27 Martie a schimbat orientarea politică a Basarabiei, așezând ca dogmă de stat concepția vieții românești, fără nici o restricțiune.

Faptul acesta a provocat, firește, o sguduire în beatitudinea politică a Rușilor, cari nu înțelegeau nicidecum să renunțe la prerogativele lor și să primească eghemonia Moldovenilor.

A început prin urmare reacțiunea, mai întâiu sfioasă, apoi luând treptat caracterul unei agitații tot mai îndrăznețe, ca s'o vedem pe urmă în atmosfera toleranței noastre exagerate, manifestându-se în acte de provocație publică.

Iar când măsurile comisarului general au început să tempereze fierbințeala patrioților noștri agitatori, s'au inventat bisericile, cari să servească drept locuri de tulburare politică, cum a fost încercarea rafinată dela biserica Sf. Gheorghe din Chișinău.

Mărturia definitivă a dușmăniei rusești, ne-a dat-o astăzi atitudinea revoltătoare a sutelor de funcționari poștali, cari mai bine au preferat să părăsească slujba, decât să facă jurământul de credință față de România.

Exaltarea lor slavă i-a dus așà de departe, încât au refuzat orice predare de oficiu, de care sunt legate importante acte și documente de stat.

Cu cheile înfundate în buzunare, cinovnicii pleacă peste Nistru spre a confirmă o realitate; că în ciuda tuturor silințelor noastre de a le da o pâine, ei se mărturisesc și acum tot grajdani ai sfintei Rusii.

Cetățenia românească nu este pentru ei o distincție și cu atât mai puțin o necesitate. Se vede chiar că ei o găsesc absolut jignitoare pentru concepția lor politică, isvorîtă din îndrumările apodictice ale idealului slav.

Atunci nu rămâne decât să se tragă consecințele acestei situații.

Și ele nu pot fi altele decât acelea impuse de interesele superioare ale României.

Toți aceia cari înțeleg să primească noua stare de drept public creată în Basarabia, vor rămâneà aici, bucurându-se de ocrotirea românească și de respectarea drepturilor naționale.

Dar față de cei ce refuză cetățenia noastră, dovedind prin aceasta că sunt afară de lege și împotriva vieții de stat moldovenești, România e nevoită să aplice sancțiunile cele mai severe.

Căci grajdani ruși cu cetățenie românească, este o absurditate constituțională și în acelaș timp o crimă națională.

7 Iulie 1918.

ARHIMANDRITUL GURIE GROSU

Cu prilejul alegerii sale de vicar al Mitropoliei Moldovei.

Alegerea Preacuviosului arhimandrit Gurie în scaunul de vicar al Mitropoliei Moldovei şi Sucevei, este fără îndoială unul din acele evenimente fericite, care eşind din cadrele bucuriei personale, se resfrânge în mod luminos asupra întregei biserici moldoveneşti. După umilinţa îndelungată la care a fost condamnată preoţimea din Basarabia, sub ocârmuirea de rusificaţie metodică, iată-ne acum în epoca de frumoasă înviere a bisericii moldoveneşti, cu restituirea clerului în drepturile lui de odinioară.

Cum vestirea adevărului evangelic în limba naţională, constituià, din punct de vedere rusesc, o crimă vrednică de temniţele Siberiei, erà un adevărat act de eroism fapta acelor preoţi, cari dispreţuind sclipitoarele cruci moscovite, se coborau la popor cu taina mângâitoare a graiului strămoşesc.

Unul din aceşti hotărîţi şi inimoşi preoţi luptători, pururea gata de jertfă pentru apărarea credinţii şi

biruința adevărului, este desigur și arhimandritul Gurie.

Coborîtor din acele familii de cântăreți bisericești, cari păstrând cu sfințenie amintirea zilelor de veche viață religioasă, înțeleg să îmbrățișeze cu toată iubirea cultul tradiției noastre, arhimandritul de azi a avut norocul unei atmosfere prielnice desvoltării sale sufletești.

Farmecul ei l-a urmărit binefăcător în anii de carte rusească, pe care a fost silit s'o învețe la Chișinău și în academia duhovnicească dela Kiew, unde contactul cu studenții din România, veneà să tempereze vraja pustiitoare a culturii slave.

Cutreerarea satelor basarabene copleșite de întunerec, cum și călătoria la Sinaia Prahovei, i-au înrâurit așà de simțitor conștiința națională, încât după revoluția din 1905, ea s'a manifestat în o serie de frumoase acte românești.

Dar tipărirea celor dintâi cărți didactice în limba moldovenilor, după ani de lungă și dureroasă strivire culturală, i-au adus izgonirea din Basarabia. „Separatistul" călugăr rătăceà acum prin stepele de ucigător îngheț ale Donului, purtând în suflet icoana țării sale nenorocite.

In sbuciumul nopților de groază, când crivățul șuerà sălbatic prin geamurile triste, gândurile lui alergau spre Prutul durerilor, înfiripând cu aprindere ziua învierii poporului moldovenesc.

Adânca nostalgie a sufletului său îl adusese mai aproape de malurile Nistrului, și când revoluția anului trecut a izbucnit ca un vulcan mistuitor, surghiunitul luptător veneà să atingă cu fruntea înseninată țărâna pământului strămoșesc.

Și dacă prin atitudinea sa statornică, însuflețită de-o conștiință înflăcărată, îl vedem participând activ la toate actele istorice ca și la munca sistematică desfășurată fără zgomot pe atâtea tărâmuri ale vieții publice din Basarabia, desigur că înalta distincție de azi, vine ca o recunoaștere justificată.

Biserica moldovenească întreagă se simte viu impresionată de această atenție, pe care mitropolia țării-mame i-o dăruiește cu atâta solicitudine.

Dar pe cât de mult vede în actul acesta dovada iubirii și a prețuirii curate, pe atât este și de îngrijată, că unul din cei mai luminați povățuitori ai ei, părăsește pământul Basarabiei.

Ni se pare, în adevăr, că reorganizarea bisericii moldovenești pe temeiul principiilor de autonomie democratică și națională, nu se poate face cu izbândă decât, lăsând la cârma ei pe acei clerici înalți, cari născuți și crescuți pe pământul Basarabiei, sunt în măsură să cunoască adânc toate nevoile bisericești.

Poporul, ca și biserica de aici, au caracterele lor particulare, bazate pe o tradiție adeseori destinată și foarte sănătoasă. Aplicarea lor înțeleaptă în noua legiferare este o necesitate care nu poate intrà decât în atribuțiile clericilor locali.

De aceea, exprimând acest punct de vedere principial, sperăm că alegerea arhimandritului Gurie în scaunul de vicar al mitropoliei din Iași, este numai o etapă, pe care înțelepciunea Sfântului Sinod, o crede necesară în procedura de restituire a valorilor clericale din Basarabia.

8 Iulie 1918.

GLORIA DELA MĂRĂŞTI

O aniversare

Azi, în 11 Iulie, se împlineşte un an dela deslănţuirea acelei sângeroase bătălii, care prin măreţia ei sublimă, se cheamă de conştiinţa luminată a neamului nostru: *Gloria dela Mărăşti.*

Aniversarea acestei zile tocmai într'o vreme când silinţi admirabile fac să strălucească aiurea vitejia rassei noastre latine, pare o coincidenţă simbolică. menită să ne pună într'o atmosferă de înviorătoare dispoziţie morală.

Căci în durerea adâncă, dar trecătoare a zilelor ce ne apasă, nimic nu ne poate aduce o mângâiere mai frumoasă decât reîmprospătarea evlavioasă a paginei înălţătoare, pe care neamul nostru a scris-o cu vârful baionetelor în văile Moldovei din anul 1917.

După luptele inegale şi aproape fantastice sub raportul grozăviei lor, susţinute de oştirea noastră cu cea mai formidabilă putere militară din lume, nimeni nu mai credeà în puterea de rezistenţă a unei armate zdrobite.

Dar a venit minunea.

In mijlocul unor suferinţi fără margini, încercate vreodată de un popor, se ridică din valurile de sânge ale pământului nostru, oştire de luptă îndărătnică şi de încredere biruitoare.

Se păreà că în fiecare suflet coborâse ceva din anticul eroism spartan, care suportând cu o bărbăţie strălucită toate loviturile zeilor ispititori, pătrunde încrezător spre culmile lor de senină glorie şi eternă nemurire.

Acolo, sub asprimea cerului de ghiaţă, izbiţi cu furie de toate lipsurile şi molimile ucigătoare, învià ca un adevăr biblic *sufletul războinic* al neamului nostru.

Dacă zările erau întunecate de jalea unei ţări strivite şi de patimele plângătoare ale mulţimelor în pribegie, oştirea culegeà în murmurul văilor şi freamătul frunzelor de primăvară, acele îndemnuri tainice pe cari i le trimeteau mormintele voevozilor şi locurile de slavă din pământul Moldovei istorice.

Din înţelegerea dureroasă a acestei realităţi ca şi din cunoaşterea năzuinţelor sfinte pentru cari am pornit la luptă, s'a făurit o conştiinţă nouă, care acumulând în sine toată energia veacurilor de jertfă, se îndrepta hotărâtă spre cununa biruinţii luminoase.

Urmărind cu iubire acest proces de refacere armată, un neam chinuit de cruzimile fatalităţii, aştepta cu speranţe înfrigurate ziua cea mare, care să scuture umilinţa şi să ne dea mândria învingerii liberatoare.

Şi 'n ziua de 11 Iulie goarna mântuitoare a sunat. In accentele ei războinice, armata II-a purtată de un avânt răzbunător, sparge frontul german şi smulge cu iuţeală fulgerătoare *biruinţa dela Mărăşti.*

—

In cele șase zile de elan ofensiv al oștașilor noștri urmăriți de ochii înlăcrămați ai ofițerilor francezi, s'a creat acel capitol al istoriei universale, care confirmă superioritatea sufletului românesc și calitățile pozitive ale rassei noastre.

Acolo în luptele sângeroase dela Piscul Radului și Măgura Cașinului, ca și 'n splendidele asalturi dela Curmătura ori Poiana Încărcătoare, a fost îngropată faima unui militarism cotropitor, înălțându-se biruitoare peste satele ruinate, vietejia oștirii românești.

Dacă trădarea rusească a făcut imposibilă zdrobirea complectă a dușmanului și trecerea noastră pe pământul visurilor sfinte, rămâne înalta valoare morală a vredniciei dela Mărăști, care desăvârșită prin bătălia defensivă a Mărășeștilor, constituie cea mai mare glorie a neamului nostru.

Astăzi când pretutindeni ard dureri și se zbuciumă suspine aduse de încetarea războiului nostru, e desigur o admirabilă reconfortare sufletească amintirea tăcută a Mărăștilor.

Din slava lui nemuritoare noi sorbim ca dintr'un isvor de apă fermecată, numai seninătatea credinții ci și speranța nebiruită, că *Dreptatea* poporului românesc, ajutată de o fericită desfășurare a evenimentelor mondiale, va veni cu siguranța marilor necesități omenești.

Iată dece simțim o bucurie nemărginită în aceste clipe, cari ne scaldă sufletele în strălucirea curată a gloriei dela Mărăști.

11 Iulie 1918.

O ANIVERSARĂ SÂNGEROASĂ

15 Iulie 1914

Astăzi se împlinesc 4 ani dela ziua fatală, în care o simplă notă diplomatică prilejuită de atentatul din Seraievo, răsturnând pacea Europei a provocat cel mai furios război din câte pomenește istoria omenească.

Cunoscătorii istoriei politice ca și inițiații în tainele diplomației europene își dădeau atunci seama, că localizarea conflictului este o ficțiune, pe care formula „echilibrului" o desființă *ab ovo,* dând naștere unei uriașe încăerări între popoarele lumii.

Și 'n adevăr să părea că este un destin implacabil al istoriei, care scormonind liniștea productivă a raselor muncitoare, scoate din taina lor sufletească mari lozinci de glorie și aruncă mulțimile în brutalitatea războirilor ucigătoare.

Concepția imperialismului mondial, preconizată de grandeța politică a unor state expansive, trebuia în chip firesc să provoace în conștiința popoarelor, de-o

valoare politică similară, cea mai îndârjită reacţiune armată.

Ea s'a şi produs sub ochii noştri şi dacă până azi n'a izbutit să atingă obiectivul ei, aceasta e o dovadă că problema înfăţişează o idee politică extrem de importantă, la care nu se renunţă nici după cele mai dureroase sacrificii.

Dar alături de marele puteri au intrat în hora morţii şi statele mici, îndrumate nu numai de instinctul primejdiei aservitoare, ci şi de conştiinţa acelui *drept moral,* care ţinteşte sporirea energiilor de rassă şi fructificarea lor pentru umanitate în cadrele *unităţii naţionale.*

Dacă se susţine, că statele mari au pus în funcţiune forţa lor militară, pentru anularea ori menţinerea echilibrului mondial, nu-i mai puţin adevărat, că baioneta ţărilor mărunte fulgeră de dorul libertăţii politice pe care-o socoteşte o necesitate fundamentală în desvoltarea istorică a popoarelor.

Chiar dacă admitem pe o clipă, că adesiunea marilor puteri la concepţia statelor mici ar fi lipsită de sinceritate, totuşi realităţile politice create în cursul războiului i-au dat o astfel de intensitate, încât verificarea ei nu s'ar mai puteà refuzà fără primejdia năruirii sigure a ordinei sociale de Stat şi a normalităţii vieţii umane.

Sângele bogat care curge de 4 ani în valuri năvalnice de-alungul pământului, înroşind câmpiile şi stropind ruinele întunecate, nu poate sancţionà o permanentizare a lumei vechi, ci din jertfa lui neprihănită trebuie să răsară ca din durerile unui calvar urias, *dreptatea nouă a popoarelor.*

Pustiirea civilizaţiei şi suferinţa istovitoare ce-şi

plânge milioanele de morți, au întărit așa de mult speranța aceasta, încât nimic nu-i mai poate modificà siguranța realizării depline.

Din aprecierea obiectivă a războiului, creator de-o viață nouă, s'a desprins și hotărârea istorică a neamului nostru din toamna anului 1916.

Ea însemnà pe deoparte afirmarea unei conștiinți luminate, pe de alta convingerea nezguduită în legitimitatea dreptului, pe care nu s'a sfiit a încercà să-l smulgă cu tot prețul vieții sale sbuciumate.

Și dacă împrejurări necunoscute împiedică temporar dobândirea lui imediată, e tot așa de sigur, că dreptul nu cade prin insuficiența apărării, ci numai prin o formală renunțare la el.

O privire fugitivă asupra fronturilor însângerate, ne încredințează, fără putință de îndoială, că nici odată în cei patru ani de luptă, n'a fost mai puternică decât azi hotărârea popoarelor de-a jertfì totul pentru smulgerea biruinții.

E o sângeroasă aniversare această zi de 15 Iulie, dar în lumina ei de fulgere, se proiectează tot mai limpede strălucirea *Dreptății,* care prin nobleța învingătorilor, va fi pentru toți chinuiții de azi, senină și mântuitoare.

15 Iulie 1918.

O BIRUINȚĂ CULTURALĂ

Inaugurarea tipografiei „România Nouă"

La zilele de mișcătoare bucurie pe cari neamul nostru îngenunchiat le trăește, cu un sentiment de mângâiere, pe pământul Basarabiei, s'a mai adăogat acea de 15 Iulie, în care s'a inaugurat Tipografia *„România Nouă"*.

Acest act important, pe care nu ne gândim să-l înfățișăm în lumina subiectivă a unei mândrii, lipsite de modestie, constituie pentru orice judecător sincer al faptelor, ***o biruință culturală*** în opera de frumoasă înviere a Basarabiei.

Toți cei ce cunosc istoria primei tipografii românești din Chișinău, înființată în împrejurări de reală primejdie și de silinți jertfitoare, își vor dà seama de rostul însemnat pe care ea l'a avut în deșteptarea la lumină a fraților noștri basarabeni.

Dar când patimi omenești uitătoare de orice principii morale, au făcut imposibilă tipărirea gazetei noastre în această tipografie, s'a ivit necesitatea înființărei unui nou așezământ similar.

Astfel s'a ajuns prin sacrificii grele la înființarea celei de a doua tipografii românești, care se deschide nu numai într'o senină atmosferă de încurajare morală, ci și povățuită de-o minunată tradiție legată de trecutul ei istoric.

E tradiția înălțătoare a *Unirii*, pe care a servit-o tipografia lui Gheorghe Asachi, și pe care ziarul nostru caută să o susțină aici la Chișinău în forma ei ideală.

Dacă istoricul act al unirii Principatelor românești dela 1859, a văzut lumina tiparului prin învârtirea la mașină a lui Codrescu, D. Sturza ș. a. dacă ziarul „România Nouă" proprietarul nou al acestei tipografii a tipărit cel dintâiu în coloanele sale actul celei de a doua uniri săvârșită la Chișănău în ziua de 27 Martie, ni se pare potrivit să vedem în această instituție *tipografia unirii.*

Păstrând cu sfințenie această tradiție, ea va lucrà cu hărnicie neobosită pentru răspândirea luminii și conștiinței naționale, însuflețită de marea credință, că-i va fi rezervată — prin dreptatea istoriei — și clipa acelei supreme bucurii, de-a tipărì în aurul literelor sale și *actul celei din urmă uniri a neamului românesc.*

In această lumină, inaugurarea tipografiei „România Nouă", primește o semnificație *simbolică*, menită să deștepte, în toate sufletele românești, sentimentul iubirei, al ajutorului și al încrederii înțelegătoare.

15 Iulie 1918.

UN CUIB DE VIESPI

Cursurile pedagogice bulgărești

Ni se anunță, că autoritățile românești, au suspendat cursurile pedagogice din orașul *Bolgrad,* organizate pe seama corpului didactic *bulgar.*

Iată un fapt nou, care privit în aspectul politic, ce l'a provocat, ne pune în situația să-i consacrăm câteva considerațiuni de interes general pentru viața publică a Basarabiei.

Libertatea politică ce s'a coborât, prin revoluția rusească asupra Basarabiei, constituià de sigur, una din acele izbânzi, care a fost primită cu egală însuflețire de toate popoarele acestui pământ desrobit.

Dar pe când naționalitățile străine vedeau în ea o armă de luptă pentru făurirea marei republici democratice *federative* **rusești,** Moldovenii aveau s'o considere ca un mijloc prețios de *emancipare și de consolidare națională.*

Pentru ei această libertate politică de-o înfățișare curat socialistă nu puteà cuprinde o valoare pozitivă decât susținută prin îndrumările unei culturi naționale, izvorâtă din cunoașterea sufletului românesc.

In Basarabia însă, lipseà cu totul o cultură națională și tocmai constatarea acestei realități a făcut să

răsară, îndată după revoluție, o mișcare menită să convingă pe cei câțiva luptători moldoveni, că singura formulă mântuitoare pentru ei este concepția *libertății naționale.*

Numai ea puteà creia diferențiarea etnică din haosul comunismului revoluționar, îndrumând elementul moldovenesc spre conștiința dreptului său istoric de factor politic dominant în cuprinsul Basarabiei.

Dar o astfel de conștiință, care în senz negativ aveà să înlăture și primejdia unei colaborări de orientare politică rusească, erà condiționată de dobândirea acelei puteri sufletești, care se cheamă *cultură națională.*

Astfel s'a pus în centrul frământărilor problema culturală, ca o supremă necesitate politică în procesul de înviere al Basarabiei românești.

S'a pornit prin urmare o largă și însuflețită mișcare culturală, care ținea să îmbrățișeze mai ales *corpul didactic* al școlilor sătești, desemnate prin toate atributiile lor să fie isvoarele bogate ale vieții naționale.

Ruși, Ucraineni, Bulgari și Ovrei priveau cu zâmbete de ironie aceste frumoase silinți, cari nu puteau duce la rezultate apreciabile îndată ce-și dădeau seama de adânca rusificare a intelectualilor moldoveni ca și de pretinsa sărăcie a literaturii românești depreciată cu totul în valoarea ei cuceritoare.

Dar când unirea devenise o realitate, prefăcându-se într'un factor de propagare sistematică a conștiinței românești, când s'a văzut risipirea precipitată a influenței rusești și învierea sigură a spiritului național, în largile pături moldovenești, naționalitățile străine au încercat o desamăgire sguduitoare.

Ințelegând primejdia ce le amenință, ele au făcut apel la toate mijloacele de instigație, menite să schimbe Basarabia într'un vulcan de lavă clocotitoare.

Organizarea cursurilor pedagogice românești, a dat prilej acestor străini înăcriți să ceară țării acelaș lucru și pentru învățătorii lor.

Firește că această cerere nu se întemeià pe lipsa unei educații naționale a corpului didactic, cum era cazul cu Moldovenii, ci ea era dictată exclusiv de rezerva mentală care urmărește întreținerea unei agitații destructive și împiedicarea consolidării Basarabiei în sens românesc.

Libertatea cârmuirii noastre a admis totuși organizarea cursurilor învățătorești ucrainene la Cetatea albă (Acherman) și bulgărești la Bolgrad.

N'a fost nevoie de multă așteptare spre a se descoperì cu surprindere, că sub paravanul nevinovat al culturii pedagogice se făceà o temerară pedagogie *politică*, care exaltà pe conspiratori împotriva stăpânirii românești.

Invățătorii ucrainieni își băteau joc de limba noastră, refuzând să învețe istoria și geografia Romăniei. Ei preconizau drepturile Ucrainei asupra Basarabiei și nu încetau a vestì bieților Moldoveni naivi ocuparea moșiei lui Ștefan Vodă, prin mândrele cete de haiduci înarmați.

Intervenția autorităților noastre militare a suspendat aceste cursuri de agitație, cari nu mai puteau fi admise în astfel de condiții condamnabile.

Exact acelaș proces s'a desfășurat și la cursurile bulgărești. Frații lui Bai Ganciu în tot cursul timpului postrevoluționar, au ținut să-și manifesteze dușmănia ignobilă prin spiritul acelui repulsiv homuncul

Misircov, care înfăţişà în forme de o brutalitate primitivă, negaţiunea înverşunată a dreptului românesc pe aceste plaiuri.

Invăţătorii bulgari adunaţi la Bolgrad, nu se gândeau să primească recunoscători loialitatea noastră, ci cu privirile aprinse îndreptate spre Sofia.

Ei se pretau la cele mai regretabile atitudini de agitaţie politică.

In trufia minţii lor nu puteà intrà aprobarea unirii, care dà Basarabia pe mâna unei ţări umilite de fatalităţile războiului.

Idealul bulgăresc se împotriveà cu desăvârşire concepţiei de reînviere a tradiţiei istorice moldoveneşti în cuprinsul blândei Basarabii, unde toţi veneticii îşi făcuseră drum statornic la conducerea şi exploatarea elementului românesc, copleşit de nedreptăţi istovitoare.

Aşa s'a creiat o coaliţie infamantă a străinilor, îndrumată în sfârmarea muncei noastre de naţionalizare, de către iluştrii demagogi ai Ruşilor, Ucrainenilor şi Bulgarilor.

Ruşii şi Ucrainenii au fost reduşi la tăcere sau la trecerea Nistrului, pe când Bulgarilor abia acum li s'a dovedit, prin suspendarea cursurilor pedagogice, că epoca „svobodnei" anarhice a cam trecut.

S'a risipit astfel un nou cuib de viespi, confirmând justificarea comisariatului general în opera grea dar necesară a naţionalizărei Basarabiei.

Să fim bucuroşi de aceasta întărind vigilenţa şi măsurile represive contra tuturor acelor instigatori nenorociţi, cari tulbură pacea şi restabilirea ordinei sociale pe pământul Basarabiei.

18 Iulie 1918.

UNIVERSITATEA POPULARĂ

Cu prilejul încheierii cursurilor.

Eri s'au încheiat cursurile universităţii populare din Chişănău.

Acest fapt implică în mod firesc o seamă de constatări, chemate să deà nu numai o icoană resumativă a muncii intelectuale desfăşurate aci, ci mai ales să justifice înalta valoare morală ce-o reprezintă Universitatea populară în impetuoasa mişcare de redeşteptare a Basarabiei.

Ideea universităţii s'a desfăcut din recunoaşterea necesităţii unui aşezământ, care trecând peste cadrul acţiunilor incidentale, să îmbrăţişeze în mod sistematic toate mijloacele culturale pentru întărirea vieţii româneşti, înfiripate cu atâtea sacrificii şi silinţi idealiste.

Rostul universităţii nu puteà fi interpretat în sens pur ştiinţific şi nici n'aveà să se mărginească la o simplă activitate de popularizare, care să pună în evidenţă adâncimea filozofică şi înălţimea imaginativă a neamului nostru.

Chemarea ei supremă se constată în atribuţiile de luptă militantă pentru crearea unei stări de spirit nouă, care smulgând pe Moldoveni din orbitoarea captivitate a educaţiei ruseşti, să le deschidă perspectiva senină şi înviorătoare a vieţii româneşti.

Chiar la inaugurarea festivă din 18 Februarie, gazeta noastră a socotit de cuviinţă să sublinieze această obligaţiune direcţională, arătând că universitatea din Chişinău trebue să pornească dela frământările istorice cari sbuciumă sufletul poporului românesc în aceste zile de sforţări uriaşe. Altfel ea riscă să rămână o instituţie searbădă, care ar fi dat ce-i drept o cantitate de cunoştinţi variate şi interesante, dar lipsite de infuziunea divină a conştiinţei naţionale, creatoare de simţiri avântate şi de îndrumare cuceritoare spre zările aproape uitate ale pământului strămoşesc.

Poate niciodată în trecutul nostru de luptă spre lumină, nu s'a ivit un aşezământ similar, care în împrejurări neobişnuite să justifice într'o formă mai deplină necesitatea şi utilitatea lui categorică.

Şi tocmai înţelegând această însemnătate specială, iniţiatorii ei s'au gândit să-i dea în adevăr caracterul unei populare organizaţii, care în forme uşoare, dar pline de viaţă, să readucă în inima Moldovenilor de aici, duioasa simţire naţională, sugrumată prin rătăcirile şi întunericul unui veac de tristă robie ţaristă.

A fost un noroc unic în felul lui, că această ideie a putut fi servită de acel mănunchiu de intelectuali pe cari războiul nostru — concentrându-i din toate provinciile româneşti în pământul Basarabiei desläntuite, — i-a grupat în jurul Universităţii populare,

unde flutură un steag de luptă națională și de jertfă frățească.

Prin munca lor bucuroasă s'a desfășurat acel mișcător proces de înviere, care dela începuturi sfioase a trecut la proporții largi și sistematice, cuprinzând în avânturile lui educative toate aspectele problemei românești.

Zi de zi, ascultătorii moldoveni aveau prilejul să se introducă nu numai în tainele limbii noastre, ci să simtă tot mai înțelegător și frumusețea literaturii românești, a cărei vrajă le încălzeà sufletul și le aprindeà simțirile.

Dar când glasul istoricului, zugrăveà în cadența emoției ori în înălțimea însuflețirii paginile de suferință și de glorie ale neamului nostru, în blânzii ochi moldovenești străluceà lacrima durerii ori mândria înălțătoare a vredniciei strămoșești.

Această operă de nuanță sentimentală se complectă prin acele excursii ușoare în domeniul științei, cari aduceau cunoștinți despre pământul românesc, îmbogățind orientarea privitoare la desvoltarea și contribuțiile vieții noastre sufletești.

Dar universitatea n'a rămas numai la această propagandă curat culturală, ci înțelegând din fericire extrema însemnătate națională a împrejurărilor din Basarabia, a trecut în mod conștient și la îndeplinirea unei *educații politice.*

Inspirată de îndreptățirea idealului nostru politic, sancționat prin războiul istoric la care ne-am angajat, Universitatea priveà ca o datorie capitală popularizarea creditului național și lupta hotărîtă pentru ideea *unirii politice.*

Astfel atât în cursurile zilnice, cât mai ales la fru-

moasele matineuri de Duminica, s'a stăruit cu o însufleţire consecventă asupra *marei idei* ce sbucium ă astăzi toată simţirea românească, pregătind prin aceasta, biruinţa conştiinţei naţionale luptătoare şi pe pământul Basarabiei.

Şi dacă la 27 Martie am văzut îndeplinindu-se o parte a visului nostru de veacuri, actul nu este rezultatul unei simple descinderi politice la Chişinău, ci încarnarea acelei curate energii morale, pe care a risipit-o cu dărnicie pe un drum deschis deja alături de fruntaşii moldoveni, sufletul jertfitor al intelectualilor strânşi în jurul universităţii populare.

Dar meritul suprem al universităţii nu se reduce la această contribuţie reală, ci mai presus de ea, culminează în popularizarea dogmei despre *unirea noastră politică integrală,* intrată astăzi în conştiinţa nouă a Basarabiei, ca cea mai frumoasă *realitate sufletească.*

Pe când împrejurările dureroase ale războiului nostru au ferecat în toate provinciile româneşti libertatea cuvântului, Dumnezeu a voit ca tocmai cel mai înstrăinat pământ să primească sarcina păzirii patrimoniului naţional şi să devie izvorul de înălţare morală al neamului de pretutindeni.

Universitatea populară din Chişinău poate aveà mângâierea, că a contribuit în cea mai largă măsură la această *semnificaţie simbolică* a Basarabiei.

Păstrându-şi caracterul actual, lipsit de pretenţii savante, şi în temeiul unei organizări tot mai solide, universitatea va căutà neapărat legătura cu celelalte centre basarabene, unde să creieze aceeaşi atmosferă de cultură naţională, statornică şi mântuitoare.

In această perspectivă de apreciere și interpretare, universitatea populară, care-și încheie astăzi cursurile sale, e chemată să fie și în viitor o catedră de luptă și un altar de credință, de unde să străbată biruitoare în larga întindere a pământului nostru, evanghelia curată a conștiinței românești.

30 Iulie 1918.

„EMIGRANȚII POLITICI" AI BASARABIEI

Marți noaptea agenți îndrăzneți au strecurat în localul redacției noastre un manifest ruso-moldovenesc, adresat populației din Basarabia.

Desigur că nocturnii apostoli nu s'a gândit să ne ofere numai nouă acest prețios document de informație, ci animați de-o aprinsă nădejde politică, ei vor fi introdus volantele lor cu aceeași abilitate anonimă și în casele atâtor cetățeni ai orașului nostru.

O repede privire asupra proclamației, ne arată că ea s'a tipărit la Odesa de către *„Biroul emigranților politici din Basarabia"*. Așà dar ne găsim în fața unei organizații, așezată afară de granițele țării, cu scopul de-a întreținea o sistematică agitație împotriva actualei situații politice din Basarabia.

Ea a luat ființă într'o vreme când dușmanii Moldovenilor s'au încredințat, că înrâurirea națională, sporind succesiv forța socialismului revoluționar, îndrumă Basarabia în mod fatal spre vechiul pământ de care a fost deslipită.

Direcția tot mai răspicată, pe care blocul moldovenesc o impuneà Sfatului Țării, nu numai prin tainica

putere a instinctului trezit din amorţire, ci şi prin căldura binefăcătoare a flacărei naţionale ce cuprinsese atâtea cercuri ale vieţei publice, a trebuit să desmeticească pe străini din siguranţa privilegiilor politice dobândite în curs de 100 de ani.

Dată fiind situaţia de analfabeţi a ţăranilor, ca şi rusificarea intelectualilor moldoveni, Ruşii nu se îndoiau, că şi în cadrele de republică autonomă, Basarabia va rămâneà tot sub conducerea lor. Ba ceva mai mult: erau convinşi, că ţara dintre Prut şi Nistru se închină cu tot sufletul ideii ruseşti şi în consecinţă ţine cu orice preţ să facă parte din republica democratică federativă rusească.

Trăind în atmosfera unei astfel de concepţii, ne explicăm uşor desamăgirea şi cu deosebire spaima ce i-a cuprins pe toţi aceia, cari începeau să descopere, zi de zi, surparea clădirii moscovite şi înălţarea—pe ruinele ei întunecate—a conştiinţei româneşti.

Chemarea şi sosirea oştilor româneşti le-a dat dovada supremă, că Basarabia e periclitată în forma cea mai gravă, nu numai sub raportul unor interese personale, ci şi din punctul de vedere al ideologiei revoluţionare *ruseşti*.

Cum însă ivirea baionetelor româneşti aduceà cu sine o simţitoare reglementare a libertăţii anarhice de aici, agitaţia politică deveneà imposibilă şi astfel fanaticii protivnici fură siliţi să treacă Nistrul şi să se aşeze la Odessa.

De aici au pornit ei una din acele campanii de instigaţie, care nu s'a mărginit numai la turburarea nouei stări de lucruri din Basarabia, prin agenţi şi manifeste, ci inundă mai ales străinătatea cu cele mai fantastice ştiri despre pretinsele cruzimi ale Românilor. Intenţia erà evidentă: provocarea unei răscoale

interne, pe care s'o justifice presa externă europeană instigată prin minciuni contra domniei românești din Basarabia.

Iată ce voiau aceia, cari la Odessa și-au însușit numirea pretențioasă de „emigranți politici".

O astfel de numire presupune la orice popor de cultură, un suflet de curat și idealist patriot, care isgonit din pământul neamului său, lucrează în țări de libertate pentru patria sa nenorocită.

Dar „emigranții politici" dela Odessa nu văd, în Basarabia o patrie a lor, pentru care țin să se jertfească, ci țara bogată, de exploatare și de aservire politică, după sistemul — în formă nouă — a veacului de robie țaristă.

Ascunși după lozincele deplasate ale revoluției, ei strecoară prin contrabandă ziare și manifeste, în cari glorifică socialismul și ideia republicană, condamnă monarhismul românesc, spre a vrăji înaintea mulțimilor naive, fericitoarea concepție a republicei federative rusești.

Chiar în proclmația ce o avem înaintea noastră, bieților țărani, li se sugerează — în cea mai imposibilă limbă — înfățișarea de țintirim a Basarabiei și nenorocirea la care a adus-o Sfatul Țării, prin „vânzarea" dela 27 Martie.

A căzut „flagul roșu pentru pământ și voie", luptătorii adevărați s'au prăpădit în Nistru ori de glontul românesc, și „prea frumoasa odinioară slobodă țară" e o baie de sânge, în care se scaldă „corolul Ferdinand" cu boierii lui. Socialiștii moldoveni au trădat steagul roșu, aducând în țară armata dușmană, care samănă pretutindeni groaza și moartea „svabodnei" așà de scump plătită. Azi nu mai e nici pă-

mânt, nici voie și Basarabia geme sub călcâiul Românilor.

Dar domnii instigatori îi mângâie pe Moldoveni cu speranța că negura șticurilor românești n'o să mai apese multă vreme asupra lor, ci va venì ziua păcii și atunci iar se va coborî libertatea rusească asupra Basarabiei. Până atunci ei strigă: trăiască republica basarabeană și socialismul, revoluția, republica rusească federativă, încheind cu blăsteme contra Românilor cari trebuie isgoniți cât mai curând.

Iată cum lucrează așà zișii „emigranți politici" din cuibul lor dela Odessa.

Opera lor diabolică, e vrednică de atențiunea comisariatului general, care va trebuì să întărească străjile pe Nistru și să îndrume poliția internă la o mai conștientă vigilență politică.

4 August 1918.

UN APOSTOL AL ARTEI ROMÂNEŞTI : ZAHARIE BÂRSAN

Duminică soseşte la Chişinău Zaharia Bârsan, distinsul societar al Teatrului Naţional din Bucureşti.

Acest fapt e menit să ne umple inima de-o adevărată bucurie, căci vedem însfârşit trecând Prutul o energie artistică reală, indicată să fie de cel mai mare folos pentru cultura românească din Basarabia.

Ce-i drept, noi am relevat după cuviinţă şi importanţa artiştilor veniţi astă iarnă în frunte cu marele Nottara, dar reprezentaţiile lor au fost mai mult o inaugurare festivă, menită să înfăţişeze într'un ansamblu select, toată strălucirea scenei româneşti. A fost o chestiune de prestigiu şi ea s'a rezolvit în favorul nostru, desăvârşindu-se prin arta genială a maestrului Enescu.

Zaharie Bârsan vine astăzi cu o sarcină mai grea, dar extrem de necesară aici. Chemarea lui nu se reduce la menţinerea prestigiului dobândit prin antecesorii săi, ci mai presus de aceasta se extinde la prefacerea scenei noastre într'un sistematic mijloc de educaţie şi de cultură naţională în Basarabia.

Ministerul de instrucţie a săvârşit sub acest raport cea mai fericită alegere, căci Zaharie Bârsan nu este numai o ilustraţie a teatrului nostru, ci ceeace ce-l distinge mai mult decât pe oricine, este caracterul lui de adevărat *apostol* al artei româneşti.

Dela Matei Millo şi Petre Liciu, poate nimeni n'a contribuit mai mult ca el la popularizarea scenei şi la educaţia mulţimilor cu ajutorul teatrului.

Născut în pământul de suferinţă al Ardealului, Zaharie Bârsan înţelegea, că în lupta spre lumină a neamului nostru, trebue să intre ca o putere pozitivă şi *actorul,* care prin idealismul sufletului său, e mai potrivit să servească opera de înălţare sufletească a maselor întunecate.

Duios poet şi preţuit scriitor dramatic, Zaharie Bârsan avea facultatea să-şi câştige prin aceste calităţi de talent, o glorie, intensificată şi cu succesele remarcabile înregistrate la rampa Thaliei române.

Dar în conştiinţa lui trăià convingerea hotărâtă, că teatrul înainte de a fi o platformă de fericire personală, trebue să însemneze un factor de sănătate morală şi de propagandă culturală în mijlocul poporului românesc.

Din această interpretare superioară a răsărit ideia generoasă a turneurilor teatrale, pe cari ani de zile le-a organizat în Ardeal, cu o pricepere şi perseverenţă neîntrecută. N'a fost oraş, târg sau centru românesc mai de seamă, unde Bârsan să nu fi apărut cu trupa lui devotată, spre a coborî cuceritorul farmec al artei eterne în sufletul primitor al intelectualilor şi fruntaşilor noştri dela ţară.

Prin piesele uşoare şi potrivite cu exigenţele noastre morale, se creà nu numai gustul pentru artă, dar

se ajută în cea mai largă măsură opera de îndrumare națională a neamului nostru.

Zaharie Bârsan săvârșea prin munca sa de jertfă idealistă un *apostolat* înălțător, care va formà un capitol luminos în istoria culturală a Ardealului.

Acest apostol vine astăzi și în Basarabia.

Condițiile în care el e chemat să vestească cuvântul artei, sunt fără îndoială mai neprielnice. Basarabia este abià la începutul vieții sale naționale și prin urmare înțelegerea pentru literatura dramatică mai scăzută.

Pe lângă aceasta o seamă de actori, mânați de un mercantilism inadmisibil și lipsiți de cunoașterea vieții sufletești a Moldovenilor, au creat o atmosferă improprie față de figura actorului de dincolo de Prut.

Dar tocmai aceste împrejurări constituie un motiv de sporire a voinței lui Bârsan și de încurajare din partea factorilor basarabeni hotărâtori, ca turneul teatral să fie și aici în Basarabia, cum a fost în Ardeal, un drum cuceritor al limbii și culturii românești.

In această credință primim cu sufletul senin simpatica trupă a lui Zaharie Bârsan, care prin frumoasa operă ce-o va îndeplinì aici, trece în rândul marilor sprijinitori ai idealului nostru național.

5 August 1918.

NOUII DUŞMANI AI SUVERANITĂŢII ROMÂNEŞTI

— Profesorii ruşi —

Zilele trecute am fost puşi din nou în faţa unor fapte semnificative, menite să ilustreze starea de spirit a Ruşilor din Basarabia.

Conform ordinelor mai înalte, toţi funcţionarii sunt obligaţi să dpună jurământul de credinţă cătră Rege şi Ţară.

Se ştie, cum mai ales funcţionarii ruşi de pe la diferite oficii de stat, au refuzat acest obligament preferind mai bine să-şi piardă slujba, decât să recunoască în formă solemnă suveranitatea României pe pământul fostei gubernii basarabene.

Şi i-am văzut pe atâţea din ei trecând Nistrul, unde exponenţii agitaţiilor contra României, le-au oferit adăpost şi nădejdea revenirii într'o Basarabie iarăş rusească.

După modeştii funcţionari de poştă, nemulţumiţi cu stăpânirea noastră, vin acum şi *profesorii*.

Corpul didactic dela gimnaziul I-iu de băieţi şi dela

Institutul pedagogic din Chişănău, invitaţi să îndeplinească actul jurământului oficial, membrii lui ruşi şi de altă naţionalitate au declarat, că nu sunt dispuşi să urmeze acestei îndatoriri.

Aşa dară avem iarăşi un caz nou de împotrivire făţişă, care se înfăţişează cu atât mai grav, cu cât el este izvorât din partea unor reprezentanţi spirituali ai elementului rusesc din această ţară.

Atitudinea lor nu poate fi socotită ca o simplă demonstraţie, determinată de un sentiment trecător, ci ea trebuie privită ca expresia unei conştiinţi de rassă, vecinic dârză şi neînduplecată. E manifestarea înverşunată a acelui suflet slav, care format pe culmile unei literaturi gigantice, nu înţelege să părăsească prin nimic în lume, grandeţa idealului rusesc şi să se scoboare la recunoaşterea silită a unei dominaţii, dispreţuite până eri în toate aspectele ei.

E o dovadă incontestabilă, că societatea rusească, reprezintată prin aceşti profesori insubordonaţi, nu voeşte să admită noua stare de drept, ci crede cu o consecvenţă îndărătnică că se află într'un provizorat politic pe care desfăşurarea evenimentelor externe îl va sistà în folosul ei.

Oricât de mult ni s'ar fi părut că uriaşul ciclon social a distrus imperialismul expansiv şi brutal urmărit de Petrogradul Romanovilor, trebue să constatăm zi de zi cu surprindere, că din ruinile clădirii năruite, se ridică neînduplecat sufletul rusesc, cu tot complexul lui de credinţe şi aspiraţii politice.

Dacă acest suflet romantic şi revoluţionar a obţinut schimbarea formei de stat, el n'a consimţit şi la abandonarea politicei de rassă, ci ţine cu tărie la păstrarea şi lărgirea poziţiei de mare putere a Rusiei în câmpul vieţii mondiale.

Deşi cataclismul post-revoluţionar cu întreaga lui desagregare socială produsese o înspăimântătoare deziluzie, incorigibilii vizionari nu-şi perduseră cu totul nădejdile în democratismul *rusesc,* care să-şi păstreze şi mai departe în vechile întinderi, supremaţia politică.

Şi e interesant să vedem, cum chiar aici în Basarabia, speranţele ruseşti se manifestă în raport direct cu evoluţia împrejurărilor războinice.

Alianţa de azi a lui Lenin cu Puterile Centrale da tot mai mult la iveală caracterul ei de oportunitate şi de silnicie trădătoare, care nu numai că n'a isbutit să aducă liniştea şi consolidarea, dar a provocat un furtunos războiu intern între fii aceleiaşi rasse, tocmai din motivul primejduirii influenţei politice în sensul idealului rusesc.

Şi când Aliaţii de eri au conceput planul lor de intervenţie armată pentru crearea unui front nou, Ruşii au început să ridice capul şi să-şi contureze în perspectiva apropiatelor evenimente, învierea uriaşei forţe politice ruseşti de odinioară.

Procesul acesta se petreceà şi în conştiinţa Ruşilor din Basarabia, cari fireşte se lasă sugestionaţi de iluzia, că biruinţele viitoare, vor aduce acest pământ iarăşi în cadrele faimoasei republici federative.

De aici îndrăzneala tot mai provocătoare a instigatorilor externi şi păşirea de împotrivire nesocotită a fanaticilor interni, a cărei proaspătă expresie sunt profesorii ruşi din Chişinău.

Lucrul e limpede. Aceşti domni nu vreau să fie cetăţenii României, de oarece cred în întoarcerea Rusiei. Stăpâniţi de această credinţă, ei nu s'au sfiit să se preteze la cel mai penibil act de brutalitate şi de vătămare a suveranităţii Statului nostru. Fapta lor e

criminală şi ea cade atât sub rigorile codului penal cât şi ale procedurii disciplinare.

Din motive explicabile, probabil că nu va fi nevoie să se aplice sancţiunile penale, căci România nu doreşte să aibă în cuprinsul ei cetăţeni făcuţi prin forţă.

Ea trebuie să aleagă o cale mai simplă şi mai sumară: *Să le ia demisia acestor profesori şi să-i treacă peste Nistru, în ţara lor de suflet.*

Aceasta o cere demnitatea şi siguranţa sufletului românesc din Basarabia.

12 August 1918.

ARDEALUL ŞI BASARABIA

Aniversarea recunoscătoare a războiului României nu este, după cum li s'ar păreà exponenţilor unei politici străine, o demonstraţie puerilă, ci o înaltă datorie morală, la care sunt obligaţi toţi aceia, cari îşi dau seama că *demnitatea naţională* e o virtute ce nu cunoaşte transacţii şi nu admite umiliri.

Prin intensitatea ei se caracterizează nu numai sănătatea sufletească a unui popor, ci şi conştiinţa dreptului şi a menirii lui în desvoltarea civilizaţiei umane.

Oricât de apăsătoare ar fi deci împrejurările interne sub diferitele aspecte ale vieţii publice, noi nu putem renunţà la afirmarea demnităţii noastre de rassă, căci aşa ceva ar însemnà pe lângă o ruşinoasă slăbiciune politică şi o condamnabilă degradare naţională.

Iată pentru ce simţim o adâncă mângâiere astăzi, când sufletul nostru prăznueşte cu evlavie curată, cel mai glorios capitol din câte cunoaşte istoria de luptă a poporului românesc.

Nicăeri însă această sărbătoare a sufletului româ-

nesc nu primeşte o semnificaţie mai puternică şi o sfinţenie mai strălucitoare, decât pe pământul de lacrimi al Ardealului, unde sclipise, acum trei sute de ani şi mai bine, realitatea unui ideal ce ne înfioară astăzi simţirile şi ne aprinde mândria naţională.

Din întunecata noastră poveste de patimi se desfăceà pentru orice judecător obiectiv, marele adevăr omenesc, că în lupta pentru viaţa naţională, Ardealul aveà nevoie de-o libertate politică integrală, prin care să se desfăşure toată energia creatoare a neamului nostru de acolo. Şi cum ea nu veneà dela cei ce erau datori s'o dea, erà firesc să încolţească treptat acel proces sufletesc, care apropie sufletele de acelaş sânge, dând naştere în evoluţia popoarelor hotărît să trăiască, idealului de unitate naţională.

A învinuì România că a îmbrăţişat acest ideal, e identic cu acuza ce i s'ar aduce unei mame, că ţine să strângă la pieptul iubitor pe toţii fiii ei striviţi de dureri. Tocmai această comparaţie psihologică explică atitudinea României din 1916, care dacă s'a îndreptat spre Ardeal, nu însemnà că a uitat Basarabia.

Oricât de mult s'au nevoit în zelul lor o seamă de astronomi politici să creieze o atmosferă de astrologie „centrală", a biruit peste toate tentativele rătăcite, conştiinţa simplă, dar profetică a sufletului popular, totdeauna înţelegător al marilor clipe istorice.

Cât de necesară şi logică a fost trecerea Carpaţilor, o confirmă însăşi Basarabia, prin una din cele mai superioare personalităţi dăruite neamului nostru.

Vasile Stroescu a înţeles mai bine decât anumiţi alcătuitori de partide, cari s'au plimbat 4 zile în Ardeal, că leagănul poporului românesc ajunsese acum 10 ani în cea mai mare primejdie. In conştiinţa lumi-

noasă a acestei realităţi nu s'a mărginit la frumoase teorii politice, ci deschizându-şi inima, a jertfit cu o nobleţă iubitoare acele milioane de coroane, care erau menite să salveze sutele de forturi ale existenţei noastre naţionale.

Dacă prin Basarabia ar fi sporit sănătatea morală, Ardealul aduceà forţa superioară de regenerare sufletească şi politică a României, care constituià o necesitate, imediată şi fundamentală pentru viitoarea situaţie a regatului românesc în politica europeană. Că aceste două deziderate n'au putut fi cuprinse în cadrul aceleiaşi acţiuni istorice din 1916, vina nu e a politicei româneşti, ci a fatalităţii care a dat României o poziţie geografică nenorocită şi a făcut cunoscuta grupare a statelor beligerante.

E însă sigur, că România, în împrejurările date, s'a dus — ca orice ţară conştientă de chemarea ei — pe drumul indicat de tradiţia *naţională* şi nu dinastică, a sufletului românesc. Altfel nimeni n'ar puteà pricepe uriaşa bucurie ce cuprinsese în ziua de Sfânta Marie a anului 1916, satele ţării mele înviate.

Şi oricât de dureros s'a terminat războiul României, sub raportul obiectivului iniţial, el n'a putut suprimà credinţa cea mare, care după solia ce ne vine de departe, trăeşte acolo în toată strălucirea ei mântuitoare.

Dimpotrivă, destinul eternei dreptăţi ne-a adus cu un ceas mai curând pământul strămoşesc dintre Prut şi Nistru, dând astfel nu numai o confirmare pozitivă legitimităţii idealului nostru, ci sporind în chip neîndoelnic perspectivele realizării lui integrale.

Cine ar mai puteà contestà deci adevărul, că România jertfelor numai prin războiul pentru Transilvania a ajuns la Basarabia?

De aceea se pleacă astăzi aceste două ţări înfrăţite sufleteşte la altarul României sângerate, ca în mireasma sfintei sărbători de 15 August, să se înalţe din *Alba-Iulia* peste *Putna* şi până la *Chişinău,* recunoştinţa duioasă şi încrederea nebiruită a neamului românesc în *Marea Înviere* de mâine.

15 August 1918.

CE-A FOST BISERICA DIN BASARABIA ?

În şirul întrebărilor fundamentale pe cari trebue să şi le pună orice om serios, cu privire la renaşterea Basarabiei, este desigur şi cea bisericească.

Căci oricât de uzată li s'ar păreà unor spirite emancipate, instituţia divină coborîtă de veacuri în mijlocul popoarelor, ea rămâne totuş un factor hotărîtor nu numai în cuprinsul vieţii morale, ci mai ales la statele mici şi în domeniul aşa de vast şi complex al evoluţiei spiritului public.

Iar dacă privim chestiunea în cadrul desvoltării noastre ca popor, e cu neputinţă să tăgăduim rolul uriaş pe care l-a îndeplinit biserica dealungul istoriei româneşti, sub raporturile cele mai diferite.

Ea a fost o forţă reală, ce-i drept adeseori inertă, care prin mijloacele ce le aveà, a ştiut, alături de eternele adevăruri evanghelice, să samene şi idei mari, chemate să dea orientări şi avânturi nouă umanităţii întregi.

Pentru aceste motive, biserica va rămâneà şi în viitor o necesitate socială organică, pe care nici o doctrină pozitivistă or radicalistă n'o va puteà înlătura, fără primejdie de-a provocà o prăpastie adânc păgubitoare evoluţiei şi armoniei sufleteşti din lume.

Adevărul acesta se confirmă în sens negativ şi prin

situația bisericei basarabene din ultima sută de ani.

Politica rusească dela 1812 dându-și seama că așezămintele publice în cari au trăit Moldovenii nu pot fi desființate deodată, fără a provocà sguduiri adânci în sufletul poporului, a lăsat aproape neschimbate formele de viață pe cari le-au găsit atunci. Ba pentru a câștigà dragostea și încrederea nouilor răpiți, n'a contopit Basarabia în marele conglomerat al imperiului, ci i-a acordat o autonomie, chemată să dea iluzia unei ocrotiri părintești, cum n'o aveau atâtea din întunecatele gubernii țariste.

Biserica a fost lăsată în rosturile ei vechi, cu mitropolit și preoții moldoveni, cu limba și cărțile pe cari le moștenise dela voevozii iubitori de lumină ai Moldovei. Poporul ascultà și acum aceleași cazanii pline de simplitate, pe cari le citeà în pacea sărbătorilor glasul mișcat al dascălului din strană. Cuvântul mântuirii pătrundeà în inima țăranului cu aceeaș căldură nemișcată, care pluteà de veacuri prin cuprinsul bisericilor mângâietoare. Nimic nu turburase armonia binefăcătoare dintre *cler, biserică* și *popor*, așa de strânse și nedespărțite prin asprimea ori seninătatea vremurilor apuse.

Dar pe măsura în care spiritul rusesc pătrundeà clasele sociale și ideea noului stat intrà în conștiința poporului moldovenesc, cu toate atribuțiile ei mulțumitoare, politica țaristă a căutat să pună în aplicare programul ei tăinuit de complectă înstrăinare și desnaționalizare a Basarabiei românești.

Clasa boierească a fost repede cucerită.

Prin curteniri și onoruri, cari le deschideau porțile societății rusești înalte, boierimea care ținea să-și păstreze privilegiile și să ia parte conducătoare la viața de stat, a trecut cu ușurință în tabăra nobili-

mei, părăsind neamul de care nu-l legau adânci tradiții de sânge.

Păturile de jos însă, nu puteau fi tratate după aceeaş reţetă. Ruşii înţelegând mai bine decât Ungurii de pildă, că mulţimile reacţionează în faţa mijloacelor brutale, s'au ferit de astfel de procedee. Ei au urmat o cărare mai rafinată, îngrijindu-se de pământ pe seama ţărănimii, dar abandonând problema luminării cu ajutorul obligativităţii şcolare. Introducerea limbii ruseşti în biserica şi şcoala sătească, urmărea în primul rând desnaţionalizarea preoţimii şi învăţătorimii, factori de îndrumare sufletească ai poporului.

Cu cât aceşti povăţuitori se apropiau mai mult de isvoarele culturei ruseşti şi mai ales de strălucirea materială aşà de seducătoare ce se revărsà bogată dela curtea Romanovilor, scădeà legătura sufletească cu păstoriţii.

O concepţie nouă intrà în conştiinţa preoţimii cu privire la biserică, aceea anume, care n'o socoteà ca un mijloc de mângâiere şi de îndrumare a celor umiliţi pe cărările vieţii, ci ca o instituţie de castă, menită să satisfacă exclusiv interesele ei materiale şi poftele de slavă deşartă, cultivată cu atâta îngrijire de pravoslavia oficială a Rusiei.

Aici se răsturnà cu totul adevărul creştinismului, că biserica este expresiunea armonică a clerului şi credincioşilor, ca elemente constitutive ale aşezământului dumnezeesc. Mentalitatea rusească izbutise să facă dn biserică o avere privată a preoţimii, pe care o sporeà prin exploatarea poporului. Nu se mai puteà zice: *Clerul unei biserici şi biserica unui popor*, ci trebuià să mărturiseşti cu o dureroasă sinceritate, că te găseşti în *faţa poporului şi bisericii unui cler*.

Biserica din Basarabia n'a dat nimic din bogățiile sufletului, cari în alte țări și la alte popoare constituiau un bun comun. Moldovenii pluteau în cea mai adâncă ignoranță, pe care filișoarele religioase ale anilor din urmă n'o puteau risipi. In schimb li se cereau jertfe materiale, ce întreceau adeseori puterile lor, ca să se alimenteze un huzur clerical sterp și să se creieze instituții cari deși purtau etichetă bisericească, nu erau ale bisericii, ci ale preoțimii.

Această stare de lucruri a eșit la iveală acum, când prin stăruințele I. P. S. S. Arhiepiscop Nicodem s'au început lucrările pentru reorganizarea bisericei din Basarabia.

Bărbații chemați la sfat luând cunoștință de situația bisericească creiată prin Ruși, au constatat cu surprindere *că în Basarabia biserica a fost cu desăvârșire aservită intereselor particulare ale clerului*, fapt care nu se întâlnește nicăiri în biserica neamului nostru.

De aceea s'a preconizat în forma cea mai hotărîtă necesitatea urgentă a unei acțiuni sistematice, care să scoată biserica din această anormalitate așă de păgubitoare, așezându-o iarăș în rolul ei divin de luminătoare neobosită a poporului și de susținătoare conștientă a vieții naționale în toate manifestările ei.

Numai astfel își va recâștigă aureola de odinioară și prețuirea de care se bucură biserica în celelalte provincii românești.

Preoțimea moldovenească e datoare să se pătrundă de acest adevăr, și să facă toate jertfele, ca pe ruinele unui trecut de tristă amintire, să se înalțe strălucitoare epoca de înviere a bisericii naționale din Basarabia.

23 August 1918.

DORUL DE CARTE PESTE NISTRU

În atențiunea d-lui S. Mehedinți, ministrul cultelor și instrucțiunii publice.

Ieri ne-au cercetat la redacție doi blânzi Moldoveni de peste Nistru.

Rătăcirea lor prin Chișinău nu erà o simplă întâmplare, ci rezultatul unei stări sufletești minunate, pe care învierea Basarabiei a creat-o și în sânul neamului nostru aruncat de pe stepele Ucrainei.

Frații Ilie și Alexandru Zavtur din Speia, aduceau cu ei solia unei mișcătoare conștiinți românești, ce tremură încrezătoare acolo în întinsele sate moldovenești.

Din povestea lor duioasă, simțeam cum se desprinde iubirea eroică față de limba strămoșească, pe care au păstrat-o cu evlavie dealungul vremilor de urgie și de totală părăsire națională.

Dorul de neam ce suspină tăinuit în inima lor simțitoare, s'a înviorat deodată la adierile libertății revoluționare, ca să se prefacă mai târziu, sub înrâurirea vieții românești din Basarabia unită, într'o fru-

moasă realitate populară. Românismul începe să se afirme din nou şi solia ce ne vine astăzi de peste Nistru, constituie o dovadă luminoasă a voinţii impulsive ce se iveşte acolo, de a intrà în comunitatea sufletească a neamului nostru.

Prin congresul moldovenesc dela Tiraspole, ţinut în 17 Decembrie 1917, ca şi prin atingerea cu pribegii ardeleni şi bucovineni trimişi în Ucraina, s'a aruncat scânteia vieţii naţionale, pe care vecinătatea Basarabiei şi munca celor 20 de învăţători transnistrieni, participanţi la cursurile pedagogice din Chişinău, aveau s'o aprindă pretutindeni.

Flacăra ei a străbătut aşà de viguros prin întunericul satelor uitate, încât astăzi descoperim o surprinzătoare mişcare de cultură românească.

Umilii ţărani din comunele Mălăieşti I şi Taşlăc, de pe malul stâng al Nistrului, au hotărît în dorul lor de carte naţională, să înfiinţeze câte un gimnaziu cu 4 clase. Însufleţiţi de un nebănuit simţ de jertfă, ei au strâns din truda muncii lor suma fabuloasă de 16 mii carboave, din care să fie întreţinute cele două isvoare de lumină.

Zemstva ţinutală s'a angajat să ia asupra ei conducerea acestor două instituţii nouă, până la 1 Ianuarie viitor, când ele vor trece sub autoritatea ministerului de instrucţie ucrainian.

Ca limbă de predare s'a fixat cea rusească, luându-se în programă ca obiect de învăţământ şi limba moldovenească în 3 ore pe săptămână. Dar învăţătorii din ţinutul Tiraspolei cer ca gimnaziile să fie româneşti, iar limba ucrainiană şi nu cea rusească să se înveţe deosebit numai în anii din urmă. In această frumoasă stăruinţă, ei se izbesc de rezistenţa şovinistă a cercurilor oficiale, dar speră totuş că

uprava ţinutală, unde se află câţiva moldoveni, în frunte cu inimosul luptător *Durbailă,* va admite această dorinţă îndreptăţită.

Pe lângă această acţiune importantă, fraţii Zavtur ne-au descoperit şi intenţiunea strălucită, de a aduce la şcolile medii româneşti din Chişinău şi Iaşi, 25 copii buni, dar săraci, cari să fie crescuţi în cultura neamului nostru. Acest gând mare i-a adus la Chişinău, unde căutau modalitatea înfăptuirii lui fericite. Dar aici lipsesc mijloacele materiale şi oricâtă bunăvoinţă li s'a arătat din partea autorităţilor la cari au fost îndrumaţi, ei au rămas cu impresia că visul lor cade.

Aceasta nu trebuie să se întâmple. Când dorul de carte e aşà de mare peste Nistru, când ţărănimea noastră de acolo cere cu atâta sete nepotolită apa răcoritoare a sufletului românesc, Guvernul central are o supremă datorie să le vină în ajutor, biruind orice piedici.

Facem prin urmare apel la d-l *Simeon Mehedinţi,* care în atâtea rânduri a dat dovezi de-o înţelegere superioară a nevoilor neamului nostru, să ia în mână această chestiune de-o extraordinară însemnătate naţională.

In general, suntem încredinţaţi că e necesar să îmbrăţişăm cu tot interesul întreaga problemă a culturei româneşti în Ucraina, deoarece ni se spune că guvernul ucrainian deşì susţine teoretic principiul „samoopredeleniei", în realitate nu admite şcoli naţionale pentru Moldoveni.

Şi atunci e datoria României, să rezolve pe cale diplomatică această problemă, aşezându-o pe terenul reciprocităţii: *Şcolile ucrainiene din Basarabia să fie*

condiționate de acordarea școlilor moldovenești peste Nistru.

Căci ar fi o greșală condamnabilă să respingem dela altarul neamului, pe acei duioși frați părăsiți, cari în împrejurări așa de favorabile, îndemnați de porunca sângelui, cer dela noi cu înfrigurare, paharul *mântuirii naționale.*

25 August 1918.

PĂMÂNT ŞI ŢĂRANI

Legea arendărilor silite.

Niciodată n'am simţit mai dureros, ca în domeniul vieţii noastre politice, adânca semnificaţie pe care fantazia poporului românesc a concretizat-o cu atâta plasticism în frumoasa legendă a Mânăstirii de Argeş.

Aruncând o privire cercetătoare asupra renaşterii şi evoluţiei politice a ţării noastre, te isbeşti necontenit de un fenomen aproape necunoscut în istoria statelor moderne: *absenţa tradiţiei şi a continuităţii în marea operă de organizare a vieţii de stat.*

Uitând că avem un trecut cu sforţările şi biruinţele lui, care ne-a transmis o moştenire sufletească bogată, s'a plecat mai totdeauna, nu dela nevoile noastre istorice, ci dela avansate teorii apusene, al căror import nu puteà fi consumat de sărmana noastră ţărănime.

Chiar dacă se întâmplà ca vre-unul din partidele politice să legifereze sub norocul unor inspiraţii fericite, în acord cu firul tradiţiei naţionale, partidul advers, călăuzit de principiile unei condamnabile doctrine egocentrice, desfiinţà munca îndeplinită, îndată ce se găsià la cârma puterii suverane.

Astfel se verificà mereu refrenul legendei: *ce ziua se lucrà, noaptea se surpà.*

De aceea n'a fost cu putinţă să ajungem la o consolidare temeinică, în cuprinsul vieţii de stat şi să se asigure, prin stabilitatea şi continuitatea muncii, o desvoltare sistematică şi normală a civilizaţiei noastre.

Pentru evidenţiarea acestui adevăr, e suficient să privim desfăşurarea problemei agrare, care e la ordinea zilei.

Sunt aproape 60 de ani, dela ivirea marei chestiuni a împroprietăririi ţăranilor şi pe când în alte ţări, ca de ex. Ungaria, ea a fost rezolvită mulţumitor încă la 1848, noi nici până astăzi n'am ajuns să-i dăm deslegarea cuvenită. Fiindcă totdeauna ne-am pierdut în discuţii savante, din cari lipseà o condiţie fundamentală: *iubirea sinceră şi jertfitoare pentru clasa ţărănească.*

A trebuit să vie zguduitoarea furtună socială dela 1907, ca să trezească acest adânc sentiment şi să-l determine prin tragedia sângeroasă a războiului românesc, la acel act de voinţă supremă, de-a înfăptui — fără întârziere — opera de largă şi dreaptă reformă socială.

Şi când în Iunie anul trecut, Parlamentul înscrisese în Constituţie principiile marei reforme agrare şi politice, ţărănimea care salvà pe Siret pământul ţării şi gloria neamului nostru, a început să creadă în sfârşitul robiei sale istovitoare. Doar aveà ca o sfântă garanţie, cuvântul Regelui, că va fi instăpânită pe pământul apărat cu braţul şi sângele ei. Ea nu mai aşteptă acum decât votarea legilor practice privitoare la desvoltarea şi aplicarea principiilor fixate în pactul fundamental din 1917.

Dar evenimentele războinice au provocat astfel de

schimbări politice, cari s'au răsfrânt în mod nefavorabil asupra aplicării reformelor.

Din situația de proprietară a 2 milioane și jumătate hectare de pământ, în care o așezase *Constituanta,* prin o perfectă procedură de drept, țărănimea se vede coborîtă astăzi de *Parlament* la rolul de arendașă a unei întinderi de 1 milion și 4 sute de mii hectare.

Căci acesta este temeiul proiectului de lege zis *Garoflid,* pus în discuția Camerei dela Iași.

Cari sunt principiile fundamentale ale acestui proect, menit să devină lege în câteva zile?

El pleacă dela teza că proprietatea privată nu poate fi luată decât prin învoire. Recunoscând însă pe de altă parte îndreptățirea țărănimii la pământ, îi vine în ajutor prin *arendare,* care pentru utilitate națională poate fi îndeplinită și pe cale forțată. Astfel statorește principiul, că toți boerii cu moșii mai mari de 100 hectare, vor fi supuși arendării silite în favorul plugarilor.

Dar alegerea părții de moșie supuse unei astfel de arendări, se lasă în voia proprietarului. Arendarea însăși se face prin o comisiune agricolă și pe un termen de 5 ani. Dacă în acest interval nu s'ar puteà îndeplinì împroprietărirea, arendarea se prelungește pe un nou period de 5 ani. Loturile mici (3—10 ha.) și mijlocii (10-15 ha.) se dau în arendă numai plugarilor, iar cele mari (15-20 ha.) preoților, învățătorilor și agronomilor din sat. E interesant că proectul împiedecă dela primirea lotului pe dezertorii războiului nostru, dispoziție luată, dar desigur tot așà de stranie, câtă vreme se știe că doritorii de pământ sunt *țăranii,* iar aceștia și-au cam făcut datoria către țară cu mai mult patriotism decât atâția trădători reabilitați.

Una din cele mai importante dispoziţii ale legei, este aceea care spune, *că toţi ţăranii cari primesc pământ în arendă, sunt siliţi să lucreze şi partea de moşie rămasă proprietarului sau arendaşului căruia i-a dat-o în exploatare.*

Prin aceasta, legea arendării e adusă în strânsă legătură cu legea muncii silite, formând o unitate nedespărţită.

Boierii sunt obligaţi să pună pământul la îndemână ţăranilor în termen de 3 luni dela aplicarea legei prezente, care în Moldova va urmà abià la 1 Martie, iar în teritoriul ocupat la 1 August 1919.

Judecând această lege cu toată obiectivitatea, constatăm că, deşi doreşte să creieze o îmbunătăţire faţă de trecut, nu satisface dorinţele legitime ale ţărănimii, care conştientă de jertfele grele aduse pentru ţară şi răzimată pe făgăduiala regală, ca şi pe legiuirile Constituantei din anul trecut, aşteaptă o *adevărată împroprietărire.*

Sperăm însă, că reforma agrară pe care o face în Basarabia Sfatul Ţării, condus de cele mai drepte şi sincere vederi *democratice,* va aveà o înrâurire binefăcătoare şi asupra guvernului dela Iaşi, determinându-l să intervină prin o legiferare ulterioară la fapta cea mare de a da — în recunoştinţa neamului întreg — o deslegare *unică,* cinstită şi complectă, acestei supreme chestiuni de *dreptate naţională.*

Căci de această reformă socială, complectată cu cea politică, atârnă înălţarea sau căderea neamului nostru, în noua epocă de biruitoare *democraţie* universală.

26 August 1918.

NECESITATEA UNEI ECONOMII NAȚIONALE

Urmărind cu atențiune frământările teoretice răsărite pe urma tratatului dela București, în domeniul vieții economice a Statului nostru, simțim tot mai puternic strigătul specialiștilor, cari cer organizarea unei *economii naționale românești.*

In adevăr, dacă ținem să ne dăm seama, de ruina grozavă pe care războiul a provocat-o în mod fatal în viața economică și financiară a României, trebue să recunoaștem fără întârziere, că lozinca economiștilor este absolut îndreptățită.

Oricâtă siguranță am aveà în caracterul provizor al actualei noastre situații politice, ea nu ne poate dispensà de datoria de-a întrebuințà toate mijloacele pentru îmbunătățirea momentană a condițiilor de existență colectivă și de întocmire stăruitoare a unui program vast de viitor, care să ne scutească nu numai de-o criză primejdioasă, ci să ne dea mai vârtos posibilitatea refacerii noastre economice și a rezistenței biruitoare în luptele ce vor urmà după pacea generală.

Dar motivele imediate, cari ne silesc să trecem

la acţiuni practice, în vederea organizării unei economii naţionale, sunt în primul rând obligaţiunile ce decurg din convenţiunile economice impuse de duşman prin tratatul dela Bucureşti.

Aceste obligaţiuni nu ne îngăduie să concepem pentru starea de tranziţie în care ne găsim, principiile unei politici economice de condiţii normale, ci ne vedem nevoiţi să adaptăm scopurile noastre la factorii economici restrânşi, pe cari ni-i poate oferì o ţară ocupată, ori raporturile internaţionale de azî aşà de turburate.

Astfel e cu neputinţă să urmăm doctrina *liberalismului clasic,* desvoltată şi susţinută de reprezentanţii *democraţiei radicale,* care preconizează o deplină libertate economică a energiilor naţionale productive.

Stările de azi ne duc din nou la şcoala *fiziocrată,* cu aşezarea pământului în mijlocul avuţiei unui Stat şi într'o mare măsură la concepţia *mercantilistă,* care fixând banul ca măsură de bogăţie a unui popor, favorizează exportul şi restrânge importul produselor.

Fără a fi o ţară industrială, noi am creat în deceniile din urmă o serie de întreprinderi, menite să satisfacă într'o anumită măsură nevoile consumului intern şi să dea sub unele raporturi o plus-producţie chiar pentru piaţa internaţională.

In urma războiului, aceste întreprinderi au fost parte distruse sau transportate de duşman, iar altele silite să-şi reducă ori să-şi sisteze cu totul activitatea din lipsa de materii prime, de instrumente de producţie şi de mărfuri pentru consumul direct. Această stare de lucruri provoacă nu numai o anihilare a vieţii comerciale, ci duce deadreptul la ruina Statului şi de aceea s'a ivit nevoia de-a importà din alte ţări mijloacele indispensabile pentru reluarea funcţiunii

întreprinderilor. Cum însă banul, ca instrument de schimb, nu mai prezintă azi nici o garanță pentru obținerea mărfurilor, statele au apelat din nou la sistemul de *comerț cu schimbul.* Adică mărfurile se vând pe piața internațională *prin compensație,* fiecare țară oferind celeilalte surplusul productelor solului său ca să primească în schimb mărfuri cari îi lipsesc cu totul.

Tendința fiecărui Stat în starea actuală este să exporte cât mai mult și să importe cât mai puțin, fiind că o astfel de politică economică determinată de principiile mercantilismului și ale protecționismului — asigură cursul *valutei naționale,* prin care se menține și sporește avuția unui popor și de care atârnă valoarea lui în politica economică mondială.

România ca țară agricolă, e firesc să-și întemeieze economia națională, pe produsele *pământului său,* așa de bogat în cereale, vin, fructe și alte derivate agricole. Pentru ea are deci o valoare integrală principiul *școalei fiziocrate,* că singurul izvor de bogăție națională care produce un *profit net* este *pământul.*

Și iată cum firul logic al economiei politice ne duce la problema cea mare a zilelor noastre : *la reforma agrară.* Dacă pământul este acela de care atârnă în împrejurările actuale mântuirea noastră din criza ce ne amenință așa de grav, nu-i mai puțin adevărat, că acest mijloc fundamental de viață independentă, trebuie să treacă în mâna acelor factori, cari prin *munca lor* îl fac de sute de ani să rodească și să susțină viața noastră de Stat. ***Pământul trebuie să formeze proprietatea țăranului, căci el e unica energie reală în determinarea producției noastre naționale.***

Orice politică, socială luminată, care urmărește consolidarea Statului și năzuește spre un rol tot mai hotărâtor în istoria civilizației, trebue să fie străbă-

tută de convingerea, că o economie națională nu se poate fundamentă decât pe o *plus-producție și pe înlăturarea venitului fără muncă.*

Poporul nostru n'are un *temperament sindical*, ca de pildă cel german, cu toate acestea e nevoie să se găsească și la noi mijloacele pentru *sindicalizarea întreprinderilor economice*, căci în marea concurență internațională, luptă nu se mai dă dela om la om, ori dela casă la casă, ci dela națiune la națiune. Și din acest punct de vedere e neapărată cultivarea *spiritului de asociație.*

E o întreagă mentalitate care trebuie să fie schimbată și la noi, prin așezarea țărănimei nu numai în situația ei de producătoare, ci și de *beneficiantă* a marilor bogății naționale nesecate ale pământului românesc.

Prin crearea unei vaste organizații economice, Statul e obligat să dea țărănimii nu numai pământul, ci și toate condițiile menite să inaugureze o exploatare *rațională și intensivă* a bogățiilor noastre naționale. *Căci o adevărată economie națională e cu neputință de conceput fără o adevărată și deplină înproprietărire a plugarilor.*

Numai când acest deziderat va fi realizat, vom putea spune, că bărbații de Stat ai României au pus în sfârșit piatra unghiulară a politicei economice a neamului românesc.

3 Septembrie 1918.

CLIENTELĂ POLITICĂ ȘI BOERIME CONSPIRATOARE

Glasul miniștrilor basarabeni a pus din nou în fața opiniei publice problemele de viață ale Basarabiei.

Cu toată lipsa de experiență politică, ce li s'a adus ca o scuză pentru sinceritatea ce-o pun acești buni Români, în mărturisirea convingerilor drepte de care sunt pătrunși, e neîndoelnic, că ivirea lor în arena parlamentarismului românesc, înseamnă un prețios început de curățire morală. Politicianismul corupt și abuziv care a pătruns ca o molimă veninoasă în toate așezămintele vieții noastre de Stat, a găsit în reprezentanții Basarabiei niște luptători energici și neînduplecați, gata în orice clipă să pună totul în cumpănă, pntru îndrumarea României pe calea unei renașteri politice sănătoase.

Și tocmai aici găsim însemnătatea particulară a acțiunii lor; că ea nu caută să servească numai interesele de ordin local basarabean, ci le judecă pe acestea în lumina nevoilor generale ale neamului întreg, care trebue să-și creieze o viață nouă și *unitară* întemeiată pe principiile *democrației* cinstite.

Pornind dela această curată și viguroasă concepție a statului modern, d-l ministru Ciuhureanu, privește cu îngrijorare — într'un interviev acordat unei gazete — activitatea funcționarilor trimiși în Basarabia. D-sa e nevoit să declare, că s'a adus aici *mai mult o clientelă politică, decât oameni de cinste și de muncă, care uitând cu totul de rostul ei adevărat, se socotește venită într'o țară de pradă.*

Această mărturisire, întemeiată desigur pe cunoașterea faptelor, e de-o gravitate așà de mare, încât nu poate fi trecută cu vederea. Ea formează o rană în trupul sănătos al Basarabiei și amenință să otrăvească viața acestui colț de pământ, dacă nu se iau măsurile de profilaxie.

Căci nimic nu zugrăvește mai lămurit sănătatea unui stat, decât funcțiunea ordonată și ireproșabilă a marelui aparat administrativ. Și ministrul basarabean constată, că deocamdată administrației de aici îi lipsesc aceste calități, fiindcă funcționarii ei au venit cu acelaș sistem, pe care-l credeam îngropat în ruinele triste ale războiului nostru.

Basarabia însă vrea să găsească și în acești oameni pe îndrumătorii săi sufletești, cari să spulbere prin munca lor legală și iubitoare, tot trecutul de nedreptăți al unei cârmuiri străine și prigonitoare. Fiecare slujbaș care trece Prutul, trebue să se gândească cu stăruință, că nu este trimis aici să servească un partid după rețetele așà de odioase ale politicianismului, ci să facă un *apostolat* jertfitor în mijlocul unor frați înstrăinați de patria mumă.

Căci totul e încă de făcut în Basarabia, unde la uneltirile dușmanilor de toate categoriile, se mai adaogă o altă rană internă, tot așà de mare: *boerimea.*

Eram adeseori ispitiți să credem că această clasă

de exploatare va învăţà ceva din zguduirile sângeroase ale revoluţiei şi înţelegând noul curent aşà de impetuos al *democraţiei active,* îşi va da silinţa să se adapteze, dacă de o transformare complectă s'a dovedit incapabilă. A fost însă o iluzie înşelătoare, pe care atitudinea în doi peri a boierilor basarabeni şi desele lor plimbări ascunse pe la Iaşi au spulberat-o cu uşurinţă.

Dar pentru cine totuş mai credeà în pocăinţa acestor străini rusificaţi, cuvântarea ministrului *Inculeţ,* rostită în şedinţa dela 4 Septembrie a Camerei, va constituì o dovadă zdrobitoare de totala lipsă de patriotism în care se scaldă „generoasa nobilime basarabeană".

D-l Inculeţ a declarat în faţa ţării întregi, că aceşti boieri s'au degradat la ultima expresie a inconştienţei, cerând guvernului Ucrainean — după actul Unirii — să smulgă Basarabia dela sânul României, alipind-o de Ucraina. *Cu un cuvânt, această boierime, în goana ei nebună după salvarea privilegiilor şi a moşiilor, nu s'a sfiit să recurgă la cea mai condamnabilă armă de conspiraţie împotriva patriei lor.*

În faţa unei astfel de situaţii, nu-i nici o mirare, că boierimea basarabeană e privită cu atâta duşmănie de ţărănime, ca şi de elementele culte democratice, încât o colaborare cu ea se pare cu desăvârşire exclusă, pe orice teren al vieţii publice.

Desigur că aceasta este a doua rană care nu poate fi vindecată decât prin bisturiul *reformei agrare.* Cu cât boierii se vor împotrivì mai mult acestei operaţii radicale, ei riscă să fie excluşi cu desăvârşire din comunitatea vieţii sufleteşti şi politice a ţării.

Avem convingerea că păşirea dreaptă şi categorică a miniştrilor basarabeni, va îndemnà guvernul

central să-şi pună toată energia pentru desfiinţarea *funcţionarismului abuziv* şi a *boierimii conspiratoare*, două piedici mari, cari astăzi fac imposibilă consolidarea Basarabiei.

Dreptate şi pământ, iată ce aşteaptă dela Nistru şi până la Turnu-Severin, ţărănimea suferinţelor şi a eroizmului, pătura din care izvorăşte de veacuri rezistenţa şi sănătatea morală a neamului nostru.

8 Septemvrie 1918.

PACE SAU RĂZBOIU?

Ecouri la nota Austro-Ungară

Nota contelui Burian privitoare la pace, este unul din acele acte politice importante, care a avut puterea să smulgă lumea pe-o clipă din urmărirea încordată a uriașei bătălii ce se desfășură de două luni pe pământul Franței eroice, îndreptându-o ca prin farmec spre icoana ademenitoare a ramurei de măslin.

Nu este colț din largul pământ frământat de zguduitoarea dramă războinică, unde să nu fi străbătut ecoul așà de dorit al păcii, lansate din nou de către diplomația îngrijorată a Austro-Ungariei.

Ne aflăm, desigur, în fața unui eveniment, pe care opinia publică l-a ridicat cu o uimitoare repeziciune în centrul politicei mondiale, silindu-se să-i dea, prin tălmăciri largi și amănunțite, o valoare adeseori exagerată, dar absolut caracteristică pentru starea de spirit a diferitelor state intra și extra europene.

Acțiunea aceasta pacifistă, pusă într'o formă oficială așà de serioasă, merită fără îndoială să i se

examineze comentariile ca și perspectivele pe cari le poate aveà sub raport politic-militar.

Austro-Ungaria a avut grijă să înlăture bănuelile unei dorinți de pace imediate cu orice preț, declarând că ea nu intenționează începerea unor tratative de pace, ci se gândește exclusiv la un schimb de vederi direct, cu caracter informativ, care nu angajează prin nimic Statele beligerante ori neutre. Scopul lor este să dea prilej diplomaților de a-și expune confidențial părerile cu privire la scopurile de război și la crearea unei apropieri care să servească mai târziu pentru adevărate negociațiuni de pace.

Se pare, că încercarea aceasta este prilejită mai mult de necesități interne, ipoteză pe care o susține nu numai presa germană, înfățișând nota ca un act făcut fără o înțelegere prealabilă cu Germania, dar o confirmă însuși discursurile Kaizerului și al vice-cancelarului von Payer.

Abia cu câteva zile înainte de nota lui Burian, *Kaizerul* constatând în fața muncitorilor dela Essen, că ofertele lui de pace au fost întâmpinate cu dispreț de către Aliați, declară că nu rămâne altă soluție pentru curmarea războiului, decât tot sabia.

Iar *von Payer* a spus-o hotărît, că Germania pretinde ca o condiție preliminară, restabilirea stării teritoriale dinainte de război și pe lângă aceasta respectarea păcilor încheiate cu Statele din Răsărit.

Ar fi suficient să ne mărginim numai la această fundamentală deosebire de vederi între însăși Puterile centrale, spre a constată în mod logic, că întreprinderea austro-ungară, dacă nu este un joc diplomatic, are desigur toate caracterele unei acțiuni îndoielnice.

De altfel, gazetele nemțești, cari cunosc destul de

bine culisele politicei „centrale", cu întregul lor program post-războinic, nu-şi ascund credinţa că Antanta va respinge din capul locului propunerea cabinetului vienez.

Şi această credinţă se şi justifică prin declaraţiile făcute de câţiva bărbaţi de stat ai Aliaţilor.

Austria credeà că pornind dela manevra politică care a dat rezultate aşà de preţioase în politica de pacificare a Rusiei, va puteà, întrebuinţând aceleaşi mijloace, să producă o diversiune în massele ţărilor aliate şi sub presiunea lor să silească guvernele beligerante la acceptarea discuţiilor de pace.

Această strategie politică pare însă lipsită de perspectivă, de oarece cu toată oboseala şi dorinţa de pace a popoarelor, conştiinţa colectivă e mult mai puternică la Aliaţi, supt raportul superiorităţii militare, a mijloacelor nesfârşite de luptă şi în clipa de faţă a convingerii mai înălţate, decât oricând, că pacea se va obţineà prin o victorie cu armele.

Cercurile londoneze bine informate anunţă, că nota austro-ungară trebue să fie supusă unei cercetări amănunţite, spre a i se puteà da răspunsul cuvenit.

Iar peste ocean, senatul american deliberând asupra aceleiaş chestiuni, a hotărît să lase mână liberă preşedintelui Wilson, ale cărui păreri cu totul contrare punctului de vedere exprimat de vice-cancelarul von Payer, sunt bine cunoscute.

De altfel, secretarul de stat Lansing a şi declarat. că Statele-Unite nu vor examinà nici o propunere de conferinţă asupra unei chestiuni faţă de care şi-a precizat de mult şi atitudinea şi intenţiile.

Presa oficială din Washington, comentând nota austro-ungară, declară pe faţă că nu i se poate da

decât un singur răspuns: *„violență până la extrem”*, violență fără restricții și limită.

În aceeaș vreme însă, Franța, totdeauna spontană și sinceră, a ținut să se pronunțe limpede și categoric. Pe când placarde mari, îndemnau poporul din Paris să respingă orice încercare de pace venită din partea dușmanilor cotropitori, d-l *Clemenceau*, președintele guvernului francez, declară în firul unui mare discurs din Cameră, că niciodată nu s'a prezentat o ofertă de pace la timp mai nepotrivit, decât cea venită din partea Austro-Ungariei.

Iată cum se înfățișează în linii mari actul politic al monarhiei dunărene.

Tabloul desigur că nu e încântător și perspectivele unei izbânde se par încă îndepărtate. Diplomația europeană nu și-a spus încă cel din urmă cuvânt, care în tot cazul va ţineà să pună în cumpănă și situația militară.

Numai din combinarea acestor două elemente, militare și politice, se va puteà rostì o judecată asupra marei întrebări: *pace prin arme, sau prin înțelegere?*

9 Septemvrie 1918.

VREM CÂRMUITORI DEMOCRAŢI

În legătură cu scaunul de prefect al judeţului Chişinău.

Îndată după actul unirii, guvernul central, ţinând seamă de starea de spirit absolut *democratică* a Basarabiei, a căutat să procedeze la reorganizarea vieţii româneşti după principiile curente cari stăpâneau noul colţ de pământ întors din robia muscălească.

Erà firesc să nu se jignească pe deoparte sentimentele poporului, destul de înstrăinat de România prin mijloacele politicei ţariste şi să nu fie atinsă pe de altă parte nici susceptibilitatea acelor intelectuali basarabeni, cari de-un an de zile luptau cu primejdia vieţii, pentru trezirea conştiinţei româneşti şi îndrumarea Basarabiei spre unirea naţională.

O înaltă prudenţă de stat cereà, ca în împrejurările aşà de tulburi şi nesigure să se înlăture orice politică menită prin măsurile ei pripite să primejduiască unirea plăpândă încà şi să deà naştere unui întreg isvor de nemulţumiri păgubitoare intereselor de viaţă ale neamului nostru.

Astfel am văzut cum guvernul a înțeles dela început să așeze la cârma județelor noastre astfel de oameni, cari dacă n'au trăit toți o viață întreagă în Basarabia, aveau totuș calitatea de a fi văzut lumina zilei sub cerul acestei provincii românești, pe care n'o puteau uità în surghiunul lor politic așà de dureros.

Numirea lor în importantele posturi de prefecți și sub-prefecți, constituià desigur o nădejde îndreptățită, că așezămintele politice-administrative ale Basarabiei vor fi prefăcute în sens românesc și în deplină potrivire cu așteptările democratice ale poporului de la țară.

Adevărat că acestor noui conducători le lipseà experiența ca și orientarea în organizația administrativă a României, în schimb însă sufletul lor erà plin de-o sinceră iubire și de un puternic dor de muncă pentru opera de închegare națională și de fericire socială a țărănimii, atâta timp nesocotită.

Condițiile anormale însă, determinate de mișcările revoluționare și de pustiirea bolșevică, au fost piedeci grele în stăruințele neîntrerupte de a da județelor prin măsuri îndrăsnețe și pozitive, o nouă înfățișare de avânt roditor.

Cu toate acestea, trebuie să constatăm că o seamă din acești înalți funcționari și-au făcut nu numai o ambiție din numirea lor, ci au privit ca un *apostolat național* postul de încredere ce li se dăduse, în împrejurări așà de neobișnuite.

În curând însă ni s'a dat prilej să observăm, cum atitudinea de prevenire politică manifestată la început față de Basarabia, începe să scadă, introducându-se și în acest pământ politicianismul odios și abuziv. Astfel nu de mult citeam cum d-l V. Săcară,

prefectul de Soroca, este înlocuit cu cineva de peste Prut, fără avertisment ori cercetare.

Oricât de mult s'ar aplicà această metodă sumară dincolo, ea nu poate fi pusă în practică aici, fără a trezi în popor și în sufletul luptătorilor basarabeni o adâncă și justificată amărăciune. O țară nouă, democratică, nu poate fi guvernată cu vechi sisteme de procedură reacționară, ci exclusiv prin o respectare riguroasă a loialității și *dreptății*, pe care poporul din Basarabia o cere deplină și neștirbită dela patria mamă.

Și se pare că politicianismul evoluează într'o direcție tot mai semnificativă. In jurul scaunului de prefect al județului Chișinău, devenit vacant prin demisia d-lui Hartea, se fac combinații, cari nu pot împăcà sub nici o condiție conștiința democratică a Basarabiei.

E vorba ca acest post să fie acordat, din motive împăciuitoare, clasei boierești.

Mărturisim, că o astfel de intenție, dacă s'ar adeveri, ar aveà darul să stârnească un val de proteste în sânul intelectualilor și al țărănimii acestui județ.

O astfel de măsură ar însemnà confirmarea politicei de clasă și menținerea reacționarismului latifundiar, cari nicăiri, nu sunt mai urgisite decât în Basarabia.

Doar s'a văzut limpede și cu ocazia celor două zile de îmbrățișări oferite la Chișinău marilor proprietari de peste Prut, că boierimea de aici a dat o completă dovadă nu numai de nulitatea ei politică în viața publică basarabeană ci și de incapacitatea de-a iubì sufletul românesc în sforțările lui de *naționalism democratic*. Româneasca falnică a d-lui Catargi, ca și memoriile injurioase cetite cu prilejul acestor înfrățiri

luculice, au silit pe d-l *E. Ghica* să facă unul din acele aspre, dar necesare rechizitorii, care va fi turburat liniştea boierimii noastre aşà de străină şi protivnică adevăratelor interese populare.

A pune astfel de elemente la conducerea judeţelor noastre, înseamnă să inaugurezi cea mai nenorocită politică de guvernare.

Cârmuirea centrală trebuie să se gândească necontenit, că în Basarabia trăieşte o înflăcărată credinţă populară, peste care nu se poate trage cu buretele: ura neîmpăcată faţă de boierime.

Până când nu vor venì faptele de jertfă sinceră, cari să înlăture această ură, Basarabenii sunt în dreptul lor să strige cu toată hotărîrea: *vrem cârmuitori democraţi.*

Şi ceşti cârmuitori, nu pot fi luaţi de aiurea decât din rândurile acelor idealişti, cari prin lupta lor de adevărat naţionalism, au binemeritat recunoştinţa neamului şi încrederea iubitoare a ţărănimii basarabene.

13 Septemvrie 1918.

BOGĂŢIA NAŢIONALĂ A BASARABIEI

In legătură cu înfiinţarea unui institut oenologic în Chişinău.

Dacă din punct de vedere *politic*, redobândirea Basarabiei înseamnă o creştere a prestigiului României în viaţa internaţională europeană, nu-i mai puţin adevărat, că sub raport *economic*, ea constitue un formidabil izvor de bogăţie naţională.

Cine nu ştie astăzi, că pământul roditor al Basarabiei era socotit de cârmuirea ţaristă ca un foarte important factor în politica de export a imperiului rusesc de odinioară, ajutând în egală măsură consolidarea internă a finanţelor şi avântul comerţului mondial, bazat pe o întinsă producţie agricolă.

Şi în adevăr, cercetările mai noui întreprinse dela unire încoace de către specialiştii noştri, au confirmat pe deplin credinţa, că Basarabia, prezintă două uriaşe comori de bogăţie naţionlă: *cerealele* şi *viile.*

Exploatarea şi utilizarea lor după principiile economiei moderne, este o necesitate pe care o reclamă atât îngrijirea de soarta tot mai bună a Basarabiei

neglijate, cât şi situaţia economică a României absolut sdruncinată prin războiul care ne-a impus trecătoarea, dar nenorocita pace dela Bucureşti.

Reforma agrară, aşà cum o plănuieşte Sfatul Tării, va aduce fără îndoială o nouă epocă în cultura cerealelor. Dacă până acì marea proprietate făceà o exploatare *extensivă* a pământului, caracterizată în mare parte ca o gospodărie de brigandaj, cum i se spune cu un termen de economie socială, sperăm că in viitor, creindu-se mica proprietate, vom puteà introduce metoda *intensivă*. Ea va însemnà la început o scădere a *cantităţii* de producţie, dar pe măsura în care Statul şi organizaţiile economice vor interveni cu introducerea factorilor agricoli moderni, cultura raţională va izbutì să micşoreze această scădere şi să ridice în acelaş timp *calitatea* cerealelor.

Un interes mai mare însă trebue să se acorde *viticulturei*, deoarece ea formează centrul vieţii economice a Basarabiei. Acest interes e cu atât mai necesar, cu cât s'a constatat, că viile încep să se nimicească, fără a fi replantate, ceeace provoacă sărăcirea populaţiunii şi prin ea scăderea avuţiei naţionale a Statului.

O statistică oficială arată cât se poate de convingător, că pe când în 1910, via ocupa 2,8 la sută din suprafaţa totală cultivabilă, astăzi ea numai cuprinde decât 1,57 la sută, adecă dela aproape 80 mii deseatine nu se mai găsesc astăzi decât cel mult 40 mii deseatine cultivate de vie.

Această constatare e menită să ne arate, că ne aflăm în faţa unei primejdii reale din punctul de vedere al economiei naţionale.

Recunoaşterea ei a îndemnat Directoratul de agricultură să numească o comisiune de specialişti care

studiind temeinic această chestiune să propună mijloacele potrivite pentru înlăturarea unei defecțiuni economice, cu urmări grave în gospodăria Statului nostru.

Comisiunea întrunită sub conducerea d-lui *C. Filipescu*, s'a gândit la crearea unui *institut agronomic*, în Chişănău care să aibă în atribuţiile sale fundamentale grija de problemele economice ale Basarabiei. Cum însă un astfel de institut superior reclamă un mare corp profesoral bine pregătit, care astăzi nu se poate luà de nicăeri, precum şi o mulţime de instalaţiuni technice şi laboratoare foarte costisitoare, comisiunea a fost nevoită să renunţe la această idee cu atât mai vârtos că nevoile de economie ştiinţifică pot fi deocamdată satisfăcute prin şcoala centrală de agricultură dela Herăstrău (care se va trasformà într'un institut agronomic modern) precum şi prin secţiunile de agricultură ce se proiectează pe lângă Universităţile din Iaşi şi Bucureşti.

In schimb a venit la hotărârea să prefacă şcoala de viticultură din Chişinău într'un institut *oenologic* şi la nevoie şi de *horticultură* (pomi, legume şi flori).

Aceasta şi din motivul, că nicăiri în România, via şi pomii nu ocupă un loc aşa de însemnat în economia rurală ca tocmai pe pământul dintre Prut şi Nistru.

Acest institut ar aveà marea chemare să ià în mână economia naţională a Basarabiei, căutând prin toate mijloacele s'o scoată din situaţia greà de azi şi s'o îndrumeze pe cărările sigure indicate de principiile economiei moderne.

Institutul ar dà poveţe de *replantare*, înlăturând procedeele aşa de primitive întrebuinţate până aci. Ar *vulgariza* metodele de cultură, cu scopul de a creşte producţia şi calitatea. S'ar luà măsuri sistematice

pentru *industrializarea* viticolă și horticolă, lucru care până acum a fost destul de ignorat.

Crearea *cooperativelor* de producție și vindere ar favorizà în mare măsură prepararea vinului și comercializarea lui, care pentru singuratici nu rentează lipsindu-le mijloacele tehnice. Prin *expoziții și concursuri* organizate cu pricepere s'ar arătà deosebirea între practica științifică și cea empirică. Cercetările științifice ar dà prilej la îmbunătățiri tehnice în sistemele de cultură rațională.

Institutul ar fi chemat să stabilească pentru fiecare localitate *analize-tip,* dând străinătății asigurarea că vinurile exportate sunt legale. Așa dară institutul ar fi un organ superior pentru represiunea fraudelor. Tot el și-ar luà sarcina să conducă lucrările *comitetelor viticole,* care vor trebuì să devină organele de propagandă ale institutului.

Organizarea internă a institutului se face după principiile moderne ale școlilor similare din străinătate.

Privind în linii generale proiectul acestui institut, ne încredințăm că el este indicat să fie un îndrumător luminat al economiei Basarabiei.

De aceea sperăm, că atât guvernul central cât și organele de aici nu vor întârzià să deà tot concursul pentru realizarea cât mai urgentă a acestui important așezământ.

El este o necesitate națională tot așa de mare ca și sutele de școli primare, căci va salvà nu numai bogăția naturală a Basarabiei, ci tot odată și economia generală a României, atât de sugrumată prin convențiile tratatului de București.

17 Septembrie 1918.

PREFACEREA POLITICĂ A PUTERILOR CENTRALE

— *Declarațiile contelui Burian* —

Acțiunea militară extraordinară pe care au interprins'o Aliații cu atâta vigoare și strălucire cum nu s'a mai văzut în cei patru ani de războire sângeroasă, a provocat în sânul Puterilor centrale o zguduire uriașă.

Sforțările supreme ale Ințelegerei au ajuns în sfârșit să realizeze *frontul unic,* marele ideal strategic, care sprijinit pe imense mijloace de luptă, înregistrează astăzi — în uimirea lumii întregi — cea mai grandioasă ofensivă din câte cunoaște istoria militară universală.

Pretutindeni unde respiră un soldat și răpăe o mitralieră, străbate ca o furtună impetuoasă zdrobitoarea forță a armatelor, cari răsturnând cu desăvârșire echilibrul crezut atâta vreme imobilizat, au creat deodată nu numai credința păcii apropiate, dar și necesitatea ei inexorabilă.

Ofensiva victorioasă din Franța și Palestina, a de-

terminat factorii politici răspunzători din Germania şi Austro-Ungaria, să facă nu numai cunoscuta încercare de pace, dar prin agravarea neaşteptată cauzată de evenimentele militare din Balcani, să se gândească stăruitor şi să procedeze fără întârziere la reforme interne importante, menite să faciliteze drumul spre pacea cerută cu insistenţă de massele populare agitate.

Pe lângă discursurile largi rostite în zilele ultime de către Hertling, Hintze şi Payer, aşa de îngrijorate şi pacifiste, vine acum, cuvântarea de-o extremă importanţă politică a contelui *Burian*, cancelarul Austro-Ungariei.

Ea desveleşte frământarea adâncă ce stăpâneşte de lungă vreme guvernele celor două imperii centrale sub raportul viitorului politic şi dă la iveală hotărârea impusă sub forţa împrejurărilor iminente, de-a procedà cât mai repede, la inaugurarea unor radicale schimbări politice în viaţa de Stat.

Se ştie că problema polonă şi a Bosniei-Herţegovinei, au dat prilej la discuţii lungi şi controversate pe deoparte între Austria şi Germania, pe de alta între Austria şi Ungaria. Ele n'au putut fi deslegate până acum din pricina conflictelor de interese ale celor două sau trei State, cari fiecare în parte îşi urmăreau politica lor externă bine definită.

Defecţiunile militare recente şi mai ales dezastrul din Balcani au silit guvernele din chestiune să-şi tempereze pretenţiile şi în faţa primejdiei comune să ajungă la oarecari acorduri principiale, potrivite să servească pentru o înţelegere sub raportul politicei externe.

In convorbirea avută cu mai mulţi deputaţi din Reichsrat cancelarul Burian a declarat, că intenţia u-

nei incorporări a Bosniei și Herțegovinei la Ungaria ca state autonome este inexactă, deși este știut că încă din 1908 Ungurii au ridicat pe față această pretenție. De altfel am văzut că însuși contele Tisza a constatat în urma călătoriile sale, opoziția publică a populației celor 2 provincii față de-o astfel de tentativă. Se pare că în acest punct, înțelegerea Austriei cu Ungaria este imposibilă și soluțiunea nu poate urmà decât la pacea generală în legătură cu problema de importanță politică europeană a marelui stat jugo-slav.

In schimb însă contele Burian mărturisește că în ce privește chestiunea polonă, tratativele cari se țin la Berlin se desfășură în mod favorabil *în înțelesul unei soluții austro-poloneze.* Din această declarație importantă rezultă, ca Germania e dispusă să admită crearea unei Polonii sub egida Austriei. Aceasta înseamnă însă trezirea unei împotriviri din partea Ungariei, căci o Polonie independentă constituie cel mai sigur indiciu pentru transformarea politică a Austriei și acest fapt nu poate rămâneà fără consecințe asupra Ungariei.

Și Burian tocmai s'a simțit îndemnat să nu mai ascundă, că *situația politică externă a făcut necesare anumite schimbări în interior, tot astfel precum și Germania își schimbă politica sa în înțelesul unei forme de guvern parlamentar spre a creà condițiile preliminare de pace.*

Aceste declarații senzaționale ne lasă să vedem limpede în interiorul diplomației celor două imperii, nevoite să facă un pas mare spre *democratizare.*

Austria în special, caută să pregătească opinia publică pentru *ideea federalizărei,* al cărei plan neîndoelnic se întrezărește în problema Poloniei.

Ne aflăm de sigur în fața unui neașteptat capitol al istoriei politice a monarhiei austro-ungare, care va impresionà întreaga diplomație mondială. El o să se repercuteze cu putere și în sufletul popoarelor de sub sceptrul Habsburgic, care deși văd în *concepția federalizărei* schimbarea sorții lor, totuș cred, că nu mai prin o deplină *independență națională* vor ajunge la idealul politic.

In această convingere ele urmăresc cu răbdare precipitarea evenimentelor, nădăjduind că logica lor de fier va îndeplinì la pacea generală, ceeace le-a refuzat veacuri de-arândul o diplomație reacționară.

19 Septembrie 1918.

PACEA DEMOCRATICĂ

— Cu prilejul noului guvern german —

Virtiginoasa desfășurare a evenimentelor militare. a izbutit, se pare, să provoace unul din cele mai importante acte politice ale zilei: *numirea de cancelar a prințului Max de Baden și intrarea ca secretar de stat a lui Scheidemann, cunoscut leader al social-democrației din Germania.*

Astfel se confirmă în mod pozitiv, mărturisirea contelui Burian, de care ne-am ocupat acum câte-va zile, că împrejurările militare au necesitat schimbări radicale în politica internă a imperiului german, menite să favorizeze încheierea păcii generale.

De luni de zile partidele politice germane se agită necontenit în jurul ideii de pace, căutând prin lungi discuții nervoase o platformă de înțelegere, din care să isvorească marea inițiativă pacifistă.

Desbaterile din comisiunea principală a Reichstagului, au scos la iveală deosebirile esențiale dintre vederile guvernului și acelea ale șefilor de partide, pe cari nu le-a putut concilià nici demersul recent al

Austro-Ungariei și cu atât mai puțin marile discursuri ale contelui Hertling, Payer și Hintze.

Aceste deosebiri se concentrează în problema politică fundamentală a *democratizării* guvernului și a *parlamentizării* vieții de stat, fără de cari, spun adversarii politicii oficiale, e cu neputință ca Germania să se apropie de Statele dușmane.

Pe când Hertling — susținut de centru, conservatori și național-liberali — fixà condițiile păcii în păstrarea integrității teritoriale, în restituirea coloniilor și menținerea tratatelor dela Brest-Litovsk și București, partidul socialist și progresist declară, că ori cât de mult s'ar fi renunțat la pretențiunile inițiale, pacea nu poate fi tratată decât prin un *guvern democratic*.

Contele Westarp, șeful conservatorilor combăteà această tendință de democratizare pe motivul că sporirea voită de dușmani a influenței social-democratice va aveà în cele din urmă ca rezultat o pace cu ori ce preț.

Cum însă pe deoparte principiile social-democratice [illegible] mai adânc în conștiința masselor, iar pe de alta din țările Aliaților se accentuà tot mai categoric hotărârea de-a tratà pacea numai cu reprezentanții *poporului* german, curtea dela Berlin — influențată în mod grav de noua întorsătură a evenimentelor — s'a văzut însfârșit nevoită să facă marele act politic al democratizării guvernului imperial.

Așa a ajuns la cârma politicii germane prințul *Max de Baden* și socialistul *Scheidemann.*

Noul cancelar, deși prinț, are o concepție politică democratică. Presa europeană a avut prilej să-l înfățișeze ca pe o marcantă personalitate politică a Ger[illegible] acum o lună, când i-a analizat importantul dis-

curs rostit în calitate de președinte al Senatului cu ocazia centenarului constituției marelui ducat de Baden.

Inzestrat cu o adâncă educație creștină, prințul Max se ridică hotărâtor împotriva răsboiului, care deși descopere virtuțile popoarelor, este cel mai mare distrugător al civilizației omenești. El nu omoară numai trupurile, dar otrăvește și sufletele semănând ura sălbatică între națiuni, zdrobind cuceririle morale ale umanității, și desființând baza progresului universal: *Armonia internațională.*

„Ar fi rău — zice el — de popoarele care ar crede că, atâta vreme cât durează războaiele li este iertat să scoboare făclia *simțirii creștine,* cu nădejdea ca după războiu s'o reînalțe mândră și vie". De aceea susține că e datoria tuturor să lupte pentru crearea *Ligii popoarelor,* în care vede concretizarea visului de pace al omenirii.

Concepția creștină despre războiu a noului cancelar se complectează cu vederile *democratice* ale secretarului de Stat Scheidemann.

În desbaterile comisiunei principale a Reichstagului, Scheidemann a precizat limpede programul socialiștilor germani, declarând că pacea dela Brest-Litovsk ca și cea dela București nu intră în vederile lor.

El a subliniat dreptul popoarelor de-a dispune de ele însile, combătând guvernul, care nu va puteà trece peste gravitatea clipei de azi prin concesiuni meschine, ci exclusiv prin fapte mari. Vorbind de nota lui Burian a spus, că ea trebuie repetată mereu până când se va ajunge la acordul națiunilor.

In acțiunea lui, Scheidemann e susținut de progresiști, cari prin șeful lor Fischbeck declară, că anexio-

niştii trebuie să dispară de pe arenă, făcând loc unui guvern democratic.

Numai admiterea unei concepţii de dreptate internaţională, va puteà apropià pe adversarii de azi de masa păcii. Se pare că acum începe să fie recunoscut adevărul cuprins de marele socialist şi fost ministru francez *Albert Thomas* în aceste cuvinte : „Câtă vreme socialiştii majoritari din Germania vor continuà să susţină că nu există o problemă a Alsaciei-Lorenei a Posnaniei, şi a naţionalităţilor, nu va fi cu putinţă o asociaţie internaţională". Schimbarea atitudinei social-democraţiei germane o zugrăveşte foarte bine, apelul important pe care ea l'a adresat de curând către poporul german, în care mărturisind că numai e vorba de cuceriri, *cere ca guvernul păcii, să fie un guvern popular.*

Prin faptul că luptătorii acestei idei politice au izbutit să intre acum în guvern luând conducerea Germaniei, avem credinţa îndreptăţită că democraţia universală a făcut o cucerire capitală, care ne va duce în timpul cel mai scurt la *pacea democratică.*

Ea va pune capăt cu un ceas mai curând nu numai sângerărilor grozave de azi, dar va aduce de sigur şi naţiunilor oprimate, *dreptatea* ce rezultă din aplicarea integrală a principiului *dispunerii de sine,* preconizat de revoluţia rusească şi acceptat de social-democraţia universală.

22 Septembrie 1918.

CEREREA DE PACE A PUTERILOR CENTRALE

— *In lumina revendicărilor noastre* —

După căderea Sofiei şi abdicarea Țarului Ferdinand dela tronul bulgar, fapte de-o extremă gravitate militară-politică, lumea primeşte acum—într'o izbucnire de neaşteptată bucurie — vestea senzațională. *că Germania şi Austro-Ungaria cer pacea în mod oficial.*

Acest demers constituie desigur un uriaş act istoric în complexul evenimentelor mondiale, menit de asta dată prin seriozitatea lui, să indice hotărârea sinceră a Puterilor Centrale de-a preveni cât mai repede catastrofa ce se conturează în perspectiva viitorului apropiat. Pentru aceia cari au urmărit cu atențiune fazele vieții politice recente din cuprinsul celor două imperii, noul demers de pace nu înseamnă o surpriză, decât sub raportul bazei de discuție pe care o preconizează Germania, când acceptează cele 14 puncte ale preşedintelui Wilson.

Căci în toate ofertele de pace făcute în cursul războiului, Puterile centrale afişau pretenții, cari culmi-

nau în formula imperialistă: *anexiuni și despăgubiri.*

Cu timpul însă, convingându-se că succesele militare inițiale n'au fost în măsură să desarmeze pe adversar, care prin rezistența lui eroică a inlăturat calculul unei biruințe desăvârșite pe cale de surprindere, factorii politici germani au fost nevoiți să renunțe succesiv la intransigența lor și să facă concesii în raport direct cu creșterea puterii armate a Aliaților.

Astăzi când se prevede așa de limpede lichidarea militară, guvernele Centralilor părăsind atitudinea de dârză împotrivire, primesc — sub impunerea unei fatalități nebănuite — celebrul program de pace al Statelor-Unite.

Așa dară Germania și Austro-Ungaria sunt gata să recunoască principiul *că popoarele sunt libere a-și hotărî singure soarta lor.* Căci acest deziderat stă la temelia programului de pace american, care fixează ca condiții preliminare, recunoașterea principiului: *că dreptul celui mai slab e tot așa de sfânt ca și al celui mai tare.*

In consecință Wilson ține să creeze pentru toate națiunile condițiile unei desvoltări libere în cadrele *independenței naționale*, pe care o garantează în orice împrejurări *Liga popoarelor.*

Toate țările invadate trebuie să fie evacuate și restaurate în cadrul granițelor etnice, ca să se înlăture pentru totdeauna neînțelegerile și cauzele răsboaelor naționale.

Dar ceeace ne interesează de astădată în mod nemijlocit din programul american, sunt părțile privitoare la Germania și Austro-Ungaria.

Retrocedarea Alsaciei-Lorenei deși nu e cuprinsă explicit în condițiile de pace, totuși este recunoscută de către Statele-Unite, prin aprobarea scopurilor de

război fixate de Franța, Anglia și Italia. Infiintarea statului polon cu eșire la mare cuprinzând toate teritoriile locuite de populațiuni poloneze, este o axiomă politică internațională, care nu mai poate fi contestată.

In ce privește popoarele din Austro-Ungaria, al căror loc printre națiuni va fi salvat, Wilson a declarat că *trebuie să li se deà ocaziunea cea dintâi pentru o liberă desvoltare autonomă,* recunoscând în timpul din urmă în mod oficial, și îndreptățirea unei *republici ceho-slovace.*

Punctul de vedere american relativ la naționalitățile imperiului dunărean, a trezit în România nedumeriri justificate, de oarece el nu acoperea angajamentele Aliaților luate față de noi cu prilejul intrării poporului românesc în războiu.

De aceea s'a simțit necesitatea unei explicări oficiale, pe care d. *Vopicka* ministrul Statelor-Unite in România n'a întârziat s'o deà pentru liniștirea opiniei noastre publice cu drept cuvânt alarmate.

Astfel ministrul american a ținut să spună că *„în ce privește naționalitățile din Austro-Ungaria, președintele Wilson este de părere, că aceste popoare trebuie să aibă ele însile libertatea de-a alege națiunea sau Statul, de care vor să se alipească. De aceea se proclamă în programul american autonomia micilor națiuni, care este o condiție preliminară indispensabilă pentru realizarea independenței lor politice".*

D. Wopicka arătând că idealul României fiind rău interpretat în America, spune că dânsul a reușit prin conferințe, discursuri și articole de ziar să convingă opinia publică a Statelor-Unite, că România a pornit la război ***pentru eliberarea politică a celor patru milioane de Români supuși Austro-Ungariei.***

Fireşte că aceste explicaţiuni n'au putut întâmpină complăcerea politicii direcţionale austro-ungare; dar avalanşa evenimentelor a determinat o schimbare radicală a tradiţionalei ideologii habsburgice care s'a manifestat limpede în discursurile nouă ale contelui *Burian* şi ale premierului *Hussareck,* pronunţat cu prilejul deschiderei parlamentului austriac, în care a dat pe faţă necesitatea autonomiei naţionalităţilor.

Iar acum oferta de pace adresată Americei dovedeşte fără nici o îndoială, că Austro-Ungaria, acceptând programul lui Wilson, recunoaşte în formă indirectă revendicările de independenţă politică ale naţionalităţilor supuse sceptrului habsburgic.

Că noua ofensivă de pace pe care o întreprind Puterile centrale nu mai e o simplă manevră politică, potrivită să menţină aceeaş convingere de neîncredere, subliniată adeseori chiar de către preşedintele Wilson, o confirmă faptul extraordinar de important al notei germane, *care cere încheerea unui armistiţiu imediat pe uscat, pe mare şi în aer.*

De aceea lumea întreagă şi mai ales poporul românesc, are motive temeinice, să privească cu justificată speranţă marele act istoric, prin care Germania şi Austro-Ungaria, secundate de Turcia, cer Americei în momentul dezarmărei Bulgariei — încheierea armistiţiului şi începerea tratativelor de pace.

E cel dintâi fapt sigur, că *dreptatea României se apropie in mod implacabil de realizare.*

S'o aşteptăm cu încrederea marilor adevăruri eterne, pe cari istoria le înfăptueşte peste hetacombele dureroase, aduse de neamul românesc in lupta sângeroasă pentru idealul său politic.

25 Septembrie 1918.

CĂDEREA TRATATULUI DE BUCUREŞTI ?

Deodată cu răspunsul surprinzător al preşedintelui Wilson la cererea de pace a Puterilor centrale, ni se anunţă în mod oficial o ştire de covârşitoare importanţă politică pentru noi: *începerea negocierilor privitoare la anularea tratatului de Bucureşti.*

Această comunicare a fost făcută de d. *C. C. Arion* ministru de externe în şedinţa Camerei din 26 Septembrie.

Interpelat de un deputat asupra versiunilor relative la Dobrogea, care ar fi format un punct esenţial în armistiţiul cu Bulgaria, ministrul nostru de externe a socotit de cuviinţă să destăinuiască adunării deputaţilor, acţiunea diplomatică întreprinsă de Puterile Centrale în scopul modificării „păcei dela Bucureşti“.

Acţiunea aceasta a fost determinată în mod categoric de evenimentele militare din Franţa, al căror rol hotăritor, sporit prin sfărâmarea frontului balcanic, nu puteà scăpà unei diplomaţii luminate, prevăzătoare şi patriotice.

Astfel guvernul a ţinut să atragă atenţiunea Germaniei şi Austro-Ungariei asupra tratatului de Bucu-

rești, care impus subt înrăurirea unei atitudini de răzbunare sentimentală a strivit România în chip umilitor, răpindu-i Carpații și Dobrogea.

În răspunsul lor, Puterile centrale, conduse acum de noua orientare pacifistă, recunoscând îndreptățirea punctului de vedere românesc, s'au arătat aplicate să discute modificarea tratatului și după cum mărturisește d. C. C. Arion *au și început tratativele pentru retrocedarea Dobrogei și a munților.*

Cum se explică această schimbare radicală în atitudinea intransigentă și necruțătoare a Germaniei față de România? Cine nu știe, că tratatul dela București asigură Puterilor Centrale — pe lângă importante anexiunj de-o neîntrecută valoare strategică — și nesecate izvoare de bogăție economică, menite să întărească politica imperialismului industrial post-războinică a Germaniei.

Iar alături de ea, Austro-Ungaria dobândeà garanția permanentă că România este făcută nu numai inofensivă, sub raport militar, ci pierzându-și prioritatea în Balcani, e silită pentru totdeauna să intre în orbita umilitoare a politicei monarhiei dunărene, îndreptată spre dominarea fără concurență a sud-estului european.

Această credință programatică a diplomației Centralilor s'a manifestat cu destulă preciziune în toate declarațiile politice făcute de bărbații lor de stat în legătură mai ales cu problema păcii generale. De câte ori n'am putut cetì că un Hertling, Burian, Hintze, Payer ș. a., condiționau încheierea păcii de menținerea neștirbită a tratatelor dela Brest-Litovsk și *București.*

Insăși partidele politice din Reichstagul german, formulând condițiunile de pace în legătură cu nota

adresată preşedintelui Wilson, declară în mod caracteristic, că *tratatele încheiate până acum* nu trebuie să fie o piedecă în calea înţelegerii statelor beligerante.

Dacă, cu toate acestea, Germania se pretează astăzi la o conciliantă aşà de neaşteptată faţă de România, încât să renunţe la tratatul de Bucureşti, explicaţia o dă exclusiv cererea de pace pe care a adresat-o lui Wilson.

Wilson şi guvernele aliate au declarat de atâtea ori, că nu recunosc tratatele dela Brest-Litovsk şi Bucureşti, iar în programul preşedintelui marei republici americane, intrarea în negocieri de pace este explicit condiţionată de evacuarea teritoriilor ocupate, ceeace este identic cu anularea menţionatelor tratate.

Şi din clipa în care noul guvern german, de acord cu Viena şi Constantinopol, au acceptat, în oferta de pace, punctele lui Wilson, s'a dat dovada că tratatul de Bucureşti nu mai poate rămâneà în picioare.

Aşà dară, concluziunile ce se desfac pe urma destăinuirilor d-lui *C. C. Arion,* sunt simple şi instructive. Puterile centrale intrând în negocieri cu guvernul nostru pentru modificarea „păcii", dovedesc mai presus de intenţiile unei nobile generozităţi sentimentale, pe care spiritul politicii prusace a exclus-o totdeauna, că numai primejdia dezastrului militar iminent şi adoptarea mesagiului wilsonian sunt cauzele adevărate ale acestei schimbări radicale faţă de România îngenunchiată.

Aceasta fiind adevărul, e sigur că România n'are nici un motiv să-şi renege orientarea politică naţională, fixată după lungi decenii de rătăciri păgubitoare.

Aici e în joc nu numai *onoarea* ţării şi demnitatea poporului nostru, angajate prin tratate încheiate, ci în acelaş timp şi *răspunderea istorică* pentru uriaşele sacrificii aduse în cursul celor doi ani de războiu.

Lanţurile României sângerate se sfarmă, dar desigur nu prin generozităţi silite, ci prin puterea morală a *Dreptului,* care astăzi flutură biruitor în drapelele oştilor liberatoare.

Nobleţa latină din Apus şi loialitatea democratică de peste oceane, vor da idealului naţional al poporului românesc, sancţiunea pe care o justifică drepturile noastre istorice şi jertfele de sânge aduse pentru cauza umanităţii răstignite.

29 Septemvrie 1918.

ROMÂNII DIN AUSTRO-UNGARIA

— Glasul lor trebue să se audă —

D-l C. Meissner, preşedintele Camerei, a binevoit să amintească la Chişinău, în legătură cu idealul nostru politic, adagiul marelui bărbat de stat Gambetta, care spunea Francezilor să se gândească totdeauna la idealul lor naţional, dar să vorbească cât mai puţin despre el.

Să ni se dea voie să constatăm, că oricât de mult preţuim figura însufleţitului luptător din epoca tragediei franceze dela 1870, aplicarea principiului său fiind determinată la d-l Meissner de-o cunoscută doctrină de partid, este absolut nejustificată din punct de vedere general românesc.

Când dela un capăt la altul al lumii, văzduhul se înfioară de cântecul biruinţii aşteptate, când ţări de încrezătoare grandeţă militară cer pacea într'o nevroză de grăbite reforme politice, iar cabinetele diplomatice ale învingătorilor desfiinţează Statele ca să înalţe peste ruinele lor de nedreptate, libertatea naţională a popoarelor, ar fi desigur o condamnabilă prudenţă politică din partea poporului românesc să fredoneze arii de resignare şi să preconizeze ca idee conducătoare a zilelor noastre, ***filosofia tăcerii.***

Iată pentruce credem cu toată puterea sufletului nostru, că astăzi când pretutindeni se pune în forma cea mai categorică problema istorică a desmembrării monarhiei dunărene, *e un drept legitim și o datorie supremă pentru noi să vorbim limpede, hotărît și cu îndrăzneală.*

Nimic nu ne poate îndemnà să tăcem în clipa, când pe deoparte defecțiunea adversarilor ia în mod vertiginos proporții catastrofale, iar pe de altă parte acceptarea din partea lor a programului american, confirmă în mod public și legal, *dreptul popoarelor austro-ungare de a hotărî insile asupra viitorului național la care aspiră de veacuri.*

De altfel Europa nici n'ar fi obligată să țină seama de noi, dacă ne credem dispensați de a pune în lumina apropiatei păci mondiale revendicările noastre politice, alături de pășirea energică și plină de impunătoare demnitate, a Cehilor, Polonilor și Iugo-slavilor.

Dacă însăși Viena a fost silită de sdrobitoarea presiune a evenimentelor militare să recunoască acestor constiente popoare dreptul la *independența politică,* consacrând prin aceasta actul tragic, dar logic al desmembrării imperiului habsburgic, nu există nici un motiv politic ori tactic care ne-ar oprì să pretindem aplicarea lui și asupra Românilor din Austro-Ungaria.

Acest pas e cu atât mai necesar, cu cât am avut ocazia să constatăm, că în cursul recentei ofensive de pace austro-germane, diplomații celor două împărății au avut grija să evite cu o rafinată abilitate chestiunea noastră, crezând s'o poată sustrage atențiunii politice mondiale.

În adevăr, urmărind zbuciumările politice ale Austro-Ungariei din ultimele săptămâni, suntem siliţi să constatăm că despre *Bucovina* nu s'a pronunţat nici o vorbă la Ballplatz, iar privitor la *Ardeal*, Budapesta a ţinut să păstreze o înfrigurată tăcere.

Abià în timpul din urmă a început seria declaraţiilor prin fostul dictator şi faimos pacifist româno-maghiar, contele Ştefan Tisza, declaraţii menite să desvelească în toată sinceritatea lor brutală, concepţia politică ungurească relativ la Românii din Transilvania şi Ungaria.

Ea e aceeaş şi în zilele prăpastiei, cum o cunoaştem din cursul celor 1000 de ani de odioasă şi insuportabilă aservire politică. Contele Tisza recunoscând gravitatea situaţiei, a părăsit intransigenţa din 1914 şi declară acum că *se va purtà de grije, ca naţionalităţilor să li se acorde, după putinţă, autonomia.*

Care Român din Transilvania nu ştie că art. de lege 44 din 1868 despre egala îndreptăţire a naţionalităţilor, a fost făcut iluzoriu de toate guvernele ungureşti, tocmai prin introducerea acestor două cuvinte: *după putinţă?*

În cursul celor 50 de ani *n'a fost cu putinţă* să ne bucurăm de egalitatea naţională, căci sistemul dominant aplicà cu o consecventă ireductibilă dogma statului unitar maghiar, care suprimà orice pornire de libertate naţională în sânul Românilor din Ardeal.

Această tristă experienţă ne învaţă să credem, că o *autonomie după putinţă* a Transilvaniei, tot în cadrele de stat ale Ungariei, înseamnă o farsă politică, potrivit să înşele bună credinţa unei diplomaţii naive şi complect desorientate în istoria Ungariei contemporane.

Pe când Italiei şi Poloniei le recunoaşte dreptul la teritoriile naţionale din cuprinsul Austriei, în acelaş timp generosul magnat tăgădueşte acest drept României şi nu se sfieşte să declare că la graniţa română au fost luate toate măsurile militare pentru înlăturarea surprizelor neplăcute.

Aşà dară, *autonomia după putinţă* a Transilvaniei este o frază zilnică, pe care contele Tisza — erou tipic al feudalismului reacţionar — o aruncă pe arena politică, cu rezerva mentală de-a nu executà nimic din cuprinsul ei elastic şi lipsit de onestitate.

Cu aceeaş desinvoltură vorbeşte şi fostul premier de ieri al guvernului unguresc *Wekerle,* care făcând uz de cunoscuta-i şiretenie diplomatică, spune că *deocamdată Ungaria nu se angajează la nimic,* ci crede că principiile egalei îndreptăţiri a naţionalităţilor trebue să fie stabilite de congresul păcii.

Prin urmare, situaţia e limpede. Austro-Ungaria primind fără restricţiuni programul lui Wilson, care preconizează *samoopredelenia* popoarelor, refuză pe de altă parte recunoaşterea acestui principiu politic în ce priveşte pe Românii din Bucovina şi Transilvania.

Această atitudine de duplicitate se explică de sigur din punct de vedere unguresc, căci pierderea Ardealului este identică cu moartea Ungariei, dar nu se poate justificà sub raportul dreptăţii internaţionale şi a obligaţiunilor luate în mod solemn faţă de arbitrii păcii mondiale.

Şi atunci în mod firesc se iveşte necesitatea de-a impune şi în Austro-Ungaria un guvern democratic, care având conştiinţa şi respectul marilor principii proclamate de Wilson, să poată fi chemat cu încredere la desbaterile păcii.

Se pare de fapt că această eventualitate nu va mai întârzià mult, deoarece *social-democrația ungară* a pornit o întinsă mişcare, cu scopul de-a înlătură sistemul nefast de guvernare feudală, înlocuindu-l cu democratismul luminat al zilelor noastre istorice. Ea stăruie, cu toate mijloacele să proclame şi să activeze şi în Ungaria *dreptul popoarelor de-a dispune singure de soarta lor.*

Indiferent dacă acest curent va birui sau nu, datoria Românilor din Transilvania este să intre înşişi în luptă şi să-şi afirme cu toată bărbăția şi demnitatea hotărârea de a se desface de Ungaria. E nevoie ca idealul unității noastre politice să nu rămână numai în clauzele convențiilor secrete, ci să se afişeze cu largă îndrăsneală în opinia publică mondială, ca aceasta să fie permanent şi obiectiv informată de către noi înşine.

Oricât de fioros ar fi spectrul temnițelor ungureşti, deputații noştrii şi partidul național din Ardeal trebuie să ià exemplu dela Cehi, şi înfruntând amenințările să-şi spună cuvântul cel mare în aceste hotărâtoare clipe istorice.

Iar simultan cu ei, cei 60.000 de refugiați aflători azi pe pământul României, au suprema datorie să se întrunească într'un **congres național**, *şi urmând pilda eroică a națiunilor slave din Austria, să proclame dreptul şi voința nestrămutată a Ardealului şi Bucovinei la* **idealul unității politice depline, cu patria-mamă** *pentru care am sângerat cu neslăbită credință şi legitimă speranță în cursul acestui urias cataclism al popoarelor răsvrătite.*

5 *Octombrie 1918.*

FINIS AUSTRO-HUNGARIAE

O telegramă din Viena anunță că fruntașii Românilor ardeleni și bucovineni, adunați într'o conferință națională constitutivă, **au proclamat în mod solemn Independența politică a neamului românesc din Austro-Ungaria.**

Iată marele act istoric, a cărui însemnătate uriașă revărsându-se ca un val de lumină și de mândrie înnălțătoare în toate colțurile pământului românesc, duce peste largul continentelor înfrigurate, solia conștiinței neamului nostru, de-a trăi în *deplină neatârnare politică.*

In mijlocul unei furtuni sguduitoare, care s'a deslănțuit asupra lumii sfâșiate, fulgerând tronurile și risipind statele de pradă medievală, se ivește biruitoare *primăvara popoarelor.*

Puterea ei creatoare străbate năvalnică prin cuprinsul unei împărății putregăite, și încingând zările cu lumina orbitoare a învierii cheamă neamurile sugrumate în glas de trâmbiță la *praznicul vieții.*

E cântecul fatal și istoric: *Finis Austro-Hungariae,* care se inalță astăzi ca o Marseilleză spre zările al-

bastre din pieptul milioanelor de suflete, ce-şi scutură cu eroism impetuos lanţurile robiei copleşitoare. In vuetul lui revoluţionar se trezeşte din temniţa amorţirii politice şi neamul nostru, ca urmând îndemnurile sfinte din mormintele strămoşilor nemângâiaţi, să frângă jugul nedreptăţilor milenare, şi să-şi smulgă alături de celelalte popoare, *independenţa naţională.*

Retrăim în proporţii majorate toată măreţia epică a zilelor istorice de acum 70 de ani, când la 3 Maiu 1848 cei 40.000 de Români adunaţi pe câmpia libertăţii din Blaj au desfăşurat în fulgerile însufleţirii revoluţionare, steagul libertăţii îngropate a naţiunii române.

Cine nu se va simţì adânc mişcat de evanghelia marelui ideolog *Simeon Bărnuţiu,* care se desfăceà de pe amvonul catedralei cutremurate ca o trâmbiţă de mântuire?

In glasul lui profetic vorbeà suferinţa noastră de 1000 de ani, când amintind *uniunea celor trei naţiuni* dela 1837 declară, că *„nimeni nu poate să spună relele ce s'au vărsat din această fântână înveninată, peste naţiunea română. Durerile ei, noi numai atunci le-am putut cunoaşte, când s'ar sculà Românii din morminte, cu lacrămile pe faţă. Până acum* — ziceà apostolul transfigurat—*numai urmele tiraniei ungureşti sunt tipărite pe pământul Românilor: dar dreptul lor nu e înregistrat nicăeri".*

De aceea făcând apologia libertăţii, preconizează în formele adevărurilor eterne principiul că: *„adevărata libertate a unei naţiuni nu poate fi decât cea naţională".*

Şi dovedind mulţimilor ce-l ascultau cu evlavie că unirea Transilvaniei cu Ungaria este identică cu

moartea Românilor, propuneà Adunării naționale a-ceste hotărâri de mândră și îndrăzneață conștiință luptătoare:

I. Senatul și poporul Daco-Român, ține minte facerea de bine și nedreptatea. Pe Unguri, fiindcă nu numai nu le pare rău de relele ce i-au făcut, ci încă vreau a-i face un rău și mai mare, nu-i iartă. Unire și amiciție va legà cu ei, când o vor merità.

II. Fiindcă națiunea adunându-se din toate părțile la această sărbătoare a libertății arată că nu mai vreà să fie supusă altor națiuni, e nevoie, ca conștiința și voia aceasta a națiunii Adunarea să o îmbrace în vestmântul cel mai solemn, adică: *să proclame libertatea și independența națiunii române.*

Aceste hotărâri consfințite prin jurământul solemn al reprezentanților Transilvaniei, aveau să fie extinse și asupra fraților din Bucovina.

La 25 Februarie și 5 Martie 1849 Românii din Transilvania înțelegându-se cu cei din Bucovina adresează împăratului două memorii în cari Șaguna, Mocioni și Hurmuzachi fixează ca întâia cerință: *Unirea tuturor Românilor din Statele austriace într'o singură națiune autonomă și independentă sub sceptrul Austriei.*

Istoria se repetă cu o miraculoasă regularitate astăzi, când aflăm ca deputații români din Bucovina și Ungaria, disolvând clubul parlamentar, s'au întrunit în adunare națională constitutivă și au proclamat independența Românilor.

Nu cunoaștem amănuntele exacte ale acestui act mare, dar el pare a se confirmà în declarația istorică făcută de partidul național român în ședința dela 6 Octombrie st. v. a Parlamentului unguresc.

Prin glasul deputatului dr. Al. Vaida-Voevod, *po-*

porul românesc din Transilvania și Ungaria cere dreptul să hotărască în mod liber și independent organizația sa de Stat și situația acestuia printre națiunile libere. Poporul românesc nu recunoaște nici parlamentului unguresc, nici guvernului și nici unui alt factor străin dreptul de-a reprezentă la congresul de pace interesele sale, afară de organele pe care le va trimite el însuși.

S'a săvârșit astfel marea faptă revoluționară pe care milioanele neamului nostru o așteptau cu furtunoasă și biruitoare credință.

După republica cehă și statul polon și jugo-slav, se fixează acum ca o realitate zdrobitoare statul Românilor austro-ungari, confirmând fără putință de răsturnare, adevărul spus de contele Károlyi că *dacă Austro-Ungaria mai există încă de drept, de fapt ea a incetat să mai ființeze.*

In toate colțurile lumii răsună astăzi tragică dar mântuitoare marea și implacabila sentință istorică: Finis Austro-Hungariae.

S'o salutăm cu acel sentiment de bucurie divină, care ne dă siguranța neclintită că marele act românesc din Camera ungară, este percursorul logic și inevitabil al unirii sfinte și nedespărțite cu patria mamă.

9 Octombrie 1918.

IDEALUL UNGURESC ŞI NAŢIUNEA ROMÂNĂ

Lichidarea constituţională dar implacabilă a monarhiei austro-ungare, a provocat la Unguri, în mod firesc, legitime îngrijorări pentru soarta coroanei Sf. Ştefan.

Aceste temeri nu isvorăsc din conştiinţa desfacerii sigure a Ungariei de Austria, ideal care se cristalizase ca o necesitate a politicii pur maghiare — ci din eventualitatea ştirbirii teritoriale a statului unguresc prin naţionalităţile asuprite. In adevăr Ungurii înţelegând că desmembrarea Austriei, preconizată de Aliaţi din clipa recunoaşterei statului ceho-slovac, e cu neputinţă să nu influenţeze şi asupra lor, au luat hotărârea de a rupe legăturile constituţionale cu imperiul condamnat la moarte.

Defecţiunea militară care se accentuă tot mai vertiginos la Puterile Centrale n'au făcut decât să întărească convingerea în cercurile politice din Budapesta, că menţinerea alianţei nedespărţite, duce în mod inevitabil la o catastrofă a Ungariei.

De aceea bărbaţii politici s'au grăbit să afişeze în mod public necesitatea anulărei pactului dualist

dela 1867 şi a proclamării independenţii statului unguresc. Contele Károlyi făcându-se ecoul acestei lozinci politice revoluţionare, a păşit la fapte şi în ziua de 9 Octomvrie a prezintat Camerei maghiare un proiect de lege, care păstrând deocamdată uniunea personală, decretează deslipirea statului ungar de Austria.

Prin aceasta Maghiarii speră să fie socotiţi de către Aliaţi ca factor beligerant de sine stătător şi chestiunea Ungariei să fie tratată la congresul de pace cu totul desfăcută de procesul grav al Austro-Germaniei.

Intemeiaţi pe legăturile şi simpatiile ce le-aveau înainte de războiu în Anglia, Franţa şi America, ei cred că vor izbutì să înlăture primejdia ce-o implică problema naţionalităţilor şi astfel să salveze d-soluţia mult trâmbiţatului *stat unitar maghiar.*

Nădejdiile lor se întemeiau în mod logic pe programul lui Wilson, care nu vorbeà în ce priveşte Ungaria, de crearea statelor naţionale independente, cum era cazul cu Austria, ci numai *de libera desvoltare autonomă a popoarelor.* Iar sub acest unghiu, ei ştiau să prevină bănuelile prin provocarea la art. de lege 44 din 1868, care *după putinţă* mai poate fi lărgit în sensul principiilor lui Wilson. Dar cu nici un preţ nu vroiau să admită ruperea naţionalităţilor din vechiile legături silnice şi de constituirea independentă ori de alipirea lor la statele naţionale megieşe, fiindcă aşa ceva ar însemnà pulverizarea iremediabilă a *statului maghiar milenar.*

In privinţa aceasta nu există deosebiri de păreri şi partidele ungureşti cele mai opuse ca doctrină politică, se găsesc astăzi unite pe aceeaş platformă a salvării integrităţii teritoriale arpadiene.

Credeam, că măcar reprezentanţii *radicalismului* teoretic vor aveà loialitatea şi îndrăzneala să recunoască principiul libertăţii popoarelor în concepţia nouă şi integrală a preşedintelui Statelor-Unite. A fost însă o iluzie. Căci astăzi vedem cum vestitul sociolog şi autorizat reprezentant al partidului radical unguresc, d-l Oscar Iászi, declară în congresul partizanilor săi, că *democraţia maghiară ţine la unitatea teritorială şi economică a Ungariei*, care s'a desvoltat prin o colaborare milenară a naţionalităţilor. Iar pentru acestea d-l Iászi promite *autonomia culturală şi judeţeană.*

Aşa dar e lucru absolut evident: Ungurii nu admit pentru *Români* dreptul de a-şi hotărî singuri soarta, ci pornind şi acum dela faimoasa concepţie a *naţiunii politice maghiare unitare,* declară că îndreptăţirea naţionalităţilor este o chestiune internă a cărui deslegare nu aparţine factorilor internaţionali, ci exclusiv *Parlamentului unguresc.*

Iar acesta — se ştie din istoria de 1000 de ani ca şi din ploaia de mărturisiri recente ale corifeilor Ungariei — nu numai că nu admite o emancipare politică a Românilor, *dar consideră ca cea mai ordinară crimă, voinţa lor de a alipi Transilvania la România.*

Tocmai fiindcă era aşa de cunoscută această ideologie politică intransigentă, partidul naţional român, răzimat pe programul lui Wilson, s'a socotit în drept să facă istorica declaraţie din şedinţa dela 9 Octombrie a Parlamentului unguresc.

Refuzând să recunoască competinţa guvernului, a Parlamentului ori Coroanei, asupra destinelor noastre, partidul naţional proclamă *dreptul naţiunii române din Transilvania şi Ungaria de-a trăi singură viitorul său.*

Oricât de mult ar fi rănit această afirmare a conștiinței noastre naționale mândria magnaților sau vanitatea idealului unguresc, nu rămâne nici o îndoială, că ea este solid întemeiată pe răspunsul lui Wilson, în care acesta declară, că nu mai poate luà în considerație nota austro-ungară. Singura autonomia popoarelor nu mai poate servì ca bază a păcii, ci Wilson e silit să sublinieze că popoarele însile trebuie să fie judecătoare în chestiunile de controversă dintre guvern și aspirațiile lor.

Așa dară națiunile din Austro-Ungaria, au dobândit dreptul de a participà ca factori politici independenți la deslegarea uriașului proces al popoarelor.

Poporul românesc din Transilvania și Ungaria, conștient de această nouă bază de drept, a hotărît să lupte fără șovăire în cadrele ei, până la deplina realizare a idealului său național.

Pentru aceasta el găsește un nou și puternic stimulent în declarația recentă a lui Wilson, care spune așa de apodictic domnilor dela Budapesta: „*Populațiunile română și italiană* (din Ungaria) *au patriile lor, la cari vor trebuì să fie unite*".

12 Octombrie 1918.

SĂ VIE SANCȚIUNEA SUPREMĂ !

Agonia Puterilor centrale ià sfârșit. Faptele ultimelor zile confirmă în toată cruzimea lor logică, inevitabila catastrofă a unei coaliții blăstămate ce-și făurise brutalitatea imperialismului său cutropitor din forță distrugătoare și minciună revoltătoare.

*

Prin defecțiunea bulgară s'a deschis ușa clădirii de carton lăsând să se descopere ceas cu ceas toată imoralitatea concepției pe care se înjghebase cel mai sălbatic răsboiu din câte cunoaște mintea omenească.

Columnele de nisip se surpă pe rând. Turcia înșelată capitulează, iar nenorocita monarhie habsburgică să risipește iremediabil. După crearea statelor Ungurii se rup și ei de Austria a doua zi după împușcarea contelui Tisza, detronând pe Habsburgi și proclamând republica maghiară.

Ametiți de vârtejul catastrofei, inspiratorii de azi ai Ballplatzului vienez, înțelegând dezastrul armatelor discompuse, cerșesc pacea și primesc armisti-

ţiul impus de Italia învingătoare. Astfel a căzut şi ultimul front pe care-l mai susţinea cu încăpăţânare bolnavă o camarilă militaristă. Impărăţia Habsburgilor e sfărămată şi pajura cu două capete se sbate muribundă în sângele milioanelor sacrificate.

*

Germania a rămas azi singură, părăsită de toţi aliaţii săi de ieri. Rezistenţa pe care o mai încearcă în spasmurile grozavei tragedii este zadarnică. In câteva zile armatele răzbunătoare ale Aliaţilor o vor silì să primească în genunchi sentinţa sdrobitoare a grandomaniei sale criminale.

*

In vultoarea catastrofală care îneacă fără putinţă de scăpare statele centrale, naţiunile îngenunchiate se ridică mândre şi încrezătoare. Ceasul dreptăţii lor a sosit şi, conştiente de chemarea istorică a zilelor de azi, ele îşi proclamă libertatea constituindu-se în state naţionale independente.

Alături de ele, neamul românesc a rupt şi el lanţurile robiei de 1000 ani. Oricât de grele erau împrejurările în care îl ferecase domnia sălbatecă a Ungurilor şi biurocratismul Austriacilor, ei au îndrăznit sub puterea nebiruită a dreptului la idealul naţional, să se smulgă pe faţă nu numai de vechii lor asupritori, ci să decreteze cu o admirabilă demnitate eroică, pe deoparte dreptul de liberă dispunere, asupra sorţii lor, iar pe de alta unirea tuturor provinciilor româneşti într'un *stat naţional unic.*

Comitetele naţionale constituite în Transilvania,

Bucovina, România, Paris, Roma şi până departe în America lui Wilson, s'au ridicat ca o singură voinţă pentru afirmarea *României Mari.*

Grandioasa manifestaţie naţională dela Chişinău este cel mai categoric document al îndreptăţirii aspiraţiilor noastre istorice. Aici reprezentanţii oficiali ai Franţei şi Statelor-Unite au recunoscut înfiinţarea legiuită a *României tuturor Românilor.*

S'a săvârşit astfel marele act de drept internaţional care numai are nevoie decât de o *sancţiune internă.*

Aceasta trebuie să o deà fapta revoluţionară a ostaşilor şi luptătorilor din pământul dezrobit.

Istoria arată, că toate capitolele mari din viaţa popoarelor, au fost pecetluite cu sângele generos al creatorilor de libertate.

La Praga, la Agram, la Budapesta s'a dovedit necesitatea acestei sancţiuni revoluţionare de sânge.

După 1437, 1784, 1821, 1848, trebuie să urmeze ca o supremă poruncă naţională 1918 al Românismului din fostul conglomerat Austro-Ungar.

De aceea strigăm cu toată puterea sufletului nostru: trăiască Alba-Iulia revoluţiei româneşti, pe care o cerem ca o consfinţire definitvă a unirii noastre naţionale.

24 Octomvrie 1918.

LA ALBA-IULIA

Cetate de slavă și durere, înalță-te și te veselește. Craiul visurilor noastre îți trimete astăzi solia mântuirii, prin oastea năzdrăvană, care trece din nou Carpații ducând cu ea gloria nemuritoare dela Mărășești.

A sunat iarăș goarna amuțită și chemarea ei fermecată, străbate ca un irmos de înviere prin colțurile țării noastre sugrumate.

Se frânge umilința unui neam îngenunchiat de o trufie răzbunătoare și se rup lanțurile de robie blestemată în care gemeà Ardealul jertfelor fără număr.

Din umbra durerilor ferecate ca și din zbuciumul istovitor al pământului strămoșesc de dincoace și dincolo de Carpați, se înalță strălucitoare bucuria *dreptății,* pe care o flutură în sclipirea baionetelor și 'n cutele drapelelor zdrențuite, vitejii ostași ai idealului național.

In fruntea lor merg voluntarii ardeleni, cari după patru ani de frământare prin întunericul Rusiei trădătoare, au mândra fericire de-a atinge țărâna țării iubite ca cei dintâi crainici ai libertății naționale.

In ochii lor aprinşi, arde văpaia credinţii de veacuri şi conştiinţa răsplătirii divine a suferinţelor noastre îndelungate.

Se zguduie plaiurile vechii Dacii de tropotul lor măreţ, tresar înfiorate umbrele mormintelor uitate, şoptesc câmpiile dela Ciceu, Cetatea de baltă, Şelimbăr, Alba-Iulia, Goroslău şi Feldioara, freamătă codrii de brad din cetatea Moţilor revoluţionari.

E cântecul biruinţii aşteptate de 1000 de ani, care cuprinde zările şi răscoleşte sufletul poporului nostru crucificat. Vestmânt de sărbătoare îmbracă satele îndoliate şi peste zăbranicul sfâşiat se întind braţele iubitoare ale copiilor înarmaţi, cari îşi strâng la piept mamele şi soţiile transfigurate.

Pe urma lor aleargă aprinşi miile de bejenari ca în delirul unei bucurii înmormântate pe drumuri de aspră şi tristă rătăcire, să plângă fericiţi în pragul căminurilor părăsite.

E clipa sfintei revederi, e ceasul mare când părinţii şi copii, fraţi şi surori, copleşiţi de dureri şi istoviţi de jale se îmbrăţişează în lacrimile regăsirii duioase, sub scutul ocrotitor al steagurilor României.

Ele trec senine şi sigure ca o impetuoasă realitate, demonstrată de vânătorii izbânzilor istorice, prin Bistriţa, Braşov, Sibiu, Petroşeni şi Orşova, ca să sancţioneze pe veci marea faptă a unirii noastre politice integrale, acolo în Alba-Iulia lui Mihai-Viteazul.

Cetate mândră! Spre tine se îndreaptă astăzi nu numai paşii armatei româneşti, ci sufletul neamului nostru întreg, înflăcărat de conştiinţa nebiruită *că zidurile tale istorice sunt predestinate de Dumnezeul dreptăţii, să cuprindă, ca în sfânta sfintelor, schiptrul Domniei româneşti biruitoare, unice şi statornice.*

Se răsbună astfel temniţa asupririlor noastre mi-

lenare, se svântă lacrimile unui neam strivit de nedreptăţi, ca să se înalţe în armonia inimilor ce cutremură albastrul cerului ardelenesc, solia dumnezeească a izbăvirii naţionale.

Eşiţi din morminte, mucenici şi eroi cari v'aţi stins in cursul vremilor de prigonire şi luptă furtunoasă. şi îmbrăţişaţi alături de poporul mântuit, oastea vitează, care în drumul ei triumfal spre Alba-Iulia, aduce învierea de veci a neamului românesc.

De aceea ne închinăm cu recunoştinţă în faţa drapelului sfânt, ce umbreşte ca un simbol istoric din înălţimea gloriei tale, pământul românesc unit în hotarele lui vecinice.

30 Octomvrie 1918.

ROMÂNII DIN STÂNGA NISTRULUI

Războiul sângeros, care astăzi se încheie, în bucuria generală a Statelor de drept şi de umanitate, dar mai ales a popoarelor de suferinţă seculară, are meritul de-o nepieritoare însemnătate istorică, de-a fi ridicat în evoluţia universală, ca o realitate ineluctabilă, dogma libertăţii de sine a popoarelor.

De veacuri nesfârşite ideea libertăţii erà pentru cei slabi o simplă iluzie, care se transpuneà din generaţie în generaţie, fără alt folos decât speranţa îndoielnică în generozitatea Statelor militariste şi vecinic cotropitoare, ori a ivirii unor vremuri de răsturnare generală, cari să creieze o lume de dreptate, pe ruinele risipite ale vechilor stăpâniri de odioasă iobăgie sufletească.

Această conştiinţă dureroasă, dar încrezătoare în dreptatea istoriei, trăià şi în sânul neamului nostru, risipit sub atâtea cârmuiri şi călcat de atâţia duşmani neînduraţi.

Cataclismul înfiorător al epocei noastre, i-a deschis deodată — ca într'o luminoasă viziune biblică — perspectivele marei judecăţi omeneşti, care va des-

legà procesul asupriţilor, aşezând naţiile în rosturile lor de libertate şi deplină independenţă politică.

Şi urmărind sub raport efectele războiului românesc, vom constatà cu un adânc sentiment de mulţumire, că el constituie pentru noi cea mai preţioasă binefacere, întrucât a scoborît în cadrele realităţii *problema Românismului integral.*

Ce-i drept, ea se întâlneà şi până acì, însă numai în cărţile şi cercetările aşà de puţin răspândite ale bărbaţilor de ştiinţă. Răsboiul universal a scos-o din acest cerc îngust şi a aruncat-o pe arena largă a pământului românesc, provocând o revoluţionare a conştiinţei colective, sub aspect naţional.

O dovadă o găsim în chestiunea Românilor de peste Nistru şi din Serbia, care preocupă astăzi, în mod statornic, sufletul neamului nostru.

Gazeta noastră, care şi-a fixat ca program de luptă propaganda pentru unirea politică a tuturor Românilor, n'a încetat o clipă să susţină cauza acestor fraţi numeroşi, dar uitaţi, cerând cu hotărîre drepturi naţionale, pe seama lor şi alipirea teritoriilor ce le stăpânesc la marele corp al neamului.

Mai ales, dela reînvierea Basarabiei, am stăruit să descoperim publicului nostru, pe fraţii din stânga Nistrului, copii uitaţi şi sălbăticiţi, cum îi numeşte d-l Iorga, cari în vechea lor părăsire şi în desăvârşita lor întunecime, nu puteau să se apere, decât doar cu instinctul, care nu ajunge.

Ziua de 17 Decembrie 1917 a fost introdusă în cartea neamului ca un capitol nou al deşteptării acestor Români, menită să însemne o surprinzătoare şi duioasă revelaţie pentru toţi aceia cari simt un interes pentru cunoaşterea poporului nostru, în orice loc s'ar aflà el răspândit.

De-atunci s'a înjghebat un sfios curent de viață națională, care începuse să plutească nesigur peste frumoasele așezări moldovenești, dar cu oarecari speranțe de cucerire. Împrejurările politice și culturale așà de neprielnice din aceste timpuri n'au favorizat organizarea unei propagande sistematice, mai ales că ea nici n'a fost măcar încercată de către factorii noștri răspunzători.

Astfel s'a lăsat în sarcina inițiativei particulare, grija de acești oameni doritori de carte și de viață românească. Dar e așa de clar, că un popor de o jumătate milion nu poate fi trezit la viață națională prin acțiunea incidentală și așà de săracă în mijloace a unor luptători idealiști izolați.

Totuș, această inițiativă înțeleasă de câțiva buni români de acolo, a început să prindă teren și ea s'a afirmat în participarea celor 20 de învățători de peste Nistru la cursurile pedagogice românești din Chișinău.

Acești oameni de jertfă și de credință s'au întors la vetrele lor ca niște luminători și apostoli, vestind cu slaba, dar stăruitoarea lor pregătire, crezul românesc aproape îngropat în satele noastre de acolo. Astazi primim știri dela unul din acești prieteni buni, că limba românească este introdusă în multe școli și copilașii o ascultă cu plăcere.

Dar lipsiți de sprijin și îndrumare pe deoparte, iar pe de alta împiedecați de cârmuirea ucrainiană, o școală și o biserică națională solidă nu pot luà ființă.

În această situație, datoria noastră este să ne îndreptăm privirile spre ei și cercetând cu iubire primejdia în care se află, ca și perspectivele lor din viitor, să facem totul ca problema românească din stânga Nistrului să intre în programul conferinței de

pace, ca o anexă logică şi îndreptăţită a idealului nostru politic.

Prin urmare, cerem cu insistenţă, ca guvernul nostru să se intereseze de aproape de această chestiune şi să însărcineze pe un om competent cu redactarea unui studiu informativ care, întemeiat pe principiile de libertate ale lui Wilson, ca şi pe ideia unităţii noastre politice, să poată fi prezentat conferinţei de pace şi să redeà, prin autoritatea reprezentanţilor noştri de ştiinţă şi diplomatici, Românilor de aici dreptul la viaţa naţională.

Căci — după cum se exprimă d-l Iorga — *„pe aceşti oameni cu suflete vii, ca parte integrantă a puterii noastre naţionale azi, a conştiinţei noastre depline mâine, nu înţelegem, oricare ar fi soarta teritoriului pe care-l ocupă, să-i jertfim nimănuia"*.

7 Noemvrie 1918.

URZITORUL UNIRII NOASTRE POLITICE: MIHAI-VITEAZUL

E ziua sfântă a marelui Voevod.

Din umbra vremilor apuse, se desface astăzi senină şi mândră, figura viteazului Domn, care prin strălucirea geniului său militar, ca şi prin pătrunzătoarea sa prevedere politică, a introdus în istoria de glorie şi de suferinţă a neamului românesc, marea concepţie a *unităţii noastre naţionale.*

Ea n'a răsărit în mintea lui ascuţită ca un vis de mărire deşartă, ci ca o inspiraţie de sus, determinată de trecutul glorios şi de viitorul mare al unui popor chemat să îndeplinească o misiune istorică, în mijlocul neamurilor purtătoare de cultură şi creatoare de umanitate.

Mihai-Viteazul îşi dădeà seama, în clipa suirii sale pe tronul îngust al Munteniei, că această ţărişoară nu va puteà rezistà în izolarea ei, încercărilor de aservire şi de sigură desfiinţare, ce o ameninţau din partea puternicelor State militare megieşe.

Înaintaşii săi, plini de merite războinice, s'au luptat în cursul veacurilor, atât pentru *independenţa,*

cât și pentru *libertatea* țării și a poporului cârmuit de ei, din mila lui Dumnezeu.

Toate silințele și jertfele lor grele se concentraseră asupra acestor deziderate politice, pe cari au și izbutit să le înfăptuiască și să le mențină în mijlocul furtunilor sângeroase ce treceau fără milă peste câmpurile moștenirii lor strămoșești.

Dar necontenitele războiri cu formidabila putere armată a Turcilor, care se proiectă tot mai mult ca o primejdie cotropitoare, deșteptară în conștiința lui Mihai- Viteazul necesitatea concentrării țărilor românești într'un singur bloc puternic, de care să se sfarme toate valurile de robie dușmană și de strivire nemiloasă.

Pentru această ideie uriașă, în sânul unui popor mic, erà nevoie de vitejie războinică și de înnalt simț politic, cari să fie întrupate într'o energie luptătoare și îndărătnică.

A fost un noroc neașteptat al neamului nostru, că aceste condiții excepționale se găsiră într'o fericită armonie în persoana istorică a lui Mihai-Viteazul.

In scurtă vreme, iscusința lui sclipitoare, zdrobi una după alta trufașele armate turcești, câștigând prin țările creștine o faimă egală cu a lui Ștefan cel Mare și Ion Corvinul, cuprinsă în caracterizarea plastică a istoriilor contimporane: *„Steaua dela Răsărit"*.

Această aureolă îi servì lui Mihai-Viteazul ca o platformă sigură pentru croirea și executarea marelui său plan de a cuprinde sub o singură domnie toate țările locuite de Români.

Desele năvăliri ale înaintașilor săi moldoveni și munteni în Ardeal, pregătiră ce-i drept, într'un mod vag și inconștient, biruința acestei idei, pe care Mihai

o urmărea cu atâta perseverență și sînt de prevedere profetică.

„Aceste năvăliri — spune N. Bălcescu — făcură că Românii se frecară unii cu alții, își împărtășiră durerile, își aduseră aminte de tradițiile unui traiu comun și doriră înființarea lui. De atunci, de câte ori se ivește un steag românesc în vârful Carpaților, Ardealul întreg se înfioară".

Mihai trece încrezător în Ardeal și după lupta sângeroasă dela Șelimber, își face, în ziua de 1 Noemvrie 1599, intrarea biruitoare în *Alba-Iulia*. Apoi, în triumful acestei victorii răsunătoare, aleargă cu oștile sale în Moldova, care i se închină bucuroasă. E clipa cea mare, în care visul de mărire al neamului nostru se coborîse pe pământ, prin sabia lui Mihai, ca cea mai orbitoare realitate din câte cunoștea până atunci istoria Românilor.

Fulgerătorul creator al unirii noastre politice vestea măreața faptă în aceste cuvinte simple, dar eterne :

„Eu Mihai Voevod, Domn stăpânitor al țării Românești, Ardealului și Moldovei, pace și sănătate trimit vouă credincioșilor boeri ai Domniei mele și fie vă cunoscut cum că Dumnezeu s'a milostivit și a făcut să se mai împreune laolaltă frații cei pribegiți sub un singur stăpânitor, precum se adunau puii sub aripile cloștei. Și să știți că voia mea este, dacă ne va ajuta Dumnezeu, să luăm sub ocrotirea noastră toate semințiile din neamul nostru al Românilor ce s'ar mai găsi în pribegie sau în robie".

De-acuma se părea că marele stat național al Românilor e constituit și nimic nu mai poate împiedeca consolidarea lui definitivă. Dar era scris pe semne de atunci ca nenorocirea noastră să isvorască din

duplicitatea aceleiaşi perfide *Austrii,* pentru care atunci ca şi astăzi Românii sângeraseră cu credinţă şi încredere oarbă. Capul lui Mihai căzù la Turda în ziua de 29 August 1601, lovit mişeleşte de călăii împăratului austriac. Dar din sângele lui nevinovat s'a ridicat — peste blestemele acestei tragedii naţionale — luminos şi sfânt, un ideal care n'a mai pierit din conştiinţa urmaşilor: *unitatea naţională.*

Toate luptele şi suferinţele româneşti, mai ales din ţările robite, izvorau din îndemnurile tainice ale acestui mare testament politic, care intrase în conştiinţa neamului, ca o necesitate organică.

Pentru acest înălţător crez naţional, au muncit şi au plâns în cursul celor trei sute de ani şi mai bine, generaţiile de visători, de idealişti şi de bărbaţi de stat, însufleţiţi de credinţa nezguduită că trebue să sosească ziua înfăptuirii lui depline.

Porunca lui imperativă a aruncat România în vultoarea încăerării universale, ca după cele mai mari sacrificii de sânge aduse de toate provinciile româneşti, să ne vedem astăzi în faţa unirii politice a neamului nostru.

Isvoarele de lacrimi, ce au curs îmbelşugate din ochii părinţilor noştri, durerea întunecată a mucenicilor cari s'au stins în umezeala temniţelor, zbuciumul preoţilor şi al învăţătorilor luptători, toate se svântă şi se tămăduesc astăzi, în lumina divină a *dreptăţei* ce se coboară curată şi binecuvântată peste poporul românesc, unit în hotarele vechei Dacii.

Şi în aceste clipe de cerească bucurie, sufletele noastre se pleacă smerite şi pline de recunoştinţă în faţa icoanei sfinte a Marelui Voevod, care se înalţă

astăzi strălucitor din mormântul dela Turda, spre a încununà *sărbătoarea măririi Româneşti* urzite de El, cu aureola netrecătoare a Coroanei Sale, ce se aşează astăzi luminoasă pe creştetul celui dintâi Împărat al visurilor noastre înfăptuite.

8 Noemvrie 1918.

MINISTRUL DE INSTRUCTIE AL ROMÂNIEI MARI

— Cine să fie ? —

Credem că nu e deloc prematur să ne punem această întrebare importantă; câtă vreme vedem că ţara visată de noi ià fiinţă şi aşteaptă să-şi primească noua sa organizare, potrivit cu interesele superioare ale Statului românesc.

Partidele istorice şi alte grupări politice de provenienţă mai mult sau mai puţin recentă, se agită de pe acum, în vederea acţiunii care să le aducă nu numai o consolidare a situaţiei lor, ci şi elemente nouă de întărire politică, în lupta pentru cucerirea puterii de Stat.

Se vor pune în circulaţie iarăşi metodele cunoscute, se vor întrebuinţă din nou clişeele electorale cu aspectul lor vulgar ori seducător, ca din aplicarea lor să scoată folos aceia cari vor fi mai abili în captivarea mulţimilor.

Ni se pare însă, că nouile principii răsărite din sângeroasă ciocnire a popoarelor, au provocat şi în do-

meniul vieții politice o schimbare fundamentală. Lumea veche se îngroapă iremediabil cu toate formele ei stereotipe, ca să se înalțe o concepție nouă, îndrumătoare spre orizonturile necunoscute ale *moralității politice.*

Orice cunoscător al statelor moderne știe, că în cabinetele politice, cari determinau toată viața publică, transacția cu imoralitatea erà unul din principiile conducătoare ale politicii interne și externe.

Eticheta *secretă* sub care se îndrumau problemele de stat și destinele milioanelor ignorante, permiteau oamenilor politici să inaugureze sisteme de guvernare din cari totdeauna lipseà sinceritatea.

Erà o continuă și reciprocă înșelare, spre a tăinui cât mai bine adevăratele intenții ale unei coroane, dinastii sau clase de permanentă și nesățioasă aservire a intereselor generale.

Războiul universal a săvârșit și în acest domeniu operația care erà atât de necesară și imperioasă.

Participarea masselor la viața politică și trecerea destinelor Statului în mâna acestui factor, constitue desigur o cucerire, care va da o nouă orientare istoriei politice mondiale.

La noi, marile reforme constituționale sunt și ele isvorîte din acest curent puternic, care câștigă o intensitate necunoscută, prin marile principii fixate cu atâta hotărîre și sinceritate de Wilson.

Astăzi doctrinele de nouă și adevărată umanitate străbat în toate colțurile lumii, provocând zguduiri sociale și prefaceri politice revoluționare.

Popoarele se îndreaptă spre o viață nouă, care ține să înlăture tot ce a fost minciună, așezând în temelia Statului pietrele *adevărului.*

Oameni de adevăr, de credință și de convingere

dreaptă caută şi poporul românesc, unit în hotarele etnice ale României Mari. El tinde să aşeze la cârma ţării oameni integrii, capabili şi mai ales cinstiţi, cari să curete casa cea nouă de toată zgura vechilor păcate şi să introducă în interiorul ei curăţenia gândirii, onestitatea muncii şi sinceritatea îndrumării.

Şi cum aceste calităţi *morale* atât de despreţuite până ieri de politică, sunt propovăduite şi cultivate în special de *şcoală* şi *biserică*, e firesc să mărturisim că în România de mâine a tuturor Românilor, însemnătatea cea mai covârşitoare ca factor îndrumător şi regenerator, o are *Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii Publice.*

In cele două aşezăminte mari a trăit de atâtea veacuri sufletul neamului nostru, apărându-se şi îmbogăţindu-se. În Ardeal şi Bucovina ele au fost unicele forturi de mântuire împotriva valurilor primejdioase ale atâtor duşmani. In viitor, rolul lor trebue să fie şi mai mare.

Dar pentru ca ele să fie bine îndrumate şi să devină adevăratele izvoare ale vieţii sufleteşti a neamului nostru, e nevoie de-o minte luminată, de-o energie activă şi mai presus de toate de un adânc cunoscător al istoriei acestor factori morali şi naţionali.

Nu un om politic, ci unul în afară de vechea noastră politică, ne trebue o personalitate reprezentativă care necontenit a trăit în atmosfera senină, morală şi înălţătoare a adevărului şi a luminii.

Şi aceste atribuţii nimenea nu le întruneşte astăzi mai deplin şi mai norocos decât d-l *Nicolae Iorga.*

D-sa, care cunoaşte mai bine decât oricine trecutul şi prezentul ţărilor cari se unesc sub o singură domnie, care în calitatea sa de mare şi neîntrecut

îndrumător sufletesc al neamului, are visiunea viitorului, cu toate necesitățile lui culturale, e singurul bărbat indicat să povățuiască și să ajute școala și biserica națională.

Dar alături de aceasta, România-Mare va pune o serie întreagă de probleme vaste și complicate, în legătura cu bisericile și școlile străine, cari nu pot primì o deslegare fericită decât prin cunoștințele uriașe și așa de competente sub acest raport ale d-lui *N. Iorga.*

Iată, printre altele, motivele cari ne îndeamnă să susținem ca cel dintâi ministru de culte și instrucție al României Mari trebue să fie d-l N. Iorga.

Aceasta n'ar fi numai o meritată răsplată a fenomenalei sale activități, ci mai presus de ea o *distincție morală*, prin care neamul nostru recunoscător s'ar onorà pe sine însuși.

14 Noemvrie 1918.

CETATEA NEAMULUI: ALBA-IULIA

Astăzi, când presa și cercurile conducătoare se agită de înălțătoarea ideie a încoronării Regelui Ferdinand în *Alba-Iulia,* e potrivit să dăm pentru frații noștri din Basarabia, ca și pentru rolul ei din viitor, o icoană sumară a cetății istorice din inima Ardealului românesc.

Cercetătorii trecutului nostru susțin, că Alba Iulia n'a răsărit la întâmplare pe valea așà de bogată a Murășului, ci ea este o continuare a vestitului oraș *Tharmis,* înălțat de poporul războinic al Dacilor, ca după cucerirea Daciei să se ridice peste dărâmăturile lui, marele centru roman *Apulum,* reședință a supremei comande militare, a instituțiilor de stat și chiar a guvernatorilor trimiși de împărații Romei stăpânitoare.

In cuprinsul lui se înfiripă una din cele mai bogate vieți culturale și comerciale, artistice și religioase, care înlătură urmele vieții barbare, coborînd în templele și palatele așà de grandioase, strălucirea civilizației latine. Legiunea XIII Gomina, care-și aveà castrul Ganabae aici, nu erà numai o păstrătoare cu

spada ordinei, ci în acelaş timp şi o harnică răspânditoare de cultură în mijlocul cuceriţilor dârji şi încruntaţi.

Părăsirea Daciei fericite de către legiuni, a deschis porţile năvălirii barbarilor, cari au nimicit tot ce crease mai bine de un veac şi jumătate spiritul cult şi bogat al Romanilor. Prin cruzimea sălbatică a hoardelor asiatice, reînviată sub ochii noştri, ca un termen de înfiorătoare comparaţie, de către barbaria teutonă din apus, s'a risipit şi faimosul Apulum, ca gloria lui să mai trăiască abià în scumpele rămăşiţe, desgropate de pioase mâini cercetătoare, în cursul veacurilor ce-au urmat.

Peste ruinele frumoaselor coloane s'a clădit primitiv şi greoiu oraşul Alba-Iulia, care aveà să sufere şi el mai multe devastări, ca cea dela 1241 prin Tătari, ori la 1653 de către Turcii cotropitori. Valoarea lui strategică sub aspectul năvălirilor turceşti, a îndemnat pe Impăratul Carol VI, tatăl Mariei-Terezia, să construiască din nou cetatea între 1715—1735 după planurile grandioase ale viteazului Eugen de Savoia. In această formă iniţială, urmată de neînsemnate modificări, cetatea se păstrează până azi.

Aşezată deasupra oraşului în două treimi locuit de români, cetatea *Bălgradului*, cum îi spune poporul nostru după o veche numire slavă, are un bogat trecut care dă istoriei româneşti cele mai frumoase capitole.

Din cele mai vechi timpuri s'a întemeiat aici o mitropolie ortodoxă, care după restaurarea ei prin Mihai-Viteazul, aveà să fie nu numai o păstrătoare a credinţei strămoşeşti în furtuna persecuţiilor grele ce le îndură, ci mai presus de aceasta, un izvor de literatură şi cultură religioasă pentru neamul nostru de

pretutindeni prin cărţile ce se tipăreau în frunte cu vestitul Testament Nou dela 1648 al mitropolitului Simion Ştefan.

Aici s'a iscălit, prin viclenia împăraţilor catolici, la 1700 actul dureros al Unirii religioase, care sfâşia trupul bisericii strămoşeşti trecând o parte a poporului nostru în braţele catolicismului. Ca o mângâiere pentru această faptă silnică a venit la 1912, adunarea fruntaşilor uniţi, ţinută în acelaş oraş spre a se ridica cu toată energia împotriva încorporării uniţilor în episcopia maghiarizătoare de Hajdudorog.

Dar dacă sub raport religios Alba-Iulia are şi pagini de tristeţă, cu atât mai bogată străluceşte latura ei naţională-politică.

Călugării mânăstirii din cetate erau, pe lângă rostul lor de stăruitori izvoditori de cărţi, şi buni informatori politici ai voevozilor din Principate, cărora le transmiteau ştiri dela palatul principilor Transilvaniei. Graţie acestori călugări a putut cunoaşte Mihai Viteazul planurile şi situaţia lui Andrei Bathori, pe care biruindu-l în lupta dela Şelimbăr, l'a înlăturat din domnie, intrând biruitor în Alba-Iulia, la 1 Noembrie 1599. Prin această faptă de slavă netrecătoare, Alba-Iulia a intrat în istoria noastră ca cel mai mă-reţ capitol din câte s'au scris de vrednicia înaintaşilor. De-acum acest oraş avea să fie martorul unei întregi serii de evenimente politice, menite să ilustreze lupta înverşunată pentru libertate naţională a Românilor din Transilvania.

Veacul al XVIII-lea n'a fost numai o epocă de frământări pentru credinţă ci şi de mari şi tragice sbuciumări politice, cari culminează în două figuri dramatice: mitropolitul *Ioan Inocenţiu Micu* şi revoluţionarul *Horia*, amândoi loviţi de perfidia Casei de

Habsburg. Aici în Alba-Iulia a fost frânt pe roată la 1785 luptătorul pentru neamul său asuprit, mândrul țăran Horia împreună cu tovarășul său Cloșca. Și tot în cetatea plină de sângele lor a fost chinuit la 1848 *Avram Iancu,* conducătorul legiunilor românești contra tiraniei maghiare.

Prin toate aceste întâmplări istorice, încadrate în aureola simbolică ce i-a dat-o spada biruitoare a lui Mihai-Viteazul, Alba-Iulia a devenit ***cetatea neamului*** nostru.

Nu este sat în cuprisul Ardealului, care să nu se înfioare de durere și mândrie de câte ori se face pomenire de numele orașului străvechiu ori se adună între zidurile lui la sfat și serbări naționale purtătorii destinelor românești în Ardeal.

Ungurii recunoscând această însemnătate istorică a cetății Alba-Iulia pentru Români, ca și întreaga comoară de tradiții naționale cari ne leagă în mod indisolubil de strălucita localitate simbolică, au făcut totul contra desvoltării și afirmării orașului ca centru românesc. Deși el erà cel mai indicat să fie capitala comitatului Alba de jos, Ungurii au dat această atribuție Ajudului, care este un cuib de șovinism maghiar.

Blajul mitropoliei române unite și al conștiinței naționale intransigente a fost totdeauna în luptă cu această capitală artificială, dușmănoasă și asupritoare.

Acum, când domnia de milenară robie a Ungurilor dispare, când dreptul românesc se întinde din nou peste vechea moștenire uzurpată, datoria noastră este să redăm Albei-Iulii toată strălucirea istorică și națională, pe care o merită și o cere neamul întreg.

Orașul care adăpostește osămintele lui Ioan Corvinul, și ale episcopului Grigore Maior, care cuprinde

în biblioteca și muzeele lui mărturii prețioase despre gloria și suferința noastră, trebuie să devină nu numai un centru de județ, *ci o capitală a României-Mari și o Cetate sfântă a neamului românesc.*

In locul statuii sfidătoare a lui Carol VI, trebue să se înalțe ocrotitoare și mândră din mijlocul mormintelor scumpe, figura lui Mihai-Viteazul, care să planeze de-alungul veacurilor ca o mărturie a gloriei și vredniciei românești.

Aceasta o pretinde cultul evlavios al trecutului și iubirea pentru viitorul nostru.

15 Noemvrie 1918.

UNIREA ARDEALULUI CU ROMÂNIA

Ea trebue să fie deplină: şi naţională şi religioasă

Problema unirii Ardealului, ca cel din urmă act al sforţărilor noastre naţionale, îşi primeşte deslegarea fericită în 18 Noemvrie.

Toate luptele neamului ca şi preocupările de decenii ale bărbaţilor conducători aveau în vedere sfărâmarea lanţurilor ungureşti, dobândirea libertăţii naţionale şi trecerea Ardealului la regatul frăţesc de peste Carpaţi.

In sufletul tuturora trăià ca o năzuinţă supremă ideia mare şi înălţătoare a *unirii politice.*

Icoana ei curată erà purtată mai ales în cei din urmă 20 de ani, dealungul văilor şi câmpiilor, de către idealiştii plini de credinţă, şi pretutindeni ea erà îmbrăţişată de instinctul mulţimilor ca un izvor de întărire şi de mântuire.

Conştiinţa primejdiei comune a făcut ca Românii din Ardeal să lucreze în bună înţelegere, deşi îi despărţeà deosebirea de credinţă. Actul uniri religioase dela 1700, izbutise pe atunci să samene între fraţi ura şi răzbunarea, dar paralel cu desvoltarea conştiinţei

naționale aceste înrâuriri fatale își pierdeau ascuțișul, convingând spiritele luminate de caracterul politic dezastruos al acestui act forțat de camarila vieneză.

In diferite rânduri s'au făcut încercări de reunire ca, la sfârșitul veac. XVIII-lea și mai apoi în al XIX-lea, dar ele n'au putut dà rezultate reale din pricina împotrivirii Casei de Habsburg și a scaunului papal dela Roma.

Primejdia națională a acestei sfâșieri confesionale s'a accentuat cu toată puterea în 1912, când guvernul din Budapesta a înființat episcopia gr. catolică maghiară dela Hajdudorog. Ea a smuls mitropoliei dela Blaj aproape 100.000 de Români, pe cari aveà să-i înghită molohul nesăturat al maghiarizării. Atunci s'au întrunit la Alba-Iulia fruntașii gr. catolici, protestând cu energie și amenințând că rup pecețile dela 1700.

Dacă actul dela 1700 a fost în trecut o primejdie pentru naționalitatea noastră, de azi încolo el ar fi *o piedică morală* în consolidarea unirii depline pe care o dorește fiecare suflet românesc luminat.

Astfel ne facem o datorie națională punând în discuție publică și necesitatea unirii *religioase* a Ardealului cu celelalte provincii românești. Noi suntem încredințați că această unire e posibilă și că nu atârnă decât de patriotismul și spiritul de jertfă al fruntașilor bisericii unite din Ardeal ca ea să se înfăptuiască fără mari greutăți.

Din punct de vedere sufletesc piedicile sunt neînsemnate, deoarece poporul însuși e aproape străin de deosebirile dogmatice, pe el interesându-l partea morală și externă a credinței sale.

Iar intelectualii vor trebui să privească chestiunea

sub aspectul intereselor naționale superioare ale României-Mari, cari totdeauna primează asupra nevoilor morale individuale.

Din punct de vedere de drept, unirea dela 1700 trebuie socotită ca un *act silnic*, stors prin momelile și intrigile curții împărătești. El n'a eșit din libera voință a poporului românesc și nefiind respectat nici de cei ce l'au impus, rămâne nul și **neavenit.**

Dacă noi cerem unirea motivând-o cu sistemul de prigonire seculară a Ungariei, este logic să desființăm toate legiuirile cari în cursul veacurilor au țintit nu numai la învrăjbirea și desființarea noastră națională, ci în acelaș timp și la despărțirea noastră, de țările românești spre cari se întindeau brațele Ardealului.

Nimic nu trebuie să ne mai despartă de azi încolo. dacă dorim să croim viitorul fericit al neamului nostru sub steagul sfânt al uneia și aceleiași țări românești.

Soluția e simplă și justă: *să restituim printr'un act public legal, unitatea bisericească și religioasă a Ardealului, sintetizată în vechea mitropolie ortodoxă de Alba-Iulia.*

Religia de stat a României fiind cea ortodoxă, divizarea Românilor în mai multe confesiuni ar însemna nu numai o slăbire a Statului, ci și o piedică în desăvârșirea unirii naționale pentru care am suferit de 1000 de ani.

Acest important act va fi cu atât mai ușor de îndeplinit cu cât suntem încredințați, că M. S. Regele Ferdinand, va da iarăși exemplul cu prilejul încoronării sale la Alba-Iulia.

17 Noemvrie 1918.

ZILE DE SLAVĂ

— *Amintiri* —

Când am văzut armata *sufletului* nostru călcând încrezătoare pe pământul Ardealului, am încercat acea senzație unică, zguduitoare, pe care ți-o dau numai marile evenimente istorice, venite cu puterea nebiruită a *imperativelor divine.* Conștiința Ardealului s'a luminat atunci deodată și flacăra uriașă a *Buneivestiri* naționale încingând văzduhul plaiurilor noastre, a făcut să strălucească în toată frumusețea sa morală *credința unanimă* care îndrumă de veacuri cărările sufletului nostru. Marea faptă de dreptate eternă se săvârșià în lacrimile de bucurie mulțumitoare a colțului de pământ, care credincios în suferința și nădejdile sale sfinte, era cuprins acum de înfiorarea negrăită a minunei așteptate.

Unitatea neamului românesc erà acum subt raport moral o *realitate,* pe care o confirmà pas de pas nestăvilitul avânt al baionetelor luptătoare, purtate de energia morală a unui ideal conștient.

Acest fapt trăià atunci în conștiința colectivă, ca o *certitudine* hotărîtă, pe care nici un capriciu al împrejurărilor răsboinice n'o mai puteà desființà.

De aceea când a venit clipa dureroasă a retragerii, noi n'am avut deloc iluzia dezastrului, care sfărâmă altarul credinţelor noastre, că vedeam încă o mişcare strategică necesară dar incidentală, determinată de intervenţia fatală a unor factori, cari întreceau momentan prevederile şi puterea noastră de rezistenţă *materială.*

Şi aşà am păstrat integrală *solidaritatea sufletească* cu oştirea minunată, care în curs de 30 zile înfrăţindu-şi avântul cu îndemnurile din vechi morminte nemângâiete, se ridică acum furtunoasă spre cetatea munţilor. Noi am urmat-o. Şi ceeace ne îndrumă nu erà acel banal instinct al conservărei, ci porunca nemincinoasă a *sângelui,* conştiinţa aprinsă că soarta noastră e pe veci legată de oastea *frăţească,* al cărei drum de glorie ori de suferinţă, trebuie să fie împărţit deopotrivă şi de noi, ca o necesitate organică a sufletului nostru.

S'a văzut atunci un exod, care prin semnificaţia sa morală, va rămâneà neşters în paginile Ardealului.

In fulgerul oţelelor ce străbăteau văzduhul otrăvit în fiorosul uragan al maşinelor distrugătoare, se ridicau în volbura pierzării, satele româneşti, cuprinse de noua suflare a libertăţii sângeroase. Mormintele au fost uitate, căminurile părăsite, mamele zdrobite în pragul porţii, ca să alerge cu furtuna durerilor şi speranţelor în piepturi, spre armata care 'n drapelele nenorocirei sale glorioase înfăţişà *simbolul* de mărire al unei naţii întregi. Copilaşi desculţi, pe jos ori înveliţi câte doi-trei şi legaţi pe şeaua cailor mărunţi, mame cu sugaci la piepturi ori în stare binecuvântată, femei bolnave urmate de preoţi cu barbă albă şi învăţători cu faţa suptă, toţi aceşti pribegi ai răz-

boiului național, înaintau transfigurați pe potecile munților, cătră Țara de ocrotire.

A fost un moment de mișcătoare emoție, clipa, când miile de pelerini ai idealului românesc, atingând piscurile Carpaților, și-au întors privirea înduioșată spre văile pământului iubit, unde o mână dușmană se întinde criminală spre crucile mormintelor și ale caselor părintești.

Apoi, într'o sforțare subită, sufletele smulggându-se din moleșeala acestei reverii, au pornit hotărâte pe panta munților, gata să înfrunte asprimea cărărilor, pe cari le va purtà de-acum o voință mai presus de puterile lor.

Părăsirea voluntară în massă a caselor și rosturilor noastre, constituià o dovadă strălucită, că în Ardeal trià curată și intensivă conștiința idealului național. Ea este în acelaș timp și un argument zdrobitor pentru dușmanii noștri, cari au căutat zadarnic să anuleze această *demonstrație sufletească* pozitivă, prin siluirea criminală a conștiinței celor ce n'au avut norocul să îmbrățișeze în pragul casei, silueta vânătorului român.

Plecarea noastră, ca și retragerea armatei, n'a fost un act de slăbiciune ori de sugrumare a avântului spre biruință, cum pretind cei ce ne urăsc. Dimpotrivă. *Părăsirea Ardealului însemnà un spor de iubire și de energie activă în hotărârea neînduplecată a voințelor de a-l revedeà la sfârșitul unei epopei glorioase, scrisă cu sfântă credință și eroică jertfă biruitoare.*

z z

15 August 1918.

TABLA DE MATERII

c. 30918—Tip. Profesională, D. C. Ionescu, Câmpineanu, 8